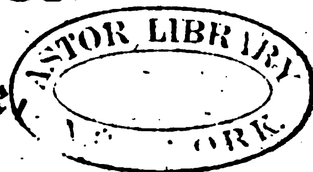


Shum

GHM

Historie
af
Danmark,
ved
Peter Friderich Suhm.

12te Tome


fra
Aar 1320 til 1340.

Kjøbenhavn 1824.
Trykt og forlagt af Directeur Jens Hostrup Schultz.
Kongelig og Universitetsbogtrykker.

Fortale.

Denne kritisk-diplomatiske Historie af Danmark, som salig Etatsraad Kall, i sin Fortale foran dens 8de Tome, medføje kalder "det største og vigtigste historiske Arbejde, som dansk "Mand nogensinde har paataget sig", og hvis Karakter og uskatterlige Værd Hr. Prof. Molbech, i Athene III. 524-25, saa rigtig har angivet, naaede Suhm, som bekjendt, at faae fuldført i Manuscript indtil Aaret 1400.

Efter hans Død er Verkets Trykning, ved denne Tomes Udgivelse, nu omsider bragt saavidt, at det Resterende kan rummes i tvende Tomer, som jeg, om Gud sparer Liv og Hilsen, haaber i næste Aar at faae færdige fra Pressen.

En overmaade betydelig Del af sin Værd skylder Verket de langebekske Diplomer, som opbevares i det Kongelige Gehejmearchiv, og har Archivaren Hr. Etatsraad Thorkelin, Ridder af Dannebrog, med den største Beredvillighed, forundt mig saa fri en Adgang til samme, som var nødvendig for at kunne eftersee og verificere de suhmske Citationer.

Ved denne Lejlighed bør jeg ikke undlade at tilføje, at af de her forekommende norske Diplomer, er baade første og anden Correctur bleven læst af Hr. Professor Rask. Hans bekjendte udmærkede Sprogkundskab og Nøjagtighed borge da Historiegranskeren for, at disse Actstykker leveres aldeles overensstemmende med Afskrifterne i Langebeks Diplomatarium.

Den 12 Martii 1824.

R. Nyerup.

Christopher den Anden.

Ved Kong Erics Død var hans Broder Christopher, den nærmeste Arving af Kongehuset, ei tilstede; 1318 havde han været i Sverrige (Hvidtfeld I. Folio-Udg. S. 403. 411), men jeg tænker at han, efter Forliget mellem Danmark og det, haver forladt det, og rimeligen begivet sig til sin Svoger den Volgastiske Hertug Vartzlaf; i det mindste var han i dette Aar 1319 den 16 December i Stralsund, hvor han ved sit Brev, hvori han skriver sig de Danskes Hertug, lover alle Borgere i denne By, at han, saasnart han ved Herrens Hjelp havde faaet det Danske Rige, vilde give, som han herved gav, dem Magt og fuld Frihed til, hvert Aar at indsætte paa Scanore- og Falsterbode-Markeder deres egen Foged, som skulde dømme deres Borgere der i alle Retshandlinger og Sager, der begangne, undtagen i Hals og Haands Sager; og skulde denne Fogeds Magt vare fra St. Jacobs Fest til St. Mortens; Ingen, af hvad Stand han var, maatte uden deres Villie og Samtykke bygge paa deres Fiter; leed nogen af Borgerne Skibbrud paa Rigets og hans Herredømmes Kyster, og de ved sig eller ved Andre kunde redde Skib og Gods, saa havde de dertil Frihed, og maatte deres Arvinger og Eftermænd tage alt deres Efterladte, naar de betalte Erskop; al nye Told blev og herved Borgerne eftergivet, og skulde de nyde de gamle Rettigheder, og kun give den sædvan-

Christopher den Anden. Aar 1319.

 lige

Christopher den Anden Aar 1319. lige Told, som brugelig havde været i den berømmelige og af gudelig Hukommelse Waldemars Tid. I Seglet stod tre Løver (Langeb. Diplom. Mst.). Fortsætteren af Albert af Stade, skriver (pag. 85-86) at Christopher opholdt sig i mange Aar hos sin Svoger Hertug Warzlaw, og hos andre Fyrster, og det i stor Armod; Nicolai Lundiske Krønike siger og (Script. R. D. VI 627–28) at Christopher blev som Hertug udjaget fire Gange og tiggede med sine Sønner Eric, Otto og Valdemar; hvilket baade viser, at de vare fødte, førend han blev Konge, og synes tilligemed at vise, i hvad Orden de vare fødte. I den gode Krønike, som slutter med 1325 (Scr. Rer. Dan. IV. p. 285) siges, at Christopher kom i Aaret 1319 til Danmark, hvilket er troligt. Efter Hvitfeldt (S 411), maa Christopher endnu i dette Aar være kommet til Danmark, eftersom han var i Næstved St. Thomæ Dag den 21 December, og gav sine Anhængere, de Herrer: Ludvig Albrechtsen Marsk, Lauge Marsk, Holger Niclassen og Peder Stygge Brev og Segl paa, at han taknemmeligen vilde forskylde dem hvad Hielp de beviste ham i at føre hans Forsæt til en god Ende, og ligeledes vilde han holde dem skadesløs, naar han kom til Regimentet, for hvad Folk de tilførte ham Riget til Nytte og Beskjermelse (Hvidtfeld S. 411).

Aar 1320. Saaledes havde Christopher et stærkt Parti i Riget, men han havde og mange imod sig, især af Jyderne, som frygtede for hans Gjerrighed; det at hans afdøde Broder Kong Eric havde fraraadet de Danske at tage ham til Konge, gjorde og vel sit til at forstærke Modpartiet (Scr. I. 130). Alle Tydske, som da i Mængde vare i Riget, og Adelen i Jylland vilde derfor udvælge den Sønder-Jydske Hertug Eric, som var af Kongehuset, og stammede

ved

ved Kong Abel fra Kong Waldemar 2 (Hvidtfeld S. 411. Cont. Alb. Stad. 86. Corneri Chron. in Eccardi Corp. Hist. II. col. 996–2). Med ham holdt og mange mægtige tydske Fyrster og Adelsmænd, dog finder man ej, at Eric gjorde selv nogen Bevægelse. Endeligen endte Tvivlsmaalet sig til Christophers Fordeel, deels fordi hans Halv-Broder, den Holstenske Grev Johan, tog aabenbar hans Parti (Hvidtfeld S. 411), og forhindrede, at ingen af de Tydske kunde enten til Lands eller Vands komme Hertug Eric til Hjelp (Cont. Alb. Stad. 86). Om man kan troe Corner (col. 997), overførte endog Christopher ham med en stor Magt ind i Riget, hvorfor Christopher lovede ham Femern som et Arvelehn, hvilket han dog ej siden holdt. Desuden gjorde Christopher Løfter til alle dem, han tænkte at kunne være sig heri behjelpelige, hvilke Løfter han dog ej siden holdt, og maaskee aldrig tænkte at holde (Cont. Alb. Stad. 86, Scr. II. p. 391, VI. p. 223). Man maa og tilstaae, at Christopher var den nærmeste Arving til Riget; endskjøndt han ej havde nogen afgjort Ret, saa ginge dog Stænderne sjelden derimod; hans Anhang var og stort, saa at man kunde frygte for indbyrdes Krig, om man gik ham forbi; nu blev derimod Alting stille, og Hertug Eric rørte sig ej det mindste (K. Ankers Lovhist. II. 121). Denne Lejlighed, da Regjerings-Følgen var saa uvis og vaklende, grebe Gejstligheden, Adelen, og de andre Stænder, og forelagde Christopher en Haandfæstning eller Forpligtelse (Scr. VI. p. 521. VII. p. 195, 212), som han underskrev, og efter Begjering edeligen bekræftede den 25 Januar, endskjønt den i mange Maader var vanskelig at holde, som at betale sin Formands Gjæld, og dog derhos at afskaffe mange Slotter og ej paalægge nye. Dog Christopher lovede Alt, naar han kun fik Riget for hvad Pris det var. Dette mærkelige Stykke staaer

Christopher den Anden Aar 1320.

Christopher den Anden Aar 1320.

staaer hos Hvidtfeld i Oversættelse, S. 411–13, i Folioudgaven, og i Qvartudgaven, S. 280–82, hvor det lyder saaledes:

I Guds Navn Amen. Aar efter Guds Byrd MCCC og paa det tyvende, St. Povelsdag efter Juul, den Tid de mægtigste Mænd udi Riget vare med Almuen sammenkommen udi Viborg, at udvælge en Konge, var endvidere skikket og besluttet, først, at Biskopper og den hellige Kirkes Personer, skulde friligen nyde alle deres Friheder og Rettigheder over deres Gods og Tjenere, saa som de plejede i fordums Tid. Item Kirketiende skal ej bedes eller annammes, uden Kirkens Prælater og Sognemændene faae Forvaring, som det sig bør. Item Klerke skulde ej heller stevnes til Thinge, og ej for nogen verdslige Dommere, men for hvad Sag det helst er, da skulle de stevnes for den hellige Kirkes Dommere, og der skulle de lovligen overvindes. Item Ingen skal have Kirke, om den er udlændig eller fremmed Tungemaal, eller om han ej haver fuldkommen Alder. Klerke og Kirkens Personer skulle ej beskattes, og ej tvinges af Kongens Brev. Item Rigets Tjeneste skal ej kræves af den Jord, der ligger til den Gaard, hvor Sognepræsten boer selv udi. Ingen skal og give nogen Præst Kirke, uden den han haver Ret udi, som kaldes jus patronatus. Ingen Biskop eller Kirkens Person skal gribes, eller uddrives, eller Skøvling overgives, uden det er særdeles Pavens Bud, om han er Biskop, men er han anden Klerk, da skal det være af hans aandelige Dommeres Bud, som der er tilskikket, naar han er lovlig for ham overvunden. Item Klostre skulde ej tvinges med at føde Heste og Hunde. Item Erkebispen maa selv lempe og skikke med sine Feste og Jorde, som han bedst kan. Item alle Riddere, og de som ere af Vaaben, skulde oppebære af deres Tjenere trende Markebod, eller fire, efter Landssæd, paa hvad Ting de overvindes,

des, og mere, om de haver dertil Ret. Item de skulde ej nødes Christopher
til at fare i Strid uden Riget, og naar som de fare efter Kongens den Anden
Bud, enten uden Riget eller inden, vorder de greben, da skal Aar 1320.
Kongen løse dem af Fængsel inden et Aar, og give dem igjen, det som de haver mistet, førend de farer anden Tid; og skal deres Frihed alligevel være bevaret, om de ej fare. Item skal Kongen ej begynde Strid med Nogen, uden med Prælaters Raad og Samtykke, og med de Ypperste i Riget ere. Item ingen Tydske skal have Slotte, Feste, Læn eller Jord, og ingenlunde være i Kongens Raad. Item alle Slotte i Nørre-Jylland, skulde fordærves, uden Ribe, Kolding, og Skanderborg. Item de som ud ere drevne, eller deres Arvinger, eller hvilke som vredeligen ere skilte ved deres Gods, det skal faaes dem igjen, som det findes Item ingen Klerk eller Leegmand skal skyldes, fordi at han haver haft sig troligen i den Konges Tjeneste, nu død er, og haver han noget Uvenskab for Kongens Bud, som ham var befalet, da skal han aldeles frelses af den Konge der efter skal komme, undtagen Hr. Niels Oluffsen, fordumstid Hovmester, som blev uddreven. Item skal han og efter sin Formue slukke og underlægge den Kiv og Uensom, som kommer iblandt Rigets indbyggde Mænd. Item han skal frelse alle Farlovede og Grebne for den Konges Skyld der nu er død, med de mægtigste gode Mænds Hjelp og Raad i det næste Hof herefter kommer, og arbejde derom at de faae længer Dag. Item Borgere skulle friviligen nyde deres Kjøbmandsskab, foruden nogen Tynge eller Told, som paa skal lægges, og skulle føre udaf Riget, hvad som de skulle kjøbe eller sælge med, foruden nogen Told, uden Kongen gjorde det for skjellig Sag og stor Vedertørftighed, at han med de bedste Mænds Raad tykkes at gjøre Forbud paa, at føre Røget ud. Hvad som Kongen eller hans Embedsmænd borger af

Christopher den Anden Aar 1320.

nogen Kjøbmand, det skulle de betale, og skulle ej beskattes, foruden Miskund, som hidtil skeet er. Bønder skulde ej tvinges af Kongens Fogeder imod Lov og Landsret, og skulde ej nødes til, at føre Kongens Koste uden det Herred, som de boe udi, og ulovlig Skat eller Tynge skal ej lægges dem paa af Kongens Fogeder. Item en Gang om Aaret skal der holdes Herredag i Nyborg. Item Alle skulle holde Kong Waldemars Lov, og hvad der vansker udi, det skal opfyldes af beskedne Rigets Mænd. Item Ingen skal strax stevnes til Kongens Thing, men først til sit eget Herredsthing, og skyder han sig til Landthing, ved den Pligt som der ligger ved, og vil han ej staae tilrette, men skyder sig til Kongens Thing, da skal hans Sag der randsages, og faaer han ikke der Ret, da skal han skyde sig til Adelsthing, som kaldes Rigets Raad. Item Ingen skal fanges og dømmes tildøde, og ej miste sit Gods, uden han er retvisligen og aabenbarlig skyldig, og lovlig overvunden, eftersom Lands Lov udviser. Item Kongen skal ej ildske over Nogen, fordi han taler om Landets og Rigens Ret, og ej derfor hade ham eller nogle hans. Item al Tynge, som nyligen er paalagt, skal ei kræves, som er Plovpenge, Guldkorn, eller Andet hvad det helst er, som er paalagt efter Kong Waldemars Død. Item de, som røve eller tage fra dem, som have været udi Skibbrud, de skulle overvindes og pines. Item, hvor Fogeden er født, da skal han gjøre til sin Embedsmand en Bonde af samme Herred, som skal Thing sætte udi hans Sted, om han ej gider kommet, eller det er ham selv anrørende. Item, Kongens Gjeld som bevislig er, som den Konge, nu er død, var skyldig Rigets indbygde Mænd, den skal han betale, og den Forvaring der er sat for, skal holdes til de ere aldeles slet betalte, de Slotte undtagendes som fordærves skulle. Item, hvor Kongens Thing holdes, der skulde De som

skyl-

skyldes nyde den Lov som der er i Landet. Item, Ingen skal stevnes udaf sit Land. Item, ingen ny Lov skal paafindes, uden med all Rigets Samtykke i Adelhoff, som her næst efter skal holdes, udi hvilket Hof den Konge som nu kommer, maae af disse fornævnte Artikler, omskifte, mindske eller øge, tynge eller lette, som ham tykkes, at det kommer Kronen og Riget til Hæder og Gavn. Disse Artikler forskrev Hertug Christopher sig at ville holde, om det er Guds Villie, og Folkets Samtykke, at han vorder tagen til Rigets Forestyrelse. Til hvis Vidnesbyrd, hæderlige Fædre og Herrer, Peder af Viborg, Niels af Børglum, Eske af Aarhus, Jonas af Ribe, Niels af Torpet, som ere Biskopper, Hr. Ludvig Marsk, Lage, som var Marsk, Peder Mule af Veg, Niels Hææ, Lauritz Jonesson, Jens Nielsson af Kaas, Jens Pedersen, Jens Kane, Peder Nielsøn af Hillerud, Niels Holgersøn af Hyllerød, Niels Skaaning, Albret Albretsøn, Jens Olufsen, og Axel Jensøn, som ere Riddere, deres Indsegle ere hængte for dette Brev. Christopher den Anden Aar 1320.

Man seer heraf, at Adskillige have været misfornøjede med den forrige Konge, og ej altid uden Aarsag. Saaledes søgte Bisperne og Gejstligheden at sikkre sig mod Kongens Overmagt, hele Landet mod unyttige Krige, haarde og nye Skatter, Fremmedes Indtrængsel i Embeder. Mærkeligt er det, at en Bisp af Dørpt var og tilstede blandt Vidnerne, hvilket synes at bekræfte Hvitfelds Udsigende, at de Dørptske Bisper sadde i Rigsraadet. Gadebusch (Liefländ. Jahrb. I. S. 398) vil, at han kun var tilstede, for at søge Hjelp mod den om sig gribende tydske Orden; men til hvad Ende skulde han da staae blandt Vidnerne om et dansk Konge-Valg. Dette var den første Gang, at en dansk Konge udstædte en skreven Haandfæstning ved sit Valg og forpligtede sig eedeligen til sine Undersaattere, da han forhen kun havde

Christopher den Anden Aar 1320.

ret, at ville være Kirkens og de Gejstliges Forsvar. Hvorledes Eeds-Formularen havde været, vides ej, førend under Kong Christopher af Bayern, af hvilken sees, at der blev svoret ved Gud og Helgene, at Kongen vilde være sit Rige tryg og tro (K. Anker II. S. 122). Af denne Forpligt fulgte, hvorvel kun stiltiende, at Kongen kunde afsættes, naar han brød den (K. Anker II. S. 123), dog mener Hvidtfeld (S. 441), at sligt havde allene Sted i et Valg- og ikke et Arve Rige. Førend denne Haandfæstning blev bragt i fuldkommen Stand, var der bleven gjort Udkast til en bestandig, som skulde for altid være et Baand paa de Danske Konger; den findes trykt hos Anker (Lovhist. II. S. 541 sqq. cf. ibid. S. 125 sqq.) under Navn: Den gamle Konninge-Logh. Deri siges, at Kong Waldemars (II.) Lov, Kirkelov, Brevlov (Forordninger) og Nyborgs Lov (det er Eric Glippings Haandfæstninger og maaskee hvad Anordninger, som herefter gjordes paa Rigsdagene) skulde besværges af Kongen over Kors og Bog at holdes og stædes, naar han kaaredes til Konge med alle Danskes Raad; alle Prælater og Gejstlige skulde have deres Frelse og Frihed over alt deres Gods og Vornede (det er deres Coloni og Villici, og maae man ej tænke, at de endda vare Stavnsbundne, fordi de kaldes Vornede). Fogderne maatte ej tvinge Bønder eller Vornede for deres Forseelser over de Bøder, Waldemars Lov paalagde, og ej paaføre dem Sager, som havde deres Frelse, for et og andet, som for at have dræbt Hjorte eller andre Dyr (saa seent bleve de haarde Jagt-Love indførte i Danmark) og ej aftvinge dem Penge eller anden Tjeneste for noget saadant. En Gang om Aaret skulde Kongen holde Hoff (ɔ: Dannehof) med Bisperne og andre Rigets gode Mænd. Disse tvende sidste Poster ere forandrede og kortere i Christophers Haandfæstning, med hvilken den ellers kommer

over-

overeens, undtagen at den 10, 15, 19, 29 og 32 er kommen til i Christophers; allene til Slutning i denne staaer, med rene Ord, at om Kongen ej holdt Kong Waldemar den Andens Lov, og hvad der stod i disse Artikler, da skulde han ej holdes for Konge, og alle de, som havde tilsvoret ham Manddom og Tro, skulde være frie for den Eed og Løfte, som de havde gjort ham, og ej mere lyde eller agte ham som Konge. Men dette Vilkaar fik Christopher udslettet, og lode Stænderne sig nøje med, at det stiltiende forstodes, siden han gjorde Eed, de og vel fattede gode Tanker om ham, og meente han vilde holde hvad han havde lovet. Bisp Knud fra Viborg har indført Christophers Haandfæstning paa Latin i sin Forklaring af Waldemar IIdens Jydske Lov, og er den latinske Text siden trykt efter den Ribeske Udgave af Jydske Lov hos Ludvig (Rel. Mss. XII. pag. 198) og Westphal Monum.(. IV. col. 1769–71), men begge temmelig urigtig. Da Hamsfort (Scr. I. p. 299) siger, at mange Love bleve da gjorte i Viborg, saa formoder Kofod Anker (II. S. 94) at Eric Menveds nye Sjellandske Lov er der bleven vedtaget. Christopher den Anden Aar 1320.

Efterat Christopher saaledes var bleven Konge (Scr. I. p. 129. IV. p. 285. V. p. 458) er det mueligt, at han efter gammel Skik rejste Landet om, og blev hyldet i Landskaberne. Kroningen gik ikke for sig førend 1322, efterdi Erkebispen var fraværende, og Paven den 24 Julii skrev fra Avignon til alle danske Bisper, at Erkebisp Esger havde bedet, at ingen anden dansk Bisp maatte salve og krone Kongen end han, da det fra Erke-Sædets Stiftelse laae dertil. I Anledning heraf forbød Paven dem ej at foretage slig Kroning inden næste St. Hans Dag tilkommende Aar, da Erkebispen formedelst Lunde Stigts og den danske danske Kirkes Saget opholdte sig ved det Apostoliske Hof. Dersom de foretoge

 sig

Christopher den Anden Aar 1320. sig det, saa erklærede han det hermed for ugyldigt (Raynaldi Ann. III. q. 197) Det ældste Diplom, man har af Christopher som Konge, er hans Markeskjelsbrev af 25 Martii given Witskøl Kloster og Benedictinerne af Nørre Kloster, imellem dem og Viborgs Kaniker. Han siger deri, at have selv personligen været der for at udforske Sagerne. Dette Diplom er uden Sted, og siges at være givet MCCC hvor nok XX er udeladt (Dän. Bibl. VI. S. 153-54). Ifølge Haandfæstningen blev alle faste kongelige Slotte i Nørre Jylland nedbrudte (Scr. IV. p. 285), de tre, Kolding, Skanderborg og Ribe undtagen; blandt de nedbrudte var og Calløe (Scr. I. p. 528) og Bygholm, og derfor siger Hvidtfeld (S. 413) at saa mange øde Voldsteder saaes i Riget.

Den 1 April i Vordingborg gav Kongen Borgerne i Gribsvolde, som han var forbunden for mange Velgjerninger og Fordele, som de uden Vederlag havde bevist ham, Lov til frit at besøge alle danske Havne med deres Skibe og Vare; dette skeete med fuldkommen Samtykke af hans Søn Eric (saa tidlig tænkte han altsaa allerede paa at gjøre ham til Konge), og med modent Overlæg af hans Raad (Providi nostri); de af Gribsvolde maatte frit sælge og ombytte Varer i Riget og føre alleslags kjøbte ud deraf, dog med Fogdernes Forevidende, og i deres Nærværelse, og, skeete et almindeligt Forbud paa Ind- og Ud-førsel, da skulde de holde det; Saalænge han levede, skulde de være frie for al Told; Paa Skanør Marked maatte Raadet og Borgerne i Gribsvolde udvælge deres egen Foged, saalænge Fiskeriet stod paa, og maatte de frit med deres Vare opholde sig der, saalænge Kongen levede, i deres Boder, som almindeligen kaldtes Vitter, og nyde samme Bedtægt og Frihed, som Lybeks Borgere; Led de Skibbrud paa de danske Kyster, maatte de beholde, hvad de selv eller ved andre kunde redde; Ingen

gen af Kongens Fogder eller Embedsmænd maatte inod disse Løfter forulejlige dem. Naar de gik ud af nogen dansk Havn, skulde de forevise Fogderne deres Breve, og aflægge Eed, om paakræves, at de ej førte fremmed Gods med sig; Kongen befriede dem fremfor andre fra Gravkjøb, som kaldes Ertköp og Ertvin (Langeb. Diplom. Mst.). Christopher den Anden Aar 1320.

Udi Vordingborg den 8 April blev mellem Kongen og den sariske Hertug Eric af Lauenborg indgaaet, at Hertugen skulle tjene Kongen, hans Børn og Hjelpere paa denne Side Havet med 60 Bevæbnede med Vaaben og pantserede Heste, men paa hiin med 100 Mand, og ingen Krig begynde uden Kongens særdeles Befaling; hvis Kongens Hovedsmænd, Vasaller, Hjelpere, eller og Hertugen selv gik efter Kongens Befaling ind i nogen af Hertugens Fæstninger til at skade Kongens Fiender, da burde Kongen til Sikkerhed (saaledes forklarer jeg de ubekjendte Ord: ad depigrandum sive galliandum) overgive Hertugen ligesaa mange Husen (mansi) som der tælles i hans Hertugdom. Saasnart Hertugen i den ham af Kongen paalagte Krig mistede nogen Fæstning, hvor Kongen havde sat nogen af Hertugens Vasaller til Hovidsmand, eller endog ham selv, saa burde Kongen igjen forhjelpe ham til samme Fæstning; derimod skulde Hertugen staae Kongen, hans Børn og Medhjelpere, bi mod alle hans Fiender, dog ej forulejlige de twende schwerinske Grever Nicolaus og Henric, eller deres Mænd, indenfor deres Lands Grændser, men vel bekrige dem uden for. Led Hertugen da Skade paa de 100 Mænd, som tjente Kongen i Hertugens Fæstninger, eller hvad Omkostninger han havde paa dem, det skulde Kongen igjen erstatte ham; for slig Tjeneste skulde Kongen give ham 1000 Mark purt Sølv, 500 i Wordingborg Dagen efter Nicolai Fest og 500 ogsaa der Mortens Dag 1321;

Christopher den Anden Aar 1320.

og om han paa dem led nogen Skade, da skulde han fra Paaske til Mortens Dag erstatte ham dem; for denne Tjeneste mod Kongen lovede ogsaa Hertug Wartizlav ham 1000 Mark purt Sølv at betale Michels Dag 1321, og om det ei blev betalt den Dag, da skulde Wartizlav gaae ind i Gripsvolde, og ei ud forend det var betalt; men døde Wartizlav inden den Tid, da skulde Kongen selv og hans ældste Søn gaae ind i Wordingborg; blev Hertug Eric fanget i saadan Krig, da skulde Kongen udløse ham inden et halvt Aar, og hans Mænd, som i den Krig vare fangne, inden et Aar. I Henseende til de pantserte Heste og Vaaben, da skulde Kongen gjøre med dem, som med andre Fyrsters og Herrers, der vare hans Hjelpere; han skulde og stræbe at forlige alle hans billige Sager. Herved vare nærværende de Herrer, Laurenz Jonsen, Drost, Jngvar Hjort, Albert Albertsen og Gerhard Adiring Kongens Raad, som gave deres Tro tilligemed Kongen, at dette skulde holdes (Scheid vom deutschen Adel S. 471). Man seer heraf at denne Konge havde sine Tanker henvendte til Tydskland, ligesom hans Formand, og venteligen især til Herre Henric af Meklenburg, som havde taget Warnemünde i Besiddelse.

Udi Wordingborg den 9 Junii stadfæstede Kongen Jndvaanerne af Herigstadt (uden Tvivl Hjørring, som paa gamle Mynter kaldes Herringa, thi i Overskriften kaldes den Hæringstadt), deres Love og Kjøbstæd-Retten, som de fra gammel Tid havde havt, og man vidste de havde besiddet i hans Faders Tid, og som Kongens Forfædre havde givet dem (Langeb Dipl.) I Nykjøping den 28 Junii stadfæstede han Kapitlet af Ribe dets Friheder, (Langeb. Dipl.) ligeledes stadfæstede han i Sarkjøbingh (Saxkjøbing i Lolland) den 17 Julii Esrom Klosters Privilegier (Ibid.) Udi Kalkof (som efter Navnet maae være Kallø, hvorimod dog

stri-

strider; at et andet Brev af samme Dag er udgivet i Kolding); den 27 Julii stadfæstede han Indvaanerne af Nachskov deres Privilegier (ibid.), og samme Dag udi Kolding Borgerne af Saxkjøbing (ibid.) I Vordingborg den 31 Julii tog han Priorinden og Søstrene af St. Agnetes Kloster i Roskilde under sin Fred og Beskjærmelse, saa at deres Brydier og Bønder skulde endog i 40 Marks Sager og ringere, ej svare uden for dem selv. Bisskop Nicolaus af Dorpet og Drosten Laurents Jønsen vare herved Vidner, hvilket med mere viser, at denne Bisp har siddet i det Danske Rigs-Raad. Kongen giver dem heri frie for Innæ, Stuth og Reeth-Skyuth (det er Skyts til Kongereiser) (ibid.). Christopher den Anden Aar 1320.

Den 1 August lovede Kong Christophers Raad udi Næstved, at Kongen skulde holde den Forening, som han 1318 den 17 April havde udi Calmar indgaaet med de tvende svenske Hertuginder, begge Ingeborger, deres Børn, og deres Raad, og hvorom hans aabne Brev indeholdt mere. Det danske Raad bestod da af de Bisper: Peder af Viborg, Olav af Odense, Niels af Børglum, og Esger af Aarhus, (Bispen af Roskilde var da død, og Erkebispen ude af Landet), og af de Riddere: Andreas Petersen, Præfectus Scaniæ, Johan Niclesen af Kaas, Nicolaus, kaldet Hee, Johannes Rannæ, Nicolaus Book, (maaskee Brok), Peder Jønsøn af Kastlee, Johan Ofæsøn, Johan Petersen Trakkehær, Olav, kaldet Flemmingh, Karl Pætersen og Knud Niclessøn (idid.). Imidlertid bestod det vist af flere, som Drosten og Marsken, hvis Forretninger ej have tilladt dem at bivaane denne Raadsforsamling. I Roskilde den 5 August stadfæstede Kongen Ebelholt Kloster dets Privilegier (Langeb. Dipl.). I Tovæthorp den 8 Augusti tildømte Kongen St. Claræ Kloster i Roskilde Besiddelsen af et Fiskerie

Christopher den Anden Aar 1320. skerie kaldet Birkedam, som Herre Aagho Saxsøn havde paa Kong Erics Retterthing afstaaet til det, og hvorpaa Kong Eric og havde givet det sit aabne Brev (Langeb. Dipl.) I Ocaholme (Langeb. Dipl.) som han formoder at være Aleholm, men som hos von Seelen (Memor. Flensb. p. 265) læses Othoniæ (Odense) den 16 August tilstod Kongen Beboerne af Flensborg, at de maatte handle paa Skanør Marked og overalt i Riget, imod at svare den sædvanlige gamle Told. Atter i Wordingborg den 20 August stadfæstede han nu, som Konge, Borgerne i Stralsund deres Privilegier, ligesom han 1319 havde gjort som Hertug, heri skriver han sig Hertug af Estland. I Sigillet sees Kongen paa sin Throne i fuld Prydelse, med sædvanlig Omskrift, og paa den anden Side en Hjelm med Horn, ogsaa med sædvanlig Omskrift. Han har og brugt dette Sigil 1322 og 1329 (Langeb. Dipl.). Udi Skjelskør den 23 Augusti lovede disse Kong Christophers Raad, som ei havde været med at udstæde det forrige Løfte, de Riddere: Albert Albrichtsen, Holinger Niclæssen, Peter Egeserhæ, Andreas Niclassen, Clemens Hærlughsen, Nicolaus Thuresen af Klapæthrop, og de Væbnere: Andreas Petersen Stygge, og Saxo Petersen, at Kongen skulde holde den Foreening, indgaaet 1318 den 17 April udi Calmar med de tvende svenske Hertuginder, begge Ingeborger, deres Børn og Raad (ibid.). Udi Wordingborg den 23 Augusti bekjendtgjorde Kongen ved sit Brev, at den Dag havde hans fordums Drosts Hr. Morten Dues Arvinger udi Kongens Nærværelse skistet og deelt hans Gods, og at hans efterladte Frue Inger havde for Gods, som hendes Mand havde solgt i Blegind og Skaane, faaet noget i Falster og Sjelland, og noget i Skaane. Heraf haves kun en temmelig

lig nye dansk Oversættelse; Brevet blev udstædet under Rigets Klemme (ibid.). Christopher den Anden Aar 1320.

I Nyburgh den 27 Augusti gav Kongen ved sit aabne Brev Indvaanerne der alle de Friheder og Benaadninger, som de havde havt i den berømmelige Kong Waldemars Tid, saa at ingen Sandemænd eller Nefninger (veridici vel Nefninger) af noget Herred maatte for nogen Sag angribe eller forurolige dem; og alle deres Sager kun føres for deres Byeting. Drosten Herre Laurens Jonsøn var herved Vidne (ibid.). Ved Brev fra samme Dag og Sted til Indvaanerne i Vinding Herred befol Kongen dem hver Onsdag at holde Ting i Nyburgh under hans Unaade, og tillod han tilligemed Borgerne i Nyburgh at maatte hver Onsdag bivaane det almindelige Marked, med de didhen kommende, og drive al Slags Handel. Ingen af Kongens Fogder, Embedsmænd, eller nogen anden, maatte hindre dem heri. Drosten var som sædvanlig atter herved Vidne (ibid.). Udi Vordingborg den 5 October lovede disse af Kongens Raad; Bisp Esger af Aarhus, Lago Akissen, forhen Marsk, Nicolaus Hes (Hee), Johan Niclæssen af Kaas og Johan Uffesøn, at Kongen skulde holde Forbundet indgaaet i Kalmar den 17 April 1318 med de twende svenske Hertuginder, Børn og Raad (ibid.). Disse mange gjentagne Løfter synes at forudsætte en Slags Mistvivl om Kongens Opfyldelse af Forbundet.

Hertug Henric af Slezien, Herre af Fürstenborg og Jawor (Jauer) som var en Søn af Hertug Boleslav 3 i Schweidnitz, der døde 1302, og af Beatrix, Datter af Otto den Lange, Markgreve i Brandenburg, (og var Henrics Søster Beatrix gift med Keiser Ludvig af Baiern) blev Kong Christophers Raad, og aflagde skriftligen i Vordingborg sin Eed, lovende at ville raade

Christopher den Anden. Aar 1320. ham det sundeste og beste efter sin ringe Indsigt, samt at befordre hans og Børns Beste, og afværge deres Skade af alle Kræfter; behøvede Kongen eller Børn hans Tjeneste, saa var han forbunden dertil ved sit Embede; og burde de see til (ved Besoldning) at han kunde troligen vedblive at tjene dem (ibid.). Saaledes brød Christopher allerede det Løfte om ej at tage nogen Tydsk ind i sit Raad.

Indvaanerne af Femern (Ymbria) forpligtede sig den 6 December til for sig og Eftermænd at vedblive bestandigen under den danske Krone, samt i alle Ting troligen og bestandigen at tjene Kong Christopher, hans Børn og Eftermænd, de danske Konger, ligesom deres Fædre forhen havde gjort (ibid.). — Ved enten at formaae dem af Femern hertil, eller dog i det mindste at modtage det, brød Kongen sit Løfte til sin Halvbroder Grev Johan, som han var Kronen skyldig, hvorfor og bemeldte Herre siden satte sig imod ham, og blev denne Troløshed Christopher i Tiden til megen Skade. Den beste Politique er at være ærlig. Fortsætteren af Albert af Stade skriver derfor retteligen (p. 86), at Christopher holdt slet ikke, hvad han havde lovet dem, som havde været ham behjelpelige til Riget. Ved denne Lejlighed bleve uden Tvivl Femerns Love gjorde og af Landets beste Mænd vedtagne, naar Kongen vilde bekræfte dem. De bestaae af 38 Artikler. De fornemste ere: hvo der blev overbevist om Drab, skulde bøde til Kongen 50 Pund Lybsk, og til Fogden 60 Mark inden Aar og Dag; hvo der brød Hus-, Kirke- og Thing-Fred, og blev overbevist derom, skulde miste Liv og Gods; men forenede han sig med Fogden, da skulde han bøde til Fogden 4 og et halvt Pund; hvo der overbevistes om at have voldtaget et Fruentimmer, skulde miste Liv og Gods; ligeledes for Brand og Rov; hvo der

over-

overbevistes om voldeligen at have frataget en Anden hans lidet Skib, som kaldtes Kane, eller slaget ham deri, eller kastet ham i Vandet, skulde bøde til Kongen 20 Pund og til Fogden 90 Skilling; hvo der stjal Gods, som ved Skibbrud var dreven til Land, eller begik andet Tyverie, skulde overbevist miste Liv og alt Gods, ligeledes hvo der hug i Kongens Skov; saa og, hvo der omkom Nogen under Stilstand eller efter Sone og sluttet Forlig; ogsaa den, som vidende beherbergede en Fredløs; derpaa følge mange Bøder for Saar og Slag; døde Nogen uden Arvinger i Landet, og Udenlandske ej meldte sig inden Aar og Dag, og beviste deres Krav, da skulde Arven tilfalde Kongen; paa Landet skulde være trende Thing, et i Burgh og eet i Peterstorp, og det tredte uden for Slottet, naar Fogden forlangde det. 29 anselige Mænd have underskrevet det, og Landets Segl blev forhængt (ibid.). Christopher den Anden Aar 1320.

Bisp Olav af Roskilde skjenkede den 21 Februar adskilligt Gods, og deriblandt en Gaard i Myerløse, som han havde kjøbt af Johan Petersen af Vandløse, til fattige Skolediscipleres Underholdning og Føde, paa det de desmere kunde lægge sig efter Studeringer og tjene Gud i Roskilde Chor og i Mariæ Kapel, som Bispen der havde stiftet af nye; men da dette ej kunde forslaae, saa gav han og dertil, hvad han havde kjøbt i Olsylitlæ, tilligemed Kirken der, og Bispetienden af Thorstenstorp i Myærløsæ Herred og af Jernløsæ sønder med sit Kapitels Samtykke; og at Bispens Bord herved ej skulde tabe for meget, saa gav han did alt det Gods, han havde kjøbt i Grynløse og Løgæthved, dog skulde Executores af hans Testamente forvalte dem indtil hans Gjeld var betalt af deres Indkomster (ibid.). Samme Bisp gav den 22 Februar hvad han ejede i Thorslunde til Kanik Ebbe til Erstatning for hans Kanik-Bord (ibid.). Endvidere skjænkte han den 28 Februar ad-

Christopher den Anden Aar 1320. adskilligt Gods til de roskildske Kaniker, som havde de ringeste Præbender; her forekommer Eskild kaldet Snubbe (ibid.). Endvidere den 29 Februar skjænkte han til sine Kaniker Gods i Windorp og i Gyærthæslæf nyligen kjøbt af Herre Paul Litlæ, til Erstatning for det, som var overladt til Kanik Ebbe af de fraværende Kanikers Deel og de skaanske Penge (ibid.). Peder kaldet Grubbe af Storthæ gav den 19 Martii sit Gjeldsbevis til sin Broder den hæderlige og brave Herre Johan kaldet Grubbe paa 30 Mark purt velprøvet og ledig Sølv.

Udi Avignon i Maj Maaned udstædte Erkebisp Esger af Lund, med flere Erkebisper og Bisper, hvoriblant en Wilhelm, som skulde forsendes til Tartarerne, et Aflabsbrev for Jomfrue Mariæ Kapel i Hanevelt i Stigtet Osnabrug. Uden Tvivl har Esger altsaa strax efter Kong Erics Død, eller endog før, forladt Sverrige, og draget til Avignon (ibid.).

Den 29 Julii bevidnede Skjælm Pætersen Provst og Johan Sclaulosæ Cantor, og begge yconumi (oeconomi) ved Roskilde Kirke, at Thurbern Arnvestsøn havde i deres Nærværelse tilstaaet at have overladt til St. Claræ Kloster en Øre Jordskyld i Alundælilæ, og forhen paa Landsthing skjødet det til Nicolaus Ettæsun, Klosterets Fuldmægtig (ibid.). Den 6 August indgik Abbed Peder i Ringsted, og det gandske Convent, et Mageskifte med den hæderlige og brave Mand, Avo kaldet Hasæ, deres Ven; overlode ham hele Landsbyen Gasætoft, og Skoven Arsnæss, dog saa, at deres Tyende (familiæ) i Bjærghe maatte herefter, som de fra Arilds Tid vare vante til, have Træ til Bygning og Brænde af Skoven; ligeledes 13 Øre Jordskyld, som de havde faaet skjødet af Herre Peder Tunysen og 5 Øre Jord i Hømghæ, dem pantsat for 240 Mark Penge af Othbern, og 2 Øre Jordskyld

skyld i Fuglede, samt 4 Skilling Jord i Hanæthorp, dem skjødet af Olav Staar, hvorimod de fik af ham Slancdorp og Skutherløse, som han havde faaet med sin Hustrue Elene. De forsikkrede ham og Arvinger Sikkerheden heraf, men om de herved led nogen Skade, saa lovede han, hvad almindeligen kaldtes Orgranth ɔ: en fuldkommen Erstatning. De skulde og forskaffe ham den tilkommende roskildske Bisps Brev og Segl herpaa (ibid.). Kong Christian I. udstædte heraf en Vidisse 1477 den 9 Julii paa sit Retterthing i Kjøbenhavn (ibid.). Christopher den Anden Aar 1320.

Olav Endredsen tilstod ved sit Brev givet den 12 Julii i den tydske Kjøbmand Lydebert, kaldet Hogenskjold, hans Hus til Brygges i Flandern, at han var skyldig til den hæderlige Mand Johan, kaldet Thekenborg, 16 Pund Sterling, gode og lødige af England, som han skulde betale til Nicolaus Raupmann, kaldet Ulf, Indvaaner i Damme i Flandern, for derved at formindske hans Gjeld til denne Mand, og derfor havde han pantsat bemeldte Johan 4 Bind af Jus civile, nemlig Codex, digestum vetus, digestum novum, og Inforciatum, og forbandt han sig og Arvinger samt Gods til inden 14 Dage at betale disse 16 Pund igjen til bemeldte Johan og Arvinger, fra den Dag af, han havde lovligen krævet dem. Til ydermere Bevis blev hans Segl, tilligemed Mester Poul Bardsøn, Kanik i Bergen, og Herre Willerm Johannisøn, Kapellan hos den durchlauchtige (Serenissimus) Fyrste Herre Magnus, Konge i Norge og Sverrige, som begge havde hivaanet Betalingen ved Johan Thekenborg til bemeldte Raupman, deres Segl forehængt (ibid.). Af Indholden og Navnet maae næsten slutte, at Olav Endredsen har været fra Norge.

Boe-

Christopher den Anden Aar 1320. Boetius Abbed af Vitskøl og Conventet tilstod ved deres Brev den 29 September at have afhændet og skjødet til Forviserne deraf de Herrer Esbern Provst i Viborg, og de øvrige Kaniker, alt hvad de ejede paa Læsø, med Samtykke og Villie af den ærværdige Fader Peder, Abbed af Esrom, og derfor at have faaet fuld Betaling; de frasagde sig og alle de Fordele, som Jus canonicum og civile kunde give dem for engang i Tiden at bryde dette. Bisp Peder af Viborg, deres ærværdige Fader Herre Peder, Abbed af Esrom, Borgerskabet af Viborg, Dominicanerne og Minoriterne der, og Vitskøls eget Segl blev forehængt (Pont. Ann. II. 124). Da Abbeden af Esrom kaldes her deres ærværdige Fader, saa maa man heraf slutte, at Esrom har været det fornemste Cistercienser-Kloster i Danmark, og havt et Slags Overopsigt over de andre Cistercienser-Klostere (Script. IV. 462).

Broder, Dyaconus og Kanik i Roskilde, gav den 4 October Herre Henric, Kanik i Aarhuus, Fuldmagt paa sine Vegne at skjøde til St. Agnetes Kloster i Roskilde hans Gaard i Darræthorp, med Besætning af Qvæg og Korn, ligesom Bryden (villicus) Boo havde den (Dipl. Langeb.). Den 9 October frasagde Peder og Johan Grubbe, Johan og Andreas Olafsøn, sig al Arve-Ret til det Gods, som Tuwe og Brødrene af St. Hans og Jerusalems Huus i Prioratet Dacia havde kjøbt efter deres Frende Herre Herman Greve af Gliken (ibid.). Den 6 December solgte Benedict, Provisor for de Spedalskes Hospital ved St. Clementis Kirke i Roskilde, samt det hele Collegium, en Møllegrund med Bæk til St. Claræ Kloster der for en dem behagelig Betaling, som de havde faaet; de frasagde sig alle Exceptioner af jure canonico og civili paa Roskilde Bything; Byens Segl, samt deres Communitets Segl, blev forehængt (ibid.).

Pa-

Paven gav Kongen Frihed at vælge til Skriftefader, hvem han vilde, og befol ham ved et andet Brev, at indsætte Johanniterne i alle deres forrige Rettigheder, som den afdøde Kong Eric havde skilt dem ved, og skrev han og til den norske Konge om at forsvare deres Rettigheder (Raynaldi Ann. III. p. 198). Ellers var Christopher endda ilde anseet ved det romerske Hof, fordi han havde været med at fange Erkebisp Jens Grand, og da skal have været Aarsag i at tvende Præster døde i Fængsel og betyngede med Lænker, hvorfor Pave Bonifacius 8 bandsatte ham. Men nu søgte Erkebisp Esger, ledsaget af den pavelige Nuncius Bernard e monte Valrano, at forlige ham med Kirken (ibid. p. 197). Hvidtfeld (S. 416) og Flere henføre vel deres Ankomst først til 1321, men da Esger var den 20 September allerede dette Aar i Slesvig, saa gjendrives de derved. Maaskee han dog har oppebiet Nuncii Ankomst der, af os nu ubekjendte Aarsager. Paven paalagde og Danmark og andre nordiske Lande en Hjelp til et Tog mod det hellige Land (Bzovius ad Ann. 1320, col. 347). Den 12 Maj døde Gwido, Decanus i Lund, Kong Erics Kanzler (Scr. III. p. 515, IV. p. 41, Hvidtfelds Bispekr. S. 69, Matthiæ Ser. Ep. Lund. p. 117). Den 23 Martii skjænkte Adelsmanden Hr. Andreas Taghesøn, en Sønnesøn af Hr. Andreas Skænker, en Gaard i Ulversløff i Fyen med alt Tilherende til Sorøe Kloster, hvor han vilde begraves (Scr. IV. 516). Abbeden i Sorøe, Jacob af Kjøbenhavn, afgik, efterat have beklædt Embedet i 4 og et halvt Aar, og havde Hebert til Eftermand (ibid. p. 536. 556). Abbed Ketill af Øm afgik og kom Nicolaus Fin den anden i hans Sted den 17 Augusti; han havde forhen været Kjeldermester i Esrom (ibid. V. p. 265).

Christopher den Anden Aar 1320.

Om-

Christopher den Anden Aar 1320.

Omtrent ved denne Tid var det, Othincar, Præst, og Otto Erkedegn i Aarhus bevidnede, at Pigen Estrid Bartholomæi-Datter, som fra Moders Liv havde været værkbruden, var bleven helbredet ved St. Nicolai Grav i Aarhus, og bar den Sidste hende paa Armene, og fremviste hende saaledes. Mester Johan Cantor af Aarhus, som da rejste om og visiterte Skolerne, fortalte dette, og som det synes, ogsaa til Forfatteren af St. Nicolai Levnet (ibid. V. p. 309).

Efter Petrus Olai og flere, hvoriblandt den store Svenske Rimkronike S. 146, skal den svenske Kong Birger med sin Dronning Margrethe først være i dette Aar flygtet til sin Svoger Kong Christopher, ogsaa maatte det være, dersom han først havde forladt Gulland efter sin Søn Magni Halshuggelse; men jeg haver forhen (Historie af Danmark XI. 827) anført, at de allerede kom til Danmark i Kong Erics Tid. Ericus Olai (Ed. in 4to. p. 120), beretter, at Christopher gav dem Gaarden Spikeborg med 2 Landskaber (contractis) eller Herreder, som Svenske Rimkronike (S. 146) skriver, og tilligemed, at de fik en Gaard ved Skjelskør; dersom man kuune finde Spikeborgs Beliggenhed, saa kunde man blive visse paa, enten de vare under Holbek eller Skjelskør. Hvidtfeld (p. 414) siger Holbek Slot og Lehn. Det kan vel være rigtigt efter Erici Beretning, at de vare ej Christopher saa velkomne, som Eric, og at han sagde, at han allene tog sig dem an for Slægtskabs Skyld, og ikke for nogen Dronningens Fortjenester, da hun altid havde vist sig uartig og ond mod ham (Rim-Krøn. S. 146). Der levede de deres øvrige Tid] i en bedrøvet og kummerfuld Tilstand, som til Lykke for Birger varede ej længe, da han døde i næste Aar. Deres Døttre Agnes og Katrine fulgte dem til Danmark.

Den

Den 5 August udi Flensborg overlode de Riddere, Marqvard og hans Sønner Ulf og Marqvard, alle af Vestense, Tienden af nogle Landsbyer i Norttorpe Sogn til Neumunster Kloster (Westphalen. II. col. 80). Grev Gerhard af Holsten udstædede den 4 Februar et Lehnsbrev til de hamborgske Borgere, Henric, Johan og Winald af Stendal over 5 Vispel Korn i den gamle og ny Mølle i Hamburg. Den 17 Februar forundte den holstenske Grev Johan paa sit Slot Kiel, Mester Henrik de Culmine, Skolelærer i Kiel, den Frihed, at han i Henseende til Skolen ej skulde være forbunden til at tage gejstlig Orden, eller at residere der; dog maatte han altid skaffe der en dygtig Person til at undervise de Smaae, saa og at Gudstjenesten i Kiels Sognekirke blev højtideligen holdt; der maatte ingen anden Skole oprettes i Kiel end den; forhen havde han givet sit Samtykke til at bemeldte Mester Henric var bleven forflyttet til Kiel ved den ærværdige (honorabilis) Mand Mester Regeband Decanus i Lybek (Westphalen. IV. col. 328). Spørgsmaal om denne Grev Johannes var den Gamle, som altid havde resideret i Kiel, eller om han da var død, og at herved forstaaes Kong Christophers Halvbroder, som dog kun endda skrev sig Domicellus, eller og maaskee Grev Gerhards Broder, som sielden forekommer, og vist ej residerte i Kiel; jeg hælder meest til den første Meening. Christopher den Anden Aar 1320.

Grev Johan af Holsteen og Stormarn gav den 25 Maj paa sit Slot Steinborch Borgerne i Krempe (Crymba) lybsk Ret (Westphalen IV. col. 321). Junker Adolf Greve i Scowenburch, Stormarn og Holsteen, stadfæstede den 1 Junii i Hatesborch Landets Deling, gjort af hans Fader, Grev Adolf, og Grev Gerhard, forhen Prowst i Lybek, saa at Rellinge Sogn skulde tilhøre ham selv; med sine Brødres Samtykke overlod han nu til

Christopher den Anden Aar 1320.

Junker Johan Greve af Holsteen, sin Fætter, Sognet Nenwelde med Vasaller og alt Tilhørende; ligeledes overlod han ham de Riddere, Benedict af Aleveld, (er den første af det Navn, som nævnes i det Holsteenske; Slægten boede før i Stigtet Hildesheim, og kaldte sig efter Byen Allefeld der, men begav sig derfra til Holsteen, formedelst Uenighed med sin Lehnsherre, og udbredte sig sig siden derfra til Danmark. S. Adels-Lexicon T. I. p. 4) Henric af Ghudowe og Hartvig Steyn, saa at de skulde tage deres Lehnsgods til Lehn af ham, og gjøre ham Mandskab (homagium), og Johan skulde og uden mindste Modsigelse fra ham eller hans besidde bestandigen Landsbyen Eybeckesdorpe; hvorimod han overlod ham Sognet Vedele, som og at han kunde igjenkjøbe Landsbyen Smalenbeke (Langeb. Dipl.).

De Holstenske Grever Gherard og Johan og den Meklenborgske Herre Henric, samlede en stor Magt af bevæbnede Folk sammen fra Saxen, Westphalen og Venden, og gjorde dermed Indfald i Ditmarsken; Gerhards Broder Gillbert, som 1324 blev Bisp i Hildesheim, Hertug Johan af Saxen og Greverne af Wunstorpe, Gotzkows, og Rupin vare og med. De droge i Alt 4 Forster den 5 September gjennem Sydhamme og Skandsen Hemmingstad, indtoge Ditmarskernes Befæstninger, og dræbte mange af begge Kjøn; den 7de brøde de ind i Marsken, nemlig i Nordmarsken, og sloge dem i 2 Træfninger, saa at mange af Fortvivlelse styrtede sig i Elven, nemlig den lille, som falder i den store, og mistede de 1700 Mand. Mange skjulte sig i Grøfterne, og Andre reddede sig ind i Kirken i Oldensvorth hvor de bleve tilmurede og bade om Naade, lovende at give Skat; men Greven lod sætte Ild paa Kirken, saa at Blytaget begyndte at smelte. Som nu Holstenerne havde adspredt sig i Huse og Byer for at plyndre, saa

brøde

brøde de i denne Nød fortvivlede ud, hvorpaa de af Grøfterne ogsaa sprunge op og kom dem til Hjelp; Holstenerne blevne da slagne i smaae Hobe, og blev Nederlaget især stort mod Aftenen. Paa Flugten styrtede de i Gravene Mand og Hest over hinanden; og kunde de pantserte i saadan Tilstand ej reise sig; med lange og smale Spyde stunge da Ditmarskerne Hestene ihjel, og saarede Folkene med Pile. Der bleve omtrent 3000 Mand paa Pladsen, og deriblandt Greven af Wonstorpe og Gotzkowe. De holstenske Grever og Herre Henric undkom ved Flugten, ved det de vare noget længere borte i Lejren ved Hemmingstad. I dette sidste Slag tabte Ditmarskerne kun 500 Mand. (Chron. Hols. i Leibnitii Access. p. 40–41. Chron. Slav. ap. Lindenbr. p. 207. Boltens Ditm. Gesch. 2ter Th. S. 378. Christiani Schl. Holst. Gesch. III. 84 og S. 115–18). Saaledes bleve de Stolte og Ubarmhjertige dennegang straffede.

Christopher den Anden Aar 1320.

Den 5 December var saa hæftig en Storm af Øster i Østersøen, at Vandet i Traven vorte over den høje Bro, som gik fra Lybek til Holsten, og nedrev den, dræbte mange Mennesker og Qvæg og gjorde stor Skade i Kjelderne, og fra denne Tid af bleve Gaderne og Husene ved Traven ophøjede (Cornerus col. 997). Vandet steg 7 Albue og gjorde ogsaa Skade paa andre Vendiske Byer. 14 Dage efter var en anden men mindre Flod. Den 21 December kom den Holstenske Grev Johan med sin Adel til Byen Susese, hvor nogle af det lybske Raad kom ham imøde; og hvor han solgte Travemünde til hine tilligemed Opfarten af Traven, som almindeligen kaldes Weer, og nok en anden Opfart, som forhen kaldtes den gode Mands Huus, og gik imellem Byen Lybek og Heringvik, som og at det Taarn i Travemünde maatte nedrives, som Kong Waldemar havde ladet

bygge

Christopher den Anden Aar 1320. bygge 1219, og at Ingen maatte herefter bygge noget Slot eller Befæstning nær Traven, uden det lybske Raads Samtykke og Forlangende; alt dette fortæller Corner (col. 997). Herfor fik Greven, efter Corner, 3000 Mark lybsk, men efter Andre 7000. Udi Brevet, som er givet i Susése den 22 December kalder han sig kun Junker af Holsten, thi som han endda ej var Ridder, kunde han ej kalde sig dominus. Han solgte Taarnet i Travemünde til Lybekkerne, for 3000 Mark lybsk, og forpligtede sig til, selv at lade det nedbryde og overlod Bolværket med Løgter til dem. Derpaa ved hellig 3 Kongers Tid 1321 gave Lybekkerne sig til at nedbryde det stærk murede Taarn i Travemünde, saa at man nu ej engang kan udfinde Stedet, hvor det har staaet, allene at man slutter, det haver været lige over for Prywal. Dette fortrød Grevens Broder, den danske Kong Christopher, hemmeligen meget paa, saa og adskillige Adelsmænd.

Johan, udvalgt Bisp til Reval, døde i Lybek og begroves i St. Catrine Kirke, hvor han i det øverste Chor udi Munkenes Stol sees malet med hans Navn, og Aaret han døde, som og hans Vaaben, hvori sees en Bispestav og Kors over hinanden. Dette melder Professor Gebhardi i et Brev af 1 Julii 1762 fra Lyneborg til Salig Langebek.

Den 7 Januar kaldte Erkebisp Eilif af Nidaros, Bisp Audfin af Bergen til et provincial concilium at holdes i Bergen den 24 Junii.

Fra Bergen den 1 Februar lod Bisp Audfin udgaae et aabent Brev, som haves allene i en slet dansk Oversættelse. Det handler om Pilegrims-Rejser til Nordnæs, til St. Merthe (o: Margreke), hvilken havde udgivet sig for Kong Erics Datter, og som blev brændt der; den gemene Mand ansaae hende for Helgen, og

paa-

paakaldte hende, da det dog var bevist, at hun var 20 Aar ældre end den Tid Kong Eric havde Bryllup med Dronning Margrete, og da var han kun 13 Aar; dernæst havde han kun een Datter med Margrete, som efter Faderens Befaling skulde drage til Skotland, og døde paa Orkenøerne i Overværelse af Norges beste Mænd; Bispen og Herre Tire førte hendes Lig til Bergen, og lod da Faderen Kisten opbryde, og kjendte da selv Liget, og lod det lægge hos Moderen Dronning Margrete i Stenvæggen af Chorets nordre Side. Nogle Præster holdt med bemeldte Kone, som udgav sig for Margrete, og som kom fra Lybek til Bergen, og var graahaaret og hvid i Hovedet. Derfor forbyder Bispen, at Ingen maatte holde denne Kone for hellig, eller dyrke hende med Offer, Pilegrimsfærd, Faste eller Bøn, og vilde han med gode Mænd bevise, at hun aldrig havde gjort noget Jertegn.

Christopher den Anden Aar 1320.

Man haver og et norsk Brev af denne Bisp til Kongen, hvori han benægter, at han, i Henseende til de kongelige Kapeller, har begaaet nogen Fornærmelse mod Kongen, eller undslaaet sig for deri at bevise ham den Ret, hans Forfædre havde havt; derimod havde han og Formænd lidt megen Overlast af Kongens Embedsmænd baade i hans og Forfædres Tid, og taaleligen fundet sig deri af Hengivenhed til Kongehuset. Til Kongens Moder den svenske Hertuginde Ingeborg skrev han ogsaa, og fralagde sig den Beskyldning, at han handlede mod den norske Krone og hendes Tjenestemænd, tvertimod han vilde styrke deres og Kongens Ret, og bad hende ej at fæste Tro til slige Bagvaskelser (Manuscript. Bartholin. Tomus E eller IV. p. 55-58).

Arno, Sognepræst ved Ullinsvang Kirke og Scholasticus i Bergen, klagede i et Brev til Bisp Audfin over Herre Botulph Hakenson Kanik af Nidaros, at han i Apostlernes Kapel i Bergen

Christopher den Anden Aar 1320.

gen den 7 Martii havde overfaldet ham, da han var i Begreb med at læse tvende Breve fra Bispen og trukket Skamlen bort under ham, saa at han derover var faldet paa Gulvet, hvorover han beder Bispen at stævne ham efter den canoniske Ret (Mst. Bartholin: IV. 36). I Følge af denne Klage tilskrev Bispen den 5 Martii Herre Halvord Sognepræst ved St. Nicolai Kirke i Bergens By, og bad ham at indstævne Botulph at møde for Bispen i hans Consistorium den 6 Martii efter Klokken 6; thi ellers maatte Bispen forfare mod ham, endskjønt han ej var tilstede. Da han nu ej mødte saa befol Bispen ved Brev af 6 Martii bemeldte Halvord atter at indstævne ham til at møde for Bispen den 7de. Men som han atter anden Gang ej heller mødte, saa befol Bispen den 8 Martii bemeldte Halvord at indstevne ham tredie Gang at indfinde sig i Consistoriumet under Bansstraf den 10 Martii. Nu aflagde 8 Vidner deres eedelige Forklaring den 10 Martii i St. Laurentii Kirke i Bergen for tvende Kaniker angaaende denne Sag, og vare deres Vidnesbyrd alle Botulph imod, og indeholdt meget mere end der stod i Klagen over ham (Mst. Bartholin: IV. p. 37–48). Den 17 Martii lod Bispen Halvord vide, at Botulph vel havde mødt ved Vidne-Forhøret, men appelleret til Erkebispen og strax gaaet bort, hvorfor Halvord skulde atter indstevne ham at møde den 18 Martii. Nu mødte Botulph vel, tilstod ogsaa Gjerningen, men indskjød sig atter under Erkebispen, hvorover Bispen ved sit aabne Brev af 20 Martii forkyndte ham at være bansat (ibid. p. 47–50).

Den 27 Martii gjorde Bispen bekjendt ved sit aabne Brev, at Bergens Sognepræster havde klaget for ham, hvorledes Præsterne ved Apostlenes Kirke og nogle andre Klostermænd i Bergen fornærmede deres Rettigheder ved at forrette Gudstjenesten for deres

Sog-

Sognefolk, og ved at meddele dem Christi Legeme Paaskedag, og derved drage Offer til sig; Bispen forbyder, at sligt maae ej skee, uden i Nødstilfælde, og uden hans og Sognepræsternes Tilladelse, dog undtages Kongen, Dronning Isabella og de 2 Kongedøttre, Hertuginderne af Sverrige, og deres Børn, som alle kunde tage Sacramentet hvor de vilde i Stigtet; Sognene skulde herefter være adskilte, som de altid havde været fra Bergens Anlæg af, saa at alle i Kongs-Gaarden, som søgte Kongens Bord, alle Embedsmænds Tjenestefolk, som tilhørte Kongs-Gaarden, skulde ligge til lille Christ-Kirke ved Bispe-Gaarden. Stranden synden for Vogen laae til Korskirke i Vogsbotn. Skomagerne til St. Halvords Kirke og til St. Michaelis i Vogsbotnen oven for Strædet. Hvilken regelbunden Mand, som handlede herimod, forfaldt i Pavens Ban og Forbud; og hvilken Sognepræst, der faldt ind i en andens Sogn, forfaldt i Bispens og Kirkens Forbud og under Bispens Tiltale; hvo der annammede Guds Legeme i et andet end deres eget Sogn, de udelukte sig derved fra den hellige Kirke og dens Gode, og døde han i denne Tilstand, da maatte hans Lig ej begraves paa Kirkegaarden (ibid. p. 658-61). Dette stadfæstedes siden af Biskop Aslac Bolt i Bergen 1418 Løverdagen for Søndagen Invocavit (Diplom. Langeb.)

Christopher den Anden. Aar 1320.

Den 31 Martii eller og 2 April tilskrev Bisp Audfin (Hidsinn, som han her skrives), Erkebispen, og lod ham vide, at han om Vinteren efter Raad af alle i Bergen boende, Lærde og Læge, verdslige Klerke og reenlivede (Munke), havde forbudt Pilegrimsfærd til Nordnæs til den Kone, som der var brændt for mange Aar siden, og som udgav sig for Kong Erics Datter, men da Bispen sendte Arne, Skolemester i Bergen, med Brevet herom, for at oplæse det i Apostlernes Kirke, ligesom skeete i alle Bergens

Kir-

Christopher den Anden Aar 1320. Kirker og Klostere, men han blev forhindret deri af Kanik Botulf, som lagde Hænder paa ham, og vilde tage Brevene fra ham. Nu fortæller han hvad han havde gjort ved Botulf, og hvorledes denne havde indskudt sig under Erkebispen, og forlangte Bod af Arne, for hvad han havde gjort mod sig. Bispen beder Erkebispen raade sig heri, og ej at troe Klaffer mod ham (Bartholin. Manuscr. IV. 58–71. Tom. VI. 661–62).

Bisp Sigvard af Færøe tilskrev Bisp Audfinn, sagde at ham og Familie kunde Bispens Venskab være nok, ogsaa beder han ham at vedligeholde det Træ-Chor, som han havde ladet gjøre til Jomfrue Mariæ Kirke i Kirkiubo, paa det hun med sine Fortjenester og Bønner kunde indtage ham i Englenes Chor; han lod ham og vide at nogle af hans Fiender, især Finn og Byy, skreve meget imod ham til Adskillige, men saavidt han kunde mærke, var Erkebispen hans og Sandhedens Ven, og endskjøndt de foregave at ville forebringe noget imod ham i Prælaternes Samling, saa skulde han dog ej frygte derfor, men vedblive at befordre sin Kirke og dens Rettigheder; bemeldte tvende vilde ej alene skade Bisp Audfin, men endog tilegne sig hans Kirkes Midler (Bartholin. IV. 61–62).

Den 16 Junii tilstod en Eric Andersen at have faaet af Herre Einar Abbed i Munkeliv i Bergen 65 Løb, og skulde igjen betale dem om Sommeren med 5 Huder og Resten i Smør, og havde han sat ham et Sølvkar til Pant, med Knapper paa Laaget, 15 Penge og 2 Mark brændt. Dette Brev blev udstædet i det første Regjerings Aar af Magnus Konge i Norge og Sverrige og Gothland, hvilket viser, at hans Regimente ej regnedes fra Hakons Død, men fra den Tid de Norske samtykte at han skulde være deres Konge.

Paa Concilium i Bergen den 24 Junii udgav Erkebisp Eilif af Nidaros, og de Bisper Helge af Oslo, Wilhialm af

Ør-

Orkenøerne, Audfinnur af Bergen, Hakon af Stavanger, Halward af Hammer, og Sigvar af Færøerne, nogle Anordninger eller Statuter, som skulde holdes i den ganske Provins (det er alle de Stigter, som i Nidaros Erkestigt lyde under det) først fastsatte de, at alle de forrige Bispers Anordninger i Henseende til at styrke Troen skulde staae ved Magt, men alle Bansættelser, Forbud og haarde Poenitenser af dem paalagte skulde tilbagekaldes; det forbødes paany alle Præster at holde aabenbare Friller, og de, som fra denne Tid af gjorde det, skulde bøde, være sig Sognepræst, Kapellan eller Degn, 2 Mark til Bispen, blev han ved endda 3 Uger efter, da bøde atter tvende, og bliver han da endnu ved i 10 Dage, saa miste Kirke eller beneficium, og ej sige Messe, førend Bispen gav ham Afløsning; hver Klerk, som styrkede Nogen mod den hellige Kirke, eller gav sig under Legmand, skulde være suspenderet. Bisp Jon af Skalholt stadfæstede og indførte dem siden paa Island, som og mange flere, som jeg ikke veed, om Erkebisp Eilif og de flere Bisper have givet.

Christopher den Anden Aar 1320.

Den 7 Julii bevidnede, udi Bergen, de Bisper, Wilhialm af Orkenøerne, Audfinn af Bergen, Hakon af Stavanger, og Halvard af Hammer, at da de vare samlede i Erkebisp Eilifs Kammer, saa havde han, som var tilligemed almindelig Indsamler af Peterspenge i Provincen Nidaros, forevist dem, som dertil vare udtrykkelig sammenkaldte, og ladet i deres Nærværelse veie 478 Mark og 4 Skilling gode og gyldige Sterling efter norsk Vægt, hvilke han havde tilbyttet sig i Stedet for de i adskillige Slags indkomne Kobberpenge (Bartholin. IV. 136).

Den Herre Bisp Audfinn bevidnede ved sit Brev, at have været den 5 Augusti nærværende i sit Consistorium, da Herre Grimar Ormsøn oplæste for den Orkenøiske Bisp Wilhjalm 3 af

Christopher den Anden Aar 1320. Erkebispens Breve, det første af 17 Julii indeholdt, at Erkebispen, da bemeldte Bisp havde i hele Erkestiftet et ondt Rygte, havde sendt til at visitere hans Stigt Cormac Erkedegn af Suderøerne og Grimar Præbendarius i Nidaros; ved nøie Eftergrandskning havde de fundet at Bispen havde saaledes formindsket Bispegodset ved at afhænde og bortforlehne, at Domkirken og Bispegaarden vare derover i saa slet Tilstand, at de truede med Nedfald, og alle andre Sager i Henseende til Præsternes Underholdning og Bygningernes Vedligeholdelse ligeledes saa slette at Alting derover truede med Undergang; som Kirkelovenes Foragter havde han ej canonisk bortgivet noget Embede, men antaget paa visse Aar, ja Maaneder, Fremmede, Omløbere, og Saadanne, der havde frafaldet deres Religion (hvorved vel sigtes til Munke, der havde forladt deres Orden) og havde han betinget sig af dem visse Afgifter og Penge. Han havde, tilsidesættende den biskoppelige Anstændighed, overladt sig til Fuglefangst, og støjende Jagtfornøjelser, for at fortie andre Ting, og derved forsømt sit Embede, og ikke søgt at rette sine Underhavende, som vare Afgudsdyrkere, Hexemestere, Kjættere og i andre Maader ugudelige, og havde blandt sine Tiende holdt aabenbare Bansatte; hvorover Erkebispen satte ham fra at forestaae Bispegodset, og formanede ham til at forbedre sig; og blev dette Brev oplæst i Bergen for ham selv; (ibid. p. 137–40); det andet var af 20 Julii og indeholdt, at Erkebispen havde forhen, ifølge Pavens Befaling, sendt Herre Ingilbert kaldet Lyning, Kanik paa Ørkenøerne, did for at forhøre om Peters Penge, men Bisp Wilhjalm havde understaaet sig at kaste ham i Fængsel, og at skille ham ved hans Præbende og alle hans Ejendele, rørlige og urørlige, paa Ørkenøerne, og havde dem endnu imod Erkebispens Befaling i Besiddelse; lige fra det Bispen havde

de tiltraadt Sædet, havde han aarligen af bemeldte Peters Penge anvendt til sit Brug 3 og en halv Mark Sterling og 5 Penge, og skjulet dette i 15 Aar, som var bevist ved Vidner og hans egen Tilstaaelse, hvorfor Erkebispen afsatte ham fra hans Bispeembede, og dømte ham til at erstatte af sine egne Penge de 53 Mark Sterling, og forlagde ham hertil en Tid af 3 Maaneder, under Straf at falde i Ban, ligeledes skulde han igjengive Ingilbert hans Præbende og Kanike-Dom; i Erkebispens Consistorium i Bergen blev dette Brev oplæst for Bispen, som alt forhen var advaret. (idid. 141–43). Det tredie var af 29 Julii, og handlede om, at da Frue Ragnhwald havde med sin Mands Ragnhwald Aslachsens Samtykke, og da hun var ved god Helbred, udi Erkebispens Overværelse, vedtaget at begraves i Trondhjems Kirke, og derover udstædet sit Brev, og siden paa sit Yderste i Orkenøerne gjentaget det, hvorledes Bisp Wilhjalm da kom til at holde Liget tilbage, da dog hendes Mand tilbød sig med Ære at føre det til Tronhjem, da dog Kirker og Steder, hvor Liget tilbageholdtes mod de Afdødes Villie, derved faldt under Forbud efter Kirkelovene, hvorfra Paven alene kunde afløse dem; herover bød han Bispen paa sin Omkostning at lade føre bemeldte Lig til Tronhjem inden St. Hans Dag, og at tilbagegive hvad han derfor havde oppebaaret, og det under Straf ej at maatte indgaae nogen Kirke, og dog forbeholdt Erkebispen sig at paalægge ham anden Straf for sin Ulydighed. Den 6 August satte Bisp Audfinn sit Segel for dette. (ibid. p. 143–45).

Christopher den Anden Aar 1320.

Udi Tønsberg den 16 August stadfæstede Erkebispen, Bisp Halward af Hammer og Salomon Thoraldsen, Kanik i Nidaros, Forliget imellem Bisp Audfinn af Bergen, og Finno Mester for de Kongelige Kapeller og Provst ved Apostlernes Kirke

 i Ber-

Christopher den Anden Aar 1320. i Bergen, angaaende Stridigheden om Sognenes Grændser, Retighed at døbe begrave og uddele Communionen, samt ægtevie, og andre Sognepligter, ligeledes om Besiddelsen af Fana Kirke og deraf opstaaende Fornærmelser; Forliget indgikkes med begge Parters Samtykke, saa og med Kong Magni, saavidt det vedkom hans Ret, og med hans Moders og Raadets, samt Alle som havde Deel heri; først skulde alle de, som endog i tvivlsomme Ting havde fornærmet Bispens Myndighed og Værdighed, bede ham om Forladelse, og han gunstigen give dem den. Fornærmelser og Vold, heraf opkomne, skulde tilbagekaldes. Bispen skulde afløse eller lade afløse, hvilke han saae der behøvede det. Erkebispen erklærede herved, at Sognenes Grændser i Bergens Bye og Foranstaltningen af Sjæle-Sorgen havde altid immediate tilhørt Bispen, og skulde herefter tilhøre, dog med den Forudsættelse, at Bispen skulde for den forbigangne Tid kun faae igjen den halve Del af oppebaarne Tiender, men den anden halve Del deraf, samt af Offer og Ministerial-Forretninger skulde Bispen gunstigen eftergive, da de vare blevne anvendte til Fattiges Underholdning; Fana Kirke havde altid hørt med fuld Ret til Apostlernes Kirke i Bergen, og hørte dertil endnu, og skulde tilbagegives inden een Maaned, dog skulde Indkomsterne for Lig, Introductioner og daglig Offer ej kræves tilbage, da de vare vanskelige at beregne. Naar Kongen, Dronningen og deres Børn annammede Christi Legeme i Apostlernes Kapel, da maatte de af deres Riddere og Frøkener, som fulgte med til deres Tjeneste, ogsaa annamme det, naar de ej vare under Forbud eller suspenderte. I Kongens Fraværelse maatte og Fehirden som boede paa Kongs Gaarden, med Kone og Børn communicere der. Alle Klerker ved Kapellet maatte begraves der, eller paa Kirkegaarden, som og hvo der frivilligen udvalgte at begraves

der,

der, naar Kirkegaarden var retteligen indviet, dog skulde Sogne-Præsterne beholde i saa Fald, hvad der tilkom dem efter den canoniske Ret; Kongens Sønner, og hvilke som Kongen, Dronningen og hans ægte Børn vilde holde over Daaben, maatte døbes der, men Salve og Olie dertil tages fra Domkirken; De, hvis Bryllup Kongen og Dronningen gjorde paa Kongs-Gaarden, og paa deres Omkostning, maatte vies der; men de øvrige af Kongens Betjentere og af hans Gaard skulde efter gammel Skik annamme Sacramenterne i Bergen. Dom-Provsten, Kanikerne og Præsterne ved bemeldte Kirke maatte ikke befatte sig med nogen ministeriel Forretning i Sognene, uden Bispens Tilladelse. Skulde nogen Tvivl herom opkomme, da forbeholdt Erkebispen sig dens Afgjørelse. Saaledes vandt Bisp Audfinn Alt, hvad han kunde vinde, og var dette Forlig meget billigt og jævnt.

Christopher den Anden Aar 1320.

Cormac, Erkedegn af Suderøerne, og Grimar, Præbendarius i Nidaros, tilskreve Erkebispen, at de efter hans Befaling vare komne i Visitats til Ørkenøerne til Kirkevan den 29. September (venteligt fortige Aar) og havde forevist Bisp Wilhjalm deres Brev udi Domkirken i Kapitlets Overværelse, han havde gunstigen modtaget dem, og for Erkebispens Skyld forsynet dem vel med alle Ting; ved at visitere alle Ørkenøerne havde de fundet, at Manglerne ved Kirkerne mere kom af hans Formænds Efterladenhed, end af hans egen, da han ej havde i saa kort Tid kunnet bøde paa store Mangler, dog havde han i den Ørkenøiske Grev Magni, hans Bruds Catarine, og Kapitlets, samt mange andre troværdige Vidners Overværelse lovet, at det snart skulde skee, og havde dertil anvist en Del af sine Indkomster. Da Erkebispen havde især overdraget dem at efterforske adskillige onde Rygter om Bispens Opførsel, saa kunde de efter indhentet korporlig Eed af

Erke-

Christopher den Anden Aar 1320.

Erkedegnen, Kanikerne og Kirkens Vicarier, forsikkre, at de vare aldeles falske, og kun komne af Had, og især havde de bevidnet, at der var aldeles intet om de gjorte Beskyldninger om Ukydskhed. (Bartholin. IV. 134-36). Dette Brev er venteligen skreven om Foraaret, men de maae dog have sendt andre Beretninger, som ej have i alle Maader været saa gunstige for Bispen, siden Erkebispen teede sig saa haard imod ham.

Bisp Audfinn tilskrev Erkebispen, at han ved Arno Sleip havde faaet hans Brev 8 Dage førend Jul, og deraf forstaaet, at Kongens Drost Herre Erling Vikunsøn havde om Sommeren tilskreven ham fra Bergen, og siden fra Viken, om den Samtale, han havde havt med Raadet om Forsvarshjelp for Helgeland mod Guds Fiender, Finner, Russer og Kareler, og havde bedet om Hjelp af Heste og Vaaben fra Bispen og den hele norske Gejstlighed til dem, som skulde drage med paa Toget imod hine Fiender; men det syntes Bispen og hans Brødre, at det neppe kunde udredes af Klerkeriet for de Trængsler, hans Stigt havde i nogen Tid underlagt; da de knap kunde betale Tienden, som Paven havde befalet; desuden vidste Erkebispen, hvor strængeligen Paven forbød at slige Paalæg ej skulde hæves af Geistligheden ved verdslige Dommere, i Følge Kapitlernes Ret og Kirketnes Frihed. Mange forundrede sig ogsaa over, hvad der blev af Kronens Indkomster, som hertil burde bruges; det var derfor farligt at paalægge Gejstligheden sligt, da det kunde komme oftere, og Norges Konger selv havde ej kunnet trænge igjennem hermed; hans Stigts Gejstlige vilde neppe gjøre det, som og Erkebispen alt havde forstaaet af Mester Povels Brev, at man med al Magt søgte ved det romerske Hof at den hele norske Gejstlighed maatte paalægges Afgift; det hele Kleresie vilde ganske bebyrdes, naar det først her af dem

og

Siden af Paven skulde underkastes Traeldom; Erkebispen maatte derfor have ham undskyldt, at han ej kunde befatte sig hermed. (ibid. Tom. VI. 656. Tom. IV. p. 1). Christopher den Anden Aar 1320.

Islænderne skreve tilbage med Raad Gunner, som de Norske havde sendt did, og gave tilkjende, at de vare ej imod at sværge den nye Konge Magnus, hvorimod de forlangte, at der aarligen hver Sommer maatte sendes 6 Skibe med de fornødne Vahre til Island, og at de selv frit maatte vælge deres Laugmand af Indenlandske. De forlangte at deres Privilegier skulde ubrødeligen holdes, thi ellers ansaae de sig ej forbundne ved deres Eed til den norske Konge. De vilde selv vælge alle deres Øvrigheds-Personer, og herpaa have Kongens Brev med Rigets Segl under, at alle deres gamle og nye Privilegier bleve stadfæstede, og saalænge vilde de opsætte deres Eed. (Torfæus. IV. 454).

De Skotske Grever, hvoriblandt Magnus af Orkenøerne og Cathnæs, Baroner og Freeholder, samt hele Skotlands Menighed skrev den 6 April fra Klosteret Abirbrotha, til Pave Johannes (deriblandt forekomme og Thomas Ranulph, Greve af Moravien, Herre af Man og Anandall) og forsvarede deri deres Konge Robert mod de Engelske, og især mod Edvard 1, som de afmalede for den største Tyran: de sige deri, at Skotland var ofte bleven angrebet af Norske, Danske, og Engellændere. Dette Brev er stukket i Kobber i Andersons Skotske Diplomatarium Tab. 51 og 52.

Saasom den danske Konge Eric var nu død, hvilken de Svenske frygtede for, saa skriver Gheysmer, (Script. II. 390), saa satte de nu deres Eed og Forsikkring tilside, og lode den unge Prinds Magnus Birgerson dømme den 21 October paa hellig Aands Holm; han faldt altsaa som et Offer for deres Sikkerhed; derimod lode

Christopher den Anden Aar 1320. lode de hans Lig anseligen begrave i Ridder-Holms Kirken hos hans Farfader Kong Magnus Ladelaas og forundte ham Skriftemaal og Sakramentet, samt tillode ham at gjøre Testamente. (Lagerbting. III. 155).

Den 23 Martii tilskrev det svenske Raad, som var forsamlet paa Parlamentet i Ørabru, det norske Rigsraad, om at et Sendebud fra den ædle Ridder Herre Find havde underrettet dem, at Ulf Saxasøn af Norge, var imod deres Love bleven fængslet, og at nogle af Sverrige havde hjulpet hertil, hvilket de ikke kunde troe, med mindre nogle unge Folk og Fremmede fra Vardbyargh skulde have gjort det, og da de vare særdeles imod at saadant skulde skee, saa bade de det norske Raad at skrive til deres Frue den berømmelige (inclyta) Hertuginde, Hertug Erics Efterleverske, at hun vilde stræbe at udfinde det beste Middel herimod, paa det at ej noget Ondt skulde opstaae i hendes Søns Riger, og at hun vilde elske alle hans troe Mænd, som med bestandig Troskab havde været hendes afdøde Mand hengivne, og siden hende og Søn, og betee dem med Gunst, formilde sin Vrede mod dem, om hun havde fattet nogen, og at alle Ting maatte behandles efter gamle og erfarne Mænds Raad i begge Riger, snarere end efter unge, Fremmedes og Uerfarnes; thi ellers maatte man frygte for uformodentlig Udbrud af Uenighed og Bevægelser i Rigerne. Dette sidste, som og at Vardbjerg nævnes, kommer mig til at troe, at dette Brev hører til et senere Aar, da Knud Porse var bleven hendes Yndling; thi han boede i Halland, og det lader at hun efter Hertug Erics Død er bleven i Besiddelse af Halland, som den norske Konge, hvis Datter hun var, havde overladt til ham.

Udi sit Riges første Aar St. Margretæ Aften, altsaa 1320 den 12 eller 19 Julii, stadfæstede den unge Kong Magnus ved sin

Nær-

Nærværelse i Bergen denne Stads Bymænd de Rette-Bøder som Kong Eric og hans Morbroder Kong Hakon havde givet dem, og lagde nogle nye til. (Er trykt hos Paus T. 3 p. 211–213). Christopher den Anden Aar 1320.

Paa sit Slot Baghus gav Hertug Erics Efterleverske, den svenske Hertuginde Ingeborg, den 1 October Rigas Borgere, paa sin Søns Kong Magni og det svenske Riges Vegne, frie for at betale nogle Skind, som de vare skyldige for til hendes afdøde Herre, saaledes at hun og alle Svenske skulde igjen være frie for den Rug, Hertug Eric havde været dem skyldig; hendes Søns og eget Segl bleve herfor hængte. (Dipl. Langeb.) Da hun kalder Baghus sit Slot, og den norske Kong Hakon ogsaa havde overladt det til Hertug Eric, saa sees heraf, at hun besad, hvad hendes Fader havde overladt til hendes Mand. Paa Vardbjerg den 25 October skjænkede hun til Gudhem Kloster 3 Brydiegaarde, som hendes Mand Hertug Eric havde ejet, og det for den Tjeneste, som Frøken Ingeborg, Datter af Thorstan af Fallendæfors, havde bevist hende. Dette bekræftede hendes Søn Kong Magnus i Skara 1323 Midfaste Søndag (ibidem). Denne megen Ophold i Halland og i Nærværelse deraf, kunde let bringe En paa at troe, at hendes Kjærligheds-Handel med Knud Pors havde allerede taget sin Begyndelse. Den 19 December, i Jønkjøping, tog Kong Magnus alle Ejendele af Brødrene af Christi Milice (fratrum militiæ Christi), det er den tydske Orden, under sin Beskyttelse (ibid.)

Af Gregoras (l. 8. cap. 5. p. 152 i Corp. Histor. Byzant. XX), sees, at Barangerne, Stridsmændene og Sværdbærerne, alle forskjellige Slags Krigsordener, ginge udi Constantinopel paa een Tid til Aftenhvile.

Christopher den Anden Aar 1321.

Udi Kolding den 1 Januar gav Kong Christopher til Ridder Anders Nicolausen alt hans Bondegods qvit og frit for al Besværing og al anden Afgift, og skulde alle hans Tjenere, Bønder og Bøndersønner og alle Andre paa hans Gaard herefter i alle Maader svare ham alene, og ingen Anden, for deres Forseelse, saavel for 40 Marks Sager, som for andre ringere Lovmaal, undtagen Friksøb og Vrag. (Skade at kun en ny dansk Oversættelse haves af dette vigtige Dokument, og at Langebek, som venteligen har lagt det ind i Diplomatarium, ej har skrevet paa, hvorfra han har det.) Deri kaldes Christopher Danmarkis, Gotis og Wenders Konge, men dette Gotis er vist ikke rigtigt, og alene indflikketaf den senere Oversætter og Udskriver; thi de danske Konger skreve sig endda ej Gbternes. At Geistlige finge saadanne Friheders Breve, er meget gammelt, og tilkom dem efter de Tiders Kirkeret, derimod haver jeg ikke fundet ældre end dette givet til nogen Adelig, men da det ej deri omtales som noget usædvanligt, saa have vist mange Adelige nydt dette længe før, i det mindste kort efter Waldemar 2dens Død, da Kongemagten fornemmeligen aftog, og Regjeringen var heel vaklende; thi vel ere Herremænd endda langt ældre, som havde Gaarder til Lehn af Kongerne, men hvorvidt deres Friheder gik, er ubekjendt.

Den 9 Maj i Wortingeburdt tilskrev Kongen, som deri skriver sig Hertug af Estland, de ædle Mænd, Riddere og Væbnere, sine troe Svenne, Indvaanerne af Estland, at deres Sendebud, de ædle Mænd, (som navngives), havde paa deres Vegne forsikret ham og Efterkommere i Riget deres tro Tjeneste, pligtige Hyldning, og Alt hvad de vare ham skyldige som deres Herre, ligesom de hidindtil havde bevist, og at de aldrig vilde skilles fra den danske Krone, hvorimod han igjen vilde være dem en naadig Konge

og

og eftergive al Vrede, samt hævde deres gamle Rettigheder, som de havde bekommet af hans Forfædre, og vilde han i denne og næste Sommer forlehne alle dem, som kunde komme til ham, med deres Gods, og modtage deres Hylding, saafremt ej Russerne eller Hedningerne hindrede dem deri; han vilde fremdeles sende dem en Capitain, som skulde berette det mere. Dette skede i hans Raads Overværelse. Skade, at heraf kun haves en slet tydsk Oversættelse. (Langeb. Diplom. Mst.) Christopher den Anden Aar 1321.

Den 31 Maj døde den landflygtige svenske Kong Birger paa Holbek Slot, uden tvivl af Sorg, helst over sin eeneste Søns Magni Halshuggelse; hans Dronning Margrete levede endda 20 Aar efter. Han blev begravet i Ringsted Kirke, sønden for sin Søster den danske Dronning Ingeborg; hvilket skete den 15 August efter Messenius. (Scondia XII. 172). Hamsfort skriver (Script. I. 299), at han døde paa Spicaberg; maaskee at Holbeks Slot kaldtes saa, hvilket ellers er mig ubekjendt.

Den 11 Junii tog Kongen i Vordingborg Borgerne af Reval med deres Gods og Familie under sin Fredsbeskjermelse og gav dem alle de Friheder, Rettigheder og Benaadninger, som de havde havt under hans Broder Kong Eric. Til Bekræftelse hængtes hans Segl for, og var Herre Johan Kanne og de øvrige af Raadet Vidne (Dipl. Langeb.) Ej længe efter sendte han veyteligen denne Mand, som Capitaine, til Reval, hvor han tillod Indbyggerne af den nye anlagde By Orechowza, (siden Nøtburg, nu Schlüsselburg), at have frie Handel med Reval.

I Vordingborg den 16 August bekræftede Kongerne Christopher og Eric, hans Søn, Hertuger i Estland, Vor Frue Kirke i Reval Slot, Bispen og Kapitlet der, alle de Rettigheder, Friheder og Herligheder, som hans Forfædre de danske Konger havde

Christopher den Anden Aar 1321.

havde givet dem, og blev Kong Christophers Segl hængt herfor. Af dette mærkelige Diplom sees, at Kroniken, som slutter med 1323 (Script. R. Dan. T. II. 528) har Ret, naar den lader Eric i dette Aar vælges til Konge og altsaa til Eftermand, og heraf sees ogsaa, at man ej altid bør forkaste Vidnesbyrdet af een eneste Krønike.

Nu var Erkebispen kommen til Riget, og den pavelige Nuncius Mester Bernhard af Monte Valrano med ham, og blev da i Roskilde den 26 August følgende Forlig sluttet imellem Kongen og Erkebispen, som jeg her vil anføre efter Hvidtfelds danske Oversættelse. (Udg. i Qvart S. 295).

Alle, som nærværende Brev see, eller høre læse, Christopher med Guds Naade, Dane og Selauis Konge, Helsen evindelige med Gud. Efter at den allerhelligste Fader i Gud, Herr Johannes, af Guds Miskund det hellige romerske Sædes øverste Bisp, haver for godt anseet, at forsende hid til vort Rige, den ærværdige M. Bernhardum de monte Valrano, Erkedegn til Sicalonien udi den Bythuriske Kirke, hans Helligheds-Capellan, med et Gjensvar og Befaling, fra det hellige Sæde, om noget Udlæg, vi skulde gjøre den hæderlige og ærværdige Fader udi Gud, Erkebisp Esger i Lund, Sverrigs Første; da efter lang Handling, have vi med fornævnte Erkebisp, med fornævnte pavelig Sendebuds Bevilning, med vore Prælaters og Rigets Raads Raad, paa det at al Rettergang kunde borttages, og en venlig Sone i det Sted oprettes, for godt befundet, at fornævnte Erkebisp Esger frit igjen skal komme til sit Stift, med dets Tilbehør, med Hervedstadherred i Skaane, og Rodneherred paa Bornholm, og dertilmed Hammershus og Bornholm, dog at vor Marsk, Herr Ludvig Albretsøn, skal have af Erkebispen og Lunde Domkirke, sin Om-

kost-

kast igjen, som han haver gjort og anvendt, til at indtage og forsvare Bornholm og Hammershus, saa det bliver hannem skadesløs. Item at alle de som have efter vor Herre Broders Befaling, optaget Lunde Stiftes Rente, og igjen efter hans Befaling udgivet, og det nøjagtigen kunde bevise med Brev og Segl, udi Erkebispens Fraværelse, de skal aldeles være derfor fri og utiltalet; hvad som er igjen bleven og tilstede af den Opbørsel, det skal tilhøre Erkebisp Esger, og derom maa han tiltale hans Gjeldener. Erkebisp Esger skal være aldeles fri for de 5000 Mark, som han haver lovet fordum Kong Eric vor kjere Herre Broder til Helsingborg, at betale hannem; alle hans Forlovere for den Summa Penge skal være forskaanet. Alle Breve derpaa gjorde, skulle Erkebispen tilstilles, og holdes for ugjorte. Fornævnte Erkebisp skal nyde alle Friheder, hans Sæde givne, som hans Forfædre dennem have havt frit. Alle de som have anhængt vor kjære Herre Broder, og os, udi disse Sager imod Erkebispen, de skal have et fuldt og fast Venskab. Al Ugunst, Vrede, Fiendskab, som have været til denne Dag, imellem os, vore Anhængere, Gejstlige, Verdslige, og imellem Erkebispen, hans Slægt, Venner, Anhængere og Kirken, skal være død og nederlagt, undtagen hvis Gjeld og Skyld han haver at fordre paa sine og Kirkens Vegne, som tilstede findes, som foreskrevet staaer. For hvilke Beskyldninger og Titale, han haver ladet os, vore Børn, Efterkommere, Venner, Anhang, qvit og fri. Dette og at holde, bepligte vi os udi dette Brev, og nedersige al Ret, gejstlig og verdslig, og al spidsfindig Udtydelse, som dette Brev nogenledes forkrænke kan. Til ydermere Forvaring, under vore Indsegle, M. Bernhardi de monte Valrano, Pavens Sendebud udi den Sag, Peder Biskop til Viborg, Niels til Børglum, Peder til Odense, Johannes af Slesvig, Esger

Christopher den Anden. Aar 1321.

til Aarhuus, Johannes til Ribe, som alt dette haver hørt og overværet, og denne Forligelse handlet og midlet under Parterne, hvilken de med os have forseglet. Actum Roskilde, Aar 1321, 4 Dagen efter Bartholomæi.

Den latinske Original findes hos Hvidtfeld 4to p. 291-95 og Pontoppidan (Annal. 2ter Th. S. 125-27).

Den 27 August i Roskilde udgav Erkebisp Esger af Lund, Sverriges Primas, sit Brev herom, hvori han først anfører Alt, hvad der staaer i det foregaaende, og lover han her stadigen at holde dette Forlig uden nogen Undtagelse eller Svig. Pavens Nuncius, og de danske Bisper, Peder af Viborg, Peder af Odense, Niels af Børglum, Johan af Slesvig, Esger af Aarhuus og Johan af Ribe vare herved tilstæde, og indrettede det tilligemed Rigets Ypperste efter Tingens og Rigets Gjerlighed, og til Rigets og Kirkens Rolighed og Fred, og hang deres Segl for tilligemed Erkebispen. Af det, den roskildske Bisp ej var med, maa man slutte, at han endda ikke var udvalgt, og i det mindste ej indviet.

Udi Ringsted den 11 November blev afgjort og besluttet imellem Kongen, som derom udgav sit Brev, samt hans Børn, og den ædle Fyrste og Herre Knud (Porse), Hertug af Halland og Samsøe, (altsaa maa Kongen i det mindste allerede i dette Aar, og ej, som Hvidtfeld (S. 434 i Folio-Udg.) vil, først 1326 have forlehnet ham med Sønderhalland og Samsøe, hvilke Lande han selv havde havt i Forlehning førend han blev Konge) hans Børn, (altsaa maa han have været gift, førend han fik Ingeborg, men med hvem? og hvilke vare da hans Børn?) Beslægtede og Yndere, at al Uorden, Had, Uvenskab, og Uenigheds Tønder, som hidindtil havde været mellem dem, skulde for Fremtiden være aldeles nedlagte. Heraf

maa

maa man slutte, at Knud Pors havde hidindtil ej erkiendt Christopher for Konge og at han maaskee ej haver været fornøjet med Halland og Samsøe, da det lader, at han har været en meget urolig og ærgjerrig Mand.) Kongen og hans Børn med fælles Samtykke skienkte med al Lehnsret til Hertug Knud, og hans Arvinger efter ham; Hertugdømmet Estland, saa frit som de nogensinde havde besiddet det af den danske Krone, med alle og enhver Slotte og Befæstninger, Byer, Kiøbstæder, Reval, Wasenbærgh, og Narwa; med alle andre Regaler, Ejendele, Sagefald, Friheder og Rettigheder til evindelig Besiddelse, og føre ham og Arvinger ind i korporlig Besiddelse af dette Hertugdømme, saa at det aldrig paa nogen Maade skulde kunne gjenkaldes af ham eller Børn; Kongen og hans Børn forbandt sig til, at underrette Alle i Estland herom, paa det de kunde lyde Hertug Knud og Arvinger, og skulde Kongens tro Mand, Ridder Henric Spliit, inden næste Pintsefest overgive Estland med alt Tilliggende til Hertug Knud og Arvinger, eller deres visse Bud. Men skulde bemeldte Henric Spliit blive heri forhindret, da skulde Kongen uden videre Ophold lade Hertugen det overgives paa følgende St. Hansdag. Desuden forbandt Kongen sig til, at saasnart han paa hiin Side Belt, nemlig i Fyen og Jylland, var bleven antaget til Konge, og anseet der for Konge og Herre, (en mærkelig Efterretning, som viser, at Mange endda ej der have anseet ham for Konge, endskjønt Mange havde ogsaa allerede i Januar 1320 erkjendt ham i Viborg), saa skulde han herfor stille Hertugen Forsikring under Erkebispens, og alle danske Bispers og Kapitlers Segl, som og under 40 af de fornemste Adelsmænd, 20 vester for Belt, nemlig af Fyen og Jylland, og 20 øster for, nemlig af Skaane og Sjelland. Og til desstørre Sikkerhed forbandt han hertil sine Sønner, Eric og

Christopher den Anden Aar 1321.

Ot-

Christopher den Anden Aar 1321.

Otto, Johan og Henichen, Herrer af Werle, sin Broder Grev Johan af Holsten og Stormarn, Albert Junker af Meklenborg, 17 Riddere, som alle nævnes, og hvoriblandt er en Conrad Moltiko. og hvoraf de fleste synes at have været fra Meklenborg, og 6 Væbnere, som og synes at have været fra Meklenborg; hans og alle benævnte Fyrsters og Herrers Segl blev hængt for. Da dette Document er saa saare vigtigt, saa har jeg ladet det trykke bag ved, endskjøndt det allerede er trykt hos Arndt, (Liefl. Chronic 11. 71–83.) Gadebusch anmærker retteligen (Liefl. Jahrb. p. 399), at dette Forlig synes aldrig at være bragt til Rigtighed, og Knud aldrig at være kommen i Besiddelse af Estland, hvortil jeg lægger, at det er uvist, om sligt ej er skeet fordi Hertugen befejdede Kongen 1323, eller om han bekrigede Kongen, fordi han ej holdt sin Eed, hvilket sidste jeg snarest troer, efter Kongens Ustadighed og liden Ordholdenhed; hvori hans Søn Valdemar slægtede ham paa, men med lykkeligere Udfald. Da Kongen nyligen havde lovet Estlænderne, at de aldrig skulde skilles fra Kronen, saa have de maaskee selv sat sig herimod. Da Knud Pors var den mægtige svenske Hertuginde Ingeborgs Yndling, saa han kunde vente megen Hjelp fra Sverrig og Norge, saa har dette vel gjort Kongen saa gunstig imod ham; imidlertid finder man dog at Knud besad en Del Gods i Estland som Pant, hvilket og Waldemar løste ind fra hans Enke 1346; denne Knud var en Søn af Peder Pors, som var med at myrde Kong Eric Glipping.

Da Knuds-Brødrene i Odense trængte til lærde Mænd, saa gav Hennike og det ganske Kapitel der den 30 April alt det Gods, som Broder Karl havde efter sin Broder Terkill Bundhs Død erhvervet, Klosteret, undtagen Noget, som var givet til Terkills

Aars-

Aarstid til Præsten og Degnen i Runkeby, og Indkomsterne af 12 Mark Sølv Jord, som kaldtes Erdæ, til Voxlys i Runkeby Kirke, til Brødrenes Nytte, som studerede i Frankerige, undtagen Indkomsterne af hvad Broder Jacob havde erhvervet Klosteret, hvilke han skulde beholde, saalænge han levede, til Bøger og andet Nødvendigt; alt dette skete med den odenseiske Bisp Johans Samtykke. Priorens Segl er af hvidt Vox, og sees deri en Konge siddende paa sin Throne i al Prydelse, med Omskrift: Sigillum Prioris Ottoniensis. Pontoppidan har trykt dette Diplom (Annal. II. (pag. 128–29). Christopher den Anden Aar 1321.

Udi Cisterciensernes almindelige Kapitel blev paalagt Abbederne af Danmark og Frisland, under Straf af Afsættelse, at der snart skulde komme fra bemeldte Provindser 2 Abbeder til Kapitlet, da de en Tid lang havde forsømt det. (Martene Thesaur. novus (Anecd. IV. p. 1508.)

Olav, Kanik i Lund, døde den 31 Januar i Orleans (Aurelianis) hvoraf Magnus Matthiæ, (Series Episcop. pag 113.) og Hvidtfeld (Bispkrøn. i Folio. S. 69.) have taget Anledning urigtigen at kalde ham Aurelianensis), og stiftede for sin Sjæl et Alter i St. Laurentii Kirke i Lund.

Hos Pontoppidan forekommer (Annal. II. p. 128), et trykt Diplom af 27 Julii og af Abbed Jacob i Rye, samt Conventet, hvorved de qvitterie Raadet og Borgerne i Slesvig nogle Jorder, kaldte Stubbæ, beliggende mellem Slesvig og Gottorp, hvilke dog deres Forfædre havde i mange Aar ubilligen forholdt dem, men nu godvilligen givet tilbage, og derfor lod Klosteret dem beholde de Indkomster, de imedens havde oppebaaret deraf.

Kongen lod ophænge Nogle fra Femern, som vilde overgive Landet til hans Broder Grev Johan. Paa samme Tid var det

Christopher udentvivl, at Greven havde et Anslag for paa Femern, hvilket den Anden venteligen herover gik tilbage, da Kongen opdagede og forekom Aar 1321. Anlægget.

Den jydske Hertug Eric befol den 24 Junii ved sit Brev til Raadet og Borgerne i Flensborg, at alle de Løve og Anordninger, som Raadet der havde udgivet, som og de saakaldte Vilkaar, som med fornuftige Borgeres Samtykke og Villie vare udstædte, skulde ubrødeligen holdes af Alle; og dersom Raadet klagede over Nogen, at han ej vilde holde dem, saa skulde han, foruden den af Raadet paalagte Mulkt, straffes saaledes, at andre Ligesindede kunde derved afskrækkes. (Westphal. Monum. IV. 1951.)

Grev Adolf af Holsten Stormarn og Scowenborch indgik den 25 Julii i Hamborg en Forening med sin Fætter den ædle Grev Johan af Holsten og Stormarn om Slottet Uttersten, og sammes Indkomster, saaledes at hver skulde have den halve Del deraf, og hver ogsaa have deres Embedsmænd og Tyende der i Ro, og skulde der opkomme Tvist mellem dem, saa skulde de dog være enige og Venner paa bemeldte Slot, og om endog deres Tyende blev uenige, saa skulde dog derfor Venskabet ej ansees for brudt mellem dem; dersom Adolf vilde overlade sin halve Del til en anden, saa skulde han lade sin Fætter det vide en Maaned forud. Junker Johan, Greve i Holsten og Stormarn, gav samme Dag i Hamborg sin Forpligt herom. (Dipl. Langeb.).

Den 14 September tilstode de Riddere og 3 Brødre af Wensyn, Bertol og Ditlew og Knapen Hartwic, Marqvard, Ridder af Westense, og Johan, Ridder af Slamarstorpe, at da Provsten, Prioren og det hele Convent i Neumünster havde for deres Fødsel taget deres Medbroder Volqvin ud af Fængsel, hvori de for hans Forseelse havde holdt ham nogen Tid, saa havde han lovet

af-

aldrig at skulle, saalænge han levede, enten med Ord eller Gjerning fornærme nogen af dem eller deres Tjenere (servi), aldrig have noget Slags Vaaben hos sig; han burde være udelukt i et Aar til Poenitentse efter Kirkens Disciplin, men handlede han mod noget heraf, saa skulde de, saasnart det af dem blev forlangt, sætte ham i evigt Fængsel; dersom han forlod Ordenen, eller gik ud af Klosteret, saa skulde de med deres Bekostning og Arbejde indsætte ham i forrige Fængsel, og aldrig siden bede, eller lade bede for ham. (Westphal. Monum. II. col. 81-82). Christopher den Anden Aar 1321.

Den 12 Martii tilskrev Nicolaus Poppe, officialis for Bremer Kirke, alle Sognepræster, Rectores og Vice-Sognepræster i Bremer Stigt, og især i Byen Kiel, at de hermed udsatte til Pintse Bansættelsen, som var fældet imod Elias Münter, for 16 Gylden, som han var skyldig til Martin Lemegow, og som han havde forsømt at betale paa fastsatte Dag, men om han inden Pindse ej redede for sig, da skulde han bansættes.

Imellem de tvende saxiske Hertuger og Brødre Johan og Eric af Lauenborg opkom Uenighed angaaende Arvedelingen. Johan var gift med Elisabeth, den holstenske Grev Gerhards Søster, som derover stod sin Svoger bi, og opførte et Slot ved Mølln, hvorfra han tilføjede Eric megen Skade, saa at denne derved blev nødt til at underkaste sig en Kjendelse af den meklenborgske Herre Henric, den 7 December i Buzove, som dog ej afgjorde Sagen. Den 17 April indgik Hertug Johan Forlig med Byen Mølln, at den og Slot skulde altid staae ham aaben, og at han maatte lægge Krigsfolk, venteligen Holstenere deriblandt, ind i dem. Efter Johans Død forestod hans Enke Landet tilligemed Sønnen Albert, indtil hun ægtede den danske Kong Eric.

Christopher den Anden Aar 1321.

Janutius (i *Gesta Dei per Francos*. II. 72 col. 18) skriver ved denne Tid, at til at bekrige Ægypten vare Tremartii (Ditmarskerne) især skikkede, og at i Danmark, Sverrige og Norge fandtes mange modige og stærke Sømænd, beqvemme til sligt Tog.

Den 6 Januar skjænkt Herre Henric af Meklenborg og Stargard Patronat-Retten til Vor-Frue-Kirke i Wismar med sin Hustrues og Sønners Henri og Alberts Samtykke til Razeburg Kapitel, dog skulde derfor holdes ved en Vicarius hver Sondag Sjælemesse for hans, Forfædres og de hans Riddere og Krigsfolk; som havde sat Livet til i Ditmarsken MCCCXIX Jomfrue Mariæ Aften. Henric, Vicarius hos den Bremiske Erkebisp Johan, var foruden flere Vidner herved. Bemeldte Aarstal staaer saaledes hos Schrøder i Papist. Mecklenb. S. 990-91. altsaa skulde det ulykkelige dithmarsiske Tog være skeet 1319, allerhelst naar betragtes, at adskillige gode og gamle Kroniker have det samme, men naar betænkes at adskillige andre Aarsager stride for 1320, og man ej veed, om Schrøder har udgivet bemeldte Diplom efter Original eller Copie, saa er det endda mueligt, at i Originalen kan staae MCCCXX, og at et I har sneget sig ind i Copien.

Da Henric, Herre af Meklenborg, var en mægtig og virksom Fyrste, saa tænkte han og paa et Giftermaal for sin Søn Albert, og blev udi Bahus den 24 Julii en Ægte-Pagt sluttet imellem ham og Eufemia, Datter af den svenske Hertug Eric og af Ingeborg, og Søster til Magnus, Konge i Norge og Sverrig, men for begges unge Aar endda ej fuldbyrdet; og bleve de Forældre til Albert, som derover siden besteg den svenske Throne. Hertuginde Ingeborg udgav sit Brev herom bemeldte Dag, og har Rudloff ladet det trykke (i Geschichte von Meklenb. II. 238-40.) Deri siges, at det var afgjort imellem Kong Magnus og Ingeborg

borg og Herre Henric af Meklenborg, at dennes Søn skulde have Magni Søster, Frøken Eufemia, men at Henric skulde formedelst Slægtskabet imellem dem forskaffe pavelig Dispensation paa sin Bekostning, og Kong Magnus give i Udstyr 5000 Mark purt Sølv efter cølnsk Vægt, saa at han et Aar efter Brylupet skulde betale 2000 Mark, Aaret efter 1500, og det tredie atter 1500, og det enten i Lødøse eller Wardberg. Dagen efter Bryllupet skulde Henric give i Morgengave Slottet Gadbodz (Gadebusch) med alt Tilhørende, saa at hun, om Albert døde først, og uden Børn, skulde besidde det, med mindre hun vilde drage hjem, eller og gifte sig igjen, thi da skulde hun have 20000 Mark purt Sølv efter cølnsk Vægt, men blev hun levende der som Enke, da skulde Gadbodz tilfalde hendes Arvinger, indtil de vare blevne fornøjede om bemeldte Summa. Men døde hun, medens Junker Albert endda levede, da skulde det forholdes med Pengene efter norsk Ret. Henric skulde tjene Kong Albert med 200 Riddere og Væbnere, forsynede med pantserte Heste og andre Nødvendigheder paa sin Omkostning og Fare, og sende dem til Norge eller Sverrig, men siden skulde Magnus holde dem der paa sin Omkostning og Sold, og løse dem af Skade og Fængsel et halvt Aar efter at det var ham bekjendt, for saa meget som enhver var i Stand til derfor at give. Kongen skulde give Henric 12 Uger forud tilkjende, at han havde denne Hjelp nødig, og om han formedelst indløbende Omstandigheder ej skulde have den nødig, saa skulde han dog ligeledes tjene ham med 200 Riddere og Væbnere, 12 Uger efter at Henric havde forlangt dem. Dersom Kongen af Danmark angreb enten Sverrig eller Norge, (altsaa har den forrige Hjelp vel sigtet til indvortes Uro), saa skulde Herren af Meklenborg, Henning Rudolf af Eaten, hans Broder Wentzlaw,

Christopher den Anden Aar 1321.

Hen-

Christopher den Anden Aar 1321. Hennike Greve af Holsten, (det er Johan, den danske Konges Halvbroder, hvilket viser, at Brødrene da ej vare gode Venner), Gerard, Greve af Rendesborg, Guncelin, Greve af Schwerin med al deres Magt angribe bemeldte Konge og hans Rige fra Tydskland af, foruden de 200 Riddere og Væbnere, hvormed Herren af Meklenborg var forbunden at hjelpe Kong Magnus, og skulde denne fra Sverrig og Norge af ogsaa angribe Kongen af Danmark og hans Rige, og desuden staae Herren af Meklenborg bi med de 200 Riddere og Væbnere; Herren af Meklenborg skulde først sende sin Hjelp, og derpaa Kong Magnus; med denne lovede de Herrer Mathias Kætilmundasøn og 5 andre Riddere hvoriblant Knud Porse, og 4 Væbnere, hvoriblant Amund Sture, som alle vare Sverriges Raad, og skulde de ved første Samling af Raadet formaae Erkebispen af Upsal og hans Lyd-Bisper og de øvrige af Raadet, som nu ej vare tilstede, at hænge deres Segl for tilligemed Kongens. Dette Forbund og Ægte-Pagt er trykt hos Rudloff efter Originalen i det Schwerinske Archiv, som og i Thorkelins Analecta pag. 113-17. Herre Henric udstædte ligeledes sit ligelydende Brev herom paa samme Dag og Sted, alene at deri siges, at de sarikse Hertuger Rudolf og Wentzlaw vare hans Svogre (generi, thi de vare Brødre til hans Gemalinde Anna). Med ham lovede de i Brevet nævnte Fyrster og Herrer, som og 23 meklenborgskr Riddere, hvoriblandt den forrige danske Drost Nicolaus Olafsøn, og desuden 1 Væbner. Originalen forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv (Dipl. Langeb.).

Fra Butzowe tilskrev Bisp Herman af Zwerin Pave Johannes, og undskyldte sig for at møde ved Pavens Hof, efter den Bremiske Erkebisp Johannis Forlangende, af Frygt for at

det

det skulde gaae ham, som den lybekske Bisp Henric, der af samme Aarsag var reist til Pavens Hof, men hans Befæstninger, Skandser, rørligt og urørligt Gods var i hans Fraværelse bleven indtaget og plyndret af hans Modstandere, (butta først ved den holstenske Grev Gerhard, som indtog Slottet og Byen Uthin, og det øvrige Bispegods, fangede og ranſonerede Bonderne og bortførte Kirkens Indkomster); Nogle af hans Fiender havde allerede taget Slottene Butzowe og Warin ved List i Besiddelse; Man sagde og, at den mellenborgske Herre Henric, i hvis Land det meste af Stigtets Gods laae, agtede at tage Bispernes, Kirkernes, Klosternes og andre gudelige Steders Gods i Besiddelse, og anvende til sit Brug; Ved den brandenborgske Markgreves Død var og Landet fulde af Forvirring og Krig; Til sin Fuldmægtig beskikkede han i Warin Mester Andreas Stephani Søn af Lybek, Kanik i Hamborg af Bremer-Stigt.

Christopher den Anden Aar 1321.

Den 17 April bekjendtgjorde ved sit Brev fra Bergen Joen Biarnason, Fehirde der, at imellem ham og Bisp Audfinn var da afgjort i Krudhuset ved Christ-Kirke der, at Bispen skulde næste Paaske tillade Suderne (Skomagerne) at tage Guds Legeme i Michels og Halvards Kirke efter gammel Skik, hvorimod Joen lovede at tage Tiende af dem; forresten skulde Alting beroe, indtil Hertuginden, Erkebispen og de andre Rigets Raad kom sammen, og hvad de afgjorde, skulde staae. (Diplom. Langeb.)

Bisp Audfinn tilskrev Erkebisp Eiliv den 28 Junii fra Bergen og lod ham vide at Grimur var den Dag bleven indviet til Bisp i Skalholt, og havde aflagt Eed til Erkebispen ved at lægge Haand paa Evangelierne og at sværge ved Gud og dem. Denne Grimur havde forhen været Abbed paa Munkholmen; men han døde efter 3 Maaneder, og efterlod sig kun et slet Rov, da han

Christopher den Anden Aar 1321. i den korte Tid skal have udpresset af Stigtet 1260 Rigsdaler i vor nuværende Mynt; hans Eftermand, den udvalgde Bisp Orm Steinosøn, døde den 23 Januar. Joen Haldorsøns Søn, en Dominikaner i Skalholt, en lærd og brav Mand, blev derpaa Bisp i Skalholt. Herre Ketill tog Islænderne offentligen i Eed til Kongen.

Den 22 Julii var Kong Magnus paa Slottet Lødese, og tilskrev derfra Raadet og de andre gode Mænd i Byen Bremen, at han efter indstændig Begjering af den ædle Ridder, Herre Martin af Husan, havde eftergivet al den Mishag og Hævn, han bar til Byen, saa at dens Skibe maatte frit herfra handle i Norge og Sverrige; da han skriver sig her Konge i Norge og Sverrige, saa maae Lødese dengang være bleven regnet til Norge. (Cassels Samml. von Urkund. S. 16).

Aar 1322. Den 27 Maj udi Vordingborg tilstod Fyrst Witzlav af Rygen at have efter Lehns Ret hyldet sin Herre den danske Konge Christopher og hans Søn Junker Eric, af de Lande Rygen, Grimm, Stralsund, Barth, Tribysees og Loitzis, med alle Stæder, Befæstninger, Vasaller og videre dertil hørende og faaet dem af dem ved Fanelehn, og tilstod han ej at have nogen anden Herre af bemeldte Lande, end dem, samt at hans Arvinger vare forbundne til at gjøre det samme, om de vilde beholde disse Lande; han lovede og som en tro Vasal at staae Kong Christopher og hans Søn Junker Eric bi mod enhver, og i alle Ting, og at ansee hans Venner og Fiender for sine. Sit eget Segl, samt Hertug Wartizlavs af Slaven, Cassuben og Pommern, Herre Johannis af Wenden og Junker Henrics, Greve af Holsten, bleve forehængte. Det findes paa Latin hos Hvidtfeld med en dansk Oversættelse, (Udg. i Folio S. 419).

Denne Samling af Fyrster i Vordingborg gjør det troligt, at der da holdtes ved Pindsetider, som Hvidtfeld (S. 418) vil, en Rigsdag, allerhelst den lybske Krønike hos Gerdes vidner, at Kongen holdt der et Hof. Dette er vist, at Kongen gjorde da sin Broder, den holstenske Grev Johan, som han da var forligt med, til Ridder med megen Højtid. Paa samme Tid indgik ogsaa Kongen Forlig med Herre Henric af Meklenborg og overlod ham Landet Rostok, ej alene til ham selv, men og til hans Arvinger; uvist er det dog, om dette ej snarere hører til 1323, endskjønt tvende meget gode Skribentere henføre det til dette Aar. Hvidtfeld (l. cit.) og følgende: Hamsfort, Petrus Olai, Krøniken, som slutter med 1497, den med 1523, Nicolai lundiske Krønike, (Script. I. 299. V. 627. VI. 223) og Magnus Mathiæ p. 117, ville, at Kongen lod sig ved denne Lejlighed krone tilligemed sin Søn Eric af Erkebisp Esger, men at han Dagen derpaa brød alt Venskab med ham; dog der ere vigtige Grunde for at troe at dette først er skeet 1324. Hvidtfeld vil (l. cit.) endvidere, at paa samme Tid var Grev Berthold af Henneberg herinde med den unge Ludvig, Keiser Ludvigs Søn, som da var kun 12 eller 9 Aar gammel, og for hvilken Berthold var Formynder, og blev Ludvig med stor Pragt trolovet med Kongens Datter Margrete; hvorpaa ogsaa Noget med den meklenborgske Herre Henric skal være skeet; men jeg frygter for, at alt dette hører til et senere Aar; allerhelst det med Ludvig skeete efter den brandenborgske Historie ej før 1324.) (S. Buchholtz Brandenb. Geschichte II. 373.)

Christopher den Anden Aar 1322.

Den 11 Junii paa Marken ved Demmin indginge Johan og Henning, Herrer af Werle, et Forbund med de Hertuger Otte og Wartzlave af Stetin og deres Hjelpere, at de bestandig vilde blive til Tjeneste af deres Herre den danske Kong Christo-

Christopher den Anden Aar 1322.

pher, følge ham med 200 Mand, paa deres Kost, Skade og Vinding; hvad Slotte, der bleve vundne i Meklenborg og i Mark ved deres egen Magt alene, og uden Hertugernes, de skulde tilhøre dem; men bleve de vundne med Hertugernes, da skulde de have Lov at vælge nogle af dem; hvad der ellers vandtes skulde deles efter Mandskabets Antal; de skulde ej indgaae Forlig, førend de vare i Besiddelse af de Slotte: Templin, Zwet, Tverade, Turglowe o. s. v. Efter denne Krigs Ende maatte de ej foretage nogen Krig eller Angreb uden med Raad af deres Herre den danske Konge, og enhver af dem med den Andens Raad. Hver af dem skulde holde 400 harniskede Ryttere og Hertugerne af Pommern ogsaa, o. s. v. Med Herrerne af Werle lovede 20 Riddere og Væbnere. Brevet er udførlig trykt hos Westphal (See hans Monum. IV. col. 960-63. Rudlof Mecklenb. Gesch. II. 241.) Det var altsammen stilet mod den meklenborgske Henric, som derfor den 11 Maj forbandt sig med Grev Henric 4 af Zwerin mod enhver Fiende undtagen Hertug Eric af Slesvig, de Hertuger Rudolf og Eric af Saxen, Grev Nicolaus af Wittenberg, Henric af Holsten og Gerhard af Rendsburg; ja endog Herrerne af Werle saalænge de bleve paa meklenborgsk Side. (Rudlof l. cit. p. 242.)

Den 10de eller 17de Julii, Løverdagen for Margrete Dag, indgik Kong Christopher udi Stike (nu Stege) paa Møen en Forening med Grev Gerhard af Holsten og Storman, hvorved denne forpligtede sig til bestandigen at tjene Kongen og hans Børn overalt i Danmark og paa andre Steder, paa denne Side Ejderen og Havet, med 30 Mænd, Vaaben og vel forsynede pantserte Heste, saa ofte og naar Kongen vilde have dem imod Alle og Enhver; Grevens Slotte, Stæder og Befæstninger skulle staae Kongen og hans Børn aabne og tilrede, saa at han og de kunde derfra skade

og

og fordærve deres Fiender. Men paa den anden Side af Havet, nemlig udi Tydskland, skulde Greven med al sin Magt, nemlig Slotte, Stæder, Befæstninger og alle sine Vasaller, bestandigen, allevegne, naar og saa ofte Kongen og hans Børn vilde have Tieneste af ham, med alle sine Kræfter tiene ham, og alle hans Slotte, Stæder og Befæstninger staae dem aabne, for derfra at beskadige deres Fiender. Dog skulde herfra være undtagne de ædle Herrer, Herre Henric af Meklenborg, og Herre Johan Greve af Holsten, samt den meklenborgske Herres Medhjelpere, saalænge den Krig, han nu havde, paastod. Dog saaledes, at om den meklenborgske Herre eller Greven af Holsten bleve Kongens, hans Børns eller Medhjelpers Uvenner, da skulde Grev Gerhard i ingen Del staae dem bi mod dem; Grev Adolf af Schoghenborgh skulde og i 3 paa hinanden følgende Aar og ej længere undtages herfra, saa at Grev Gerhard maatte i bemeldte Tid ej staae ham bi mod Kongen, hans Børn eller Medhjelpere; men efter den Tid maatte Gerhard staae dem bi mod ham. Men de 30 Mænd, hvormed Gerhard skulle staae dem bi, skulde de modtage i Lybek, Helgenhafen, eller Slesvig, hvor det syntes tjenstligst for Kongen og hans; hvad smaae Heste eller Gangere Grev Gerhard mistede i Kongens Tieneste, i Tydskland eller andensteds paa Toget, dem skulde Kongen inden et halvt Aar betale ham igjen; og Fangerne skulde han inden et Aar udløse, saavidt de Fangnes egne Midler og Gods strakte sig; Grev Gerhard forbandt sig til paa Tro og Love strax at tilbagesfye Kongen alle de Breve, som lyde paa Gjeld eller noget Slags Løfte og vare udstædte til ham eller Formænd af Kongens Broder Kong Eric og Formænd, og at holde Kongen, hans Børn og Mænd frie og frank for alle slige Løfter, Borgen og Gjeldsbreve, saavel for sig, som for sine Arvinger; og skulde han efter denne

Christopher den Anden Aar 1322.

Dag

Christopher den Anden Aar 1322.

Dag finde flere saadanne af Kong Eric eller Formænd, da skulde han tilintetgjøre, nedlægge og tilbagekalde dem. Kongen lovede og troligen at antage sig sin kjære Svoger Grev Gerhard i alle hans billige og retfærdige Sager. Kongens eget Segl blev forehængt, som og hans Ridderes, Drostens Laurents Jønesøns og Johan Niclæsens af Kaas, som ginge i Borgen for det her belovede. (Langeb. Dipl. Mst.) Derpaa den 11 eller 18 Julii Søndagen efter Margrete Dag tilstod Kongen ved sit Brev udi Stikæ, at han var skyldig til Grev Gerhard 800 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, og som han paa følgende Maade skulde betale; 300 Mark næste Mortens Dag med Proviant eller Sølv efter eget Behag og 500 Mark Mortens Dag 1323, paa samme Maade, og efter Torve-Prisen (Forum). (hos Langb. T. 7. p. 352 staaer "sibi tunc habuerit," hvilket udentvivl er urigtigt.) Drosten Laurents Jønæsøn og Johan Niclæsøn af Kaas ginge herfor i Borgen, og bleve deres Segl tillige med Kongens forehængte, (ibid.) Udi Viborg den 12 Maj forligte dets Biskop Peder sig med Vitskøl Cistercienser-Kloster om den Tvistighed, som havde været dem imellem fra hans Formænds Tid om adskillige Paalæg under Navn af Bordhold (procurationes), som Bisperne fordrede af Klosteret, og det benægtede, og hvilken Tvist havde kostet dem megen Udgivt og Fortræd paa begge Sider; men efterat Herre Boetius var nyligen bleven udvalgt til Abbed i Vitskøl, og efter mange saavel gejstlige som verdslige Herrers ivrige Anholdelse var bemeldte Dag anstillet en Underhandling i Viborg, overværende de Herrer Cistercienser Abbeder, N. af Tvis (tuta vallis) og N. af Øm, Esbern, Provst ved Viborger Kirke, Svend, Bispens officialis, Broder Thrugot, Minoriternes Gardian i Aalborg, Herre Eßger Provst, Broder Johan Prior i Vitskøl, og Ugoth

Knap,

Knap, Foged hos Kongens Drost Herre Laurentius. Ved Kapitlets nøje Undersøgelse fandtes da, at Bispens Paastand havde ingen ret Grund, hvorfor han aldeles frafaldt den for sig og Eftermænd, og bleve alle bemeldte Herrers Segl forehængte. (Dän. Bibl. VI. 172-75. D. Mag. I. 147.) Den 14 Maj stadfæstede den viborgske Bisp Peder Vitskøl Kloster Collatzen af Strandby, Alæ, Malug, og Fatherstorp Kirke, som det didtil havde havt, gav Abbeden sin egen Myndighed der, og Magt at ind- og affætte der, hvilke af hine Munke han vilde, samt alle hellig Brødes Sager over alle sine Underhavende i det ganske Stigt; han maatte og ved Kirkens Ban indkræve hos dem, hvad de vare ham skyldige, ja endog ved Ban tilholde den Ene af dem imod den Anden, og en Fremmed imod dem for det Samme; men dømte Abbeden urigtig, da kunde de skyde sig ind under Bispen; og om en saadan Bandsat forlod Munkenes Tjeneste, og holdt sig til Bispen, saa skulde han dog ej afløse ham, førend han havde stillet dem tilfreds i Hovedsagen; for alle andre Sager, som paa nogen Maade kunde høre under gejstlig Ret, skulde Bispen ej tillade dem at angribes af sine Betjentere (præpositi) uden de vare stævnede ved ham selv, eller hans general officialis. (D. Mag. I. 146. Dän. Bibl. VI. 160.) Den 16 Junii bekjendtgjorte samme Bisp ved sit Brev at imellem ham og Abbed Boetius af Vitskøl var afgjort, at de skulde mødes inden Mikkels Dag, og der ødelægge alle de Acter og Brevskaber, som tjente til at vedligeholde Tvisten imellem dem; og derpaa havde de mødt bemeldte Dag i Norræ Trannæs Kirke, hvor de i Overværelse af adskillige Gejstlige havde oprigtigen ødelagt alle slige Breve. (D. Mag. l. cit. 147). Efter Krøniken, som slutter med 1323 (Script. II. 528.), saaes forunderlige Tegn paa Himlen; venteligen Nordlys. I Martii Maaned var Vinteren

Christopher den Anden Aar 1322.

Christopher den Anden Aar 1322.

stærk. (Script. VI. 522.), men langt værre blev den om Efteraaret, thi den begyndte Andreæ Dag den 30 November, (efter Fortsætteren af Albert fra Stade S. 91-92), og varede langt hen i næste Aar, hvorom mere da.

Om Høsten samlede Knud Porse og Niels Olufssen mange Krigsfolk af Holsten og Slavien, brøde ind i Skaane, plyndrede og ødelagde det. Da Kongen havde i forrige Aar gjort Knud til Hertug af Halland og ogsaa til Hertug af Estland, som det dog lader at han aldrig kom i Besiddelse af, saa kan man ej indsee, hvi han nu bekrigede Kongen, medmindre det var fordi han ej kom i Besiddelse af Estland. Om Niels Olufssen, forrige Marsk, der var en Skaaninger, veed man derimod, at han allerede var i Kong Erics Ugunst, og at Christopher ej vilde skjænke ham sit Venskab, mindre indløse fra ham Glambek i Skaane og Danskborg i det Meklenborgske, hvilke Stæder han alt havde i Pant for forstrakte Penge fra Kong Erics Tid. Hvidtfeld lægger, pag. 423-24, til, at Erkebisp Esger, Ludvig Albrechtsen og flere af den skaanske Adel, som vare i Slægt med Knud Porse, sloge sig til dem, og at de og bleve understøttede af den pommerske Hertug Barnim, hvis Mødrene-Arv man forholdt ham her i Danmark.

Den 24 September udi Godebuze (Gadebusch) solgte den meklenbörgske Herre Henric Borgerne af Rostok Huset og Taarnet ved Warnemünde, for at brække det ned, og om Rögen vilde sætte sig derimod, da skulde han staae dem bi; han skulde ej heller indgaae Sone med den ædle Fyrste, hans Herre, Kongen af Danmark, uden at indslutte Raadet og Byen Rostok i den; Raadet og Byen skulde beholde al den Ret, det havde fra gammel Tid; Alt hvad der hørte til Herskabet, skulde herefter blive hos ham og hans

Ar-

Arvinger: hans Ohm, Herre Günzelin af Zwerin, Herre Jo- Christopher
han Rosendahl von Plesse og hans Fader Marqvard, samt den Anden
mange Flere underskreve dette Brev, som er paa plattydsk. Ro- Aar 1322.
stokkerne gave Henric mange Penge for den Tilladelse at rive Warnemynde ned. Alberts af Stade Fortsætter (S. 94.) den lybske Kronike hos Gerdes, og Cornerus (col. 1004.) ville, at det blev først nedrevet 1323, men det er ikke troligt, at Rostokkerne biede saalange med at faae denne Torn af Foden. Saaledes blev det Slot Warnemünde med sine Volde, Mure og Taarne nedreven, alene det femte i Midten lode de staae til at hænge en Laterne paa med mange Lamper i for de Søfarende til at komme ind i Havnen. I den 30 Aars-Krig blev og dette Taarn nedbrudt, men Laternen forvares endnu i det rostokske Tøjhus. Man seer, at Henric betjente sig af Danmarks Svaghed til en Gjerning, som vel var nyttig for ham og Landet, men som stred imod hans Lehnspligt; dog han indsaae, at Kong Christopher trængte til hans Venskab, og at gjort Gjerning vilde derfor staae let til at forsvare, som og skete. (Francks Mecklenb. lib. VI. p. 42.)

Stratenrøverie paa Vejene mellem de Byer, Lybek, Hamborg, Lyneborg, Wismar, Rostok og Stralsund, tog meget til, og havde disse Byer Hertug Eric af Saxen-Lauenburg mistænkt for, at han understøttede Røverne, hvorover han, for at vælte slig Mistanke fra sig, sendte Hartvic med meget Mandskab til Lybek, som derpaa nedbrød Røver-Slottene, især i det Meklenborgske Tessin og Carian, sløjfede dem, befriede adskillige fangne Kjøbmænd, og gjentog meget Gods. (Schwarz Ursprung der Häuser Anhalt und Rügen p. 35.) Margrete, fød Grevinde af Gützkow, ægtede den danske Drost Laurents Jonsen og bragte ham i Medgift Grevskabet Strevge, som stod i Pant hos hendes Familie, og

stilte

Christopher den Anden Aar 1322. stilte den pommerske Hertug Wartislav 4 og den rygiske Fyrste Wizlaf 4, tilfreds, som havde nogen Tiltale dertil. (See Schwartz Geographie des Norder-Teutschlands p. 110–12.)

Kong Magnus af Norge, Sverrig og Gotland tilskrev den 12 April fra Aslo Jvar Arnæsøn, Gulethings Lagmand, og byder ham at dømme i en Sag; herved vare overværende Kongen, hans Moder Hertuginde Ingeborg, og hans daglige Raad. Jvar Klerk skrev det (Langeb. Diplom. Mst). I Sigillet sees Kongen paa en Stol, med et Skjold ved venstre Side, hvori det norske Vaaben, Løven, holdende med alle 4 Fødder den krumme Hellebard, ligesom i Contra-Sigillet. Maaskee intet ældre haves med krum Hellebard i Løvens 4 Fødder istedetfor en Øre i dens 2 Forfødder.

Kapitlet i Stavanger tilskrev den 30 Maj Bisp Audfinn i Bergen, at da det alt for tidlig havde mistet sin Biskop, og derhos manglede Præster til Gudstjenesten, saa sendte de hermed 3 af deres Diaconi, som de havde examineret, og hvilke bare dette Brev frem til ham for at indvie dem til Præster ved Trefoldigheds Kirke i Stavanger. (Barthol. IV. 171).

Den 25 Martii tilskrev Erkebisp Elav eller Eilif af Nidaros Bisp Audfinn, at da Ingebert, Kanik af Ørkenøerne, og Grimar, Præbendarius i Trondhjem, som vare i Undersøgning sendte til Ørkenøers Bispedom, havde indgivet hver for sig, og derhos en underlig Beretning, hvorfor han hermed giver Bisp Audfinn Magt til paa sine Vegne at holde dem til at give en canonisk og rigtig Underretning, især om Processen med den ørkenøiske Bisp, samt det pavelige Sædes, og den ørkenøiske Kirkes Rettigheder, ja endog paalægge dem Ban for deres Forseelser og Forsømmelser (ibid. 172).

Den

Den 5 Martii sendte Bisp Audfinn fra sig og befriede fra Christopher sin Jurisdiction, Thorchill og Herbrand; thi Erkebispen havde den Anden ved Brev af 1 September 1321 i sit Embedes 11de Aar beskikket Aar 1322. Thorchill, Kanik i Bergen, til Præst i Thuætathing Ørkenøer Stigt, hvilket ved Bisp Wilhelms Forsømmelse var tilfaldet ham at besætte; og samme Dag beskikkede han Herbrand, Klerk i Bergen, til Præst i Randarburg paa Ørkenøerne, som og var tilfaldet ham (ibid. p. 145–46). Den 6 April tilskrev Bisp Audfinn den ørkenøiske Bisp Wilhelm, og lod ham vide at Thorchill var beskikket til Præst i Tweitathing paa Hietland, bedende at beskytte ham (ibid. p. 146).

Udi Skara den 13 eller 20 Julii forbandt det svenske Rigsraad sig, til at blive Kong Magnus tro, at ingen af dem skulde, uden det hele Raads Samtykke, indgaae noget Forbund med Hertuginde Ingeborg, Hertug Erics Efterleverske, eller holde et forhen indgaaet, og især ej at forhjelpe hende til noget Herskab eller Regimente i Riget, andet end det, som andre Dronninger og Hertuginder havde havt fra gammel Tid, dog vilde de bevise hende som Kongens Moder al den Ære og Højhed, som andre Dronninger havde havt, naar hun kun ej vilde frembringe eller ynde noget, som var det svenske Rige skadeligt og fornærmeligt; de skulde af al Magt sætte sig imod enhver af hvad Stand, den end var, som vilde indføre Fremmede i Sverrige uden det hele Raads Villie; men om nogen skulde holde med slige Fremmede, saa skulde ej alene hans Gods confiskeres, men han endog miste al Ære og Højhed; handlede nogen herimod, da underkastedes han Erkebispen af Upsal og Bispen af Linkøping deres Dom. Herved sigtedes fornemmeligen til Knud Porse, hvis Omgang med den unge Ingeborg var meget mis-

Christopher den Anden Aar 1322. unfelig. Knud Jensen blev nu Drost og Mathias Kætilmundsen nedlagde dette Embede; Raadet bestod da af 35 Personer, som ene tiltog sig Regimentet, udelukkende alle andre. Overalt var det 14 Seculum i alle 3 nordiske Riger Oligarchiets Tid og rette Opkomst, hvilket siden vedvarede saa længe. (Hadorfs Rimkron. ad calcem p. 13-16. Lagerbring III. 225-30).

De Engelske vare ulykkelige paa et Tog mod Skotland, hvorimod Skoterne plyndrede lige til York (Fordun. Chronicon. p. 1011-12).

En Stilstand blev den 5 Januar indgaaet udi Dochmaban mellem Engellænder og Skotter, ved den Skotske Kong Robert, og Greven af Carlisle, Andreas af Arcle, hvoraf haves en Udskrift i Bergens Register ved Bartholin (Tom. IV. 75-79); blant Underskriverne nævnes den Skotske Konges Søstersøn Thomas Ranulphi Søn, Greve af Moravia og Herre af Arundale og Man. Fra Culane den 4 Augusti tilskrev den skotske Konge den norske Konges Balliver paa Ørkenøerne, at efter gamle Foreninger mellem Rigerne og sidst mellem Kong Hakon og Robert selv var det vedtaget, at ingen af dem maatte under 10000 Marks Straf huse hinandens Fiender, og dog havde de paa Ørkenøerne modtaget hans Fiende Alexander Brun, en Majestæts Forbryder, endskjønt man havde fordret ham udleveret, hvorover han forlanger Svar ved deres aabne Brev om det er skeet efter den norske Konges Befaling eller efter deres eget Tykke; han hørte og at de ilde behandlede de Skotter, som kom til dem, hvilket ej skeete med de Norske, som kom til Skotland. (Bartholinana. Tom. IV. p. 31-33).

Aar 1323. Det var langt fra, at Kong Christopher var ligegyldig eller fornøjet med den meklenborgske Herre Henrics Opførsel i Henseende

seende til Rostok; tvertimod, han klagede derover for Paven, som i den Anledning tilskrev den 26 Januar fra Avignon (Raynaldi Annal. III. ann. 1323 p. 257), Provsten af Slesvig og Erkedegnen af Roskilde, at Kongen havde klaget for ham over Henric, hvorledes Kongens Broder Kong Eric, ej tvivlende om hans Troskab, havde betroet ham Landet Rostok paa Vilkaar at give det tilbage, naar paakrævedes, hvilket Land Kong Eric havde længe fredeligen besiddet, og som fra langsommelig Tid havde været underkastet de danske Konger, og kunde man ej erindre det Modsatte (her er enten Paven bleven urigtig underrettet, eller og har forstaaet det urigtigt). Efter Erics Død havde hans Universal-Arving, Kong Christopher, forlangt det tilbageleveret, men Henric havde uden nogen Ret afslaaet det, beraabende sig paa sin Besiddelse, og beholdt det voldeligen til den guddommelige Majestæts Fortørnelse, sin egen Velfærds og Rygtes Spilde, og Kongens Skade og Fornærmelse; derfor befol Paven bemeldte tvende Gejstlige, uden at gjøre nogen Opsigt ved Rettergang, at undersøge Tingens Sandhed, og i Pavens Navn at tilholde Henric at tilbagegive det til Kongen, og om han ej vilde, da at tvinge ham dertil ved Ban, saa og at paalægge Vidnerne Dom, om de af Frygt eller Had unddroge sig. Dog dette gjorde ingen Virkning paa Henric, tvertimod den 11 Martii udi Rostok lovede han Raadet der, ej at indgaae Forlig med den ærefulde Fyrste, de Danskes og Slavers Konge Christopher, uden at Byen Rostok blev deri indsluttet; han vilde og tilvejebringe, at den danske Konge skulde stadigen holde alle de Herligheder, Friheder og Ejendele, som Herre Henric have givet enten Byen eller enkelte Personer; ti Riddere, tre Væbnere og Raadet i Rostok vare Vidner ved dette Brev; det

Christopher den Anden Aar 1323.

 er

Christopher den Anden Aar 1323.

er trykt hos Nettelbladt i der Stadt Rostock Gerechtsame, Append. p. 227, og i Francks Mecklenb. lib. VI. p. 42.

Den 21 Maj paa Dannehof i Nykiøbing paa Falster var Herre Henric selv tilstede, og der bleve han og Kongen forligte, hvortil den sidste venteligen beqvemmede sig for den indvortes Uro, han havde i Landet. Den Dag udstædte Henric sit Brev om, at imellem ham og de danske og slaviske Konger, hans kiæreste Herrer, Christopher og dennes Søn Eric, var bleven Forlig, saaledes: at han skulde tage til Lehn af dem Landene og Herskaberne Rostok, Gnoyn og Swan, med alle Stæder, Slotte, Befæstninger, Flekker, Landsbyer og alt Tilliggende, for sig og sine rette Arvinger, hvilke de ved deres aabne Breve havde paa denne Maade overladt og forundt ham, hvilken Lehntagelse han og her ved dette Brev gjorde, og skulde efter hans Død alle hans rette Arvinger og Eftermænd bestandigen tage dem til Lehn (homagium fidelitatis) af Kongerne Christopher og Eric og alle deres Eftermænd; han lovede og forpligtede ogsaa sig og Arvinger til at skulle bestandigen være og forblive Christophers og Erics, og alle følgende danske Kongers, som og den danske Krones og Riges Mænd; (dog Tidens Længde og Christophers paafulgte slette Forfatning gjorde, at dette ej blev holdt, og er det derfor nu længe proscriberet). Ligeledes skulde han og Arvinger følge dem og Eftermænd med 50 veludrustede Mænd og Heste paa den ene Side af Havet i Danmark, Sverrige og Norge, hvor, naar, og saa ofte de det forlangte; Men i Tydskland derimod skulde han med alle sine Mænd, Slotte, Befæstninger, Byer og al sin Magt staae dem og Eftermænd bi mod alle og enhver, som de lovede, undtagen mod Bisp Henric af Havelberg, Grev Gherhard af Holsteen, og de Grever Henric og Guncelin af Zwerin; dog om Nogen af dem

bekri-

bekrigede bemeldte Konger eller Eftermænd, da skulde han ej staae dem bi; forlangte Kongerne deres Tjeneste i Danmark, Sverrig og Norge (disse tvende sidste Riger ere vel lagde til i Henseende til Knud Porse, som da havde megen Indflydelse i dem, og var Hertuginde Ingeborgs fortrolige Ven), da skulde de tilkjendegive det 6 Uger forud, og inden 6 Uger efter skulde de staae færdige i Warnemünde, og skulde de danske Konger derfra lade dem tilskibs føre til Danmark, og ligeledes tilbage, samt fra Warnemünde af bekoste dem den hele Tid over; Tjenesten i Tydskland skulde og inden 6 Uger fra Forkyndelsen være færdig; derimod skulde Kongerne og deres Eftermænd betale ham og Arvinger hvilke smaae Heste de paa begge Sider af Havet mistede i slig Brug, imedens den endda varede, men de pantserte Heste inden et halvt Aar, og ligeledes inden samme Tid hvilke af Henrics og Efterfølgeres Mænd der vare blevne fangne, saaledes som Herrer vare forbundne til at udløse deres Mænd; Ligeledes vare og Kongerne og deres Eftermænd forbundne til at forsvare Henric og Arvinger i alle retfærdige og billige Sager, saaledes som det paalaae Herrer at handle mod deres Lehnsmænd; herimod eftergav Henric Kongerne, deres Mænd, og Arvinger Alt hvad de vare dem skyldige, og hvad Christophers Broder Eric og hans Lehnsmænd for ham havde lovet, samt ligeledes al deraf flydende Skade og Fordeel og alle Forpligtelser, Løfter, Borgen, dem eftergav han aldeles; han skulde ej heller minde dem paa om hvad han havde lovet for Kong Eric eller Riget; han frasagde sig og alle gamle og nye Breve, som for den Tid vare udstædte enten af Kong Eric eller den nu regjerende Christopher, hvorom de end vare givne, og om de herefter fandtes noget Sted, saa skulde de hermed være tilintetgjorte, og af ingen Kraft eller Forbindelse; Alle de, enten af Kongernes, eller hans Mænd, som

Christopher den Anden Aar 1323.

kunde

Christopher den Anden Aar 1323. kunde være mistænkelige, skulde hermed være forligte, og al Mistanke om dem nedlagt; han selv og de berømmelige (illustres) Fyrster Rudolph og Wenceslaw af Saxen, Henric og Guncelin, Grever af Zwerin, Adolf, Greve af Holsten og Schawenburgh, 14 Riddere og 2 Væbnere lovede herfor. Dette mærkelige Diplom er trykt hos mange: Hvidtfeld (p. 421–22), Franck l. cit. 51–54. Ungnaden (Amoenitates IV. St. p. 292, men hos den Sidste temmelig urigtig i Navnene. Ved denne Leilighed skal og Kong Christopher have, efter Kirchberg, (Westph. IV. col. 528.) forlehnet Herre Johan af Werle, som det lader, og hvilken han kalder den Skjønne, med Falster og Møen, som han allerede havde havt af hans Broder Kong Eric i Mødrene-Arv 1316. (Rudlov II. 252).

Udi Rostok den 28 Maj bevidnede derpaa Herre Henrik af Meklenborg og Stargard, at da Raadet og Menigheden i Rostok havde efter hans Herres durchlauchtige og herlige (Serenissimi et magnifici) Fyrstes, den danske Kong Christophers Befaling hyldet og aflagt Troskabs-Eed til ham og Arvinger, saa havde han derfor igjen givet dem alle Friheder inden og uden for Byen, som og lybsk Ret, ligesom de havde nydt den fra Byens Anlæg, og om nogle af deres Breve vare ved Alderdom ødelagte, skulde han fornye dem; Mynten i deres Bye skulde høre dem til, og de bevare den, og ingen Penge slaaes paa andre eller usædvanlige Steder i Landet; han vilde og beskytte Møllerne der, som hørte ham til, imod Bispen af Zwerin hans Tiltale; Ingen Befæstning skulde anlægges imellem Rostok og Warnemünde, eller paa en Miil omkring Byen, enten ved Henric selv eller nogen i hans Navn, og om Nogen vilde forsøge derpaa, da skulde han forhindre det; Skulde Kongen af Danmark have beholdt noget Brev fra Byen om dens

og

og Landets Afstaaelse til sig, da skulde han efter sin Formue søge at faae det udleveret eller ødelagt; Dersom han blev fortørnet paa dem, skulde han søge at stille ham tilfreds, og stræbe efter at forskaffe dem i Skaane og overalt i Danmark deres gamle Rettigheder og Friheder. Vidner herved vare Bisp Johan af Zwerin, Grev Henric af Zwerin, Herre Henrics Morbroder, og adskillige Riddere. Det er trykt hos Nettelbladt l. cit. conf. Rudlof II. 251. Christopher den Anden Aar 1323.

Paa Margrete Dag, altsaa den 13 eller 20 Julii, stadfæstede Kong Christopher udi Sjøburg Ægtepagten sluttet mellem hans Datter Margrete og den brandenburgske Markgreve Ludvig ved Frederik Borggreve af Nyrnberg og Burkhard Greve af Mannisvelt, og beseglet ved den holstenske Grev Johan, af det Indhold: at han og hans Søn Eric vare blevne med Ludvig eenige om, at hun et Aar og Dag efter Bryluppet skulde have i Udstyr 1200 Mark purt Sølv, næste Aar derpaa 3000 (6000) at erlægges udi Lybek, og finge de ingen Børn sammen, saa skulde Kejseren efter sin Søns Ludvigs Død tilbagebetale de 24000 Mark purt Sølv, de 12000 Aar og Dag efter Ludvigs Død, de 6000 Aaret efter og de øvrige 6000 næstpaafølgende Aar, og de til Forsikkring herom pantsætte tilstrækkeligt Land, Fæstninger og Stæder ved aabne Breve af Kejseren selv, Markgreve Ludvig, Hertug Adolf Kejserens Brodersøn, den yngre Markgreve Frideric af Meissen, Berthold Greve af Henneberg, Frideric Borggreve af Nyrnberg, og Burchard Greve af Mannisvelt, og de alle hænge deres Segl for; Mændene i bemeldte Lande skulde hylde Margrete; døde Ludvig og efterlod sig Børn, da skulde Kejseren eller Arvinger give Margrete i Morgengave 12000 Mark purt Sølv, og ligeledes sætte Forsikkring for dem i Lande og de øvrige 12000

til-

Christopher den Anden Aar 1323.

tilfalde Børnene; vilde hun blive hos sine Børn, da skulde de give hende til Underholdning 100 Mark aarligen af hvert 1000, og skulde de for dem og stille Forsikkring; men døde Margrete, førend hun kom til Skjels Aar og Alder, da skulde de Aar og Dag efter hendes Død tilbagebetale 12000 Mark purt Sølv, og siden i tvende Aar atter efterhinanden betale ved hverts Slutning 6000, døde hun uden Børn, efterat være kommen til Skjels Aar og Alder, da skulde det forholdes med de 12000 Mark efter sædvanlig Ret. Brevet er trykt hos Gercken (Cod. Diplomat. Brandenb. I. 217–21).

Udi Lund den 26 Maj gav Erkebisp Esger til sine Kaniker, som opholdt sig der, og besøgte Choret, en aarlig Uddeling paa alle de Fester, 9 Lectier holdtes, og paa flere, eftersom indført var i hans Anordninger, naar de bivaanede Otte- og Aftensang, af 100 Mark Penge af Erkebispens Mynt i Lund, som betaltes til ham i den første Termin, nemlig Mortens Dag; som og af hans cathedraticum i Bleking og Lister 20 Mark og 8 Øre Penge; i Willanz Herred 25 Mark og 5 Øre Penge; Albo Herred 11 Mark; Gjorids Herred 20 Mark og 6 Øre; Gythinge Herred 39 Mark og 6 Øre; Synder Asbo Herred 8 og en halv Mark. Af hans Tienderi Gythinge Herred 30 Mark rede Penge (promti) og 5 Mark Sæd af de Sogne, hvor det syntes ham og Kanikerne belejligst. Derimod skulde de være forbundne til at holde hans Aarstid højtideligen saa at de af de 100 Mark skulde paa den uddele 10 Mark til fattige Skolesdisciplер, til Vicarierne, som bivaanede Messen og Vigilierne, og til dem, som ringede med Klokkerne i St. Laurentii Kirkes Taarn; de Kaniker, som vare over 1 Aar fraværende, maatte ej ansees som residerende. Brevet er givet i Pave Johannis 7de Aar. (Dipl. Langeb. M. Mathiæ. Series. p. 119.)

Ber-

Bernard de monte Valrano, Archidiaconus, Pavens Capellan, og Nuncius til Rigerne Dacia for at indsamle Penge til det hellige Lands Befrielse, tilstod ved sit Brev i Ribe af 11 Juni, at have bekommet af Peder Erkedegn, og Magister Tucho Cantor, der indsamlede i Riber Stigt, 42 Skilling og 6 Penge Grot saa og 4 Pund og 7 Skilling Sterling, gamle og nye, foruden 22 Guld-Gylden som og 8 Mark Sølv efter Cølns Vægt, hvorfor han qvitterte dem. Christopher den Anden Aar 1323.

Den 17 Junii tilstod Peder Hamundesen (Diplom. Langeb. Mst.) at være skyldig til sin Moder Frue Ingeborg 20 Mark purt Sølv efter Cølns Vægt, som han skulde betale til Michels Dag, og om han det ej gjorde, da aarlig give hende en halv Mark Byg og en halv Mark Havre (en skrækkelig høj Rente, anmærker Gram herved) som ej skulde regnes fra Hovedstolen, og det saa længe, indtil Alting var fuldkommen betalt.

Den 29 Junii bevidnede Thrugill, Præst i Noring og 7 andre, at den Dag havde Thorkill Dyuringh fremstillet sig paa Abo Sysfels Ting og der solgt og skjødet alle sine Jorder i Lyungbalugh i Lodhing Sogn, nemlig, Agre, Enge, Rør, Abild-Haver, Skove, efter forud at have grandsket, om de forhen var pantsat eller bortskjødet, hvilket altsammen blev eenstemmigen benægtet (Scriptor. VI. 447.)

Den 11 December fra Viborg tilskrev Tuco, udvalgt og stadfæstet Bisp der, Alle i sit Stigt, bekjendtgjorte og stadfæstede de Privilegier Vitskøl havde, at være frie for al Tiende af Korn og Qvæg samt andre Afgifter til Sognekirkerne, af hvad Munkene enten selv med egne Hænder eller paa deres Bekostning dyrkede, dem forundt af Paverne, og udførligen omtalt i den viborgske Bisp Nicolai Brev, og det endskjøndt Munkene havde med Tiden, af Mangel paa Folk paa deres Gaarder, som Converser for

 plejede,

Christopher den Anden Aar 1323.

plejede at forestaae, antaget ved slige Brødre og Fuldmægtige. (Dän. Biblioth. VI. 176.)

Den holsteenske Grev Gerard viste sig den 21 Januar meget gavmild og goddædig imod Lygum Kloster. Hvitfeldt (S. 423) siger og, at han gav noget Jordegods til Holme Kloster, og mageskee af det Jordegods han ejede herinde.

Ugot, Præst, døde den 26 April, som gav af sit Alters Indkomster, som han havde stiftet i St. Michels Kirke i Ribe, 3 Mark Penge til sin Aarstid, og skulde der holdes 2 Messer for ham, og gives Skolediscipler ne 1 Bimpel (lagena) Øl og de Fattige 3 Mark Penge, og desuden skulde Forstanderne for Disciplerne i Pugehuset give de fattige Discipler i Ribe aarligen 2 Mark Penge, og Vicarierne i Choret "1 Ørtikfæste paa Lipstorp Mark." (Script. R. D. 546.)

Albert af Stades Fortsætter (p. 91.) og Corner (col. 1606.) ville, at den forrige Aar omtalte Vinter varede fra 30 November til midt i Fasten; efter Kirchberg derimod (col. 820) varede den kun fra St Agnethæ Dag den 5 Februar til Cathedra Petri den 22, hvilket vist er urigtigt i Henseende til Begyndelsen; thi i 17 Dage kunde Vinteren ej yttre de skrækkelige Virkninger, som vel synes overdrevne, men som dog eenstemmigen fortælles af saa mange gamle Skribentere, (Langebek Scriptor. II. 528. Duisburg Chron. p. 394) nemlig: at hele Østersøen frøs til mellem Dannemark, Venden og Femern, saa at Røvere gik fra Venden over Isen ind i Danmark og plyndrede her, og Herberger bleve oprettede for Rejsende midt paa Hav-Isen; imellem Norge, England og Flanderen fra Havnen Siven, i det sidste Land, frøs Skibe midt i Havet ind i Isen, saa at Kiøbmænd over Isen besøgte hinanden, og da Isen gik op, saa bleve næsten alle de Skibe reddede, som vare indfrosne sønder paa, men faae bleve i Behold

af

af dem, som vare indfrosne nord paa; efter Petrus Olai (Script. I. 191. VI. 222) var den strængeste Vinter i Martii, saa man red over Havet; efter Hvidtfeld (S. 424.) var der en almindelig Landevej over Belt fra Kyndelmisse den 2 Februar i 6 Uger, og red Drosten Herre Laurits fra Tornborg derover med den sjellandske Magt; i hvilken Henseende, siger han ikke, men venteligen maa der have været Uro i Jylland i Anledning af Niels Olufsøns og de fleres Opstand; ligeledes forsikkrer han, at andre Færgestæder og være frosne; men naar jeg efterlæser den ypperlige Krønike som slutter med 1357 (Script. VI. 522.) saa forekommer det mig, at Isen har ligget langs de meklenborgske og vagriske Kyster tilsammen, noget ud i Havet, og fra Femern og Als over til Danmark, saa at Folk kunde baade gaae og ride over den til Danmark; og saaledes maa vel Corner (l: cit.) forstaaes, naar han vil, at man til Hest og Fods kunde komme over Isen fra de vendiske Handelstæder til Dannemark, Preussen og Liefland, nemlig langs ved Landet, (conf. Torfæi Hist. Norv. IV. 456.)

Christopher den Anden Aar 1323.

Imellem Kong Christopher og Kejser Ludvig var en Underhandling om at gifte Kejserens Søn, Markgreve Ludvig af Brandenburg, med Kongens Datter Margrete, i hvilken Anledning Kongen kom den 19 October med mange Skibe sine Venner og en smuk Krigshær til Traven (Corner. ap. Eccard. col. 1001.) saasom Kejseren skulde møde ham i Lybek; men Kejseren kom ikke formedelst adskillige Forhindringer. Kongen biede i 14 Dage og var imedens fuld af Frygt at han skulde blive fanget, og turde derfor ej gaae ud af Skibet, og vendte derpaa tilbage med uforrettet Sag; har han været saa bange, da maa det have været for Lybekkerne, eller maaskee og, som Christiani vil, for sin Halvbroder Grev Johan, eller efter andres Meening at han gad ej see Lybek,

 fordi

Christopher den Anden Aar 1323.

fordi de danske Konger havde forhen ejet den. Efter Cornar (l. cit.) skal dog Christopher være gaaet i Land, og have slaaet Telter op, men det kan ej være skeet paa det Sted hvor Slottet Soscheburg havde staaet, thi det laae ved Warnow, men maa have været ved Travemynde; og er dette rigtigt, da haver han dog ej været saa bange.

Den indbyrdes Uro i Riget, maaskee og andre Aarsager, satte Kongen i Pengetrang, saa at han imod sin Haandfæstning paalagde Gejstligheden den Skat, ligeledes fordrede han af Adelen, som og af Almuen, af dem alle, den 10de Penge af al deres Indkomst; thi de forlangte, sagde han, at han skulde betale sin Herre Broders Gjeld, men hans Broder havde forpantet det meste af Rigets Indkomst, og derfor kunde Gjelden ej afbetales, derfor maatte de og bære Tyngder med ham ved Hjelp og Skatte (Hvidtfeld p. 423.) Det kan ikke nægtes, hvad Kongen sagde jo var sandt, men vist var det og, at han handlede imod sin Haandfæstning, hvor han havde forpligtet sig til mere end han kunde holde. Skade at denne Konge ej vidste, hvorledes han skulde vinde Folk og omgaaes med dem, og ej søgte iforvejen at indlede Tingen. Erkebispen og flere af Raadet vilde derfor ikke samtykke heri, og dette var uden Tvivl den rette Aarsag til Uvenskabet mellem Kongen og Erkebispen. Kongen blev nu meget vred, og som Raadet ej vilde bevilge ham Skatten saa vilde han ej heller indløse det pantsatte Gods, men tog voldeligen fra Adskillige, hvad Eric havde pantsat dem; saaledes lod han Marsken Ludvig Albrecktsøn kun beholde Bleking og fratog ham Skaane, tilligemed Byerne Helsingborg, Lund, Falsterboe, Skanor, Mynten i Lund, tilligemed Landene Lister og Halland, (dette sidste forstaaer jeg ej hos Hvidtfeld, thi Nørrehalland var for længesiden overladt til Hertug Erik, og Synderhalland havde Kong

Chri-

Christopher selv forlehnet Knud Porse med). Fra Drosten Lauritz Jonesøn tog han ogsaa voldeligen Landet Errae som han havde i Pant af den brandenborgske Markgreve Valdemar. Herved paadrog han sig megen Uvenskab og da først tænker jeg at Erkebispen, Ludvig Albrechtsen, og flere af den skaanske Adel sloge sig til Niels Olussen, tilligemed den pommerske Hertug Barnim. Oprørerne bleve herved saa stærke, at de fra Skaane ginge over til Sjelland, hvor de plyndrede og brandskattede det hele Land. (Hvidtfeld 424.) I denne Nød blev Kongen understøttet af den rygiske Fyrste Witzlaf, den meklenborgske Herre Henric., og sin Svoger den pommerske Hertug Wartizlaw, saa skriver Schwartz (Pomm. Lehist. p. 315.) efter den gamle Historieskriver Kanzov. Ved deres Hjelp dæmpede han de Oprørske, som dog vel ej tilfuldt skeete, førend i næste Aar. Hvidtfeld slutter (l. cit.) at Niels Olussen, som en gammel Mand, kan være død, førend Sagen blev tilendebragt. Kongen straffede den skaanske Adel strængeligen, nogle lod han aflive, og det nogle uden Bevis, og alene paa blot Mistanke; Andre maatte tinge op med ham, for mange Penge, og naar de ej kunde betale dem, saa lod han sig tilslaae deres Gods for meget ringere end det var værd, hvorover de høiligen besværgede sig for efterfølgende Konger. (Hvidtfeld. l. cit.)

Christopher den Anden Aar 1323.

Udi Estland opkom Krig mellem de Danske og de mægtige Lithauer, fordi de første havde forurolliget Pleschaverne, hvilke de sidste toge i Forsvar. (Duisb. Chron. 324). David, Castellan af Gartha, plyndrede og ødelagde da i den strængeste Vinter Harien, Jerven og Wirland, dræbte og førte bort med sig over 5000 Personer, hvoriblandt mange Præster og Munke, samt Matroner og Jomfruer, og opbrændte mange Kirker og Kirke-Prydelser. Den danske Statholder Johan Kanne i Reval lovede den 6 Sep-

tem-

Christopher den Anden Aar 1323.

tember, ved Brev fra Reval efter Brev fra sin Konge (Arndts Liefl. Chron II. 83.) alle dem Sikkerhed, som handlede til Novogorod, saalænge Indvaanerne af den sidste Bye holdt Venskab med de Christne; hevaf udstædte Prædiker-Brødrene og Minoriterne i Wisbye en Vidisse den 21 October. Den 2 October skal der være bleven i Wilna sluttet Fred mellem Liefland og Lithauen; Paa de Danskes Side mødte der Arnold, Prior af Reval, og Henric Parenbake, paa Danmarks Vegne blev dèr Fred sluttet med Harrien Wirlant og Alentaken, o. s. v. Brevet er paa plattydsk og gjemmes paa Pergament i Riga Byes Archiv, hvor Langebek har udskrevet det. Altsaa har Gadebusch (Liefl. Jahrb. II. 403.) Uret naar han modsiger Arndt om denne Sag.

Den 18 Julii blev i Mekdorpe sluttet ved den jydske Hertug Erics Mellemhandling, som Opmand, som det lader, Fred og Forlig mellem Grev Gherard af Holsten, hans retmæssige Arvinger og Hjelpere, samt Biskop Johan af Slesvig, hans Eftermand og Hjelpere paa den ene Side, og Landet Ditmarsken paa den anden, og det under korporlig Eed; herom udstædte hver for sig under deres Segl, Breve til den Geschworen (Jurati) og Menigheden af Alwærdestorpe, Edelake, Houstede, Adenworden, Bokolenburgh, Hamne, Bysen, Kirkersteder, Merne, Brunesbutle, Rigenkirken, Weslingburen, Tiligstede, Lund, Hemmingstede; da de alle 15 ere af een Indhold, saa haver jeg kun ladet aftrykke det første bag ved i Bilagene. De ere alle paa Pergament, og forvares i det kongelige Danske Geheime-Archiv.

Den 11 November indginge 88 Holstenske af Adel, Riddere og Væbnere, et Forbund mod Grev Johan, hvori de fastsatte at om nogen blev fra Grevens Slot beskadiget paa Liv, Gods, Ære eller noget andet, og disse 5 Riddere: Ludan von Plone, Dosen

Ken Blokke, Otte von Bocwolde, Marqvard von Westen- Christopher
see, og Henrich Splyte svores at det vor Aret; da skulde de samt- den Anden.
lig efter deres Raad sætte sig derimod med al deres Magt og med Aar 1323.
deres Venner og Frænder; Dette Forbund skulle være til næste Mortensdag og derfra i 3 Aar; opkom der imedens nogen Tvedragt imellem dem da skulde disse 5 Riddere forlige dem, og skulde de holde Alt, hvad bemeldte 5 eendrægteligen vedtoge. Brevet er paa plattydsk og gjemmes paa Pergament i det kongelige danske Geheime-Archiv. Paa tvende Steder deri er Rum ladt til flere Navne. Saasom Reynfelde Cistercienser-Kloster blev ved nogle af Grev Johans Folk groveligen fornærmet i sine Rettigheder og Rettergang, saa gav Greven det med Samtykke af sine Arvinger og sit Raad Frihed til at maatte overalt indenfor Abbediet gribe fængsle binde, lægge i Lænker enten ved sig selv sine officiales, Fuldmægtige og Underhavende, alle saadanne Fornærmere, som bleve trufne paa dets Eiendomme Gods og Jurisdictioner. Efter Hvidtfeld (p. 424.) elskede Grev Johan Byen Kiel meget og yndede der de Danskes Handel, for sin Broder Kong Christophers Skyld, saa at de Danske solgte meget deres Gods der, istedet for i Lybek, hvorved Kiel tog meget til, og blev prydet med murede Huse, som saaes der i Hvidtfelds Tid.

Under et Brev udstædt den 11 Martii af Ivar Arnasen Gulathings Laugmand i Konge-Gaarden i Bergen, angaaende en Tvist Munkeliv Kloster der havde, skrives at det var udstædt i 4 Aar af den Norske Kong Magnus, Dattersøn af Kong Hakon.

I Akersborg, venteligen Aggershuus, den 20 Martii stadfæstede Magnus, Norges, Sverrigs og Gothlands Konge, alle de Eiendele, hvoriblandt Salt-Kjedler nævnes, og Herligheden, som Kong Hakon og han selv havde givet til Konge-Capellet St.

Mariæ

Christopher den Anden Aar 1323.

Mariæ Kirke i Oslo, og til dets Formand Herre Ivar Olufson, han befaler derfor Embedsmænd, Laugmænd, svorne Mænd og Fogder at tage sig dem an. Kongens Moder Hertuginde Ingeborg beseglede det i hans Nærværelse, og Hakon Iversen Notarius skrev det; heraf haves kun en maadelig og nye dansk Oversættelse. Da det er givet i Magni 3 Aar, saa hører det vel snarere til 1322 end 1323, endskjøndt Langebek har skrevet det sidste Aarstal over det (Diplom. Langeb. Mst.)

Søndagen næst for Laupars Messe (ambarvalia) (Thorkelin forklarer Laupares Messe om Skud-Dagene, neppe rigtigt, da intet Skudaar var dengang,) udstædte Erkebisp Eilif i Nidaros, Hallwardur i Hammer, Salamon i Oslo, og Jon i Skalholt, samt Erling Vikunnarson, samt 41 andre fornemme Herrer, hvoriblandt 3 Lagmænd, og desuden alle andre haandgangne Mænd, deres aabne Brev i Oslo, hvorhen Erkebispen havde begivet sig efter gode Mænds Begjering, og didhen kaldet fornævnte andre Herrer, for der at handle om, hvorledes man hidindtil havde tilseet med Kongens Skatkammer, Indkomster (Fridargoymslur (Thorkelin oversætter pacis curam.) Løve, Segl, Eder og flere Regjerings Sager; og fandt man da, at hvad der hørte til Kongens Bord med Gods og andet, og som Kong Hakon havde efterladt, var saa adsplittet og forødet, at man med al Flid kunde neppe finde Noget deraf, ja tvertimod endnog stor Gjeld det paadraget, saa at han hverken kunde ret føde eller klæde sine Mænd; de som havde Opsigt med Indkomsterne, sagde, at de ej vidste, hvortil de vare udgivne, og havde de saa lidet i Forraad, at de knap kunde holde Kongens udvortes Ære vedlige, mindre give Noget til hans Hæder, eller Landets Forsvar; med Freden stod det saa slet til, at den evige Fred, som var saa fast

bun-

Bundet mellem Norge og Dannemark, var nu bleven til Ufred, saa at en Hær var gaaet mod Danmark, under den norske Konges Navn for Knud Porse og hans Anhængeres Skyld (og dette var Aarsagen, hvi Kong Christopher betingede sig Hjelp af den meklenborgske Herre Henric i Norge og Sverrig). Lovene bleve saa slet holdte, at tunge Uove og Skat og Skyld vare paalagte Almuen, tvertimod som svoret var paa Hauge Ting, da Magnus blev tagen til Konge. Hans Segl var bleven meget ilde forvaret i Landet, og end mere misbrugt udenlands (venteligen i Sverrig især) og derved Krig opkommet, og Landet blevet skatlagt. Eder, hvorefter Kong Hakons Love skulde overholdes, bleve ej holdte, saa at Mange derover tabte deres Ret. De som styrede Riget, havde sat sig over alle Love, saa at det blev Kongen kun til lidet Bedste, Riget og Indvaanerne til Skade, og Tynge, saa at man neppe skulde finde Mage til at noget Kongebarn i Norge havde lidt slig Overlast. Da nu sligt var skeet mod deres Villie og Raad, som Kong Hakon havde sat til at være de yppersté i Rigets Styrelse, saa kunde saadant ej taales længere, uden hele Rigets Fare, derfor havde de samtlig ved Ja og Haandtag lovet paa deres christelige Tro at holde sammen og vove Liv og Gods, Kongen til Værn, til Rigets Fred, Kronens Godses bedre Bestyrelse, Loves og Skikkes Holdelse, samt Almuen at nyde Lov. De havde overladt til Erkebispen at indrette dette, og vilde de lyde ham, saalænge han handlede til Kongens og Landets Beste; Erling Vikunnarson beskikkede de eendrægtigen til Præfect over Skatkammeret og alle Kongens Ærinder og Embeder, at indkræve Forpagtningerne og Indkomsterne af Lehnene, og paalægge Straffe ligesom Kongen selv, med Raad og Samtykke af de Rigsraad, som da vare, eller derefter bleve; hvo som handlede herimod, og vilde ej lyde ham, skulde miste Gods og Fred, og svare

Christopher den Anden Aar 1323.

Christopher den Anden Aar 1323. til Kongen fuld Landsforræderies Sag (Landraadesak) som paa det almindelige Thing i Oslo var vedtaget, og skulde bekjendtgjøres over ganske Norge og alle Skatlande. Man seer af dette vigtige Document, som er trykt paa Norsk med latinsk Oversættelse i Thorkelins Analecta p. 174–86, at Hertuginde Ingeborges, Knud Porses, og de Fleres daarlige Regimente i Kongens Mindreaarighed gjorde det i Norge nødvendigt, ligesom i Sverrige, at de kloeste og meest anseete Herrer maatte sætte sig derimod, og tilegne sig Regimentet, hvorved Rigsraadets Magt blev stor, og et Adelsaristocratie opkom. Erling beskikkedes nu altsaa til Drost, med større Myndighed, end nogen Drost forhen havde havt, ved det Kongen var et Barn.

Den 10 Februar tilskrev Paven fra Avignon alle Troende i Norge (Bzovii Annal. ann. 1323.), at ham var bleven berettet, at nogle Hedninger, kaldte Finner, (hos Raynald Tom. XV. 1323. p. 256. staaer urigtigen Fumar eller maaskee Bjarmer, et Slags Finner), havde begaaet store Nederlag og Røverier blant de Christne paa de Kanter og søgte at indføre Hedenskabet og udrydde Christendommen. For at forekomme dette, giver Paven alle dem, som døde i Landets Forsvar mod dem, og havde gjort Poenitentse og faaet Skriftemaal, al den Aflad for Synder, som enhver den fik, der drog til det hellige Lands Undsætning. Disse Indfald skete uden tvivl paa Helgeland; thi i dette Aar finder jeg at Russerne (under hvilke Bjarmer og Finner for endel stode) faldt ideligen ind og lagde der Bjarkej i Aske, hvor Herre Erling Vidkunnarson boede, hvis Moder Gyndar Anders Datter døde kort efter den 25 October. (Script. R. D. V. 385.)

Den 11 September udgik i Følge Skaras Rigsdags Beslutning (Dalin II. 420–22.) en alvorlig Befaling fra Skara til alle

Rid-

Riddere og Væbnere i Upsala Stigt, at aflevere den tredie Del af deres Lehns Indkomster til Kongens Raad og Lagmand Birger Petersen. Herved sigtede man til at blive af med de udenlandske, og især med Knud Pors, som dog i Gjerningen ej kunde ganske ansees for en Ulænding, men var yderst forhadt for den store Naade han stod i hos Hertuginde Ingeborg, og fordi han stolende derpaa søgte efter en større Magt i alle 3 nordiske Riger, end ham tilkom. Venteligen har han søgt med Magt at vedligeholde sin Anseelse i Sverrig, ligesom i Danmark, og derfor blev nok Axelvold, et nyt Slot i Øster-Gothland, beleiret af de Svenske (Script. I. 395.), hvilket Hertuginden havde overladt ham, da hun havde det i Livgeding, og formodentligen indtaget, som og Hvidtfeld II. 437. skriver, hvorvel ved et urigtigt Aar; og til hans Forsvar, maaskee og i dette Tilfælde var det nok at hun udbød den norske Krigshær. Vist er det at Knud Pors i Marstrands Havn lod ved sine Anhængere plyndre en Kogge, som tilhørte Erkebisp Olav af Upsal og Bisp Carl af Linkjøping. (Lagerbring. III. 234. 236.) Christopher den Anden Aar 1323.

Fra Wordingborg den 13 Januarii tillod Kongen Wismar Borgere efter deres Raads Begjering at maatte overalt i hans Riger, hvor de lede Skibbrud, redde deres Gods uden at nogen af hans Advocater eller Fogder maatte hindre dem deri; han gav og dem i Skaaner og overalt ellers i Riget alle de Rettigheder og Friheder, som den berømmelige Kong Waldemar og andre hans Forfædre havde givet Lybeks Borgere. (Diplom. Langeb.) Aar 1324.

I Anledning af det Venskab, som var, og det Svogerskab, som underhandledes mellem Keiseren og Kongen, tilskrev den første Paven, og søgte at stifte Forlig mellem dem, hvorpaa Paven svarede ham fra Avignon den 30 Maj (Raynald. III. ann. 1324. p. 281);

Christopher den Anden Aar 1324.

281.), at han havde bekommet Hans Magnificences Brev, og deraf seet den store Hengivenhed, som han paastod at bære til ham og den romerske Kirke; men han maatte ej formerke sin kongelige Zir ved at lade sig besmitte af Ludvigs Partie; thi Kongen havde vel hørt, hvorledes Hertug Ludvig af Bajern var bleven i Tvedragt udvalgt til romersk Konge, og hvorledes han havde utilbørligen befattet sig med Rigets Sager og Regiment, førend hans Valg var bleven bifaldet og stadfæstet af det romerske Sæde, saa det derfor endnu var ledigt, og hørte med Rette til bemeldte Kirke; dumdristeligen tiltog han sig Kongenavn og tilegnede sig bemeldte Riges Rettigheder til Guds Fortørnelse og Pavens og Kirkens Fornærmelse, Skam, og Skade, endskjøndt Pavens offentlige Paamindelse til ham var foregaaet, om inden en vis Tid at staae herfra og at tilbagekalde det utilbørlige; men hans Raseri gik saavidt, at han endog offentligen holdt med dem, der i Italien vare Pavens og Kirkens aabenbare Fiender og fordømte som Kjettere; Paven havde derfor nyligen maattet anlægge Sag mod bemeldte Hertug og offentligen efter Retfærdighedens Udkrævelse bansætte ham; ja han maatte endog anlægge flere Sager imod ham, for at forkaste hans utilbørlige Foretagender. Af dette Brev sees aabenbare, hvorvidt denne Pave strakte sin Paastand, og hvorledes han tænkte ganske at undertrykke det tydske Folk.

Fortsætteren af Albert af Stade, som slutter sin Kronike med dette Aar, Kroniken, som slutter med 1325, (Script. IV. 285), som opgiver den 15 August, og den ypperlige Kronike, som slutter med 1357 (Script. VI. 522) som opgiver efter Paaske, lade Kongen i dette Aar tilligemed sin Søn Eric krones af Erkebisp Eger, og da disse Kroniker ere saa gode og gamle, saa fæster jeg mere Tro til dem, end til dem der have 1322. (Script. I. 299.

299. Hvidtfeld 418.) Alle ere enige i at Kroningen skete i Wordingborg, og efter Nicolai Lundiske Kronike, i Kirken, som alle Kroninger. Hvidtfeld, l. cit., at det skete Pindsedag, det er den 3 Junii, og at da en almindelig Rigsdag holdtes, endskjøndt han her, som paa flere Steder, betjener sig af det urigtige Ord: Herredag. Hamsfort, (Script. I. 299,) Nicolai Lundiske Kronike, (ibid. VI. 629.), Magnus Mathiæ, p. 117. Hvidtfeld p. 418., af hvilke den anden er den ældste og Kilden hertil, ville, at Kongen viste sig Dagen efter Kroningen unaadig mod Erkebispen, saasom han havde ham mistænkt for at have været paa hans Faders Morderes Parti, men at denne Uenighed blev siden bilagt saaledes (Hvidtfelds Bispekrøn. p. 69.), at Erkebispen maatte love at give Kongen 6000 Mark Sølv, for hvilke hans Søstersøn, Esger Palne og en vis Tøle sagde god, som derfor finge Bornholm i Pant, dog da dette skete uden det lundiske Kapitels Samtykke, og det ej vilde at Øen skulde overgives til Fremmede, saa blev Sagen bragt for Paven, og forlangte her Kapitlet, at det vilde tage Øen fra bemeldte Forlovere, og indrømme Kongen den. Naar jeg hertil lægger, at Kroniken, som slutter med 1383, lader Hammershus beleires af Kongen, hvorvel urigtigen 1323, og Kroniken derimod, som slutter med 1357. (Script. rer. dan. VI. 522.) Paaske Aften, det er den 14 April, i dette Aar, saa slutter jeg mig heraf Sammenhængen saaledes til: Erkebispen og hans Parti formaaede ej længere at modstaae Kongen, der understøttedes af fremmede Fyrster, derfor sagde de at forlige sig, og da Erkebispen havde ført Avindskjold mod Riget og Kongen, saa maatte han forsone sin Brøde med 6000 Mark Sølv, og love at krone Kongen og Søn; Bornholm blev sat til Pant, men Forloverne vilde siden ej udlevere den til Kongen, og herunder har vel Erkebispen og maaskee

Christopher den Anden Aar 1324.

Kapit-

Christopher den Anden Aar 1324.

Kapitlet med Slottet, som frygtede for at miste denne vigtige Se; Kongen saae sig altsaa nødt til at belejre Hammershus allerede den 14 April; heraf slutter jeg, at Forliget mellem Kongen og Erkebispen er allerede indgaaet sidst i forrige Aar. Da de Gejstlige og de fleste andre Undersaattere hadede Kongen, saa har Man paa ommeldte Maade forestillet og forvendt Sagen. Vist var Christopher en uduelig og haard Regent, som derhos libet holdt Tro og Love, og ej vidste saa snildeligen at redde sig ud heraf, som hans Søn Valdemar, der ellers i mange Maader, Forstanden undtagen, lignede sin Fader; imidlertid har Man dog af Had paadigtet Christopher Meget, forværret og forstørret mange af hans slette Handlinger; hvorom Alting er, saa lod Kongen belejre Hammershus ved sin Marsk Peder Vendelboe, hvorimod den forrige Marsk, Ludvig, Greve af Glichen, og hans Brødre og Venner gave sig did ind, og forsvarte sig der i 16 Maaneder. Da de nu først opgave Slottet længe efter Erkebispens Død, saa bliver det og derved urimeligt, at de have forsvaret det, i det mindste offentligen, for ham, og det bestyrker min Mening, at de have gjort det for Forloverne og vel ogsaa for sig selv, eftersom Kongen ej forligte sig med dem, da han gjorde det med Erkebispen, men tvertimod dømte dem til Landsflygtighed; men at de vel have med Erkebispens hemmelige Minde taget denne vigtige Fæstning i Besiddelse, kan sluttes deraf, at Erkebispen den 26 Junii leste Ludvig Albrechtson af Band, hvori Pavens Legat Bernhard havde 1321 sat ham, fordi han havde været med Christopher som Hertug at indtage Bornholm i Kong Erics Tid.

Den 10 Junii indginge begge de danske Konger Christopher og Eric udi (Worthingb.) ord) et Forbund med de slaviske Hertuger Otto og Wartislav, som skulde vare i 5 Aar fra næste St.

Hans.

Christopher den Anden Aar 1324.

Hansdag, paa Vilkaar: at om Nogen angreb bemeldte Hertuget, da skulde Kongerne komme dem til Hjelp med 80 Mand vel væbnede og med pantserte Heste og føre dem paa egen Omkostning og Skibe til Gripswald og Hertugerne siden holde dem; i det øvrige kommer denne Forening overeens med (undtagen at den rygiske Fyrste Wizlav og den holstenske Grev Johan skulde forlige begge Parterne, om nogen Uenighed opkom mellem dem) en som indgikkes med Herrerne af Werle. See Bilagene. De Riddere: Peder Vendelbo Marskalk, En, hvis Navn er udslettet som og havde været Marskalk eller Marsk (af det følgende skulde man snart troe, at herved forstodes Ludvig Albertsen, men om saa er, maa han have været forligt med Kongen, atter bleven hans Fiende, og da først kastet sig ind i Hammershus, hvilket næsten skulde bringe mig paa de Tanker, at Hammershus var først bleven belejret 1325 Paaske-Aften, og da kunde man bedre begribe en Belejring af 4 end af 16 Maaneder) Albert Albertsen, Hinrik og Uffo Niclæssønner, Brødre, Stigot Andersen, og Nicolaus Laghoson, lovede med Kongen, hvis Segl blev forhængt. Ligeledes have disse Hertuger vel igjen lovet at hjelpe Kongerne, og Kongerne lovet at hjelpe dem af Werle, men disse Diplomer enre enten borte, eller ligge endda skjulte. Udi Wordingburgh den 14 Junii stadfæstede Kong Christopher alle de Forleninger og Forbund, som vare gjorte imellem ham og den ædle Mand Herre Witzlav, Rygernes Fyrste, som de udførligen fandtes i Kongens aabne Breve herom, og førend det nærværende Forbund var gjort. (Langeb. Dtplom. Mst.)

Den 24 Junii i Wordingborg afsagde Kong Christopher et Laudum (Dom), som Opmand mellem Grev Berthold af Henneberg og Formynder for Marggreve Ludvig af Brandenborg, og

Herre

Christopher den Anden Aar 1324.

Herre Henric af Meklenborg, angaaende de Fogderier Lyvenwold, Stolpe og Jagove med Stæder, Fæstninger, Mænd, Rettigheder etc., og dømte tilligemed andre Fyrster, Grever, Baroner, Riddere og Vasaller, at da Henric ej kunde bevise, at bemeldte Fogderier vare ham pantsatte, eller paa andre lovlige Maader anfortroede enten af Kejseren, eller hans Søn, Marggreve Ludvig, saa burde han give dem tilbage, i den Stand Marggreve Waldemar havde havt dem. Brevet findes hos Gercken (Codex diplom. Brandenb. Tom. 1.222–24) Og herom udstædte paa samme Sted og Dag Johan Greve af Holsten og Stormarn, Johan Junker af Werle, Peder af Wendelbo, det danske Riges Marsk og Ingvar Hjort, Riddere, deres Bevis udi Vordingborgs Sognekirke, og kalde deri Kong Christopher deres Herre. Det er og trykt hos Gercken (l. cit. pag 214–16.), men Aarstallet derunder, 1334, er urigtigt.

Kejseren gav i Nubling Grev Berthold af Henneberg den 25 Julii Fuldmagt at hverve Folk i Danmark, men kunde han ingen faae der, da at tage dem i andre Lande. Den 27 Junii tilskrev han fra Frankfurt Kong Christopher sin kjæreste Broder, at han havde givet Grev Berthold Fuldmagt at hæve Margretes Udstyr. Den 3 August fra München gav han bemeldte Berthold Anvisning paa Kong Christopher at hæve for ham af bemeldte Udstyr 2500 Pund for Sold og Skade, han havde lidt i Kejserens Tjeneste udi Marsk og i Danmark. Disse 3 Breve ere trykte hos Schultes. (Gesch. von Henneberg. II. Urkunden 69–71.)

Den 4 Julii overlod i Roskild Johan Cantor og Ebbo Kanik, den roskildske Bisps Fuldmægtige, til Ebelholt Klosters Bord, Lyngby lillæ Sognekirke i Stro Herred med Patronernes Willie og det roskildske Kapitels Samtykke; i Henseende til Klo-

ste-

sterets slette Omstændigheder, som deels kom af det at det laae paa Wejen for de Rejsende, som det altid med Gavmildhed modtog, og deels deraf, at det med Bekostning maatte bygge dets egne Kirke op af ny. (Script. VI. 170.) Christopher den Anden Aar 1324.

Udi Lund den 29 Julii udstædte Erkedegn Nicolaus Accarii Søn og Kapitlet der deres aabne Brev til alle Troende i Danmark mod de Misbrug, som de, der indsamlede Almisser, begynge i Lunde Stigt, da Nogle udgav sig for, at være sendte fra andre Kirker, end de vare; Andre ej alene udpressede mere af Folket, end deres Breve indeholdte, men endog foregav større Aflad end de havde. De give herfor tilkjende, at Pave Gregorius 9 havde givet 1 Faste og 40 Dage Aflad; Innocentius 4 eet Aar og 40 Dage; og de følgende Paver hver 40 Dage; Erkebisp Uffo og de følgende Erkebisper hver 40 Dage; Cardinal Guido 40 Dage; Erkebisp Johan (Grand) ligeledes, og det for at anvendes til Lunde Kirkes Flyening, hvis Hvælvinger truede med Nedfald. Ved Pavens Hof havde nyligen 14 Bisper givet hver 40 Dage; altsaa havde Lunde Kirke i alt 1 Faste 1 Aar og 1400 Dage. Dette Brev sendtes med Degnen Peter Snækkæ for at udbede Almisser af de Troende til Kirkens Flyening. (Diplom. Langeb.)

Pontoppidan vil (Annal. II. 130.), at Pavens Legat Petrus Gervasii kom i dette Aar til Danmark; men det skete først 1334. Ej heller veed jeg, hvor han har det fra, at der blev bygget en Kirke i Kjøge, og Staden anlagt af den unge Kong Eric, hvis Grund forhen tilhørte Sorøe Kloster, og dog maa han selv tilstaae, at der forhen har været en Landsby eller Flekke, og vist er det, at den som By forekommer fra 1288, da den fik Privilegier.

Grev Berthold af Henneberg begav sig efter Samtalen med den meklenborgske Herre Henric til Lybek (Cornerus apud Eccar-

Christopher den Anden Aar 1324. dum pag. 1023.), havende den unge Marggreve Ludvig med sig, og derfra over til Danmark, hvor de ankom St. Andreæ Dag den 30 November. Udi Vordingborg havde derpaa Ludvig, der var kun 13 Aar gammel, Bryllup med Kong Christophers Datter Margrete, og fik hun i Medgift 12000 lødige Mark, og han til Underpant derfor Gods i Estland, som Kong Waldemar siden indløste. (Hvidtfeld S. 425.) Saaledes naaede Keiseren og Kongen begge deres Hensigter, den Første nemlig at bestyrke sin Søn i Markbrandenborg ved Forening med den mægtigste nordre Herre mægtig baade ved sig selv, og ved sine Forbund med Meklenborg, Werle og Pommern. Og den Anden at finde Hjelp mod sine ind- og udvortes Fiender i Keiseren og hans Søn. Mange Fyrster bivaanede dette Bryllup og deriblandt ogsaa Herre Henric af Meklenborg. Corner fortæller (l. cit.), at Kongen vilde ved denne Leilighed formaae ham til at indgaae Forlig om de Dele, han havde inde af Markbrandenburg, og at Henric da forlangte 1 Dags Frist, for at overlægge denne Sag med sine Venner, og fik den, men da skal han være hemmeligen gaaet ombord paa et Skib, og begivet sig bort. Cranzius vil endog (Dania. lib. VII. cap. 29.), at Kongen bød ham mange Penge, for at overlade Landet til Marggreven eller og i hans egen Haand, men endskjøndt Christopher handlede ofte upolitisk og troløs, saa kan jeg dog ej tiltroe ham, at han dermed agtede at bedrage sin egen Svigersøn, og selv at beholde Landet, men kun at det skulde overgives til ham, paa det han igjen kunde overgive det til Ludvig. Den unge Brudgom forblev hos sin Svigerfader til efter Hellig-tre-Konger 1325, men da begav han sig bort tilligemed sin Formynder Greven af Henneberg, og drog til Lybek.

Udi Swåfestede den 27 April udstædte Bisp Johan af Slesvig sit Brev om at have bilagt, med begge Parters Samtykke, den Strid, som hidindtil havde været mellem Bisp Henric af Lybek paa den ene Side, og Grev Gert af Holsten og Marqvard Ridder af Westense paa den anden, angaaende de Fornærmelser, som de havde tilføjet Kirken. (Hvidtfeld p. 425. Beckers Geschichte von Lübeck I. 250.) Greven afstod for sig og Arvinger Patronat-Retten til et Præbende ved Kirken i Lybek, som og til et i Hamburg, ligeledes til 2 Sognekirker i Lybeks Stigt, i Lyttickinborgh og i Plone, og skjænkte dem til Bispen og Eftermænd; Greven skulde betale for sig og Marqvard til Bispen, hans Fuldmægtig, eller Vicarius, for skeet Skade i Uthyn 1200 Mark lybske Penge, og derfor afstaae Indkomster for 100 Mark lybske Penge tæt ved Uthyn eller nær Neustad, eller og i Landet Oldenborgh, og bleve de ej indleste i Lybek inden Mikkelsdag, saa skulde de bestandig tilhøre Bispen. De Andre, som havde havt Del i den Bispen tilføjede Skade, skulde faae Afløsning, naar de inden St. Hansdag erstattede den; hvad Greven havde borttaget af Bispens Tiender, skulde han Skjeppe for Skjeppe erstatte inden Mortensdag, ligesom han selv havde lovet tilligemed sin Broder Ghisæbert, og de Riddere: Nicolaus af Crummendike, Marqvard af Westense og Detlev af Wensyne; Bispen skulde selv erstatte sine Bønder og Undersaatter deres lidte Skade; Greven skulde give Bispen, naar han vendte hjem til Lybek, frit og sikkert Lejde did, og udi Domkirken der tilligemed 40 Riddere og Væbnere kaste sig for Bispens Fødder, og bede ydmygeligen om Forladelse for sine Forseelser, som og Bispen skulde give ham, og dog skulde Greven bede og annamme af ham det skyldige Lehn, og gjøre ham Huldskab og Mandskab, ligesom hans Formænd plejede at gjøre

Christopher den Anden Aar 1324.

Christopher den Anden Aar 1324. gjøre Bispens Forinænd. (Dette er det ældste, jeg har fundet, at de holstenske Grever vare de lybske Bispers Lehnsmænd, ikke af Holsten, men fordi de vare Stigtets Advocati, og derfor bekom visse af dets Gods og Tiender, som Christiani viser (T. 3. p. 310–315.), hvorvel man heraf seer, at denne Skik vat ældre.) Blant Vidnerne forekommer den slesvigske Bisps Stallere Bundo Jensson. Til saadant haanligt Forlig blev Gert tvunget ved Ban, og de af Paven satte Dommere.

Udi Lybek den 9 Augusti igjentog Grev Gerhard Forliget med Stigtet, og det med Bispens 2 Vicarier og hans Fuldmægtig, hvilket synes at vise, at Bispen var endda ej kommen tilbage, men saasnart han kom, opfyldte Greven troligen alle Betingelser. Blandt Vidnerne nævnes Hartvic Reventlo. (Lünig Spicileg eccles. II. 335–36).

Den 22 September udi Sternberg (Westphal IV. 1006), skjenkte Herre Henric af Meklenborg Stargard og Rostok, som han nu altid skrev sig, til sin tro Mand Hennike Moltke, 3 Hufen nær Landsbyen Blanckinhagen, hvorfor han forbedrede et Vicarie ved bemeldte Byes Kirke, thi forhen havde Ivar Moltke Knape, Søn af Ridder Viko Moltke af Blanckinhagen, stiftet et Vicariat der ved sit Brev af den 23 Augusti 1318, og vare Otto Moltke og Günther de Lewetzow hertil Vidner. Bisp Jon af Swerin udstædte af begge en Vidisse 1326 den 9 Augusti og bekræftede denne Stiftelse.

Den 21 November i Dorpen Müsenteke udstædte den meklenborgske Herre Henric sit Brev om et evigt Forbund mellem sig og Arvinger paa den ene Side og hans kjære Over-Herre Otto, og Herre Wartzlaw, Hertuger til Wenden, Cassuben og Pommern, og det efter sine troe Mænds Raad og Samtykke; han skulde med

al

Christopher den Anden Aar 1324.

al sin Magt staae dem bi mod hvem det var, undtagen mod Kongen af Danmark; naar de lode ham det vide, skulde han inden 4 Uger komme dem til Hielp med 300 Ryttere; naar disse kom til deres Land, skulde de bekoste dem; Fanger skulde deles efter Mandtal; af Marken (fiendtlig nemlig) maatte enhver tage, hvad han lystede: hvad Skade hans Folk tog, skulde gaae paa hans Regning; indtog han Slotte, som hans Ohmer forhen havde ejet, da skulde han overføre dem til dem; men andre Slotte skulde deles lige; de første Breve, han havde givet dem skulde han holde; 4 Riddere vare Vidner hertil. Det originale Pergamentsbrev er paa plattydsk i det stetinske Archiv, og findes trykt hos Westphal (Tom. IV. 969). Anledningen til dette Forbund var vel, at Kejseren havde den 24 Junii i Nyrnberg (Schwarz pommer. Lehnhist. p. 316) forlehnet sin Søn Ludvig med Alt hvad Markgrev Waldemar havde besiddet i Markgrevedømmet Brandenborg, Erke-Kæmner-Embedet, Hertugdømmene Stetin og Demmin, Landet Stargard, (af hvilket Herre Henric havde bemestret sig noget) og Grevskabet Wernigerode, ligesom Waldemar havde havt det. Da nu Henric gierne vilde beholde hvad han havde indtaget i det Brandenborgske, er det intet Under, at han listede sig fra Danmark. Udi Avignon den 11 Julii (Schwarz l. cit. p. 315) erklærede Paven Kejseren for sin Halsstarrighed at have mistet Riget. Duisburg siger (Chron. Pruss. pars III. cap. 349), at Paven sendte en Bisp og en Diaconus for at døbe den lithauiske Konge Godemin, hvoraf dog intet blev.

Udi Bergen den 25 Martii skiænkte Bisp Audfinn med sit Kapitels Samtykke, til Dronning Isabella (Eric Præstehaders Enke) det Steenhuus med tilliggende Bygninger, som Bispen havde ladet opføre tæt ved sin Gaard norden for den lille Kirke,

tilli-

Christopher den Anden Aar 1324.

tilligemed alle Træhusene Østen for og Ildhuset (Kjøkkenet) med flere Huse, som han paa Bispestolens Bekostning havde ladet bygge, men efter hendes Død skulde de igjen tilfalde Bispegaarden; dette skete for den megen Godhed, hun havde vist ham selv og Formænd (Bartholin. Tom. E. p. 179). Den 31 Maj udstædte han og i Bergen et Bevis for at have annammet af hende 300 Mark til at kjøbe Gods for til Mariæ Kirke i Bergen, og skulde for Indkomsterne deraf en Præst aarlig underholdes til dagligen at sjunge en Messe Jomfrue Maria til Ære; for Pengene havde han allerede kjøbt 52 Manadamate-Bol i gode Jorder; Bispen skulde og lægge Vox og andet til, som Præsten behøvede (Dipl. Langeb. Mst.)

Af et Brev af 30 September sees at Drosten Erling Vidkunnarson var da i Bergen, og ligeledes af et andet at han var der den 1ste October. Den 20 September i Bergen gave Gudtormer Kolbiarnesøn og 5 andre deres Breve ud, hvorved de bevidnede, at Hertuginde Ingeborg, Kong Hakons Datter, Erkebisp Eilif, og Kongens Drost Herre Erling Vikunnerson, vare samlede for at undersøge det Vidnesbyrd den bergenske Bisp Audfinn fremlagde for Rigets Raad om Jorden Toske, som Kong Eric skulde have givet til Biskop Narfva, og vidnede de Herrer Finn ved Apostelkirken og Brynialf Peterson, at de havde den 12 Julii været hos Kong Eric i Bredstuen (Bræidastofuonne) paa Kongs-Gaarden i Bergen, "Drottensdaghen nesta æftir Sæliuvokudagh æftir Mat," og at Kong Eric da af sig selv og upaamindt skjænkede Toske til Bisp Narfva. Den 5 October udstædte Ingeborg, Kong Hakons Datter, Hertuginde i Sverrig, Eilif Erkebisp af Nidaros, og Salomon, Bisp i Oslo et aabent Brev i Bredestuen paa Kongs-Gaarden i Bergen angaaende at Bisp Audfinn havde i Overværelse af Herre Erling Vidkunnarson, Drost

Drost og Kongens Ombudsmand fremlagt afdøde Kong Erics Brev til Bisp Narfva i Bergen om Toske, og vidnede ogsaa en Gudbrand, ved Eed paa Bogen, at bemeldte Bisp havde faaet Landskyld deraf førend Kong Eric døde, og 7 Aar efter hans Død; Andre svore det samme, og at Landskylden blev lagt ud i Smørkjelderen; men som Gaarden var siden kommet under Kongedømmet, og Kong Hakon havde anordnet i sit Testamente, at om noget var under hans Navn gjort mod Lovene, saa blev Bispen hermed indsat i den fulde Ejendom af bemeldte Gaard (Diplom. Langeb. Mst.) Christopher den Anden Aar 1324.

Laurentius Kalfsen blev viet til Bisp i Holum og kom om Sommeren til Island (Script. III. 131. Torfæus IV. 456). Imedens han var i Trondhjem, havde en Jon Skalle taget Holum Sæde i Besiddelse, og til den Ende digtet falske Pavebreve, men som han ej kunde fremvise Pavens Bulle, saa blev han forkastet, hvorpaa han efter Arnos Død blev Bisp i Grønland (Arngrimi Specim. Isl. histor. p. 148).

Saasom det Brev Kong Christopher havde tilskrevet Paven for Kejser Ludvig, intet havde hjulpet, saa tilskrev han den 2 Januar Cardinalerne (See I. G. Hervarti Ludovicus IV defensus p. 294-96), og bad dem formaae Paven til at lade Ludvig nyde sin Ret, da ellers megen Ulykke og Sjeleharm deraf kunde opstaae; de maatte ej undres over at Kongen tog sig ham saa meget an, da hans Datter var gift med Ludvigs Søn, og da han ogsaa havde et almindeligt godt Rygte. Aar 1325.

Den 12 Martii døde Hertug Eric af Jylland (Script. I. 131. Corner apud Eccard. II. 1019. Christiani II. 393.) og

blev

Christopher den Anden Aar 1325. blev begravet i Choret af St. Peders Kirke i Slesvig, og sat paa hans Steen:

Hic Dux magnanimus, Patriæ servator, Ericus
Waldemari natus, patri jacet associatus.
Anno Milleno migrans CCC ter Vqve viceno
Gregorii in festo. Deus huic miserator adesto.

Han havde forhen givet Adskilligt til Holme-Kloster i Fyen, hvorfor Abbeden lovede, at holde Messe og Aarstid for ham, hvilket Løfte skete i Overværelse af den holstenske Grev Gerhard, Abbedens Broder Gisico og Jacob Boston (Hvidtfeld p. 428). Eric efterlod sin Søn Waldemar, som da kun var 10 til 12 Aar gammel.

Den 13 Junii tog Kong Christopher ved sit Brev i Vordingborg (Diplom. Langeb. Mst.) Indvaanerne af Foburgh under sin Fred og Beskyttelse, og gav dem alle de Rettigheder og Friheder, som de havde havt fra Kong Waldemars Tid i fuld Græsgang for deres Qvæg, og alt andet, undtagen de kongelige Skove, som laae rundt om Byen, og hvilket altsammen Kongens Broder, Kong Eric, havde tilstaaet dem. Samme Brev haves paa Dansk i Resenii utrykte Atlas, hvor der staaer Hertug i Skaane istedet for Estland, som retteligen staaer i det latinske, hvilket viser, til hvormange historiske Vildfarelser man ved Oversættelser og Afskrifter kan forledes.

I Vordingborg den 15 August var den brandenborgske Markgreve Ludvig tilstede hos sin Svigerfader Kong Christopher, og bekjendtgjorde der ved et plattydsk Brev, at Kongen og hans Søn Kong Eric, havde tilvejebragt en Sone mellem ham og Hertugerne Otto, Wartzlav og Barnim, som i alle Ting skulde holdes, saavidt det var Hertug Ottos Villie.

Paa Vordingborg Slot den 16 August stadfæstede begge Kongerne Christopher og Eric, Vor-Frue-Kirke i Reval Slot, samt Bispen og Kapitlet der, alle de Friheder, Rettigheder og Herligheder, som de fremfarne danske Konger havde givet dem. (Diplom. Langeb.). Christopher den Anden Aar 1325.

Efter en langvarig Belejring maatte endeligen Herre Ludvig Albrechtsøn for Hunger og Trang overgive Hammershuus, og blev derom den 26 August gjort en Forening som haves hos Hvidtfeld (S. 318-20) saaledes: Christopher og Eric hans Søn, med Guds Naade Danmarks og Slavis Konge, Hertug udi Estland, Alle som nærværende Skrift see, Helsen. Vi gjør alle vitterligt, dem som ere eller komme skulle, at imellem os, vore Børn, og alle Anhængere paa den ene, og Hr. Ludvig Albrechtsøn, fordum vor Marsk, hans Venner, Forvante, og Anhængere, saa mange som med hannem paa det Slot Hammeren haver været landflygtige, den Stund de var i vor Unaade, er forhandlet i saa Maade imellem, som efterfølger; Først bekjende vi os og vores Arvinger, at være Hr. Ludvig Albrechtsøn, og hans rette Arvinger skyldig retteligen 9360 Mark skaanske Penge som nu brugelige ere, som skal dennem betales til efterskrevne Tider, nemlig først til Vor-Frue Kyndelmisse 1000 Mark skaanske, siden hvert Aar 1000 Mark, til samme Tid Vor-Fruedag, og saa fremdeles, indtil forskrevne Summa bliver aldeles fuldgjort, dog os forbeholden, at vi maa give hannem og hans Arvinger udi disse Terminer, for hver Mark skaanske Penninge, to Mark sjelandske, eller for halvfemte Mark Skaanske, en Mark Sølv cølnsk; for hvilken Summa Penninge vi og vore Arvinger sætte Hr. Ludvig og hans Arvinger, disse vort Raad Lauritz Jonesøn, fordum vor Drost, Peder Vendelbo, vor Marsk, Eskild Kracke, Uffe Nickesøn,

Christopher den Anden Aar 1325.

søn, Eskild Griis, Sti Anderssøn, Lauritz Lauritzsøn, og Jørgen Tunessøn, Riddere, Johannem Raas, Christiern Raas, Lauritz Tønnessøn, Niels Joenssøn Broelike, Jens Joenssøn Broelyke, Iver Pedersøn, Joen Nicklessøn Ranni, Boe Falck, og Eric Nicklessøn, til Forlovere, og vi Fornævnte love, at saa skal holdes. Ydermere skal Hr. Ludvig Albrechsøn betale Andre, til hvilke han er skyldig, efter som vi betale hannem til. Og imidlertid inden disse Terminer, skal ingen Rettergang anderledes af hans Gjeldnere imod hannem anstilles for fornævnte Gjeld, paa vor salige Herre Broders Vegne, som han tiltales for, enten af os eller vore Dommere. Ydermere skal vi fornøie fornævnte Hr. Ludvig og hans Arvinger, 600 Mark Selv, som han siger sig skyldig at være Palle Joenssøns Arvinger, for fornævnte Hammerslot, hvor ydinden vi skal holde hannem fri skadesløs. Forskrevne Hr. Ludvig, hans Brødre og Anhang, som ere paa fornævnte Slot Hammeren, skulle strax gaae af fornævnte Slot, og anvorde det vor Marsk, Peder Vendelbo, paa vore Vegne. De skal nyde al deres Have paa Slottet. Hvis Hr. Ludvig, siden han haver andvordet forskrevne Slot og Land Bornholm, for vor Skyld, og fornævnte Slots og Lands Skyld, derfor kunde komme i noget Band, skulde vi holde hannem fri. Alle vore Hovedsmænd, Befalingsmænd og Anhængere, som imidlertid have optaget af Hr. Ludvigs Gods og Rente noget, mens han var landsflygtig, skulde være fri og utiltalte derfor. Alle Fanger paa begge Sider skulde være løste. Alt hvad Hr. Anders Pederssøn af Alnerup tilforn haver handlet med hannem paa vore Vegne, skal stadigt og fast blive, efter de Breves Lydelse vi derpaa haver givet ham. Hvad andre Breve Hr. Anders Pederssøn og os er imellemgaaet før den Handel gjordes, eller siden, skulle

ikke

ikke forstaaes eller udtydes til denne Handel. Der skal være under Hr. Ludvig og os, og vore Arvinger og Anhængere, paa begge Sider, et trygt Venskab, og vi tage dem igjen til vor Naade, og forunde hannem og hans Anhængere igjen alt deres Gods, og ville aldrig for den Skyld hindre dem derudi. Dog saa at Beenflæt, som boer paa Hr. Aage Hassis Gods, skal beholde hans Korn og rørende Gods, og det nyde efter hans Villie, uden hvad han allerede haver bekommet. Til Vidnesbyrd under vort, Kong Christophers Indsegel. Actum Tingstede udi Falster, Aar 1325, anden Dagen efter Bartholomæi. De Andre havet til Vidnesbyrd hængt deres Indsegle derhos.

Christopher den Anden Aar 1325.

Endskjøndt det anførte Forlig var sluttet, saa bleve dog Kongen og Ludvig Albrechtsen ej gode Venner, men han viste sig i næste Aar som hans arrigste Fiende.

Uenighed begyndte strax efter Hertug Erics Død mellem Kongen og Waldemar (Hvidtfeld p. 428., Chronicon Holsat. i Leibnitii Access. 42., Christiani II. 392., Cornerus p. 1019., Cypræi Annal. 312.), fordi den Første paastod at være den Sidstes Værge, og at have Magt til at bortforlehne Hertugdømmet, da derimod Waldemar og hans Venner paastode, at det var et Arvelehn, og at Gerhard som hans Morbroder var berettiget til at være Formynder. Det lader ellers, at Johan erklærede sig mod Kongen førend Gerhard, endskjøndt han var hans Halvbroder, og som det lader for Penges Skyld Kongen skyldte ham; han frygtede vel og for, at Kongen under Forevending af Formynderskab agtede at bemestre sig hele Hertugdømmet, og at forene det med Kronen, som mange af hans Formænd tragtede efter, og det skal ogsaa have været hans Agt. Førend jeg fortæller Begivenhederne i denne Krig, som vore gamle Krøniker intet omtale, saa at hvad

Christopher den Anden Aar 1325.

Petrus Olai, (Script. I. 131.) og Hvidtfeld (p. 428.) fortælle, have de taget af den holstenske Krønike i Leibnitii Access., som først blev skrevet i det 15 Seculo, og som fortæller Alting meget skjødesløs, og uden at opgive Dagene, vil jeg først omtale nogle af Waldemars Diplomaer.

Den 24 Junii var han i Flenborg og tilskrev der dens Raad og Borgere, at de Anordninger og Love, som Raadet gav, saa og de Vilkaar, som bleve fastsatte med fornuftige Borgeres Villie og Samtykke, skulde ubrødeligen holdes af Alle; de som ej vilde holde dem, skulde foruden den Mulct, Raadet paalagde dem, desuden straffes Andre til Skræk. Herre Thrugill Petersen, som havde Forsædet paa Hertugens Retterting, var hertil Vidne. (Westphal. Monum. IV. 1952.) Samme Dag og Sted stadfæstede han efter sine beste Mænds Raad, Flensburgs Herligheder og Rettigheder, som stode i deres Bog, og vare dem givne af hans Formænd; dersom En kjendte sin Hest eller andre Ting igjen, som vare bortstjaalne, i en anden Borgers Værge, og kunde lovligen bevise det med Vidners Eed, da skulde han uden Formindskelse faae det igjen; blev en Bonde tillagt Tyvssag i Byen, saa maatte ham tillades at gaae frit bort, om han var vederhæftig, og Borgeren siden forfølge Sagen imod ham i hans Herred. Thrugill Petersen var atter hertil Vidne. I blaa og hvid Silkelise vedhænger et meget stort Segl af grønt Vox, hvori sees Hertugen til Hest, som heelt er bedækket, med Fane i Haanden og Omskrift: Waldemarus Erici Qvondam Duc. Ju. Fi. (Westphal. ibid.)

Den 21 Julii var han i Slesvig, og tog der dens Borgere under sin særdeles Fred og Beskyttelse, og gav dem fri for at betale de 40 Mark kaldte Bygjald for Ledings Skyld, som og for Arnegjald (Skorsten-Skat) Arfkjøp, Torghgjald, og al Told

i Her-

i Hertugdømmet, som og for alle Byrder og Tjenester til Hertugen som kunde betynge dem, nemlig med at føre Puder, Sengeklæder og Potter til Slottet der, naar Advocaten kom, som forestod det, dog undtages naar Hertugen selv kom; dette skede for deres troe Tjeneste, og naar de vedbleve i den Troskab de havde svoret ham, saalænge han ejede dem; hvor de kom i Hertugdømmet med deres Vare, maatte de, som i hans Faders og Forfædres Tid, frit handle kjøbe og føre dem hvor de vilde, om der endog ellers var Forbud; imedens vilde han lade alle deres Retter, Love og Sædvaner staae ved Magt. Thrugill Petersen var igjen Vidne. Christopher den Anden Aar 1325.

Udi Flensborg den 24 Julii tog han den hellig Aands nye stiftede Huus der under sin Beskyttelse, og alt dets Gods i Kjøbstæderne og paa Landet, som indbragte aarligen 150 Mark Kobberpenge, saa og alle dets Tiender; gav det frie for Leding, Innæ, Stuth, Qværsæt, Told og al Tjeneste til sig, undtagen Landets Forsvar; dets Brydier og Bønder skulde i 3 Marks Sager alene svare for dets Provisor. (Seelen Memorabilia Flensburg. 189.)

Ved nøje at overveje Dagene af Christophers og Waldemars Diplomaer, saa har Kongen vist nok strax efter Erics Død meldt sig som Formynder, og især, som Corner vil, gjort Paastand paa Langeland, hvilket han udentvivl vilde igjen forene med Kronen; men mod alle hans Foretagender satte sig de holstenske Grever Johan og Gerhard, og agtede denne ikke det for ej længe siden indgangne Forbund med Kongen. De skulle og efter Corners Beretning have faaet den meklenborgske Henric paa deres Side. Kongen skal have begyndt Fiendtlighederne med at tage Sønderborg i Besiddelse; men de rette begyndte nok neppe førend i August eller September.

Christopher den Anden Aar 1325.

Saasom Gerhard spillede da og siden saa stor en Rolle, saa vil jeg her give hans Billede efter den gamle holstenske Krønike-Skriver. (Leibnitii Access. p. 47–48). "I sin Ungdom var han saa fattig, at Hartvic Reventlov gav ham Harnisk og Hest; til sit 24 Aar gik han i Skole i Tanke at blive Bisp, og opholdt han sig en Tidlang hos sine Morbrødre, var siden saa fattig, at han besad intet Slot i ganske Holsten, maatte leve i Rendsborg paa et Kornloft, som stod over Vandet, og ejede Intet uden nogle graae Jagthunde. Siden gik han i Krigstjeneste, kom i Besiddelse af Rendsborg, og siden af Segeberg paa en ej alt for lovlig Maade; han besad alle de Egenskaber, som tjene til at gjøre mægtig i Verden; han var ærgjerrig, tapper, listig, og kjerede sig ej meget om hvad Midler han brugte, for at opnaae sine Øjemed. Som han nu blev mægtig og anseet, saa gav man ham Tilnavn af den Store, ogsaa for at skille ham fra andre af det Navn Gerhard."

Kongen brød nu ind i Hertugdømmet (Westphal. III. 59–62. Chron. Holsat. i Leibnitii Access. 42–43. Christiani Gesch. II. 393–96. Hvidtfeld p. 428. Cypræi Annal 312–15), besatte mange Stæder, og søgte saaledes at indtage det hele Land, som ogsaa først ganske faldt i hans Hænder, undtagen det faste Slot Gottorp, som han belejrede, og slog sin Lejr op paa det nær ved liggende Hestebjerg, søgte og paa mange Maader at overtale Besætningen til at overgive sig; men nu hastede Greverne Gerhard og Johan det til Undsætning, med en stor Hær, ej allene af Holstenere, men og af Westphalinger; først skeete adskillige smaae Skjermydsler, men endeligen kom det til et skarpt Slag, og toge Holstenerne hvide Skjorter uden over deres Rustning. Endeel Danske loe dem derover ud oppe i deres Vognborg paa Hestebjerget, og sagde at det var en Hob Qvinder, men da Holstenerne kom

nær-

nærmere, raabte en af deres Landsmænd, som tiente blandt de Danske: I ville endnu i Dag erfare, at I komme til at stride med Mænd, og ei med Qvinder, thi jeg seer allerede de blanke Vaaben skinne frem under de hvide Klæder. I Begyndelsen var Slaget meget uordentligt, thi Enhver fægtede med dem, han traf paa, en Rytter med en Fodgænger, og tvert imod. Tilsidst samlede begge Hære sig dog i en ordentlig Slagorden; man gav Tegn til Strid, og den blev meget hidsig; paa begge Sider faldt mange baade Ryttere og Fodfolk; efter en langvarig Træfning, begyndte Holstenerne at raabe: de Dänen flegen! de Dänen flegen! hvilket bragte de bageste Danske i Uorden, saa at de virkeligen toge Flugten, og bleve kort efter fulgte af den gandske Hær, stærkt eftersat af Holstenerne; Mange reddede sig dog ind i Skoven, og komme i Behold om Natten, kastende deres Vaaben bort. Dagen efter lod Grev Gerhard plyndre de fiendtlige Lig, og sine egne samle i en Hob og begrave. I Slaget var han især foran, og kyste derhos ofte et lidet Marie-Billede fra Itzehoe, hvor han vilde begraves, som han plejede at bære om Halsen, eller og paa Skulderen, sjungende derhos 3 Gange denne Kirke-Psalme: Nos hac die Tibi gregatos serva Virgo in lucem mundi, qva etc. I Striden blev et Stykke hugget af dette Marie-Billede, som siden blev igjen ført til Itzehoe, og fra den Tid af skulle de holstenske Grever altid have baaret et Mariæ-Billede om Halsen naar de ginge i Strid. Som en Følge af denne Seier var, at Kongen maatte ophæve Gottorps Beleiring, og venteligen romme det hele Hertugdømme. (*Cypræi* Annal. p. 316.) Christopher den Anden Aar 1325.

I Anledning af denne Krig var det uden Tvivl, at Kongen paalagde (Hvidtfeld p. 428. Script. IV. 285, II. 522.) hver

Plouq

Christopher den Anden Aar 1325.

Ploug 1 Mark Sølv i Skat, eller og Vahre derfor i Flesk og Smør af ligesaa megen Værdie.

Som den unge Hertug Waldemar ogsaa manglede Penge, saa forstrakte Grev Gerhard ham en stor Summa, og fik derfor Gottorp Slot til Pant, som den holstenske Krønike (Westphal III. 59) beretter, hvis Udsagn ogsaa bekræftes ved mange Steder udi Processen mellem Kong Eric af Pommern, og de holstenske Grever, (Scriptor. VII. 460. seqv.) og lægges der til at Hertug Waldemar ogsaa pantsatte de Slotte Dorningen og Tundern; imidlertid troer jeg dog dette er skeet nogle Aar senere.

Udi Roskild den 7 April bevidnede Johan, Dominicanernes Lector der, og Margrete, Enke efter den Adelsmand Herre Henric Alberthsen af Thytæbjærgh, (Mst. Bartholin. Tom. VI. eller Tom. H. p. 923) at de havde været overværende, da Søster Christina, Datter af Johan Sjællandsfar den Ældre, aflagde i St. Agnetes Kloster i Messen efter Credo sin offentlige Profession til Priorinden, og paatog Sløret; herved vare tilstede, foruden alle Søstrene, mange verdslige Matroner og Jomfruer: Frøken Cecilia, en Datter af Herre Henrik Albærtsøn, Frøken Ingværth, en Datter af Herre Jacob Niclæsson, og Datteren af Andreas Niclæsson fra Skaane, foruden mange andre ringere. Broder Nicolaus Michaelisson var og tilstede, thi han var i Messe-Særk, og læste Evangelium i Messen. Det Hædersnavn Domicella eller Frøken maa da være bleven temmelig almindeligt.

Jacob Esbernsen, Decanus i Lund, skjænkte paa Lunde Ting den 23 Maj til St. Laurentii Kirke der, sine tvende Gaarde, hvoraf den ene var muret, og kjøbt af Fru Ingerd, Matris Jenssons Datter, i Overværelse af Iwar, Provst paa Falster

ster i Odense Stigt, Johan Benedictsen kaldet Kanne, og Pedet Helghson, Mikal Præst, Lunde Foged, dog forbeholdt han sig dem, saalænge han levede, men efter hans Død, skulde de blive til en Residence for en Kanike i Lund, hvorimod han paa hans Aarstid skulde læse 20 Messer, og hver Uge 1, og paa Aarstiden uddele 3 Mark skaanske Penge i god Mynt til de Kaniker, som havde bivaanet Messen, til de fattige Skolediscipler, som tiggede, til Klokkeren, Præsten ved Nicolai Kirke, Opvarteren (minister) der, og Chorets Vicarier. (Scriptor. III. 510.) Christopher den Anden Aar 1325.

Udi St. Clementis Kirke i Arus i Kapitelhuset, eller Sakristiet, paalagde det hele Kapitel den 25 October (Script. R. Dan. VI. 501–2.) de tilkommende Bisper en Eed, for at forekomme de Uordner og Misbrug nogle af dem havde indført, nemlig at de havde ved deres officialis ladet confiskere og til deres Brug anvende de vordøde Gejstliges Gods. Naar en Kirke blev ledig, havede de Alle det første Aars Indkomster; ligeledes af de Kirker, som ej havde eller formaaede at holde deres egen Præst. De visiterte Klosterne oftere end de burde, og anvendte ej heller til Visitatsen alle de Penge, de udpressede; de forhindrede, at af nogle Bispegaarder ej den tilbørlige Tiende gaves til Kanikerne. De bortgave Altere uden Kapitlets Samtykke. De tillode Kanikerne ej efter Sædvane at optere Præbenderne. Til den Ende forbunde Kanikerne sig sammen redeligen ej at ville gjøre sligt, naar de bleve Bisper.

Den 17 Januarii døde den lundiske Erkebisp Esger Jul, (Script. I. 300. III. 479. IV. 29., Hvidtf. 428., Bispekroniken S. 70.). Provst Carl, med Tilnavn den Røde, kom i hans Sted. Esger gav Kapitlet til Uddeling 300 Mark skaanske Penge, hvoraf Kanikerne finge 5 Mark, Vicarierne 2 og en

Christopher den Anden. Aar 1325. halv — de fattige Skolesdisciplеr og andre Fattige 18 Øre. Klokkeren, som ringede, 2 Øre. Disse Penge udlagde han dem saaledes: 100 Mark i hans egen Lunde Mynt, 100 af Tienderne i Gyuthing Herred og 100 af Cathedraticum i Bleking og Lister og af 5 Herreder i Skaane; han stiftede først Cantor-Tienesten i Lund og gav dertil noget Gods i Landsbyen Rannebylille, og af det som laae ved Mathiæ Altere. Til første Cantor beskikkede han Herre Johan Johansen kaldet Frantz. Esger gav til Kanikerne i Ribe for at holde hans Aarstid der, Jorderne i Arndorp Mark, som aarligen indbragte 5 Skilling Rug, og laae i Wennith Syssel og Skarestad Sogn. Rimeligen har han givet ligeledes til alle danske Domkirker. Paa denne Erkebisp Esgers hvide Marmorsteen i Lunde Domkirkes Chor staaer: Sum Jutia natus Esgerus Jul vocitatus, Creatus Episcopus MCCCX, obiens MCCCXXV. XVI Cal. Febr. Episcopus annis XIV. Mange mene, at der har staaet mere, men at det er ved Gang bleven udslettet; dog Sommelius de templo cathedrali Lundensi p. 95. nægter det, og paastaaer at denne Mening er kommen deraf, at Stenen er bleven fornyet i senere Tider, dog saa at Man kan see de gamle Bogstaver. Denne Erkebisp forhyede ogsaa i Kallundborg Franciskaner-Statuterne, og anordnede at de 11000 Jomfruers Fest skulde holdes i hans Kirke med 9 Lectier.

Den 21 September døde den Adelsmand Johan Rannæ, Ridder (Script. IV. 56.), som gav til Lunde Kapitel sin Gaard i Bodenstorp paa Bjerget for sin Aarstid i Choret, og skulde Indkomsterne deraf deles i 3 lige Parter, een til Kanikerne som bivaanede Vigilierne og Messerne paa hans Aarsdag, een til Vicarierne og de fattige Skolesdiscipler, som bivaanede dem, og een til offentlige Tiggere.

Den

Den 10 eller 9 November døde den rygiske Fyrste Wizlaf 4, og var hans unge Søn Jaromar død noget forhen. (Corneri Chron. p. 1023. Hvidtf. 428.) Saaledes uddøde denne anselige Slægt paa Sværd-Siden. Han kaldes og af Nogle den Yngre. Da Rygen var et Lehn af Danmark, saa kom det an paa, hvorl Kong Christopher vilde unde det; dog efter Ret og Billighed tilkom det den pommerske Hertug Wartizlaf 4, den afdøde Fyrstes Søsters Margretæ Søn, han var desuden Broder til Kong Christophers Dronning Euphemia; Christopher havde og som Hertug, ifald han blev Konge, 1315 forskrevet ham Fyrstendømmet, naar det blev ledigt, paa Vilkaar, at det skulde vedblive at være et dansk Lehn, og endeligen saa var 1321 bleven sluttet et Arve-Broderskab mellem de pommerske Hertuger Wartizlaf og Otto og den rygiske Fyrste Wizlaf, at de, ifald de bortdøde uden mandlige Arvinger skulde arve hinandens Lande, Wartizlaf først og siden Otto; hertil kom at Kong Eric Menved havde 1309 fornøjet og affundet de tvende Familier Putbus og Gusko, der vare med det rygiske Fyrstehus beslægtede, saa at de havde frasagt sig deres Ret til Rygen. Nu havde Eric vel gjort dette i Tanke at forene Rygen med Danmark, men det kom dog nu de nærmest Beslægtede tilgode. Saasom Wartizlaf var temmelig mægtig, laae Rygen saa nær, og dens Indvaanere vare ham hengivne, saa hyldede de ham ufortøvet. (Schvarz Pomm. Lehnhist. S. 319). Imidlertid da dog alt dette var skeet uden Lehnsherrens Kong Christophers Minde, saa modsagde han dette, og ansaae Rygen som et til Danmark tilfaldet Fane-Lehn; imidlertid stadfæstede Wartizlaf i sit Brev af 3 December, udi Stralsund, hvori han skrev sig Rygens Fyrste, alle Rygier paa begge Sider af det salte Hav (Øen og det faste Land) Klostere, Prælater, Geistlige, Va-

Christopher den Anden Aar 1325.

 sal-

Christopher den Anden Aar 1325. saller, Riddere og Knapen, samt Stæderne Stralsund, Bard, Tribuses, Grym, Loytz, og alle Flekker og Borge i hans Fyrstendømme Rygen alle deres Friheder og Rettigheder, og lovede at det aldrig skulde blive delet, men til evig Tid blive samlet; og derpaa svore Raadet og Borgerne i Stralsund ham da den 4 December. Men i næste Aar traadte flere Fyrster frem, som gjorde Paastand paa denne rige Arv (Dähnerts Pomm. Biblioth. V, 131-32). Kirchberg (Westphal. IV. col. 821) lader Wizlaf uretteligen døe 1324, og Corner og den lybske Krønike hos Gerdes 1326, ja den sidste lader ham endog aldeles uretteligen døe St. Peders Dag om Høsten, det er den 1 Augusti. Ved det at tydske Fyrster, thi dertil vare nu de pommerske Hertuger blevne, kom til at beherske Rygen, saa tog det tydske Sprog aldeles overhaand her, og det Vendiske gik efterhaanden rent til Grunde, som de rygiske Fyrster havde holdt i Ære. (Francks Mecklenb. lib. VI. pag. 76.)

Den 24 Februar i Pløne (Westph. IV. 3214) gav Grev Johan af Holsten og Stormarn, sine Borgere i Heiligehafen frie for at svare Told af Brød, Øl og Korn, som hørte dem selv til og ej Andre.

Udi Lovenburg den 31 Martii overlod Hertug Eric af Saxen Engern og Westphalen, Chur-Fyrste, og det hellige Romerske Riges Erke-Marschalk (heraf sees at Hertugerne af Saxen-Lauenborg vilde tilegne sig den churfyrstelige Værdighed fremfor de Saxen-Wittenbergske; da Pergaments-Originalen forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv, saa har jeg bagved ladet trykke dette overmaade mærkelige Document) til Klosteret Reynæbeke alle Friheder med Hals og Haand og Ejendomme af Landsbyen Bertzem for 300 Mark hamborgske Penge, hvilken Landsby det med Hertugens

Sam-

Samtykke havde kjøbt af den hamborgske Borger Johan; dog forbeholdt han sig Borchwerk og Leutwer, naar de behøvedes. Blant Vidnerne forekomme de Riddere og Brødre Ludolf og Johan, kaldte Sacken. (Dipl. Langeb. Msf.) Christopher den Anden Aar 1325.

Udi Lovenburg den 29 September fortæller Hertug Eric af Saxen, Engern og Westphalen, i sit Brev, at da han kom til Skibs fra Danmark til det Benediktiner-Klosteret Cysmar i Lybeks Stigt og Landet Holsten, kom Abbed Wipert og det hele Convent til ham, og bade at han som var Herre, vilde stadfæste hvad de ved Gave, Kjøb, Mageskifte havde bekommet af Landsbyen Mølln, Indkomster, Rettigheder, Ejendomme, og andet Gods af Adelsmand, Grever og Jord-Drotter i Holsten, Meklenborg og Slavien, hvis Grever og Herrer vare hans Vasaller, saa havde han hermed villet føje dem i deres Begjering. Derefter opregnes alle bemeldte Byer (Diplom. Langeb. Mst.)

Udi Stargard den 13 December solgte den meklenborgske Herre Henric til Byen Rostok sin Mynt der med sine troe Ridderes og Vasallers Raad, saasom den led meget ved de mange Slags slaviske Mynter, som vare meget bedærvede, dog skulde Byen fra næstkommende Hellig-Tre-Konger slaae saadan Mynt, at der ginge 6 Mark paa 1 Mark purt Sølv, og maatte ingen Mynt slaaes i Herskabet Rostok uden i Byen Rostok allene, og førte nogen slet Mynt did, givende den ud for Rostokker Mynt, da skulde han dømmes efter deres lybske Ret, dog maatte fremmed Mynt gaae der efter deres Værdie. (Francks Meklenb. lib. VI. p. 68-70).

Den 6 October pantsatte Markgreve Ludvig af Brandenborg, udi Perleburg, denne Bye til den zwerinske Grev Henric og hans rette Lehns-Arvinger, for 500 Mark brandenborgsk Sølv og

Vægt.

Christopher den Anden Aar 1325.

Vægt. Heraf udstædte Raadet i Zwerin en Vidisse 1348. Den forvares i det kongelige danske Geheime-Archiv.

Udi Stralsund den 3 December gav Wartizlav, de Slavers, Cassubers og Pommernes Hertug og Rygernes Fyrste, alle baade geistlige og verdslige Stænder paa Rygen et almindeligt Privilegium med sit Raads Samtykke, hvorved han forbandt sig til allene at vælge Indfødte til sine Raad, og stadfæstede sin Fatters, dennes Faders, Farfaders, Oldefaders, samt alle hans Forfædres Privilegier; det udstrakte sig og til de Stæder: Stralsund, Bart, Tribuses, Grimma, Lütze, som altsaa den Gang endnu regnedes til Rygen; han selv og hans Fatters Børn, de Hertuger Otto og Barnim, og det kaminske Kapitel hang deres Segl for. Brevet haves baade paa Latin og Plattydsk. Og derpaa blev Wartizlav hyldet af Byen og alle Rygens Indvaanere den 4 December.

Den bergenske Bisp Audfinn gjorte ved sit aabne Brev bekjendt (Mst. Bartholin. Tom. IV. p. 87-90.), at Qvinden Ragnild Treghagaas var falden til Kjetteri, og at Ryget derom den 31 Januarii vorte til fra Rige til Rige, hvorover han efter sine Brødres (Kanikernes) Raad havde ladet hende indstævne at møde anden Gang den 21 Januarii, men da nægtede hun alle Ting, endskjøndt hun forhen havde bekjendt det for 4 hæderlige Mænd, hvorfor hun blev indstævnet at møde den 4 Februarii, og imidlertid sat i sikkert Fængsel, og bevidnede da bemeldte 4 Mænd, læggende deres Hænder paa Evangeliebogen, og besvore, at 1324 den 3 November i Præstens Vinter-Spisestue havde de hørt hende uadspurgt at bekjende: at hun i Barders og Bergliots Brylups-Nat havde lagt ved deres Hoveder i Brudesengen 5 Brød, 5 Ærter og 1 Sværd med skrækkelig Besværelse. Ifølge heraf

blev

blev hun indstevnet at møde den 7. Februar, og da mødte hun i Christopher Consistorium og paa maadelige Trudsler af Balliven, tilstod, at hvad Vidnerne havde udsagt, var sandt, for det andet, at hun, imedens hendes Mand levede, havde 4 Gange havt legemlig Omgang med Barder, som var i 3die Grad beslægtet med hende, og at hun havde frasagt sig Guds Beskyttelse og overgivet sig til Djævelen; for at stifte Uenighed imellem Barder og Bergliot havde hun brugt Besværelser. Efter hendes Overtalelse havde han forskudt Bergliot, rejst til Helgeland, og lovet der at oppebie hende. I Henseende til det Rygte, at hun havde Magt over hans Liv, forklarede hun, at hun kunde skille ham ved Livet ved at bekiendtgiøre hans Blodskam og Hor. Anden Dagen efter Brylluppet havde hun giort Nar af ham og sagt: at han duede ej mere til at have Omgang med Bergliot, end det Baand, som hang ned paa hende. Hun havde og lagt sig Brudenatten under deres Seng. Slige Besværelser havde hun i sin Ungdom lært af Solla Suk, som øvede dem. Ved et andet Brev (ibid. p. 90—92.) tilkjendegav Bisp Audfinn, at da bemeldte Ragnhild havde siddet længe i Lænker, i hans Fængsel, og der over al Maade plaget sig med Nattevagt, Graad, idelige Bønner, og Fasten, som og ved Nogle lod bede for sig, at Bispen vilde for hendes Vildfarelser paalægge hende Poenitentse, og han desuden havde faaet at vide, at hun ej havde været ved sig selv, men nervesyg, da hun begik dette, saa havde han med Raad af sine Brødre, andre Prælater og Klostermænd, beslutter at lade gaae Barmhjertighed for Strænghed, hvorover han havde paalagt hende at forsværge sin Vildfarelse, læggende Haanden paa Evangeliebogen, dernæst to Dage ugentligen, saalænge hun levede, at faste med Brød og Vand, som og den Dag hun havde begaaet sin Misgjerning, og lige-

den Anden Aar 1325.

Christopher den Anden Aar 1325. ligeledes at faste 3 Uger for St. Hans Dag, 3 for Mikkels Dag, 3 for Advent, og Søndagen Septuagesima, samt udi 7 Aar at besøge de hellige Steder udenfor Norge. Dersom hun efterlod noget af dette, da skulde hun fanges, dømmes som den der paany var falden til Kjetterie, og overgives den verdslige Ret.

Udi Bergen den 27 April tog Kong Magnus, Sigurd, Præst i Gude, og flere med deres Gods under sin Beskyttelse; hvo som gjorde dem nogen Forfang, skulde haardeligen straffes, og desuden svare til Kongen 8 Mark for hans Brevs Overtrædelse (brefabrot). Kongen og hans Drost Herre Erling Vidkunnarson satte deres Segl for. Pall Styrkars Søn skrev det. Harald Præst i Stodlu (nu Støle) i Etres Skibsrede og 3 andre Præster udstædte en Vidisse deraf 1343 den 12 Martii. Dette Brev har den værdige og alt for tidlig døde Kapellan Schnabel i Hedemarken opdaget og afskrevet.

Bisp Audfinn tilskrev Erkebisp Eilif den 24 Julii (Mot. Barthol. Tom. IV. 101) om trondhjemske Kjøbmænd, som vare komne om Høsten fra Grønland og viste sig ulydige mod ham og Sognepræsterne i Bergen, da de ej vilde betale Tiende af deres Vahre, de havde ført med sig fra Grønland, han havde derfor ladet deres Vahre oplægge i sin Gaard under 3 Nøgler, en til sig, en til Paul Broder, og en til Grønlandsfarerne, indtil Erkebispens Svar indløb. Erkebispen besvarte dette den 5 Augusti saaledes (ibid. p. 102) at alle gamle Grønlandsfarere sagde, at det ej tilkom dem at svare Bergens Bisp eller Præster nogen Tiende, men alene i Nidaros, eller paa andet Sted i det Stigt; hvorfor han forbyder Bispen at paalægge de Trondhjems Grønlandsfarere Ban eller noget andet.

Udi Nidaros den 30 November udstædte Erkebispen en Vidisse af Pave Johannis den 21des Buller af 25 October 1324 og 11 Maj 1323 til alle christne Prælater om at Hospitals-Ridderne maatte til Kirke-Bygning i Rom, og til Fattiges Underholdning der, faae noget vist af alle Løfter og Poenitentser, undtagen Kydskheds og til det hellige Land, og af alle Testamenter til gudeligt Brug, som og af alle slet erhvervede Ting, som opregnes, ligeledes meddeler Erkebispen en Vidisse af de Paver Bonifacius 8, Benedictus 11 deres Buller, om at hjelpe Hospital-Ridderne. Af alt dette gjorde Bisp Halward af Hammer og Kapitlet der atter en Vidisse af 3 Januar 1326. (ibid 182). Christopher den Anden Aar 1325.

I dette Aar er en Pergaments-Codex skrevet, som indeholder en Fortegnelse over de norske Bisper, og gjemmes iblandt Magneana; den er trykt i Langebeks Scriptores, Tom. 6 p. 615.

Fra Aros den 5 Martii gav Efvard, Borger der, Fuldmagt (Lagerbring III. 236) til Herre Laurencius, Præst (Curatus) i Runnfaradunum, til at have de Penge paa sin Broder Sifrids Vegne, der var Skolar i Paris, og hvilke Herre Knud Porse havde paa Havet taget fra Henning, Kanik i Aros, som skulde sende dem til Sifrid, ligesom han ogsaa tog dem fra Andre.

Af denne og mange flere lignende Qvitteringer sees, at Knud Porse har røvet dygtig paa svenske Undersaattere, som han nu gjerne vilde forlige sig med, siden han var i Fiendskab med den danske Konge (Lagerbring III. 234). Da han paa intet Sted i saa mange Qvitteringer kaldes Hertug, saa skulde jeg næsten være af Mesenii Mening, at Christopher gjorde ham ikke i Virkelighed til Hertug af Halland, men gav ham allene Titel deraf, som og af Samsøe og Kallundborg, ligesom det vist lader, at han aldrig fik Estland i Besiddelse, hvorimod han efter den store svenske

Christopher den Anden Aar 1325. Rimkrønike (hos Hadorf p. 151) havde Syd-Halland, og de tvende Herreder i Skaane Nørre-Vigbo og Bjærra i Pant af Christopher for 14000 Mark Sølv, han havde laant ham.

Aar 1326. Kong Christopher havde nu tvende besværlige Sager paa Halsen, den ene med den jydske Hertug Waldemar og de holstenske Grever, og den anden med den pommerske Hertug Wartizlav, forhen hans bedste Ven, i Henseende til Rygen. For denne sidste Sag indgik han Forbund med den meklenborgske Herre Henric, og de tvende Herrer af Werle, Johan den Ældre og Yngre, hvilken sidste ogsaa kaldtes Henning, et Diminativ af Hans og Johan; de lovede at staae ham bi til Rygens Erobring med 200 pantserte Heste, hvorfor Kongen lovede dem 9000 Mark cølnsk, pantsatte dem Land og Bye Tribusees og forlehnede dem med Landet Dars og Slottet Harlesburg, forsikrede og ej at ville indgaae Fred med Wartizlav, førend han havde aftraadt dem disse Lande. En Følge af dette Forbund var uden Tvivl, at de tvende Herrer Henric og Johan faldt ind i Rygen, og indtoge Loiz, Dünitz, Bard, Grymme, Tribusees, Berkendorf. Franck vil (lib. VI. 80) at de ej kom over paa Øen Rygen, men han anfører ingen gammel Skribent herfor, og Kirchberg (apud Westph. 822) taler intet herom; men deri har han nok Ret, at de ej fortsatte deres Erobringer videre, fordi Christopher kaldte dem til Hjelp mod Waldemar og Gerhard, hvilken sidste havde imedens drevet de Danske aldeles ud af Hertugdømmet, og nu truede Danmark selv.

Misfornøjelsen imod Christopher voxede paa det højeste, da fast alle Verdslige og Gejstlige ja endog Almuen var misfornøjet med ham, saa at Erkebisp Carl klagede over at Lunde Stigt havde mistet Bornholm, de andre Bisper, at han formindskede Kirkens

Ret-

Rettigheder og Friheder, Adelen, at han ej holdt sin Broders Forskrivninger paa Gjeld og Pant, som og den Haardhed, hvormed han havde straffet dem paa Liv og Gods i Skaane, og Almuen, fordi han paalagde større og besværligere Skat end forhen. (Hvidtfeld S. 428–29. Langeb. Diplomat.) Saa besluttede Christopher derfor at drage ud af Riget, for at søge fremmed Hjelp. Til den Ende kom han over til Rostok og indgik der et Forbund den 4 Maj med Herrerne af Meklenborg og Werle, at de skulde, foruden hvad Henric var skyldig at stille af Rostok, tjene ham i et halvt Aar med 600 pantserte Ryttere, og han derimod give dem 17000 Mark Sølv, hvoraf han strax udbetalte de 3000, og for de andre 14000 pantsatte dem Lolland, Falster og Møen. (Rudlof Mecklenb. Gesch. II. 256.) Derpaa drog han med den meklenborgske Herre Henric og Johan af Werle til Stralsund, og begav sig derfra til Danmark, oppebiende i Wordingborgh, som det lader, Undsætning fra Meklenborg og Pommern. Christophet den Anden Aar 1326.

Ligesom Christopher søgte at bestyrke sig ved fremmed Hjelp, saa søgte ogsaa Hertug Waldemar, og gjorde til den Ende et Forbund med Grev Henric af Zwerin, lovende ham 400 Mark Sølv for hans Tjeneste mod Kongen. (Rudlof S. 257.) Imidlertid maa Oprøret have gjort megen Fremgang i Danmark, især i Jylland; thi man har følgende Forening af 30 Martii imellem Hertug Waldemar og de tvende danske Herrer Laurens Jonsøn og Ludvig Albrechtsøn imod Kongen af Danmark.

Alle dem, som nærværende Brev see, Waldemar af Guds Naade, Hertug udi Jylland, Helsen i Gud evindeligen. Vi gjør vitterligt, at Vi paa god Tro haver lovet og tilsagt, og ved nærværende Skrift bepligtet Os, at Vi med alle vore Venner og Anhængere, skulle medstaae de ærlige Mænd, Herre Lauritz Jonesøn

Christopher den Anden Aar 1326.

søn og Ludvig Albretssøn, og deres sande Arvinger, deres Venner og Anhængere, til al deres Rettighed, udi al Nød, med Hjelp og Bistand, af al Magt, og Vi skal aldrig forlade dem, førend de af Kongen af Danmark, eller hans Efterkommere, fange en fuldkommen og tilbørlig Sone, efter deres gode Villie. Vi overantvorde dem to vore Fæstninger, Tranekjær og Haderslev, og til hver 10 Læster Korn aarligen, at stoppe Omkostningen med, til at holde Slottene, med slig Beskeed: om Kongen af Danmark forjager dem, eller tager dem deres Gods fra, da skal de beholde fornævnte Embter, med al Tilliggelse qvit og frit, uden al Regnskab, som vi dem før have havt. Hvis de gjør videre Omkostning, end som Indkomsten af begge Lehn kan sig forstrække, det skal de ikke tilregne os, eller vore Arvinger, eller paa Fæstninger, men de skal staae fornævnte Omkost for dennem selv. De skal overantvorde fornævnte Fæstninger, uden al Afkortning og Imodsigelse, os og vore Arvinger, naar vi, vores Arvinger og Venner, dem, deres Arvinger og Venner, have forskaffet slig Sone og Forvaring af Kongen af Danmark, som dem nøjes med, og ikke før. Fornævnte Fæstninger skulle altid staae os og vore Arvinger aaben fore, til al vor Nød og Nødtørft. Hvis efter deres Raad syntes, at forandre Haderslev Fæstning paa et belejligere Sted, og at bygge et nyt paa et andet Sted, da skal de have det ny Fæste, med al den Indkomst som laa til den gamle, og os og vore Arvinger den iligemaade igjen overantvorde. Deres Tjeneste skal være dagligen med 40 Rejsener, udi Danmark og Slesvig, imod Kongen af Danmark, paa deres egen Skade og Omkost. Af Fanger, som fanges, skal de have deres Anpart, efter det Mandtal de føre af Folk. Hvis Kongen af Danmark eller nogen Anden ville anfalde vore Lande, eller vi begynde at anfalde hans Riger og Lande, da

skal

skal de med alle deres Venner og Magt, troligen med det snareste, komme os til Hjelp. Om noget Land eller Lande bliver indtagne, skal de tilhøre os og vore Arvinger, uden al Tiltale af de forskrevne. Og om det hendte sig, at fornævnte Herre Lauriz Jonessøn og Ludvig Albretsøn døde, eller enten dem, hvilket Gud forbyde, da skal vi ikke uden deres Arvingers fuldkomne Raad, indgaae nogen Sone eller Forligelse, uden deres Villie; og al den Forhandling som før er gjort, og foreskrevet staaer, skal vi ubrødeligen forsegle med deres Arvinger, og de os og vore Arvinger igjen, med deres Venner, skulle os denne fornævnte Sone holde og fuldgjøre. Ydermere, vi skal ikke tage fornævnte Fæstninger fra dennem og deres Arvinger, før alt det som forskrevet staaer er fuldkommet, og 150 Mark reent Sølv er dennem og deres Arvinger aldeles betalt, hvilke vi kjende os dennem pligtige. Til hvis Vidnesbyrd vort Indsegel er hængt herfore. Datum Sønderborg paa Als, Aar 1326 Dominica Quasimodogeniti, udi vor Nærværelse.

Christopher den Anden Aar 1326.

Man har ogsaa et Original-Diplom af Grev Gerhard til Rejndsborgh af 11 Maj, hvorudi han kalder sig det danske Riges Administrator. Desuden skriver Hvidtfeld (p. 431 i Folioudgaven), at Grev Gerhard af Rendsborg, som var bekjendt for en god Krigsmand, blev da kaldet hidind, og erklæret for Rigets Høvidsmand, hvilket er det hvormed han udtrykker Administrator.

Drost Lauriz Jonsøn var misfornøjet, fordi Kongen havde taget Ærrø fra ham, som han havde i Pant, og Ludvig Albrechtsøn ligeledes, fordi hans Pant i Skaane var bleven forringet, og disse tvende vare Hovedmændene for Opstanden imod Kong Christopher. Disse tilligemed Knud Porse forbandt sig med

Her-

Christopher den Anden Aar 1326.

Hertug Waldemar, og kaldte ham tilligemed Grev Gerhard ind, sig og Riget til Hjelp, for Besoldning. De ginge end videre og opsagde Kong Christopher Huldskab og Mandskab, for hans besværlige Regiment, og satte i samme Brev, at de nu nok med deres store Skade og Rigets Fordærvelse havde fornummet det at være sandt, som hans Herre Broder forhen havde spaaet, at han skulde blive dem en utimelig Konge; thi forbød de Bønder og Almue at svare ham, indtil de med dem samtlig kunde blive eens om at vælge en anden Konge. (Hvidtfeld S. 429) Derefter samlede Lauritz Jonsøn og Ludvig Albrechtsøn sig med mange flere Adelsmænd og mange af Almuen i Viborg, for at vælge en nye Konge, hvortil den nærværende Hertug Waldemar, da 12 Aar gammel, blev udvalgt, og den 7 Junii i Viborg følgende Haandfæstning af ham udstædt af det Indhold: at Erkebispen, Bisperne og alle Gejstlige, skulde frit beholde deres Ret, Rettigheder og Friheder som de havde havt fra gammel Tid; Gejstlige Tiender maatte ej søges eller modtages af Kongen eller nogen anden, og skulde hverken Erkebispen eller nogen Anden have Magt at afhænde dem; Ingen Klerke eller Gejstlige maatte stævnes eller trækkes for en verdslig Ret, eller en verdslig Dommer, og ingen Konge-Love for nogen Slags Skyld udvirkes imod dem, men hvo der havde Noget imod dem, skulde forhandle det for den gejstlige Ret; Ingen Fremmed af et ubekjendt Sprog eller af umoden Alder maatte forestilles til nogen Kirke; Kongen maatte ej forestille Nogen til en Kirke, uden han havde fuld Patronat-Ret til den fra gammel Tid; Ingen Bisp eller gejstlig Person maatte fanges, gjøres landflygtig, skilles ved sit Gods uden efter Pavens Befaling, særdeles om han var Bisp; men en ringere Gejstlig kunde det skee med efter hans aandelige retmæssige Øvrigheds Befaling, naar han

forhen var canonisk overbeviist; Af Sogne-Præsterne maatte ingen kongelig Tjeneste fordres af deres Jorder, som laae under deres Gaard; Klostere og Kleresiet maatte ej bebyrdes med at fede Kongens Heste og Hunde (over hvilket, som og anden Indqvartering Munkene af Tvilum-Kloster besværgede sig, og at den gik saa vidt, at de derover ej kunde holde deres Regel); Slottet paa Borendholm med andet Erkebispens Gods skulde igjen komme til Lunde Kirke, og derfor skulde Kongen gjøre sig al muelig Flid og Umage. Alle Riddere og Væbnere maatte frit af deres egen Tiunde ("Familia," Underhavende) have 3 og 9 Marks Bøder, efter hvert Landskabs Skik, paa hvad verdslig Ting de bleve overbeviste, ja mere naar de dertil vare privilegerede, og ligeledes Frithkjøb for Drab, saadan som Kongens Mænd i Sjælland havde. Kongens Mænd skulde ej twinges til at gaae i Leding udenfor Rigets Grændser, uden deres egen Villie og Samtykke; og naar det skeet, enten inden eller uden for Riget, da skal Kongen give dem det Fornødne, og ifald de bleve fangne, hastigen løst dem ud i det mindste inden Aaret er omme, og godtgjøre dem den lidte Skade, inden han anden Gang byder dem ud, og vedligeholde deres gamle Friheder, om de end ikke gik ud. Ingen maatte paa egen Bekostning twinges til at opholde sig i Kongens Lejr. Kongen maatte ej begynde Krig med Nogen uden Prælaternes og Rigets ypperste Mænds Raad og Samtykke. Alle kongelige Slotte i Skaane og Halland skulde i Grund ødelægges, og aldrig mere opbygges, undtagen Helsingborgh, Skanør og Falkenbergh. Til dem, som vare beskyldte for Kong Erics Død, skulde deres Gods tilbagegives i den Stand, det var bleven fundet, naar de ej havde med Gjerning og Daad bivaanet hans Død, og de ej vare lovligen overbeviste, og ligeledes til alle andre Fordrevne og deres Arvinger og enhver Anden som ubilligen havde mistet sit Gods;

Christopher den Anden Aar 1326.

Christopher den Anden Aar 1326.

Gods. Enhver, som paa den danske Krones Vegne var getaadet i Fængsel, Skade eller Gjeld, til hvis Betaling og Befrielse Kronen var forbundet, dem skulde den da værende Konge holde skadesløs. Alle Borgere og Kjøbmænd maatte frit handle uden Besværinger og nye Told, og de maatte, uden at give nogle af deres Vare, frit sælge og kjøbe udenfor Riget, medmindre Kongen af en fornuftig Grund og af trængende Nødvendighed gjorde, med sælleds Samtykke af Rigets Ypperste, Forbud paa nogles Udførsel. Alle nye Tyngder og Told, som imod Lovene vare ubilligen indførte, især Tolden i Arhus og Kalundborg, nemlig den tredie Part af Fragten, skulde ophæves og gjøres til intet og ej kræves af Fogderne; dersom Kongen eller hans Embedsmænd laante noget af Kjøbmændene, skulde de betale det. Bønder og andre Rigets Indvaanere, skulde imod Landsloven ej bebyrdes af Kongens Fogder, og ej uden Barmhjertighed ubilligen Skat paalægges, som hidindtil var skeet. Bønderne skulde ej tvinges til at føre Kongens Gods udenfor deres Herred. Hvert Aar skulde 14 Dage før St. Hans Dag holdes Parlement i Nyborg; Kongen skulde aldeles holde Kong Waldemars Love, og om deri fandtes nogen Mangel, da skulde det bødes paa i Parlementet ved Rigets hæderlige og ypperlige Mænd. Ingen skulde strax fordres for Kongens Rettersting, men først for sit Herredsting, og om han der blev indstævnet for Landstinget, og der ej vilde møde, da for Kongen, ved Stævning eller Appel, og hans Sag der undersøges for Kongen eller hans Justiciarier, og dersom han der ej fik Ret, saa kunde han skyde sig ind under det almindelige Parlament. Ingen maatte fængsligen anholdes, dømmes til døde, eller miste sit Gods, inden han først var lovligen og trygt kaldet, offentligen anklaget, og lovligen overbevist efter Landslovene. Men om Kongen efter sin Magt og

Høj-

Højhed handlede hermed, og lod En fangste, som ej var overbevist, saa bleve de, der saaledes fangede En, skilte ved deres Fred, medmindre fornævnte fandtes i en aabenbar Misgjerning, hvorfor han burde miste enten Liv eller Lemmer. Dersom en Foged eller nogen Anden overbevistes om, at have plyndret Skibbrudne, eller hindret dem i at leje Folk til at bjerge, og han derom overbevistes, da skulde han bøde 40 Mark til Klageren, og ligesaa meget til Kongen. Var han Foged, da miste sit Fogderie, og aldrig mere faae et kongeligt Fogderie, og skulde slig Sag forfølges paa Tinget som Hærværk. Der skulde sættes en lovlig Værge for Skibbrudne til at udføre slige Sager. Saalænge Kongen levede og vedblev Regimentet, maatte aldrig en Konge til udvælges i Danmark, og aldrig noget Løfte eller Borgen indgaaes for et tilkommende Konge-Valg. Enhver Ridder og Væbner, og enhver Anden havde Lov til at opføre Taarn og murede Bygninger paa deres Gaarde, og Borgerne ligeledes i Byerne. De, som overbevistes at have handlet mod Kongens Breve, skulde bøde til Kongen, som til en Bonde, og ej mere, nemlig for de første 3 Breve, for hvert 1 Mark Penge, og for det fjerde 3 Mark. Berøvede Kongen Nogen ubilligen sit Gods, da skulde den næste Konge erstatte ham det. Kongen maatte ingen Parker tilegne sig for sit Jagt, uden de, som havde været det i Kong Waldemars Tid. Alle Klerkers, Ridderes, Væbneres, Klosteres, Byers, Kjøbstæders og deres Anordninger, som kaldtes Birk, samt alle Andres Friheder skulde fornyes uden nogen Bekostning, undtagen Skriverpenge, som gaves fra gammel Tid. Ingen Klerk, som var i geistlig Orden, maatte under sin Tjenestes og Indkomsters Forlis have nogle verdslige Fogderier (Exactiones, Skatte-Oppebørseler.) Hverken Kongen, eller nogen Anden, af hvad Stand og Værdighed

Christopher den Anden Aar 1326.

Christopher den Anden Aar 1326.

hed han var, maatte fiske i noget Vand, uden i sit eget, eller nedhugge Skov uden sin egen, uden Ejerens Villie og Samtykke. Kongen skulde ej fortørnes paa Nogen, eller forfølge ham og hans, fordi han talte for Landets Ret og Rigets Nytte. Ingen maatte sættes til Foged eller Hovidsmand i noget Land, uden han var indfødt der. Enhver Foged og Hovidsmand skulde i ethvert Herred indsætte en vederhæftig Bonde deraf til sin Embedsmand, for at rette, om han forsaae sig. Men saadan Foged, Hovidsmand og hans Embedsmand skulde efter Rettens Forskrift godtgjøre Enhver, som klagede over dem, om de fremføre mod Lov og Ret, eller tilføjede Nogen Uret, og bleve som andre Bønder derom overbeviiste. Holdt Kongen sit Retterting i noget Land, saa skulde han af samme Land beskikke Ting Auditeurer eller Justitiarier, som vare erfarne i Lands Lov og Ret og som i al Proces skulde følge det Lands Love. Ingen maatte for nogen Sag indstævnes til Retterting, udenfor sit Lands Grændser. Ingen afdød Præsts eller Klerks Gods maatte, hvad enten han var bortdød med eller uden Testamente, paa nogen Maade forhindres af Kongernes, Bispernes eller nogen Andens Fogder eller Embedsmænd, men de skulde frit leveres til de rette Arvinger. Alle Byrder og nye Paalæg, opfundne siden Kong Waldemars Død, skulde afskaffes, saasom Havnegjeld, Ploghpenninge (altsaa har neppe Eric Emun paalagt denne Skat, med mindre det var forglemt), Told, Saltgjeld, Stafnsgjeld, og alle andre saadanne. Det maatte hverken ved Kongens Fogder, eller ved nogen Anden paa noget Marked forbydes Nogen at kjøbe og sælge, hvad der var tilfals. Lunde Borgere og alle andre Indvaanere af Kjøbstæderne havde fuld Frihed til efter bedste Skjøn at befæste deres Byer (altsaa var Lund, Roskilde, og flere saadanne Stæder, Byer, og deres Beboere, Borgere, men de andre kun Kjøbstæder

stæder og deres Udhavne, Indvaanere, Villaali) og Kjøbstæder med Planker, Grave, Mure og Gjendsler, til deres egen og hele Rigets Nytte og Forsvar. Ingen, som besad Gods og Ejendomme i Riget, maatte i Skaane eller paa noget andet Marked ved Fogder eller andre af nogen Aarsag lægges Hindring i Vejen, medmindre de kunde godtgjøre, at de vare lovligen blevne overvundne paa deres Herreds- eller Landsting, eller grebne i en aabenbare Misgjerning. Alle aabne Breve, forpligtende eller andre, som vare ved Kongen eller i hans Navn ved Vold, Frygt eller Tvang udpressede af Nogen, skulde ingen Kraft have, og være aldeles ugyldige. Herefter skulde Ærkebisp ej betales, eller ved Jogtrette inddrives hos Nogen. Ingen Sø-Leding maatte udskrives, uden trængende og tydelig Nødvendighed det udkrævede, og det var anordnet efter Raad med Bisperne og Rigets ypperligste Mænd. Det maatte aldrig forbydes Riddere, Klerker, Væbnere og andre Rigets Indbyggere at føre deres Gods inden og uden for Riget, hvor det synes dem gavnligst. Ingen nye Love maatte indføres uden med hele Rigets Samtykke paa næste almindelige Parlament; der var det Kongen tilladt, med Prælaternes og Rigets Ypperliges Samtykke, at forandre, formindske, forøge, betynge, lette, ovenmeldte Artikler, eftersom det synes at være Kronens og Rigets Bedste, og til Republikens Nytte gavnligt. Vi Waldemar af Guds Naade de Danskes og Slavers Konge, og Gerhard af samme Naade Grev i Holsten og Stormarn, love sandeligen paa vor Tro og forbinde os uryggeligen ved dette nærværende (Brev) til, at vi stadigen og uforanderligen ville til alle Tider holde alt foregaaende som og alle og enhver Artikler, som Herre Christopher, forhen de Danskes Konge, lovede paa Viborg Landsting, da han valgtes til de Danskes Konge, saasom der staaer i hans aabne Brev udstædt under hans og

Christopher den Anden Aar 1326.

Christopher den Anden Aar 1326.

Rigets Ypperliges Raad. Vi Kong Waldemar og Grev Gerhard love og paa vor Tro, at vi ville holde alt det Bebudede, og paa næste almindelige Parlament gjøre en udførligere Caution og Forsikkring efter Rigets Ypperliges Raad, og som det synes dem tjenligt. Til Bekræftelse have vi hængt vore ærværdige Fædres og Bispers, Nicolai af Burglum, Peders af Odense, Johans af Ribe, Tuko af Viborg, Svend, udvalgt og stadfæstet Bisp i Arus, Laurents Jønsen, forhen Drost, Albert Albrechtsen, Ludvig Albrechtsen, Nicolaus Brok den Ældre, Nicolaus Skønning, Marskalk, (hos Hert. Eric, Abel, Waldemar), Auge Iverson, Povel Petersen, Jacob Grubbe, Paul Grubbe, Paul Magnussen, Peder Pedersen, Nicolaus Brok den Yngre, Augo Eskildsen, Laurencius Lafrensen, Ebbo Galt, Peder Rustikus; Thorkil Ebbysen, Peder Grubbe, Strange Eggesen, Peder Wæther, Peder Gobesen og Jacob Niclausen, deres Segl. (Anchers Lovhistorie II, 551–56). — Saaledes blev for første Gang en dansk Konge ordentlig afsat og en anden udvalgt i hans Sted imedens han endnu levede, og Riget fuldkommen gjort til et Valg-Rige. Man maa tilstaae at Kong Christopher ej havde regieret godt, men Tiden viste dog, at Standerne gjorde herved Ondt værre. Man maa og tilstaae at der er meget got og prisværdigt i denne Haandfæstning, imidlertid blev dog Kongemagten mere indskrænket her end i Christophers Haandfæstning; og Aristocratiet gjorde vældige Skridt fremad. Her blev efter gammel Sædvane Waldemar kun udvalgt af Jyder og Fynboer, thi Kongerne valgtes og hyldedes da af de 3 Hovedlandskaber Jylland, Sjelland og Skaane; desuden var Kong Christopher da i Sjelland, og havde mange Folk hos sig.

Fra

Fra Viborg drog den ny Konge sønder paa, og i Vedle eller Weyle forlehnte han den 14 Junii, Ludvig Albrechtsen med Viborg, og Landstinget at anordne, bydende dem i Viborg, at lyde ham og hvem han tilforordner, givende ham al Kronens Rettigheder (Hvitfeld S. 436). Rothe i Nordens Statsforfat. 2 Del p. 206 og 207 holder dog for, og uden Tvivl retteligen, at han hævede kun Indkomsterne og havde ej Dommermagten.

Christopher den Anden Aar 1326.

Saaledes begyndte de gode Herrer at lade sig betale deres Umage med at have sat et Værn paa Thronen, og saa lidet tænkte de paa Landets Beste. Efter Cornez (p. 1027.) og Petrus Olai Script. R. Dan. (Tom. III. 131.) kom de holstenske Græver Gerhard og Johan nu over til Fyen, finge Indbyggerne paa deres Side, og beleirede Nyborg Slot, som de indtoge. Kong Christopher var da i Vordingborg og som han mærkede at Fynboer og Iyder vare faldne fra ham, og at Skaaninger og Sjellandsfarer havde hemmelig Forstaaelse med dem, saa udsendte han sin ældste Søn Kong Eric mod Grevene og Oprørerne med al den Magt, han kunde afstedkomme af Jydske, Sjellandsfarer og Skaaninger, i Tanke selv at komme efter, og med det Gode at stille Almuen. Men da Eric kom til Tornborg, turde han ej fare over, det er at sige til Fyen, hvilket viser at herved forstaaes Tornborg ved Korsør, og at det uretteligen Mallet (Hist. de Danm. I. 288.) har ligget paa Grændserne af Riber Stift og Slesvig Hertugdom. I Tornborg forblev Eric nogle Dage og ventede paa Undsætning, men imidlertid kom Knud Porse og Ludvig Albrechtson med Skaaninger og Sjellandsfarer og belagde ham, hvorpaa hans Egne forlode ham, og hjulpe til at beleire ham; alleene nogle Tydske bleve hos ham. Dog efter 16 Dage maatte han give sig, blev ført til Haderslev Slot, stærkt bundet med Jernkjeder og lagt i Bojer, og

der

Christopher den Anden Aar 1326.

og der sat i Forvaring (Script. VI. 522.) men de Tydske fikke Lov at drage bort. Da Christopher fornam dette, og at Oprøret greb saaledes om sig, samlede han Rigets bedste Klenodier, mange Penge, Sølv og Guld, og Forraad, og flygtede Natten efter sin Søns Overgivelse, over til Meklenborg, (ibid.) tagende sine tvende Sønner Waldemar og Otto med sig. Meest opholdt han sig siden i Rostok som forenede sig venlig med ham, men undertiden hos sin Svigersøn Markgrev Ludwig af Brandenburg. — Naar man vil efterregne Tiden fra den 7 Junii og især lægge Mærke til de 66 Dage, Skanderborgs Beleiring varede, saa maa Christophers Flugt være skeet allersidst i Junii eller allerførst i Julii, allerhelst Waldemar var den 4 Julii i Kiøbenhavn. Ved denne Leilighed skrive indfødte Skribentere saaledes om Christopher: Hamsfort (Script. I. 46). at han var grum og listig; Krøniken som slutter med 1523, og Script. VI. 223, at han skaffede Ingen Ret, men udøvede Tyrannie, holdt ikke Ord, var ustadig; lagde Almuen haarde Skatte paa og fængslede Adelen eller gjorde den fredløs, hvorfor Ingen kunde være sikker for ham, hvor nær han end var ham"; Krøniken som slutter med 1389 (ibid. 532.) at han havde været overmaade haard saavel mod Geistlige som Verdslige".

Christophers Flugt foraarsagede, at Waldemar blev derpaa uden Modstand Konge. Gram og vore nyere Historieskrivere ville vel ej regne ham blandt Kongernes Tal; men hvorledes den, alle Stænder have valgt, kan udelukkes, indseer jeg ikke; hvorvel Langebek ej heller vil regne ham, fordi han ej blev salvet. Da han nu altsaa var Konge, saa bør han iblandt Waldemarerne ansees for den Tredie. Vel veed jeg, at Gram vil ansee Waldemar den Andens Søn herfor, saasom han i Faderens levende Live blev valgt til Konge, og kaldte sig selv Konge i Diplomer; jeg tilstaaer

og

og at Waldemar Christophers Søn, som kaldte sig den Fjerde, har regnet ham blandt Kongernes Tal; thi det var naturligt, at han ej vilde anføre Waldemar af Slesvig derfor; men da Waldemar den 2dens Søn døde forend Faderen, saa bør han ej regnes, thi vilde man regne ham, saa fik man 5 Waldemarer, og dog regner Waldemar Christophers Søn sig kun for den Fjerde. — Saaledes som Abels Slægt paa Thronen, som den saalænge havde tragtet efter, og Christophers opnaaede ej alene ikke at forene Hertugdømmet med Kronen, men tabte endog Riget. Waldemar var kun 10 Aar, da han blev Konge. Imidlertid er det vist, at denne jydske Waldemar blev ej krønet, og ogsaa, at han siden frasagde sig Regieringen.

Christopher den Anden Aar 1326.

Fra Jylland droge de Danske med deres unge Konge over til de andre Landskaber, og lode ham paa alle Landsting hylde. (Script. VI. 523.) Paa denne Reise var han den 4. Julii i Kjøbenhavn, og gav der ved Brev til Raadet og Menigheden i Stralsund, Gripswald, Tanklam (Anklam) og Dymin, Borgerne der og alle Kjøbmænd deres gamle Friheder og Rettigheder i Skaane og overalt i Danmark, og skulde de ingen Told give uden den gamle vedtagne. De ædle Herrer Gerard, Johan og Adolf, Grever af Holsten, Stormarn og Schawemborg; Laurencius Drost, Ludovic Marsk og flere troværdige Mænd vare hertil Vidne. I det vedhængende Segl af grønt Vox i en Pergaments Liste faaes en kongelig Krone med Omskrift: *Secretum Waldemari, Dei Gracie Danorum Sclavorumqve Regis.* (Diplom. Langeb.) Heraf sees, at Grev Johan virkeligen ledsagede Waldemar imod sin Halvbroder Kong Christopher, hvilket denne dog maatte takke sin egen Troløshed for; da han tvertimod Løfte ej vilde overlade ham Femern.

Christopher den Anden Aar 1326. Udi Roskilde den 5 Julii overlod Kong Waldemar til den strenge og ærlige Ridder, sin meget kiære Raad, Ludvig Albrechtsen og rette Arvinger, med alt sit Raads og Rigets Ypperstes eenstemmige Samtykke, til Arvelehn, Almind Syssel med Slottet og Byen Coldinge, Jelling Syssel, Riber By, sin Mynt, Told og Møller der, Malt Herred og Gjern Herred med alt Gods og Byer der, og med alle Indkomster, Brydier, Bønder, Gaardsæde-Mænd og alle Tjenester, Afgifter, Told, samt al kongelig Rettighed. Alt dette skulde han tage til Lehn af Kongen og Kronen, og derimod udvise dem stadig Troskab al sin Tid og redeligen tjene dem i Alt. Kongens eget Segl og hans kiære Morbroders Grev Gerhards, de Grevers Johan af Holsten og Stormarn og Adolf af Schawemburg, Erkebisp Carl af Lund, de Bisper Nicolaus af Burglum, Peter af Odense, Johan af Slesvig, Johan af Ribe, Johan af Roskilde, Tycho af Viborg, og Sven den udvalgte af Aarhuus, alle Capitlers, Prior Henric Niclæsson af Anderschou, Abbeden af Ringsted, og de ædle danske Riddere, Lauritz Jonesson Drost, Knud Porse, og 22 andre, hvoriblandt Andreas og Peder Pedersønner Skygge, Tycho Vind, Peter Bonde, og Ebbo Galt, 9 Væbnere, hvoriblandt Johan Duk, deres Segl bleve forehængte. (Diplom. Lang.)

Vordingborg Slot var endda i Christophers Hænder, og en farisk Ridder Lehnsmand derpaa: ham handlede Grev Gerhard med om at overlade sig Slottet for 4000 lode Mark, eller 2000 Mark Sølv og desuden Segeberg Slot imedens til Lehn; og herved formaaede han denne Troløse til at overgive sig Slottet. Ridderen drog til Segeberg, som blev ham indrømmet, men om Natten bestege nogle Holstenere Muren, overfulde ham og hans, da de laae i deres dybeste Søvn, bunde og kastede dem ud, beme-

strende

skrende sig alt deres Gods. Løn som forskyldt. (Hvidtfeld p. 431. Krantii Dan. lib. VII. cap. 172.) Christopher den Anden Aar 1326.

Imedens havde den flygtige Konge formaaet de Herrer Henric af Meklenborg og Johan af Verle til at staae sig bi, som og Hertug Wartizlaf af Wolgast. De tvende første sejlede og med ham til Danmark, venteligen fra Rostok, og Wartizlaf lovede at komme efter, hvilket og var hans Skyldighed, da Christopher havde forlehnet ham med Fyrstendømmet Rygen. Dog Wartizlaf, der venteligen ansaae sin Svogers Tilstand for fortvivlet, kom ej alene ikke, men sendte endog hemmeligt Bud, anseelige Klerker og Riddere, med sit Sigil til den nye Konge, hans Formynder Grev Gerhard og Rigets ypperste Mænd, om Forbund og Venskab imellem dem, som blev ej allene tilstaaet, men endog Lehn over hele Fyrstendømmet Rygen forundt hans Arvinger af Kongen ved hans aabne Brev; thi Wartizlaf var imedens død, og desuden Ægteskab besluttet mellem hans ældste Søn Bugislav og Waldemars Søster Hedevig. Ja Wartizlaf besluttede endog at betjene sig af Henrics og Johans Fraværelse, og gjorde til den Ende Indfald i den Deel af Rygen, som de havde inde, saa skriver Kirckberg (pag. I.) og hvilke maaskee Christopher har villet unde samme, eller i det mindste ladet den Sag henstaae uden Afgjørelse, som kan have været en Aarsag til Wartizlafs Fortrydelse. Hvorom alting er, saa indtog Wartizlaf, ved Hjelp af Stralsunderne, Dyritze og Bard, og bekejrede Tribusees, der egentligen var Wytzlavi Enkes, Grevinde Agnes, hendes Livgedinge, og som Johan af Werle havde ved List taget fra hende. Døden hindrede Wartizlaf den 4 i at indtage Tribusees; thi han døde i Stralsund, hvor han meest opholdt sig efterat han havde faaet Rygen, den 1 Augusti. Paa sit yderste tilskrev han Ind-

Christopher den Anden Aar 1326.

vaanerne af Gripsvald; og bad dem at føre hans ældste Søn Bugislav med et anstændigt Følge til Stralsund. Da denne sidste Bye havde saa megen Deel i de Rygiske Sager, saa har Corner vel deraf taget Anledning at skrive (pag. 1023.) at den og gjorde Paastand paa Rygen. Da Wartizlaf døde den 1 Augusti, saa viser dette, at Kong Christophers Tog til Danmark var skeet i Julii, hvilket og stadfæstes ved det, den gode Krønike, som slutter med 1357, skriver (Scriptor. VI. p. 522.) at Christopher kom kort efter sin Flugt til Danmark igjen. Med Christopher fulgte de twende Herrer Henric og Johan af Meklenborg og Werle, og flere Store Herrer; hans Hær bestod af 930 eller 936 Ryttere, eller og 1000 efter Corner (l. cit.) foruden Fodfolk fra Meklenborg, Mark og Pommeren, paa hvilket sidste jeg dog twivler. Han seilede lige til Wordingborg, og fik Slottet strax ind igjen, men blev svart beleiret af Grev Gerhard med Holstenerne, samt en utallig Mængde Sjellandsfarere, og Folk fra Hertugdømmet; ligeledes indsluttet til Vands. Kongen skjeldte da Grev Gerhard ud, fordi han tvert imod sin Forskrivning lod sig nu bruge imod ham, og Greven ham igjen, fordi han ej havde opført sig mod sine Undersaatter som en Herre og Konge burde. Efter nogen Tid begyndte Kongen og hans Folk at lide Mangel i Byen især paa Brød, da de kunde intet faae malet, og maatte derfor koge Rug i varmt Vand og bruge istedetfor Brød. Paa det sidste nødtes Herre Henric at dagtinge med Grev Gerhard, som var hans Ven og Anfører for den hele danske Magt. Efter Samtalen og en kort Stilstand fik Kongen og Herre Henric med deres Krigsfolk Lov til at reise bort, didhen de vare komne fra. Men de droge ej længer end til Falster, hvor de fattede Mod, toge det i Besiddelse og agtede at opholde sig der. (Hvitf. 432.) Dersom Christopher

stopher har i dette Aar forlehnet Henric med Møen og Johan af Werle med Falster, som den lybske Krønike hos Gerdes vil, da maae det vel være skeet ved denne Lejlighed. Dog de bleve der atter belejrede af Grev Gert eller Gerhard og af de Danske, som med en stor Flaade samlede sig fra mange Rigets Kanter, og saaledes indsluttede dem, at de ej havde kunnet undgaa at blive fangne, dersom Herre Henric havde ej paany indladt sig i Underhandling med Grev Gert, hvorpaa Kongen med dem samtlige fik Lov til at drage bort, og begav han sig derpaa med sine tvende Sønner til Rostok, hvor han opholdt sig en Tid lang. Christopher den Anden. Aar 1326.

Petrus Olai (Script. I. 129.) Krøniken, som slutter med 1523, Thomas Gheismer, (Script. II. 391.) og den danske Rimkrønnike, ville, at dette Togs slette Udfald kom deraf, at de Tydske, som vare med Kongen, ej vilde stride mod de Tydske, der vare hos Greven.

Imedens dette skeete, udstædte Kong Waldemar i Roskilde et Brev den 26 Julii, ved modent Raad og Bifald af sin kjære Morbroder Grev Gerhard, og sine kjære Raad, saasom en Regents Foretagender burde skee efter modent Overlæg med hans Raad og Vasaller. Det er skilet til Raadet og Meenigheden af Grypsvald, som han var meget hengiven for de Velgjerninger han og hans Fader havde uden Betaling nydt af dem; hvorfor han forundte dem at handle med deres Skibe paa alle offentlige Havne i Riget, imod at betale den sædvanlige Told, og at slig Kjøb og Salg skeete med Vidende af hans Venner, og at om Forbud skete paa Udførsel, de da rettede sig derefter; de maatte og udvælge en af deres til Foged paa Skanør Marked, imedens Fiskeriet stod paa, og saalænge han levede, benyttende sig der af deres Boder, kaldte Vitten, med alle de Friheder, som Lybeks Borgere havde

Christopher den Anden Aar 1326.

og der sælge ligesom Landets Indvaanere uldne og linnede Tøjer; lede de Skibbrud noget Sted i Danmark, da maatte de ved sig og sine redde deres Gods; naar de gik ud af Havnen skulde de forevise Fogden deres Breve under Eed, at de ej bortførte fremmed Gods; de skulde og være befriede for at kjøbe Begravelsessted som almindeligen kaldtes Erfkop og paa Dansk Arfvekøp; alle de Friheder, de havde havt af hans Formænd, stadfæstede han dem herved; herved vare nærværende Kongens Morbroder Grev Gerhard, Ludvig Marsk, Knud Porse, Johan Uffeson, Doso kaldet Blok, Henric kaldet Split, Riddere, og andre troværdige Mænd; Kongen vilde desuden, at deres Foged paa Skaane Marked skulde have al Ret, baade den øvre og nedre, dømme og sætte til Rette baade i de øvre og andre Sager med en capital Dom. Kongens store Segl blev herfor sat. Det er trykt i Dähnerts pommerske Biblioth. 3 S. p. 70–73.

Da Christopher, for desmere at forbinde sig Herre Henric af Meklenborg, og de Herrer Johan og Henning af Werle, forlehnede dem i Rostok den 6 Augusti tilligemed sin Søn Eric, hvilke begge skrive sig de Danskes og Slavers Konger og Hertuger i Estland, Rygernes Fyrstendømme med alle sine Egne, Rettigheder, Afgrøder, Værdigheder, Indkomster og Friheder, og herved forstodes Øen Rygen, og Slottene Darz, Loitz, Grimm, Susele, som og de Byer Stralsund, Barth og Tribusees; hvorimod de skulle staae ham bi mod hans indvortes Fiender, og imedens Krigen varede, hjelpe ham af Rygen med 200 Ryttere og siden i Tydskland med 100 og i Danmark med 50. Skade, at man af dette vigtige Document har kun et meget kort Udtog hos Pfeffinger, (Historie des Braunschweig-Lüneburg Haus's. Theil II. 205. Schrøders papist. Meklenborg p. 1061). Man seer heraf, at

Chri-

Christophers Søn Eric var allerede i Frihed, som maaskee er bleven betinget ved Afrejsen fra Falster, ligesom ogsaa Henric da betingede sig af Kong Waldemar Forlehningen af Landet Rostok paa samme Maade, som Christopher havde forlehnet ham det, og ligeledes han og Herrerne af Werle, at Waldemar skulde indløse for dem de 3 Øer Lolland, Falster og Møen. Da disse Øer vare dem pantsatte, saa havde og Christopher vel tænkt, at de kunde have Lov at opholde sig paa een af dem, nemlig Falster, men det vilde Grev Gert ej bevilge, og derfor drev dem derfra. Da Forlehningen skeete i Rostok, saa tjener det og til at vise, at det danske Tog var da forbi; thi man kan neppe forestille sig at det er skeet efter den Tid. Men herved forefalder et Spørgsmaal, hvorledes Christopher nu kunde forlehne Herrerne af Meklenborg og Werle med Rygen, som han forhen havde forlehnet den pommerske Hertug Wartizlav. Dersom Schwarz (pomm. Lehnhist. 320) ej temmelig got havde vist, at han forlehnede Wartizlav dermed for sig og Arvinger, saa kunde man troe, at Christopher ansaae Rygen for et Lehn efter dansk Maade, nemlig kun for et personligt; men nu bliver det rimeligt at han haver anseet Wartizlav for at have forbrudt sit Lehn, siden han efter Lehnspligt ej vilde hielpe ham paa det danske Tog, ja endog anfaldt hans Bundsforvandte, den meklenborgske Henric; da og Wartizlav var død, og hans Sønner umyndige, saa syntes det maaskee Christopher en beqvem Tid at hævne sig. Man seer ellers heraf, at begge Rygierne, baade det paa det faste Land og Øen, vare endda de Danskes Lehn. Christopher den Anden Aar 1326.

Nu holdtes et Dannehof, Parlement eller Rigsdag i Nyborg, hvor Kong Waldemar den 14 August med Raad og Samtykke af de gejstlige og verdslige Herrer, og med sit Raad stadfæstede Borgerne af Lybek deres gamle Rettigheder og Friheder i sit Ri-

Christopher den Anden Aar 1326.

ge, saa at ingen, naar de led Skibbrud, maatte i hans Navn bemægtige sig eller røve deres Gods, men de, som forhen havde ejet det, selv beholde det, hvilket samme skulde gjelde om alle andre Kjøbmænd. Lybekker Borgere maatte herefter som forhen sælge i deres Boder paa Skanør og Falsterbothe Markeder uldne og linnede Tøjer i alenvis, som og hvad det vejedes med Bismer eller anden Vægt og alt andet Gods, baade smaat og stort imod at betale Told; de maatte og kjøbe Alt, hvad der var til Salg, og frit føre det bort; selv maatte de sætte sig en Foged der, som skulde dømme i alle deres Sager, undtagen de der anginge Haand og Hals, hvilke Kongen forbeholdt sig; døde en lybsk Borger det, da skulde deres Foged eller de fornemste nærværende af dem, forskaffe den Afdødes Arvinger hans Gods, hvad enten de vare der tilstede, eller paa et andet Sted; dersom Kongens Embedsmænd anklagede nogen af dem, da skulde den Anklagede lovligen og retteligen aarsage sig; naar deres Gods førtes paa Vogne til Skibene, og ej endda rørte Vandet, saa burde af det endda erlægges Told og al Anholdelse og Arrest ophøre; deres Skibe kunde losse, paa hvad Tid de vilde. Søndagen for Mikkelsdag, og ikke før, skulde de betale Tolden i de nye Penge; ingen maatte ligge i deres Witte uden deres Foged, Borgerne selv og hvem de vilde indlade; Kro maatte de ej holde der, dog sælge Øl og maale det ud i Kander som hidindtil; dersom de for Kongens Domstol fremstille en bunden eller løs Tyv, da skulde de være uden Skyld; dersom de ved høj lys Dag kjøbte en Arbejdshest, eller noget Andet, saa skulde de være uden Skyld, om det end var stjaalet, naar de ikke vidste det; hvilken lybsk Borger, der havde en Bod, og efter sin Død lod den til sin næste Arving, da skulde han beholde den, naar han kun for Stedet betalte Kongen sin Ret. Vidner herved vare de Herrer Erkebisp

kebisp Karl af Lund, Gerard Greve af Holsten og Stormarn, Kongens kjære Morbroder, Laurents Jønsen og Lodowic Albrechtsen. I Seglet saaes alene en Krone, ligesom og i et andet af 1329 og den sædvanlige Omskrift, undtagen at der staaer Secretum istedetfor Sigillum. (Langeb. Diplom.)

Christopher den Anden Aar 1326.

Den 15 August paa samme Sted forlehnede Kong Waldemar, som der skriver sig de Danskes og Slavers Konge, forhen Hertug i Jylland, den ædle Herre, sin berømmelige Morbroder Grev Gerhard af Holsten og Stormarn og hans rette Arvinger med det gandske Hertugdømme Sønder-Jylland med alle sine Grændser, Inddelinger, Lande, Øer, Slotte, Stæder, Befæstninger, Vasaller, Hav, Vande, Havne, Rette, Rettigheder, Rettergange, og alle Regaler med nyttig og direct Herskab og al anden Ære (honores) Værdigheder og Indkomster, af hvad Navn det være kunde. Dette gjør han efter godt og modent Overlæg af egen Bevægelse og ikke forført eller besnært, med Raad og Samtykke af de ærværdige Fædre: Erkebisp Carl af Lund, og de Bisper: Nicolaus af Børglum, Peter af Odense, Johan af Slesvig, Johan af Ribe, Johan af Roskilde, Tuko af Viborg, og Sven udvalgt til Arus, saa og Laurents Drost, Ludvic Marsk, Knud Porse, Johan Offesen og alle andre sine Raad. Paa Fyrsternes Maade belehnede han bemeldte Grev Gerhard med Hertugdømmet Jylland (hvorved dog kun altid forstodes det nuværende Slesvigske) med Fanelehn, og med det samme forbandt han sig til at belehne ham, hans Børn og Arvinger dermed, naar det forlangtes, uden noget Ophold og Modsigelse; han overlod ham og alle Vasaller, som boede i Slesvig Stigt, saa at de ej skulde adlyde og tjene uden ham og hans rette Arvinger, ligesom de vare vante til og skyldige forhen at tjene ham selv; han indsatte og indførte ham,

Christopher den Anden Aar 1326.

Børn og Arvinger herved i korporlig Besiddelse af dette Hertugdømme, og vilde han troligen beskytte og forsvare ham og dem heri, og for al Vold og Ulempe; han frasagde Hertugdommet for sig Arvinger og Efterfølgere og forbeholdt sig og dem alene Superioritets-Retten eller Forlehnings-Retten; for sig Arvinger og Eftermænd frasagde han sig Nytten og Brugen af alle de Privilegier og Breve af sine Formænd, hvorved denne Forlehning, Gave eller Collats, som frit var givet, kunde brydes, eller paa nogen Maade forhindres; han frasagde sig alle Exceptioner af Svig, Sagsøgning, (Actio.) Indsættelse in integrum. og alle andre Undtagelser, Hjelp og Velgjerninger af baade canonisk og borgerlig Lov, hvorved dette Brev kunde i noget eller alt brydes, som og den Ret, at saadan almindelig Frastaaelse (Fraskrivning) ej gjeldte. Sit Sigil lod han hænge for; ovennævnte ærværdige Fædre som og Hertug Albert af Saxen, Engern og Vestphalen, Johan og Adolf Grever af Holsten, Stormarn og Schaumburg, Henric og Nicolaus Grever af Zwerin, Walter Greve af Wernigerode, Burchard Greve af Swalenberg, ligeledes Laurentz, Drost, Ludevig, Marsk, Kanut af Porse, Johannes Offesen, Peter og Andreas Stynhi (Stygge) Brødre, og mange flere troværdige Geistlige og Verdslige vare hertil Vidner. Dette mærkelige Lehnsbrev er trykket i Leibnitzes diplomatiske Samling (Mantissa Codicis I. G. pars altera p. 247–49.) og findes et dansk Udtog deraf hos Hvidtfeld pag. 433. haves og 2 Vidisser deraf i Anledning af den Strid og Trætte, som siden var om Hertugdommet mellem den danske Kong Eric af Pommeren, og de holstenske Grever; af det ene sees, at Kongens Segl var rundt af hvidt Vox og hang i røde og grønne Silkelisser, og saaes han siddende der paa Thronen i kongelig Dragt og Prydelse med Omskrift *Waldemarus*

Dei

Dei gra Danorum Slavorumqve Rex, og paa den anden Side en Hjelm med 2 krumme besirede Horn og Omskrift: *Galea Waldemari Dei gra Danorum Slavorumqve Regis*, samme Sigil sees og under 1327. (Langebeks 7 Tome p. 354-356.) Man seer tydeligen af dets Indhold, at Grev Gert har ingen god Samvittighed havt, og derfor taget alle muelige Forsigtigheder. Man kunde ellers tilgive ham, at han, som alle Fyrster og Stater, søgde ved given Lejlighed sin egen Fordel, dersom han ej havde været den unge Konges og Rigets Formynder og Værge. Og naar betænkes, at Waldemar siden frasagde sig Kronen, og at Christopher igjen besteg den, saa han derfor blev anseet for en indtrængt Konge hvis Handlinger ej gjældte, saa har Grev Gerts Efterkommere siden med skjellig Grund beraabt sig paa dette. Man seer ellers tydeligen heraf, hvorledes Grev Gert spillede Mester i Riget; thi man kan dog neppe forestille sig, at alle de danske Herrer skabte sig godvilligen en saa nær og frygtelig Vasal.

Christopher den Anden Aar 1326.

Den 16 Augusti stadfæstede sammesteds det danske Raad Forlehningen af Jylland til Gert, ved følgende Brev: Alle som dette Brev see, kundgjøre vi, Carl, Erkebisp til Lund, Niels af Børglum, Peder af Odense, Hans af Slesvig, Hans af Ribe, Hans af Roskilde, Tyge af Viborg, og Svend, udvalgt til Aarhus, Bisper, Lauritz Jonesøn, Drost, Ludvig Albrechtsøn, Marsk, Knud Porse, og Jonas Uffesøn, og lade det alle Mand vitterligt være, med denne Skrift, at, eftersom Christopher, fordum Danmarks Konge, ikke ihukommendes hans Salighed, imod hans Eed, han havde gjort, at skulle underholde hans Fædreneland Danmark ved Lov og Ret, er falden udi den Ondskab, at han ikke alleneste Adelsmænd, Ringefolk og Almue, begge Slags Kjøn, haver betynget, med Skat, Told, og utaalige adskillige Straffe besvær-

Christopher den Anden Aar 1326.

get, men det som mere, haver berøvet Kirker og geistlige Personer deres Indkomst, hvorfor Lauritz Jonesøn og Ludvig Marsk, formedelst deres Arbejde, Umage, store Omkost, Omhu og Sorgfældighed, haver indført os Grev Geert, som skulde befri og frelse os fra saadan ulidelig og utaalig Undertrykkelse og Fordervelse. Vi hedenseendes til disse Velgjerninger og andre, os Riget og Rigets Personer beviist, ved fornævnte Grev Geert, give vor Samtykke til, at den mægtige Herre, Kong Waldemar, Danmarks og Slavis Konge, vor naadige Herre, fordum Hertug udi Jydland, haver undt, givet og forlehnet fanelehnsviis fornævnte Grev Geert, hans Morbroder, Greve udi Holsten og Stormarn, og hans sande ægte Arvinger, alt det Fyrstendomme Sønder-Jydland, med al Tilbehøring, efter Kong Waldemars Breves Liudelse, hvilket Førstendomme fornævnte Kong Waldemar, os alle til Nyborg overværende og samtykkende, haver arveligen forlehnet ham, og overantordet fanelehnsvis, gjørende ham til sit Riges Første og Lehnsmand, hvilket Lehn han og fremdeles er pligtig at forunde hans rette Arvinger fanelehnsvis, saa ofte det af ham begjeres: Til ydermere Vidnesbyrd haver de hængt de Indsegle derhos, overværendes Hertug Albert af Saxen, Johannes og Adolf Grever af Holsten, Stormarn, Skowenborg, Henrich og Claus Grever til Swerin, Volter Greve af Werningerode, og Burchard Greve af Svalenberg. Actum Nyborg paa Dannehof Aar 1326. Dagen efter vor Frues-Himmelfart. (Hvidtfeld, i Qvart S. 335-36.)

Dette mærkelige Brev findes trykt paa Latin i Langebeks Script. 7de Tome p. 356-57. Mærkeligt er det, at kun 4 verdslige Herrer have udstædet dette Brev, hvorfor vel og Laurents Drost, Ludvic Marsk og 34 andre Herrer, alle hvis Navne kan efterses l. cit. p. 357, udstædte samme Sted den 16 Augu-

sti

ſki et Brev af ſamme Indhold. Vidner ere Erkebiſpen og alle Biſper, og alle under det forrige anførte, nemlig Hertugen af Saxen og Greverne. Christopher den Anden Aar 1326.

Paa ſamme Rigsdag ſkeete det, at Herre Knud Porſe blev forlehnet med Sønderhalland, Samſøe, og Kallundborg Grevſkab, hvoraf han ſkulde gjøre Kongen Tjeneſte med 60 Mand. Om denne Forlehning taler ej alene Hvidtfeld S. 434. men ogſaa Krøniken, ſom ſlutter med 1357, (Script. VI. 523.) ſættende alene Holbek i Stedet for Kalundborg, ſom dog neppe er rigtigt; ſaa og taler Krøniken, ſom ſlutter med 1347 (ibid. 253.) om denne Forlehning af Halland. Skade at man ej har Lehnsbrevet. Da Knud Porſe hverken i ſvenſke eller danſke Diplomer af dette og nogle forrige Aar kalder ſig Hertug i Halland, ſaa tænker jeg, at det Christopher gjorde ham dertil 1321, er aldrig kommet til Virkelighed, og at han altſaa derfor ej kaldte ſig ſaa, men førſt er bleven det i dette Aar; imidlertid mener Mallet (Hist. de Danm. II. 140.) at han forhen haver været Hertug i Halland, dog kun for ſin egen Perſon, men i dette Aar faaet det udſtrakt til ſine Arvinger; dog i ſaa Fald havde han vel ſkreven ſig Hertug. Bemeldte Krønike, ſom ſlutter med 1357, vidner og, at Laurentius Jonsſøn Droſt fik af Kong Waldemar paa ſamme Rigsdag Herſkab over Langeland, Hvidtfeld (S. 436.) lægger Ærrøe til; og at Grev Gerhard blev ej alene Kongens men endog Rigets Formynder. Ligeledes fik den holſtenſke Grev Johan Laaland, Falſter og Femern til Lehn (Cypræi Annal. pag. 318.) ſaa at de meklenborgſke og verdſlige Herrer miſtede de tvende førſte. Hertug Knud Porſe fik og et nyt Lehnsbrev paa Sønderhalland og Samſøe foruden Tjeneſte, og ſkeete dette rimeligen i Grev Gerts, Kongens Værges, Frawærelſe, hvorfor det og blev i viſſe Maader omgjort i næſte Aar.

Christopher den Anden Aar 1326.

Erkebisp Carl fik og paa den Rigsdag Bornholm igien som Kong Christopher havde skilt Lunde Sæde ved. Paa denne Rigsdag den 16 Augusti stadfæstede Kongen Slesvig Domkirkes Privilegier (Hvidtfeld S. 433.) af hvilket Brev sees, at Slesvig Bispedømme var et adskilt Lehn fra Hertugdømmet. Hvidtfeld vil l. cit. atænige Stænder paa samme Rigsdag hyldede og svore Kongen, og at han derimod lovede at holde dem Kong Waldemars Lov og deres gamle Privilegier, og Friheder, hvilke Breve Grev Gert som Formynder var med at besegle. Dog jeg troer neppe, at man der haver paany hyldet og svoret Kongen, da det var forhen skeet paa alle Landsting.

Paa samme Dannehof gav den holstenske Grev Johan udi Nyborg den 15 Augusti Femerne en Lands-Lov, bestaaende af 16 Artikler og trykt i Dreiers Sammlung (Theil. 2. S. 1019–1022.) At denne Lov skulde holdes, lovede med ham den danske Kong Waldemar, Hertug Gert af Jylland og Greve af Holsten, Grev Alff af Schaumborch, og forseglede de Riddere og Herrer Laurentius Jonssøn, Drost, Ludvig Albertsøn, Marskalk, Knud Pors Ridder af Danmark, og 4 andre Riddere og 2 Knapen. Deri stadfæstes Mandebod, Boder for Saar, Tyldter-Eed, og ingen nye Fæstninger maatte bygges paa Landet.

Den 4 September i Vordingborg gav Kong Waldemar (som da altsaa havde bedre Sted inde, hvilket viser at Enden af Christophers Tog til Danmark maae ansættes i Julii) Borgerne af Hardervyk alle de Benaadninger og Frieheder, som Kong Woldemar havde givet dem, i Henseende til Skanør og andre Stæder; saa at de maatte sælge Salt, linnede og uldne Tøyer, Vox og andet mere, og maatte de ej forhindres i at føre sligt til deres Boder, enten ved Kongens Fogder, eller ved Formænd kaldte Wanckerl, ej heller

ler ved Skibsfolk, som almindeligen kaldtes Pramækarl eller Sesteman; og dersom nogen af disse tvende sidste fordærvede deres Gods, eller gjorde det vaadt, da skulde han betale det; I deres Boder eller Bitter maatte de sælge med Cølns Bismer (Statera) eller anden Vægt; De maatte og der sælge Vin af Ankere (clepsidra.) og selv sætte Prisen; Ingen Forpranger maatte ved Strandbredden kjøbe mer end en halv Karre Sild, under Straf af at miste Alt; Ingen maatte heller kjøbe Silden i Vandet, og blev han derfor anklaget, skulde han rense sig ved at bære gloende Jern i Haanden (manu purgare), og blev han overbevist, da betale 3 Mark skaanske Penge til Kongens Foged; de maatte have deres egen Foged i Skanør, og han dømme i Alting, undtagen hvad som gjaldt Livets eller Haandens Fortabelse, saasom om En dræbte en anden, skar, stødte, eller saarede ham med Sværd, Øxe, lange Knive eller noget andet Vaaben, eller sønderbrød et Lem paa ham og udøste hans Blod ved Kjep eller Stav. Dersom nogen af dem anklagede en Dansk for nye Gjeld, eller den, der var nogle Aar tilbage, saa skulde Kongens Foged tildømme ham den uden nogen hans Skade eller Mulct. Dersom det skeete at ingen Sild blev fangen eller saltede i Skanør, saa maatte de have Lov til at føre deres Gods bort uden Told imod hver at give en Thorgørthugh — Skibbrudne maatte have Lov til selv at bjerge deres Gods enten ved sig selv eller andre. Dersom de i Skanør eller andet Sted i Riget efterlod sig Brænde, og droge bort, da skulde det ved deres Tilbagekomst uden Forhindring overgives dem, og de føre det bort uden Told imod at erlægge Thorgørthugh. Døde En af dem i Riget, uden at hans Arvinger eller Beslægtede vare tilstede, da skulde hans Gods sættes i Seqvestro i Aar og Dag hos en tro og brav Mand af den By eller det Sted under gode Mænds Vidnesbyrd; kunde

Christopher den Anden Aar 1326.

Noget

Christopher den Anden Aar 1326.

Noget deraf ej holde sig saalænge, da skulde varigere Ting skaffes i deres Sted, og kom Arvinger eller deres Formyndere inden den bestemte Tid, da skulde Godset dem udleveres, men kom de ej, da skulde det efter Landets Love tilfalde Kongen; Ingen af de Fogeder (Exactores) som kaldes Sillækrenger maatte for en hellig Dags Skyld borttage Sadlerne fra de Kudske, som førte deres Gods. Tolden skulde blive som fra gammel Tid, undtagen om En kjøbte en Hest for sin egen Sadel, hvorpaa han til Lands vilde reise hjem, da skulde han kun give Thorgørthug. De maatte tage Ladning ind i Havet hvor de vilde. Baadenes Told skulde blive som fra gammel Tid. Grev Gerard var herved Vidne. Seglet var af grønt Vox, hængende i grønne og røde Bomulds-Lisser; deri saaes Kongen siddende med sædvanlig Omskrift. Brevet forvares i Harderviks Archiv, og da det blev efterseet den 4 Februar 1594, saa blev en Vidisse af det givet den 23 Maj (Diplom. Lang.)

Mærkeligt er det, at Waldemar derpaa drog over til Stralsund, venteligen for at hjelpe de pommerske Hertuger mod Meklenborgerne, og der den 5 October gav han Borgerne der frit Lejde medens Markedet i Skanør stod paa fra Jacobi Apostels Dag til Mortens Dag; Han gav og alle dens Kjøbmænd, Slagtere, Skomagere, og alle andre dens Borgere, af hvad Haandtering og Forretning de vare, at de maatte sælge deres Vahre og oprette Boder, hvor de vilde, altsammen for den særdeles Kjærlighed, han bar til bemeldte Bye. Herved vare nærværende Hertug og Grev Gerhard, Knud kaldet Porse, (underligt nok, at han ej her kaldes Hertug), Doso kaldet Blok, Ridder; og mange flere troværdige Mænd. (Langeb. Diplom.). Ved et andet Brev af samme Dag og Sted gav han dem for deres Troskab og jævnlige Tjenester den øvre og nedre Ret paa Markedet i Skanør fra St. Jacobi Apostels Dag

til

til St. Mortens, nemlig Hals og Haand uden nogen Undtagelse; de maatte udsælge uldne og linnede Tøjer alenvis; de maatte i Stob eller andet bekjendt og brugeligt Maal udsælge Vin, Øl, Mjød og al Slags Drik; de maatte ind- og udskibe overalt i Danmark uden nogen Forhindring imod sædvanlig Told; alle deres forrige Friheder, givne af de danske Konger, bleve dem stadfæstede. Hertug og Grev Gerhard, Knud Porse, Doso Blok, Wasm, kaldet Kyrit og Henric Split, Riddere, samt flere troværdige Mænd vare hertil Vidner. Seglet er i grønt Vox, og som det forrige. (ibid.) Christopher den Anden Aar 1326.

Den 13 November var Kong Waldemar i Warwit (Varde) og befol Borgerne i Ribe at adlyde Raadmændene i alle Ting, og at Fremmede, som opholdt sig der Vinteren over, skulde give Byskat. Herre Ludvig Albrechtsøn var herved Vidne. (Terpager p. 692). Udi Ribe den 14 Sept. gav han Slesvig Kapitel alle 40 Marks og mindre Sager.

Udi Ribe den 14 December tog han Borgerne i Slesvig under sin Beskyttelse, og gav dem fri for Bygjæld, Leding, Arnægjald, Arfkjøp, Thinggjald og Told, overalt i Riget, samt alle Byrder og Tjenester til Kongerne, saasom at føre Puder, Kjedler, Potter til Slottet der, naar Fogden kom, dog undtages naar han selv kom; dette skulde vedvare, saalænge de vedbleve i deres ham lovede Troskab; de maatte og overalt i hans Rige kjøbe og frit føre bort, ligesom i hans Faders og Forfædres Tid, han vilde og lade dem beholde alle deres Retter, Love og Vedtægter. Endvidere i Ribe tog Kongen den 20 December alle Disciplerne i Pukæhus og deres Forstander med Gods og Tiunde under sin Fred og Beskyttelse, og gav dem frie for Leding, Inne, Stuth, og alle Afgifter og Tjenester til sig, og at deres Brydier, Gaardsæter og Indester, og alle andre deres Folk skulde saavel i 40 Marks Sager, som i

alle

Christopher den Anden Aar 1326.

alle andre mindre, Kongens Ret tilhørende, alene staae under dem selv, dog Fritkoop og Vrag undtagen, og skulde en af Scholærerne, Kongen udvalgte, derfor altid underholdes. (Terp. Ripæ Cimb. 472).

Den 23 November gave Esbern, Præst i Seleg, 5 andre Præster og 12 verdslige Personer, deres Brev paa, at Dyaconus Brother, Kanik i Arus, havde aldrig før paa noget Thing, endskjøndt de ofte vare tilstede paa Abo-Syssels og andre Thing, førend i dette Aar, bleven tiltalet af de Herrer Peder kaldet Stagnum, og en vis Peder kaldet Bondi, for en Gaard i Aagaard og en i Brennæ med nogle Jorder, hvilke Brother havde faaet lovmæssigen skjødet paa Thingene, og roligen besiddet i mange Aar. (Script. VI. 449).

Efter en Ligsten i Kelby Kirke paa Møen døde Herre Henning Moltеke, Ridder, den 4 October, og Mariæ Bebudelsesdag hans Hustrue Frue Elsebe 1355, som det synes, og Frue Christina, Herre Fiko Moltekes Hustrue, som det synes 1347, alle tre Aar udhugne paa en Ligsten. Over dem staaer Moltekernes Vaaben udhugget, 3 sorte Molteker (Klevenfeld Nobilitas ex Monum.)

Efter den gamle lundiske Gavebog, (Script. III. 522) døde Erkebisp Johan eller Jens Grand, forhen i Lund, men siden i Bremen, dette Aar den 30 Maj udi Avignon ved Pavens Hof og blev begravet der midt i Mariæ Kirke; hermed istemmer ogsaa den bremiske Erkebispes Krønike (hos Lindenbrog p. 109) og Wolter (ap. Meibomium Tom. II. 62), naar den lader hans Eftermand tiltræde Embedet den 28 September i Pave Johannis 11te Aar, thi det bliver 1326, endskjøndt den selv skriver 1327. Derimod opgiver den roskildske Gavebog (Script. III. 270) 1327 den 28 April, og vidner den, at han stiftede 6 Præbender ved Roskilder Kirke, som efter Hvidtfeld (S. 333) nu ligge til Kjøbenhavns

Univer-

Universitet. Hamsfort (Script. I. 301) har og 1327, men den 29 Maj, og lader ham døe i Paris, hvilket sidste og Wolter gjør, som tilligemed vidner, at han efterlod sig 14000 rhinske Gylden. Den ny lundiske Gavebog (Script. IV. 44) lader ham og døe i Avignon 1327 den 30 Maj og begraves der; begge disse Gavebøger sige, at han fik i Erstatning af Kong Eric Wæmundæhus og Hervrstathæ Herreder. En Lunde Bispekrønike lader ham døe i Paris 1327, ligesom og Cranzius. Det rigtigste bliver vel, at han er død og begravet i Avignon 1326 den 30 Maj. Jens Grand var engang Ejer af 100000 Mark og havde han meget Boskab af Sølv; han var meget erfaren i de boglige Konster og i Lov og Ret; og naar han stod i Retten, frygtede han for Ingen; offentlig lod han sig see med megen Pragt, og hjemme paa sit Slot elskede han Selskab; naar han rejste, fulgte altid et Kors efter, og var han altid ifort gejstlig Dragt. Efter hans Død blev hans Skat berøvet, saasom han intet Testamente efterlod sig; hans Levnets Beskriver paa Vers (Script. VI. 266–73) slutter tvivlsomt saaledes: at dersom han har holdt Christi Lov, saa er han og efter Døden kommet til ham, men ellers har han tabt Alt da han døde. (conf. Hvidtfelds Historie om ham, it. Pontopp. Ann I. 560, Hvidtfelds Krønike p. 333, Langebeks Script. III. 270. Not. l.)

Christopher den Anden Aar 1326.

I Følge Chemnitz hos Pøtker 3 St. p. 3 ægtede den holstenske Grev Johan i dette Aar Mirislava, yngste Datter af den 1323 bortdøde schwerinske Grev Nicolaus og fik hun med i Udstyr 2000 Mark. Efter Arndt (Liefl. Chron. II. 86) og Gadebusch (Liefl. Jahrbücher I. 408) skal Kongen og hans Søn, altsaa Eric, (hvorpaa jeg dog tvivler, og hører dette Brev maaskee til forrige Aar) have den 16 Augusti lovet at holde Vor-Frue

Christopher den Anden — Kirke i Reval Slot samt Bispen og Kapitlet ved deres forrige Friheder.

Aar 1326. Den 3 Junii blev udi Novgorod (Nogard) Fred sluttet mellem Russerne og de Norske, ved Kong Magni Sendebud Hakon, med Bispen af Nogard Moyses, Borggreven Olphormsj og Hertugen Astaph, og med alle og enhver Nogarder, som der tilforn havde været mellem deres Forfædre; saaledes, hvor den norske Konges Land og Vand udbredte sig, der maatte de Norske reise, boe og vedkjende sig Land og Vand efter Landets gamle Grændser, Beliggenhed og Inddeling. Men vare de i disse (sidste) Aar gangne uden derfor, saa burde de forlade det, og overgive det til Russerne ved Kors-Kysning; det samme burde og Novgoroderne gjøre; naar de novgorodske Sendebud komme til den norske Konge, da burde de efter Landenes gamle Grændser og Inddelinger udbytte Landene ved Kors-Kysning. Landets Inddeling overlodes Gud og den norske Konge, saa at han skulde dele efter sin Sjel (Samvittighed); Novgarderne skulde ikke hævne hvad Skade de Norske havde tilføjet dem i Land eller Vand ved Manddrab, eller paa anden Maade; og ligeledes ej heller de Norske; dersom Nogen paa begge Sider gik ind i den andens Land for at gjøre Ondt, saa skulde de gribes, styres til rette med at kysse Korset, og Freden derfor ikke brydes; Gjester maatte reise fra Norge til Novgard og ligeledes Novgarder til Norge. Denne Fred skulle staae i 10 Aar, og kyste Borggreven og Hertugen Korset paa alle Novgarders Vegne og Vernekin var Tolk ved denne Fred. I denne Fred indbegrebes og de af Sanløke. Gud skulde hævne, hvo der brød denne Fred. Thorkelin har (i Analecta p. 60–62) trykt denne Fredsslutning, som er paa Latin.

Den

Den bergenske Bisp Audfinn bekjendtgjorde den 25 Februar ved sit aabne Brev (Mst. Bartholin. IV. 2–4) at da den Johannes Arnæson, som han havde indsat til at indsamle Tienden, Paven havde paabudet for det hellige Lands Understøttelse, var ved aflagt Regnskab kommet over 300 Mark tilkort, saa suspenderte han ham herved fra Embede og Indkomster, indtil han skaffede Tienden i Vægt, Tal og Værdi tilstade, og hver Kanik, som lod ham komme til det fælleds Bord, eller nyde Uddeling, skulde erfare det samme. Han bekjendtgjorte ved sit aabne Brev af 16 Martii i Bergen (ibid. p. 107–8) at han for 6 Aar siden havde sendt 60 Mark purt Sølv i Masse og Sterlinger til Paris med sit Kapitels Samtykke, for de Udgifter hans Fuldmægtig Kanik Paul havde ved det pavelige Hof, for hans og Kirkens Sagers Udfærdigelse angaaende Stridighederne mellem ham og Klerkerne ved de 12 Apostlers Kapel i Bergen; men saasom det havde behaget begge Parter at afgjøre denne Sag ved venlige Opmænd her udi Norge, saa havde han med Kanikernes og Kapitlets Samtykke skjænket disse Penge til bemeldte Paul, tilligemed 50 Mark norsk Mynt, som han havde laant af Peder Svarter, siden han studerte begge Love (den canoniske og civile) i Orleans, og vilde være Doctor, hvortil han ej havde Penge nok; han giver ham derfor herved Qvittering for bemeldte Penge.

Christopher den Anden Aar 1326.

Et Brev, uden Datum, men som Bartholin (ibid. p. 114–15 og Tom. XX. ad hunc annum) mener at kunne henføres til dette Aar, til den orkenøiske Bisp Wilhelm, om at Hjaltlands Indvaanere havde for mange Aar siden forbundet sig for deres Lands Frugtbarhed at sende noget vist Meel til St. Sunnive Skrin i Bergen, hvilket kaldtes Sunnivemel, men da han for at

spare-

Christopher den Anden Aar 1326.

spare Brødrene Omkostning havde givet Præsten Evar sin Fuldmagt at indsamle den, saa bad han Bispen hertil at være behjelpelig.

Fra Avignon den 13 eller 15 Augusti gav Paven Johan af Senone og Bernand de Ortolis, som han havde beskikket til at indsamle Tienden i Norge Sverrig og Gothland til det hellige Lands Understøttelse, Magt til at løse dem af Ban, som vare forfaldne deri, fordi de ej paa rette Tid havde betalt den. (ibid. Tom. IV. 218). Samme Dag atter til dem, at han ved den svenske og norske Kong Magni Gesandtere (Ambaxiatores) Bertrand de Suciolis og Raymund de Lemena havde længe fornummet, hvorledes de vantroe Hedninger, Careles og Russer, som grændsede til hans Riger, havde grummeligen plaget dem, helst Norge, som var dem nærmest, og fordærvet de Christne der ved Rov, Brand, Drab, Fængsel, Plyndring, baade hellige og andre Steders Nedbrydelser og paa andre Maader, især efterat den berømmelige Kong Hakon, hans Morfader, var død, og det ej var dem muligt længere uden Hjelp at modstaae dem, saa da Paven gjerne vilde komme dem til Hjelp, og de som vare paa Stedet, bedst kunde vide Besked herom, skulde de i Pavens Navn overlade til ham den halve Del af den sexaarige Hjelp, som var indsamlet, eller herefter indsamledes i bemeldte Riger, efter Anordninger af Erkebispen af Narbonne og twende af hans Lyd-Bisper, som han og dertil udnævnede. (Raynaldi Annal. ann. 1326 p. 312. Magni a Celse Bullarium p. 109). Den 29 Augusti tilskrev Paven den bergenske Bisp Audfinn, at da Kjættere og Vantroende søgte i Italien at undertrykke Troen, saa var den romerske Kirke derover nødt til at søge om Hjelp, hvorover han beder Bispen at vise sig gavmild ved denne Lejlighed og at formaae sine Abbeder, Priorer og andre Gejstlige til det samme. (Mst. Bartholin. Tom. II. p. 222).

Den

Den 31 Augusti tilskrev han alle Prælater i bemeldte Riger at de ej maatte forhindre Indsamlerne af alle Indkomster og Afgrøder af de ledige gejstlige Embeder i det første Aar og ej heller i det andet, hvorhen han udstrakte det for den romerske Kirkes Nødvendighe-ders Skyld. (ibid. p. 209-17). Den 22 September gav Paven Johan de Senone og Bernard de Ortolis Magt til at afløse dem, som vare bansatte fordi de havde lagt Haand paa gejstlige Personer, naar de kun gave ligesaa meget for deres Poenitentse, som det vilde have kostet dem at rejse til Paven efter Afløsning. (ibid. p. 220). Samme Dag gav han dem Lov til, ved Andre at inddrive Pengene i Norge, Sverrig og Gothland, da de formedelst Stedernes Fraliggenhed ej kunde komme selv personligen allevegne. (ibib. p. 224). Den 13 November tilskrev Paven Erkebisperne af Nidaros og Upsal, at han havde sendt ovenmeldte tvende Mænd for at afværge og hindre dem, som udgave sig for Brødre og Udsendinger af den Hellig-Aands-Hospital in Saxia de Urbe i Byen (Rom) og at de ved apostoliske Breve vare sendte til Norge, Sverrige og Gothland; dersom fornævnte tvende Mænd vare fraværende, da skulde Erkebisperne forhindre bemeldte Falskneere. (Celse Bullarium pag. 109-10).

Christopher den Anden Aar 1326.

Udi Skara den 14 Februar holdtes en svensk Rigsdag, og kom man da overens med Kong Magnus og hans Moder Hertuginde Ingeborg, 1) at al Uvillie og Trætte imellem hende, hendes Anhængere og Fortrolige paa den ene Side, Herre Knud Porse undtagen, og dem, (venteligen det svenske Raad) Rigets Indvaanere og deres Anhængere, skulde nedlægges og en fast Fred bestandig være; Hertuginden skulde, saasnart hun paa Kongens Vegne derom blev paamindet, overgive til den vestgothiske Lagmand Slottet Nyhus (Axelwald) med Landskabet Wærmeland og tilliggende

Her-

Christophen den Anden Aar 1326. Herreder, med Gaarder, Bønder og Møller, som hun havde faaet i Morgengave; men de øvrige Gaarder, Bønder og Møller, som hendes Mand Hertug Eric havde givet hende eller for Gjeld overladt, skulde hun frit og roligt beholde: hvorimod de paa Kongens Vegne overlod hende Herskabet Vafø med alle Herreder, Kjøbstæder, Gaarder, Bønder og Møller med samme Ret, som Dronning Hedvig forhen havde besiddet det; saa at hun der maatte ind- og afsætte til Foged hvem til hun vilde; hun maatte uden Told føre Flesk, Korn og Smør derfra, og ud af Riget, om der endog var Forbud. Paa sine Undersaatter maatte hun ej lægge Skatter eller Paalæg. Om hun end giftede sig igjen, skulde hun dog beholde bemeldte Herskab, indtil Sverrige udbetalte hende 6000 Mark purt Sølv efter cølnsk Vægt, og skulde det inden 6 Aar efter hendes Bryllup udbetales hende, men døde hun, efterladende sig Børn, da skulde bemeldte Penge deles imellem dem efter Landsloven, døde hun derimod uden Børn, da skulde de igjen tilfalde den svenske Krone; døde hun førend de 6 Aar, da skulde Kronen betale hendes Gjeld, og hvad Legater hun i sit Testamente havde gjort, Sverrige vedkommende, af hendes efterladte Midler, og lægge til 2000 Mark purt Sølv efter cølnsk Vægt, om de ej slog til og det behøvedes; men døde hun efter de 6 Aar, da skulde Indkomsterne af Vafø anvendes dertil, og ingen videre Penge lægges til o. s. v. conf. Lagerbringe Historie III. pag. 234-37.

Aar 1327. Den 9 Januarii var Kong Waldemar i Ottense (Odense) og stadfæstede ved sit aabne Brev alle de Friheder, Anordninger og Herligheder, som de forrige danske Konger havde givet Bogense Bye, saa at ingen af hans Lehnsmænd eller andre maatte handle herimod. Heraf haves kun en dansk Oversættelse hos Resen (i hans

Atlas

Atlas. Mat.) hvori han urigtigen kaldes Konge af Dannemark og Sverrig. (Diplom. Lang.) Den 30 Januar udi Nyburgh hvor da Danehof eller almindelig Parlament holdtes, stadfæstede han Lovene og Kiøbsteds-Retten, som Indvaanerne af Herigsteth (Hiøring i Jylland) havde fra gammel Tid og af fremfarne danske Konger (Diplomat. Langebek). Sammesteds den 1 Februar forbød han anden Gang; at ingen af hvad Stand og Værdighed han var, maatte befatte sig med det Gods, som Frue Sophia, Enke efter Herre Eric, Hertug af Langeland, havde ubilligen tilegnet sig efter de Frøkener Agnes og Jutta deres Død; hvilket hun havde tilstaaet ved sit aabne Brev og skiødet og skiænket i den danske Kong Erics Overværesse til St. Agnetes Kloster i Roskild, og befoles hermed Beboerne af bemeldte Gods ej at aflevere Indkomster og Afgrøden deraf til nogen anden end bemeldte Kloster, eller dets Fuldmægtig, saafremt de vilde undgaae Bøder og den Straf, Paven i sin Bulla havde truet med (ibid.)

Christopher den Anden Aar 1327.

I Kallundborg den 21 Februarii tog Waldemar under sin Fred og Beskyttelse St. Nicolai Hospital der for Spedalske, stadfæstede det sine Gods, gjorde det frie for Leding, Fogde-Skat (competitione exactorea.) Inne, Stuth og alle andre Afgifter Byrder og Tjenester; dets Brydier, Bønder og Godsets Mænd, og alle deres Underhavende skulde for deres Forseelser være frie at svare til Kongen 40 Mark, som og for de ringere Bøder og Rettigheder, undtagen Skibbrud. Hans Marsk den ham meget kjære Herre Ludvig Albrectsøn var herved Vidne. Brevet er trykt hos Hofman (Samling af Fundatser X. 175). Den 1 Martii i Roskilde tog han St. Claræ Kloster der med Gods og Tjenere under sin Beskyttelse og Fred og gav dem samme Rettigheder, som Hospitalet i Kallundborg, forbeholdende sig endog slet intet. Hans

Marsk

Christopher den Anden Aar 1327. Marsk Herre Ludvig Albrechtsøn var herved Vidne. (Hofman l. cit. X. 175.)

Den 8 April ogsaa i Roskilde tog han St. Agnetes Kloster der under sine Beskyttelse, og gav det samme Friheder som Kong Christopher havde givet 1320 den 31 Julii. Den kjære Marsk Ludvig Albrechtsøn var igjen Vidne herved. Adskillige Præster i Ribe gave siden 1438 i Pindse-Ugen en dansk Vidisse og Oversættelse heraf, hvori mærkeligen familia oversættes ved Vordnede, impetitio exactorea ved Besværing af Lehnsmænd, villici, coloni, inqvilini ved Bønder, Tjenere (maaskee de saa kaldte Ugedags-Tjenere) og Vordned, hvorved maa mærkes, at Vordnede ej betydde ufrie og stavnbundne, hvilket sidste Slags har alene været i Jylland siden Christiani 6 Tid, men vil alene sige saa meget, at de vare under deres Husbonders Beskyttelse og Varetægt.

Kanikerne af Ribe tog han der ved sit Brev af 28 Junii under sin Fred og Beskyttelse, og gav dem samme Herligheder som Hospitalet i Kallundborg med samme Undtagelse, hvortil ogsaa Fritkøpa kom. Ludvig Albrechtsen Marsk var Vidne. (Terpager Ripæ p. 184-85.)

Eric (en Søn af den svenske Kong Waldemar, og uden Tvivl ægte født med Dronning Sophie) som var svensk Rigsraad men dog kun kaldte sig Ridder, kom til Danmark og fordrede sit Mødrene-Gods efter Dronning Rigitse, hvorpaa faldt i Nyborg den 15 Julii saadan Dom: Waldemar, af Guds Naade Danmarks og Slavis Konge, Alle som nærværende Brev see, Hilsen udi Herren, gjøre Alle vitterligt, at os nærværendes, da blev dette Gods Eric Waldemarsøn tildømt udi Skaane, Malms og Trælleborg, tredie Parten af Østremalms; udi Sjelland, Skjelskjør, Skippinge med dets Tilliggende, Allerslev, Brandelev, Steensby,

Sne-

Synesere; udi Fyen, Herredslovgaard med dens Fang, Bogense, Hindsholm, Pertorp, Broby; udi Jylland, Jerlovherred, Nes- sum, tredie Parten af Skive, og Aaen, Gylling, Fursten og Floe, halvdelen af Thisneild og Noholt, med al Tilliggende, ham at tilhøre, dog med den Beskeb, om Nogen haver der bedre Rettighed til, skal denne Dom ikke være dem forfængelig, Actum Nyborg, die diuisionis Apostolorum. (Hvidtfeld. S. 348-49.) Christopher den Anden Aar 1327.

Den 22 Julii stadfæstede Kongen Indvaanerne i Kolding alle deres Friheder, Benaadninger og Rettigheder, som de fra gammel Tid havde af hans Formænd, for de troe Tjenester, de havde beviist ham, og som de herefter vilde bevise ham. De som herefter kjøbte Grunde eller Boliger i Byen, skulde med Indvaanerne aarligen betale Kongen de skyldige Afgifter; hvo der havde nogen Sag imod dem, som for Drab af en Frænde eller nogen anden Aarsag, skulde lovmæssigen anklage dem paa deres eget Thing, tage Bod af dem og Erstatning efter Kongens og Byens Love. De skulde være frie for Told overalt i Riget undtagen i Skaane, naar Markedet i Skaanør stod paa, indtil Kongen havde overlagt med sit Raad, hvad der i den Henseende skulde gjøres med dem og Indvaanerne af de andre Kjøbstæder. De maatte have 4 Sandemænd og 2 Nævninger, som skulde indsættes af Raadmændene, og de skulde, naar Kongens Foged havde sat dem ind paa Thinget, grandske i alle Sager udenfor Byens Grændser, som kaldtes Byfrith, og kom dem ved, dog skulde aarligen indsættes nye Nævninger efter Landets Sædvane. Til hver Sandemand skulde naar han dømte betales 4 Mark Penge; hver Nævning 3; hvo der af Landmanden eller Gjester forsaae sig inden Byfrith ved at saare eller slaae en Anden, skulde, naar han var overbeviist, foruden den skyldige Bod betale til Kongen 40 Mark Penge, til Actor og Executor af Sagerne

Christopher den Anden Aar 1327. ogsaa 40, og ligeledes til Byens Ingen af Indvaanerne maatte tage sig En til Forsvar paa Bythinget, som nu aarligen betalte Afgifter og bar Byrder med Indvaanerne, medmindre han vilde svaffes paa sine Penge. Ludvig Albrechtsøn, som var der som Marsk (Pro-Marscalous) var herved Vidne. (Diplom. Langeb.).

Den 23 Martii paa Hjortholm stadfæstede den roskildske Bisp Johan det kjøbenhavnske Kapitels Friheder og Herligheder, saasom det havde klaget for ham, at Adskillige angrebe og formindskede dem. (Pontopp. Annal. II. 134.)

Udi Lund den 5 August gav Erkebisp Carl til alle dem, som 10 Dage efter at have hørt hans Brev oplæse, og havde skriftet og besøgte St. Agnetes Kloster-Kirke i Roskild paa Festdagene, hørende der Messen eller Prædiken, og gaaende om dens Kirkegaard med Bøn for de afdøde Troende, oplæsende Herrens Bøn og Engelens Hilsen til Maria, eller og gav til Kloster-Bygningernes Flyning, eller til Nonnernes Ophold, 40 Dages Aflad. (Diplom. Langeb.)

Udi Ringsted den 19 August bekjendtgjorde Peder Abbed af Ringsted, 2 Riddere og 7 Væbnere, hvoriblandt en Nicolaus . . . kjæn, som Langebek mener bør læses Drukæn, at de havde seet og hørt paa Landsthinget at Herre Eric Kong Waldemars Søn (af Sverrige) klagede mod Broder Tucho, Dominicanernes Provincial Prior i Dacien i Sverrig og Norge, og Broder Benedict, samme Ordens Provincial Prior i Roskild, i Henseende til det Gods, hvor det end laae i Danmark, som Frøknerne Agnes og Jutta havde skjødet og givet til St. Agnetes Kloster i Roskild, paastaaende at han havde mere Ret dertil end Klosteret, hvilket de tvende Foranmældte modsagde. For at udgrandske dette bleve 12 af de ypperste og sædeligste Mænd i Syeland beskikkede

kede til Næfninger, hvilke kaldtes Lands-Næfninger, nemlig de Herrer Ingvar Hjort, Kanut Nicleson, Nicolaus Tunæsen, Johan Olæfsen, Nicolaus Absalonsen, Peter Grubbæ, Riddere, Johan Dunæ, Nicolaus Mandorp, Nicolaus Jonesson af Kvarhaby, Olav Jonæsson af Peterstorp, Mathias Taa af Krakæthorp, og Johan Magnusson, Formand (Rector) af bemeldte Thing, Væbnere, hvilket der bekræftede, at ville fast holde ved hvad bemeldte Næfninger retteligen og fornuftigen gjorde, og skulde de derfor Onsdagen efter Mariæ Menselses-Dag møde paa Thinget. (ibid.)

Christopher den Anden Aar 1327.

Den 23 August gav Erkebisp Carl alle dem 40 Dages Afstad, som gjorde det samme ved St. Claræ Kloster i Roskilde, som forhen er anført om St. Agnetes, saasom Nonnerne der maatte ej gaae ud efter Fødevare. (ibid.)

Den 24 October solgte Herre Johan Uffesen til Erkebisp Carl Rodne Kjøbstæd og Rodneherred for 1000 Mark nye skaanske Penge, hvorimod han efter Brev af 18 August i sin Levetid skulde beholde Lunde Stigms Gods, Settetorp og Hwelangelehn i Skaane, og Tuistofte i Sjeland. Dette Brev beseglødes af Hertug Knud Porse af Halland og Samsøe, Laurents Jonsen, Ludvig Albretsen, Marsk, Peter Egerheside, Peter Stygge, og flere. Kong Eric havde i Malmøe 1277 stadfæstet Herre Niels Uffosøn Kjøbet af Rodne og Rodne-Herred, som han havde gjort med den rygiske Første Wizlaf, og stod der at Wizlaf havde faaet det af Riget med Tilladelse at sælge det (jævnf. Hvidtfeld p. 437 og 440.)

Henric Nicholaisen, Provisor for Johanniterne, og Prioratet i Danmark, bekjendtgjorde, at da Brødrene i Andvarskough Kloster ginge med forrevne Klæder, tildeels ved nogle Priorers og

 Provi-

Christopher den Anden Aar 1327.

Provisorers skammelige Gjerrighed, saa havde de bedet at Noget af Huset maatte aarligen dertil gives, og efter Overlæg i Provincial-Kapitlet i Andvarsskuog af bemeldte Henric, Lambert af Sennneken, Godefrid Commendator af Sverrige, Gysico Commendator af Odense, og Jacob Commendator af Norge, og alle øvrige Commendatores af samme Priorat havde givet aarligen dertil deres Gods i Køynge, Byernethorp, Gaarden i Holmæ og Rüzlef, med Almissen af Landet Ryye (Rygen.) (Dipl. Langeb.)

Paa Løverdagen kaldet Sabbatum Sanctorum, (hvorved uden-tvivl Allehellegens-Aften, naar den indfalder paa en Løverdag, som i dette Aar, forstaaes, altsaa den 31 October) gav Hertug Knud af Halland og Samsøe i Halmstad denne By Privilegier de samme som Lunds og Helsingborgs Borgere havde af hans kjære Herre Kong Waldemar. Enhver, som drog ud og ind af Byen skulde have fri og tryg Vej til de gamle Markeskjæl; Broen over Aaen skulde igjen opbygges af de Mænd, som plejede at gjøre det, hvorimod Bymændene skulde lade opbygge de andre Broer, som hørte Byen til; Bymændene maatte have fri Fædrift paa den Side Aaen, som de fra gammel Tid havde nydt; lede de, eller Andre, som handlede med dem, Skibbrud, da skulde de frit beholde alle de Vare, som de selv kunde bjerge. De som vare dem noget skyldige, ej betalte til bestemt Tid, og bleve fundne i Byen, skulde stille Vissen og Borgen for sig, og benægtede de Gjelden, da skulde de i Byen rette for sig, og da halve Delen af Nævningerne tages af dem, og den anden halve Del af Byen. Hertugens Foged maatte ej dømme i nogen Mands Sag, som søgte til Byen, uden at Borgemester og Raad vare nærværende, og dømte med. Heraf findes kun en dansk Oversættelse paa Halmstad Raadstue. (Richardsons Halland p. 125–26.) Hvidtfeld siger p. 437, at Hertug

Knud

Knud gav Halmstad fri i 5 Aar fra al Tynge og Besværing, undtagen Sagefaldsbøder efter Loven. Item at ingen Oplændinge af Sverrig som besøgte samme Bye, skulde besværes med Told. Christopher den Anden Aar 1327.

Hertuginde Ingeborg af Sverrig kunde nu ikke længere tvinge sin Kjærlighed til Hertug Knud Porse, og lod sig derfor den 21 Junii, efter Messenius, ordentligen vie til ham. Hvidtfeld skriver udtrykkeligen (p. 437) efterfulgt heri af Torfæus, (IV. 457) og Messenius (Scondia XII. 174. III. p. 3.), at ligesom han tilbragte hende Syd-Halland, saa tilbragte hun ham Nørre-Halland, som hendes salig Herre Hertug Eric havde faaet forlehnet, men Lagerbring beviser (III. 259-60.), at Nørre-Halland ej faldt efter Hertug Erics Død til hende, men til hendes Søn Kong Magnus og Sverrige selv. I Sverrig og Norge var man ilde fornøjet med dette Giftermaal. Grev Johan af Holsten blev indbuden til Bryllupper, men som han allerede var underveis, saa sloge nogle af hans egne Folk Ridderen Johan Broctorp ihjel, som var ham meget tro, og hans Advocat; bedrøvet herover vendte han hjem, gjorde dem fredløs, dømmende dem til evig Landsflygtighed, confiskerte deres Gods, og jog deres Hustruer og Børn ud af Landet. (Corneri Chron. pag. 1023. Lagerbring III. 238.)

Bisskop Johan Hee af Ribe døde den 13 Januar, og gav til Kanikernes Uddeling og i Choret en Gaard beliggende i Belyum Sogn, som indbragte aarligen 10 Øre Korn og 1 Løb Smør, som og en anden Gaard i Syndernæs Sogn, som indbragte 12 Øre Korn og en halv Løb Smør; og for at kjøbe Gods til samme Uddeling gav han 10 Pund i Grosser fra Tours i talte Penge. Til Kapitlets Librerie (Bogsamling) gav han følgende Bøger: Thomæ Evangelier (det er hans Commentarier over dem) Leo

Christopher den Anden Aar 1327.

Ostiensis udførlige Summa Confessorum, Decretum et godt Exemplar, Huguicio over Decretet, Decretalerne, Sententserne (venteligen af Peter Lombard), Thomæ 4 Tom. og Gregorii Magni Moralia over Job, lutter da brugelige Hovedbøger. De Jorder, han havde kjøbt i Faarbalghum af Herre Eskild Griip, som aarligen indbragte 7 ribeske Skjepper Byg, gav han og til sin Aarstid. Forommeldte Bøger skal Bispen have udskrevet med egen Haand. (Script. V. 536).

Fra Slesvig den 9 April haves et Diplom af Gerhard, hvor han ej alene skriver sig Hertug af Jylland, Greve af Holsten og Stormarn, men endog det danske Riges og det rygiske Fyrstendømmes Formynder; han tager derved under sin Fred og Beskyttelse sine Borgere af Slesvig, og deres Gods, hvor det laae paa Landet; han gav dem fri for Inne, Stuth, Qvarsferth, Fogde-Skat og al Afgift til sig, undtagen Ledings-Penge, og de Afgifter, som det hele Land gav. (Pontopp. Atlas. VII. 537).

Den 2 Februar eftergav den holstenske Grev Johan ved sit Brev i Pløn Klosteret Neumünster Greve-Skatten af 28 Hufen, som laae til Gaarden Bredenberg; heri skriver han sig Greve af Holsten og Stormarn, og Herre af de Lande, Lolland, Falster og Femern. (Westphal. II. col. 98).

Otto Pogewisch, Ridder, gav den 1 Martii adskilligt Gods til Neumünster Kloster, og blev der begravet midt i Choret. Den 23 Martii gjorde han sit Testamente, og gav meget til Kirker og Klostere, bød og at der i Lybek skulde kjøbes 2 udenlandske Stykker Silke for 30 Mark og bredes over hans Ligbøre, saa og et godt Stykke Klæde for 12 Mark, som brededes ud over dem igjen; 12 Voxlys hvert af 5 Pund skulde brænde i Kirken ved hans Ligbegjængelse. En Sten bekostet med 30 Mark skulde lægges over

hans

hans Grav; hans Hest og Rustning skulde føres for Ligbøren. (Westphal. l. cit. col. 96–98).

Christopher den Anden Aar 1327.

Den norske og svenske Konge Magnus gjorde bekjendt, at den 14 Junii var i Konunghælde sluttet en Forening imellem hans kjæreste Fætter, Herre Waldemar, de Danskes og Slavers Konge og Hertug i Estland og hans Rige paa den ene Side, og ham selv og hans Rige Norge paa den anden, saaledes: at der imellem Kongerne og deres Riger, Danmark og Norge, skulde være en fuldkommen Forening, stadig Samdrægtighed og sand Fred bestandig, saa at de paa begge Sider skulde gunstigen behandle hinandens Mænd, som komme til Rigerne. Ingen af dem skulde i nogen Maade hjelpe og befordre den andens Fiender, hvilke Mænd, der vilde tjene, skulde have fuld Frihed dertil, dog saa at Ingen af dem holdt sig til sin Herres Modstander. Kong Magni Sigil, hans Moders den svenske Hertuginde Ingeborgs, Bisp Salomon af Oslo, og de Herrer Erling Vidkunnersøn, Drost, Paul Hakonsen, Ivar Amundsen og Johan, Riddere, og nogle Vabnere, deres bleve forhængte. Dette Brev er trykt hos Thorkelin (Analecta p. 118–19). Gadebusch (Liefl. Jahrb. I. 409) gjør denne Anmærkning herved, at da Waldemar var en Ven af Knud Porse, og dog skriver sig Hertug af Estland, saa har denne sidste aldrig havt Estland i Besiddelse. Denne Forening var uden Tvivl et Værk af Knud Porse og Hertuginde Ingeborg, thi Dagen derpaa den 15 Junii, udstædte de norske Mænd i Konunghælde en Forening mellem den berømmelige Fyrste, Herre Kanut, af Guds Naade Hertug i Halland og Samsøe paa den ene Side, og sig det norske Riges Mænd paa den anden, i Nærværelse af begges fornemste Raad, nemlig, at al Tvist, Trætte, Uenighed og Sager af hvad Slags de vare, mellem begge Parter, skulde paa

begge

Christopher den Anden Aar 1327. begge Sider være nedlagde, og venligen dæmpede, saa at de begge skulde i deres Lande og overalt ynde og befordre hinanden, og ej mere tillægge og bebrejde hinanden Noget. Thorkelin har og trykt dette (l. cit. p. 78–79).

Bernhard af Ortolis, Pavens Collecteur, bevidnede, at han den 11 Augusti udi Bergen havde faaet af den trondhjemske Erkebisp for Tienderne af Grønland 1217 Lispund Rosmer Tænder efter norsk Vægt, og solgt dem efter hans Raad, den 6 September til Johan de Pre, en flandrisk Kjøbmand, for 12 Pund 14 Skilling af Tours i Sølv, hvoraf Kongen i Norge fik Halvdelen; og ligeledes havde han faaet for Peders Penge 3 Lispund Rosmer Tænder af Grønland, og faaet for hvert Lispund 2 Skilling Sølv fra Tours. Dette er trykt hos Schlegel (Sammlung. 1 Bd. 1 St. pag. 177).

Den 14 September tilskrev Kong Magnus alle Gulethings Byes Mænd fra Burgvin, og lod dem vide, at han med Raad og Samtykke af de værdige Herrer og sine kjæreste Venner, Erkebisp Eilif, Bisp Audfinn af Bergen, Halward af Hammer og Eric af Stavanger, og andre sine bedste Mænd, havde gjort den Anordning, at den christne Ret, som Kong Hakon den gamle og Erkebisp Sigurd af Nidaros havde givet efter Overlæg med Rigets bedste Mænd, skulde nu holdes mellem alle Mand, paa samme Maade som den da blev givet. Kongen og Drosten Herre Erling Vidkunnersen deres Segl bleve foresatte; Kanzleren Herre Paal Bardersen beseglede, og Ivar Audunarsen skrev det. (Mst. Bartholin. Tom. IV. vel E p. 237).

Fra Bergen den 14 September tilskrev Kong Magnus alle Mænd i Froste Tinglaug et Brev af samme Indhold.

Imellem Bisp Laurentius af Holum og Klosteret Modru- Christopher valle opkom atter Stridigheder, som ved Bisp Jon af Skalholt den Anden bleve afgjorte saaledes, at Bispen gav efter, da man truede ham Aar 1327. med Suspension og paastod at det forrige Forlig var gjort ved List, og at Munkene skulde selv forestaae deres Gods, dog saafremt Erkebispen bifaldt det, hvorom begge Bisperne sendte tvende Præster til Norge, som forbleve der Vinteren over hos Erkebispen. (Johannæi Histor. eccles. Isl. II. 179-80).

Den bergenske Bisp Audfinn bevidnede ved sit Brev af 3 Junii, at han efter Pavens Befaling havde beskikket Indsamlerne af de sexaarige Tiender i Bergens Stift, hvoraf nogle nu vare døde, og at den beløb sig for den hele Tid til 2700 Mark af smaa norsk Mønt efter endelig Beregning. (Mst. Bartholin. IV. 221). Pavens Sendebud Bernhard de Ortolis skrev den 14 Junii til Sognepræsterne af Hamar og Øjvindarwik i Bergens Stigt, at indsamle i Nordhordeland Indkomsterne af de Præste-Kald, som bleve ledige i 2 Aar, og at sende dem til Under-Indsamleren i Bergens Bye.

Paven tilskrev den 28 December den lundske Erkebisp Carl, at indsætte Egislus Birgerson af Prædiker-Ordenen til Coadjutor i Westeraas Stigt, saafremt Biskop Israel Erlandsen fandtes efter Undersøgning utjenlig til at forestaae sit Embede formedelst Alder og Svaghed; og den 29 December forbeholdt Paven sig selv at besætte dette Bispe-Embede, naar det blev ledigt. Efterretning om disse tvende Breve er mig meddelt af Fredenheim.

Den 2 Maj udi Stralsund forskreve de Herrer Johan Aar 1328. Uffesøn, Peder Grubbe og Gregor Tuesøn dem til Herre Ludvig Albrechtsøn, at de skulde tilholde Kong Waldemar

Christopher den Anden Aar 1328. og Danmarks Rige at betale til ham og Arvinger, hvad Gjæld Borgen, Skade og Fængsel, han havde lovet for til dem i Stralsund, Gripsvald, Anklam, Demmin, for hvad de vandt og tabte i Krigen (Hvidtfeld 440). Kort derefter døde denne mægtige Marsk Herre Ludvig Albrechtsøn, og blev begravet i Viborg. (Hvidtfeld ibid.) Dog var han enduu i Live den 14 Maj, thi da haver han udi Nestved som Vidne underskrevet Kong Waldemars Befrielses-Brev til Sorøe-Kloster for Told ved Overgangen over Beltet for Converse og Tjenere. (Diplom. Langeb.). Ja han levede endog den 29 Maj, thi da var han Vidne i Lund ved Kong Waldemars Beskyttelses-Brev for Kanikerne i Tummathorp deres Friheder og Rettigheder, som de havde af de fremfarne danske Konger. (ibid.)

Udi Rostok den 25 Julii gav den flygtige danske Kong Christopher til Borgerne der, med Samtykke af sine Sønner, Eric, Otto og Waldemar (hvilket synes at vise, at de vare der tilstede, og at Eric var paa fri Fod) og med sit Raads Raad: at de med deres Vahre og Skibe maatte frit besøge hans Land Skaane, og Markederne der i Skanør og Falsterbode, losse ud baade paa Helgen- og Hver-Dag, og føre deres Gods enten paa egne Vogne eller ved Kongens Folk, hen til deres Vitter, hvor de skulde have deres egen Foged, og al Ret, undtagen Hals og Haand; Ingen, enten Dansk, Norsk, eller anden Fremmed, maatte anklage dem uden for deres egen Foged, som skulde dømme efter Rostokker Lov. I deres Vitter maatte de sælge uldent Tøj, Linned, Øl, og alt andet efter skaansk Mønt og skjænke Øl af Krus. Naar de sejlede bort, skulde de give den sædvanlige Told, og føre deres Vahre bort enten paa egne eller fremmede Vogne uden at begaae nogen Forseelse, som almindeligen kaldtes Hyllickbroke (hellig Brøde).

Bilde

Vilde de seile til andre Markeder i Riget, havde de Lov dertil imod Told, saa de og maatte frit handle og vandle overalt i Danmark; lede de Skibbrud paa de danske Kyster, maatte de frit bjerge hvad de kunde; overalt i Danmark, undtagen i Skanør, skulde de være frie for Told, og kunde lande hvor de vilde; dersom Kongen vilde bryde med dem, saa skulde han 14 Dage forud advare dem, at de imedens kunde med Skib og Gods begive sig bort i Sikkerhed, og skulde det rostokske Raad gjøre det samme med de Danske. Vidner herved vare: Everhard Molteke, Henric Busche, Riddere, og Kongens Kapellan, Herre Boecius, med flere troværdige Mænd. (Diplom. Langeb.). Man seer heraf, at den ulykkelige Herre vilde endda udøve kongelige Rettigheder i Danmark. Den 26 Junii 1351 udstædte Guardianen Johannes, og Conventet i Rostok, en Vidisse heraf, og Bisp Hermann af Zwerin 1442 atter en Vidisse. I det vedhængende kongelige Segl, sees Kongen siddende paa den ene Side, og paa den anden en Hjelm med 2 Horn ligesom i Kong Waldemars. (ibid.)

Christopher den Anden Aar 1328.

Udi Slaulose den 12 Augusti gav Kong Waldemar Rostokker Borgere frie Sikkerhed og Lejde, at maatte i næste Aar besøge Skanør Marked og handle der imod Tolds og andre kongelige Rettigheders Erlæggelse. Grev Gerhard, Kongens kjære Morbroder, var herved Vidne. (Ungnade Amoenitates p. 367).

Den 13 Augusti udi Slagelse gav Kong Waldemar Frue Elisabeth Peders-Datter, Enke efter Marsken Ludvig Albrechtsøn, hendes Gods frit for Innæ, Stuth og al Tjeneste til Kronen, tog hende i Beskyttelse, og eftergav hende af hendes Gods alle 40 Marks Sager og mindre Sagefald. Denne Frue Elisabeth havde med sin Herre en Søn, kaldet Peder Ludvigsøn. Den ældre Ludvigs Broder Albert, var gift med Inger

Christopher den Anden Aar 1328. Jens-Datter, og vare deres Sønner Albert, Henric, Hermann, Ludvig og Christiern. Hvidtfeld skriver (S. 441) at den ældre Ludvigs Fader Albert, var ej alene Greve af Eberstein, men endog af Glicken, hvilket sidste uden Tvivl er urigtigt, og at denne Alberts Moder var Datter af Esbern Snare og Søster til Frue Jngeborg af Kalundborg, hvorpaa jeg tvivler. Vidst er det, at disse danske Grever af Eberstein vare beslægtede med Rosenkrantzerne, men hvorledes og hvorvidt?

Udi Kiøbenhavn den 24 Augusti forlehnede Kong Waldemar Herre Ludvig Albrechtsøns Børn med Skive, Hierum Herred og Heberig Herred (nu Hindborg) og alt Kronens Gods i samme Herreder Fiskerie og Vrag, hvilket Kongen havde forhen forundt deres Fader istedet for Nørre-Asbo Herred, som han havde forlehnet Hertug Knud Porse med. Grev Gerhard, Kongens Formynder, var herved Vidne. Samme Dag og Sted forbød Kongen ved sit aabne Brev til Skaaningerne, at ingen af hans Fogder maatte hæve Bøder eller Told i Skanør eller Falsterbod, siden Skaane med Markederne og Fiskeriet vare pantsatte til Herre Ludvig Albrechtsøn. Saa skriver Hvidtfeld (S. 441) hvoraf man maae slutte, at hans Børn have og beholdt Pantet.

Kong Christopher opholdt sig under sin Landsflygtighed, deels i Rostok, og dels hos sin Svigersøn den brandenburgske Markgreve Ludvig, hvilket sidste Kröniken, der slutter med 1523, skriver (Script. VI. 224.) og var det saa langt fra, han havde bortkastet alt Haab om igjen at komme paa Thronen, at han tvertimod (Hvidtf. S. 441.) søgte paa alle Maader underhaanden at vinde Rigets Bisper, hvoraf det og lykkedes ham med Bisperne af Ribe og Aarhus, som og Adelen, og anbefalede dem sin Sag paa det bedste, lovende at rette og bedre hvad han havde forsømt, baade mod Gud og den hellige Kirke, og

hver

hver af dem; han vilde bevise Gunst og Naade mod dem, og indrette alle sine Handlinger og Regjeringen efter deres Raad. Udenlands beklagede han for Keiseren, Konger, Fyrster og Herrer, sig over den store Uret ham og Børn var skeet, at han uforhørt Sag var stødt fra Riget; han tilbød sig under deres Dom og Sentents, fordrede deres Hjelp og Bistand, til at straffe sine ulydige Undersaatter, andre til Exempel, og dem selv til Beste, som regjerede. Ved sin Svigersøn Markgreve Ludvig formaaede han dennes Fader Keiseren dog at tage hans Søn Waldemar til sig udi hans Gaard eller ved hans Hof, hvor han blev ridderligen opdragen, og erlangede megen Kundskab og Erfaring, som siden blev ham gavnlig, da han kom til Regjeringen. Keiseren tilskrev og Grev Gerhard et Paamindelses-Brev, at han skulde lade sin Sag komme for upartiske Dommere. Herrerne af Saxen, Pommeren, og Meklenborg bleve beskikkede til at skjælne og dømme i Sagen; men de funde, at Greven havde Ret i at paastaae sit Pant, og hvad Hertug Waldemar angik, som de Danske havde udvalgt til Konge, da sagde Greven, at det ej kom Keiseren ved, eller det romerske Rige. Dette var Alt hvad Keiseren gjorde og maaskee kunde gjøre for Kong Christopher, da han var indviklet i Krig udi Italien, og bandsat af Paven. Imidlertid kom det Christopher tilpas, at de Danske begyndte at kjædes ved Holstenerne, som Fremmede, dem de under Knud 6 og Waldemar 2 havde hersket over, og hvilke ej heller opførte sig som de burde. I saadan Sagernes Tilstand kom dette til, at Grev Gerhard forlangte en Understøttelse af Sælandsfarerne, og til den Ende paalagde Bønderne der en ringe Skat, da de havde tænkt herefter at være frie for nye kongelige Skatter; herover gjorde de Opstand, samlede sig og toge til Vaaben hvad de kunde faae. Greven gik dem imøde og lod dem ved

Christopher den Anden Aar 1328.

Christopher den Anden Aar 1328. Tyslund Bro (ventelig Thorslunde-magle i Smørum Herred) angribe den 14 September ved sine egne Folk og de sjellandske Krigere, som vare veløvede i at skyde; mange af Bønderne bleve da dræbte, flere druknede i Vandet, og de øvrige forløbe sig. Christopher begav sig imedens til Lybek, deels for at være Danmark nærmere, deels og for at være nær ved sin Halvbroder Johan, hvis Uvenskab han nu indsaae at være sig til største Skade, og derfor indlod sig i Underhandlinger med ham, ligesom og denne var villig dertil, fortrydende maaskee paa at Grev Gerhard havde mere at sige i Danmark end han.

Udi Lybek fornyede han den 30 November denne Stads Borgeres Privilegier, ligesom de forrige danske Konger havde givet dem, da de altid havde vist sig tjenstfærdige og velvillige mod ham og hans Formænd; han lagde til at de ej alene havde Lod til at bjerge deres strandede Gods, men om de paa Skibene satte endog Livet til, saa skulde det bjergede Gods dog tilfalde de nærmeste og retmæssige Arvinger. I dette Friheds-Brev findes følgende nyt, at naar de fra de skaanske Markeder førte deres Gods bort paa Vogne til Skibene, og Vognene ej rørte Vandet, saa skulde Godset ansees for "unvorfaren" (ej bortført) og Told kunne gives deraf. Søndagen for Mikkelsdag, og ikke før skulde de aarligen betale Tolden paa Markederne med nye Penge. Deres Vitter eller Boder i Skanør og Falsterbode maatte tilfalde deres nærmeste Arvinger. Vidner herved vare de Riddere, Ulric Moltzan, Henric Moltzan, Johan de Plesse, Kongens Kapellan Boetius; altsaa ingen dansk Mand (Diplom. Langeb.)

Samme Dag og Sted udgav Kong Christopher sit Bevis til sin Halvbroder Grev Johan af Holsten og Stormarn for 20000 Mark purt Sølv Cølnisk, og pantsatte ham for den halve Del deraf

Laa-

Laaland med alt Tilliggende, Rettigheder, Rettergang, Indkomster, Friheder, Jagt, Frugt og alle Vilkaar, ligesom Kongen og hans Formænd havde besiddet det; Grev Johan og Arvinger skulde fredeligen og frit besidde det indtil de 10000 Mark vare udbetalte enten i Lybek, eller i Kiel efter deres Behag; han gav dem og fuld Mønt-Rettighed i Saxkjøping, og Magt til at gjøre Mageskifte paa Møen og Falster, uden derfor at give nogen Kjendelse; skete dem heri nogen Hindring eller Forfang, da skulde Kongen holde dem skadesløs. De andre 10000 Mark skulde han betale paa følgende Maade, nemlig 500 Mark i næste Faste, 1500 saasnart han kom til Danmark, af hvad Penge han først kunde faae ind; Derpaa Mikkelsdag 2000 Mark, og Mikkelsdag Aaret efter, 1330, atter 300 Mark, og endeligen Mikkelsdag 1331 igjen 3000 Mark. Derimod skulde Greven staae ham bie til igjen at indtage sit Rige med 100 Mand forsynede med Vaaben og pantserte Heste, og ogsaa med flere om Behov gjordes, og i yderste Nød med al sin Magt paa Kongens Fare og Bekostning. Alt hvad bevislig Skade han tog paa Fanger af sine Folk, Tab af Slotte, Befæstninger, Lande, Heste, eller noget andet, det skulde Kongen betale ham efter billig Ansætning paa det Sted, og i de Terminer, efter Sigelse af 2 Riddere paa Kongens Side og 2 paa Grevens, som skulde møde paa et vist Sted, og uden svigefuld Udeblivelse, Opsættelse, eller Undskyldning afgjøre Sagen (Hvidtfeld pag. 442.). Paa slig Maade søgte Christopher igjen at komme paa Thronen, ved at betjene sig af den ene holstenske Greve mod den anden. Christopher den Anden Aar 1328.

Cornet (apud Eccardun. col. 1037–38.) Kranzii Saxon. lib. IX. pag. 318. cap. 11. Langebek Script. I. 131. og Cypræus berette, at Kong Christopher forligede sig i Lybek med begge Greverne Johan og Gerhard, paa Vilkaar at han skulde betale dem

80000

Christopher den Anden Aar 1328.

80000 Mark Lybsk og de igjen forhjelpe ham til Riget, og Kongen derfor pantsætte dem Dänisch-Wold og 8 derved eller om Gottorp liggende Kirke-Sogne; men saavel Hvidtfeld (S. 443.) som Christiani (Gesch. von Schleswig u. Holst. III. 140.) skrive retteligen, at da dette ej findes i noget Brev eller Diplom, saa kan det ikke antages; vel muligt dog, at noget saadant er skeet 1330.

Dette Forlig og denne Forening imellem Kong Christopher og hans Halvbroder Grev Johan, skedte fornemmelig, som Kirchberg (apud Westphal. col. 822.) skriver, ved det lybske Raad, med hvilket Kongen tidlig og sildig overlagde, hvorledes han kunde igjen komme til Riget; Herre Henric af Meklenborg, og Johan af Werle hjulpe og meget hertil. Disse sidste havde altid været Kongens Venner, Johan bestandig, og Henric for den meste Tid, og Byen Lybek har rimeligen begyndt at frygte for Grev Gerhards store Magt; maaskee at han og Kong Waldemar have og i noget stødt dem for Hovedet. Christopher har vel ej heller været spar- som paa Løfter.

Schwartz (Historia finium Rugiæ p. 183.) taler om et Forbund sluttet i dette Aar imellem Kong Waldemar og Byen Gripsvald, hvorefter den skulde give Skibe og han Ryttere og at danske Gesandtere kom did for at leje Krigsfolk, men om det skete er ubekjendt. Skade at han ej har ladet trykke dette Forbund, da han har besiddet det. Nu har jeg fundet det i Dähnerts pomm. Bibl. 3 Bd. p. 72-73. Det er givet den 12 Maj i dette Aar udi Stralsund ved Kong Waldemar med Samtykke af hans Raad, og er en Forening mellem ham, hans Krone, det danske Rige, og hans Venner paa den ene Side, og Raadet og Borgerne i Grypsvold og deres Venner paa den anden, saa at de sidste skulde troligen tjene ham i 3 Aar med 1, 2 eller 3 Kogger med velbevæbnede Mænd paa,

paa deres egen Vinding og Tab, mod enhver undtagen mod de Fyrster Bugislav, Barnim og Wartislav Brødre, og Sønner af den slaviske Hertug Wartislaw, saaog Otto og hans Søn Barnim, Hertuger af Stetin, dog skulde de efter deres Antal Bevæbnede have Deel i Fanger og de Skatte kaldet Dighnitz. Kongen skulde lade dem vide det en Maaned forud, naar han havde deres Tjeneste nødig. Derimod skulde og Kongen for hver Cogge staae dem bi med 40 bevæbnede Ryttere mod alle og enhver, undtagen mod Magnus Konge i Norge og Sverrige, Gerhard og Johan, Grever af Holsten og Stormarn, medmindre de fiendligen angrebe Byen, og skulde med Fanger og Bytte og Skatten Dighnitz forholdes med ham som med dem. Han skulde ej indgaa nogen Forening og Stilstand med de Herrer Christopher, forhen de Danskes Konge, Henric, Herre af Meklenborg, Johannes og Johan, Grever af Werle, medmindre Raadet og Byen Gripsvald deri samtykte. Kongens Segl blev hængt for. Vidner vare hans Raad, Knud Hertug af Halland og Samsøe, Ludvig Albrechtsøn, Marsk, Johan Uffesøn (saaledes læser jeg istedet for Johan Otto) Peter Grubbe og Gregorius Due.

Christopher den Anden Aar 1328.

Peder, Abbed af Ringsted, Johan, Abbed af Nestved, Henric, Prior af Andworthescogh, 2 roskildske Kaniker, 6 Riddere, hvoriblant Eskil Konkel, og Olav Flæming, Junker Barnum (uden Tvivl den, som forjog Munkene fra Kamdrup, men som neppe har været en pommersk Herre) og 18 andre, som synes, at have været Vabnere, eftersom en Nicholaus Drucken forekommer deriblandt, bevidnede, at den 3 Februarii paa Sjællands Landsthing i Ringsted, afsagde de Herrer Ingvar Hjort og de 11 andre Nævinger i Sagen mellem Herre Eric Waldemarsøn af Sverrige, og Søstrene af St. Agnetes Kloster i Roskild i den

Christopher den Anden Aar 1328.

Sag om de Gods, Frøkenerne Agnes og Juta, den danske Kong Eric af hellig Erindring hans Døttre, havde skjænket til bemeldte Kloster, sllg Dom efter nøje Overvejelse og Undersøgelse, og det under Eed, at bemeldte Gods vare af ovennævnte Frøkener lovmæssigen givne og skjødede til Klosteret, saa at ingen uden det havde Ret dertil, og havde de Tilladelse til denne Eed af den roskildske Bisp Johan, saa og var Herre Andreas Petersen af Alnethorp tilstede for at see og høre Fremgangen med Nævnings Sager, og at tage Eed af dem paa Herre Eric Waldemarsøns Vegne, efter en offentlig Fuldmagt ham dertil given paa Thinget. Fra Avignon tilskrev Paven den 11 Maj Decanus af Roskild, at den nuværende Abbedisse i St. Claræ Kloster i Roskild, saa og den der var for hende i Embedet, havde deels paa Livstid, deels paa en lang Tid, ja endog for bestandig, bortforpagtet alle Klosterets Ejendele, (hvoriblant ogsaa Vin-Gaarde nævnes, vetteligen efter vedtagen italiensk Formular) og det til Klosterets store Skade, da endskjønt pavelig Stadfæstelse var erholdt over Noget, saa skulde bemeldte Decanus søge at igjenbringe det Altsammen til Klosteret, og tvinge Modsigerne dertil ved Band, saa og dem, der ej vilde vidne (Langebeks Diplomat. og Mst. Bartholin. Tom. VI. vel H. p 952–55.)

Den 8 September i Kjøbenhavn tilstod Ingvar kaldet Hjort at han havde (til Forlehning) af sin kjære Broder, den ærværdige Fader, Herre Johan, Biskop i Roskilde, Kjøbenhavns Slot, Kjøbenhavns Bye, og den søndre Gaard der, kaldet Østergarth, samt de tvende Bispe-Byer Solbyærg og Sævesløf, sig overladt tilliges med Boskab og Udgifter (expensa, maaskee snarere Indkomster) og forbandt han sig til igjen at tilbagegive alt dette uden nogen Vegring og Begjering af Skadesløsholdelse, naar Biskoppen eller

Roskilde Capitel, ifald han skulde frafalde, det forlangte. Ved et andet Brev af samme Dag og Sted tilstod han at have tilligemed bekommet, 400 Brød, 4 Tønder af Hunnledrik (saa rart var det endda paa de Tider, at have Øl sat paa Humle, da man endda brugte Pors) 8 Tønder Pors, 1 Skjeppe Smør, 20 Sider Flesk, Kjødet af en halv Oxe, 5 levende Søer, 6 Flasker Salt, en Stegepande (Sartago) 2 Tønder (dolia) 4 Kjædler (caldarea) 5 Potter, 1 Morter, 1 Borddug, 1 Haandklæde, 1 Bækken, 7 store Dyner, 2 mindre, 80 Læs (plaustrata) Byg, 100 Læs Havre, 5 Skjepper Hvede, 1 Lispund (talentum) Byg, 3 Heste til Plougen, 3 Hopper med et Føl, 6 Plougjern, en Vogn, 1 Skjeppe, 1 Last Pors, 1 Senops Qværn, 1 Øl Mølle (mola) snarere et stort Fad, alle Redskaber til Bygningen, og 3 Blider (Balistæ); hvilket altsammen han lovede at tilbagegive, naar Bispen eller Capitlet det forlangte. Til Slutning tilstod han og at have faaet 60 Læs Hø. Heraf udstædte Prædiker-Brødrenes Prior Broder Benedict i Roskild, Gerlac Minoriternes Custos der, og 2 roskildske Borgere deres Vidisse den 11 Januarii 1337 efter Ingvar Hjorts Død, hvoraf man maae slutte, at han har beholdt Kjøbenhavn i Forlehning, saalænge han levede. Af denne Optegnelse sees ellers hvor indskrænkede og kummerligen fornemme Danske paa de Tider endda levede. (Dipl. Langebek). Christopher den Anden Aar 1328.

Efter Pindsen gav den jydske Hertug Gerhard paa Slottet Gottorp nogle Nonner Privilegium. Dette Brev findes hos Westphal T, III. col. 363 og 64 og synes det at være givet den 25 Maj (thi Datum lyder underligen saaledes: Proxima et unica feria post festum Pentecostes). Det er et Frihedsbrev til Nonnerne i St. Johannis Kloster i Slesvig; han tager dem under sin Beskyttelse, frigiver dem fra Leding, Innæ, Stuth og al Af-

 gift

Christopher den Anden Aar 1328. gift og Byrder til sig, undtagen for Stæders Bygning, og Landets almindelige Forsvar, og skulde deres Bønder og Tienere alene sende deres egne Procurator til Tinget. Han skriver sig her Hertug af Jylland, Greve af Holsten og Stormarn, og Formynder for den ypperlige Fyrste, Herre Waldemar, de Danskes og Slavers Konge.

Udi Bremen den 16 Julii stadfæstede den bremiske Erkebisp Borchard (Westphal II. col. 100.) Gaven af Patronats-Retten ved St. Nicolai Kirke i Kiel til Neumünster Kloster givet ved Grev Johan af Holsten og Stormarn med Samtykke af Grev Gerhard af Holsten og Stormarn. Deri siges, at da Neumünster laae midt blandt et forkert Folk, og havde lidt ved fiendtlige Indfald, ved Rov, Brand og mange Fornærmelser meget paa sit Gods, saa var det nu blevet forflyttet fra sit gamle Sted til et beqvemmere nyt. Samme Erkebisp tog den 19 Julii Hellig-Geistes Hospital i Kiel under sin Beskyttelse, da det baade paa Gods og Personer var bleven meget fornærmet, og gav han hver den, som besøgte det, og omgik dets Kirkegaard, 40 Dages Aflad. I Bremen den 20 Julii (Westphal. II. 101.) stadfæstede samme Erkebisp Neumünsters Klosters Forflytning til et andet Sted, befol at det nye skulde bære samme Navn, bekræftede alle dets gamle Privilegier, og gav han dem, som hjalp til dets Bygning, omgik dets Kirkegaard, eller fulgte andægtigen Herrens Legeme, som bares til de Syge, 40 Dages Aflad, Klosterets gamle Aflad uberskaaret.

Den 14 Julii betalte Gjafalldur Ivarsen af Hjeltland i Pave-Tiende til Bisp Audfinn i Bergen og Svein Sighurdarsen, Fæhyrde (ɔ: Skatmester) i Kongsgaarden, 7 Skippund og

1 Lis-

1 Lispund Uld, (Diplom. Langeb. og Mst. Bartholin Tom. E. p. 246.) Christopher den Anden Aar 1328.

Udi Nidaros den 19 August bragte Erkebisp Eilif ved sit Brev (Mst. Bartholin IV. 246–47. Tom. VI. 669–70.) i Erindring, hvorledes Christ Kirke i Nidaros, der med rette kaldtes Norges Krone og Prydelse, og hvor St. Olufs Helligdom var, og Jertegn skedte, var brændt den 4 April, saa at ej alene Træværket, baade uden og inden, men endog Stenstolperne og Klokkerne med mange kostbare Ting, Pillarer, og Stenbuer oppe og nede toge Skade. Men da han ej alene mægtede at rejse den op igjen, saa haabede han dog at det kunde skee ved Guds Forsyn og gode Mænds Hjelp, hvorfore han bad Enhver at hjelpe hertil efter Evne, allerhelst Paven havde dertil givet Aflad deres Sjele tilbedste.

Da Indvaanerne i Sogn ei vilde yde Tiende, saa tilskrev Bisp Audfinn dem et skarpt Brev den 2 August, ligeledes dem i Firde Fylke den 24 Februar, og at de skulde give Tiende og Told der. (Barthol. Mst. Tom. IV. 235–36.)

Den 14 Julii beskikkede Johan de Serone og Bernard de Ortolis ved Brev fra Oslo (ibid. 149–52.) de bergenske Kanniker Haqvin, Savo og Johan Hvide til deres Fuldmægtige i Norge at indsamle Pavens Penge, og ligeledes (ibid. 204–6) fra samme Sted den 6 August den Adelsmand Raimund af Lamena, Junker Arnold af Bosonæs, Kjøbmand i Montpellier, og Kjøbmanden Peter de Linariis, for at indsamle al den Gjeld, de og Pavens Kammer havde at indkræve i Norge.

Udi Oslo den 16 August gjorde Kong Magnus bekjendt, (Lagerbring III. 249–50. Monumenta Scan. p. 11–16.), at Paven havde forundt ham den halve Del af de 6aarige Tiender i hans Riger, til at overvinde Christi Fiender, Hedningerne, nemlig

Christopher den Anden Aar 1328.

lig Russer og Careler, som grændsede op til hans Riger, især til Norge; og beløb disse Tiender sig for Nidaros Stigt til 4208 Mark og 2 Øre af smaae norsk Mynt, heri vare indberegnede 667 Mark Sølv, beregnede til 2200 Mark og 2 Øre smaae norsk Mynt, saa og 7 Øre Guld beregnede til 27 Mark samme Mynt (altsaa gjald 1 Øre Guld 4 Mark Kobber); af Bergens Stigt 2700 Mark smaa Mynt, hvoriblandt vare 80 Guld Gylden, beregnede for 80 Mark smaa Mynt; af Grønlands Stigt 12 Pund og 14 Skilling af Gros fra Tours; af Ørkenøerne 72 Mark Sterling, hvilke tvende Summer tilsammen beløbe sig til 256 Mark Sterling; af Stavanger Stigt 1494 Mark; af Aslo Stigt 5002 Mark og 1 halv, og en halv Øre smaa norsk Mynt; af Hammer Stigt 1563 Mark smaa norsk Mynt; af Upsal i Sverrige 3832 Mark og 2 Øre svenske Mynt, som blev ombyttet med Sølv, og blev da til 770 Mark vejet Sølv; af Strængnes 1333 Mark Svensk; af Linkjøping foruden Øen Gulland, 3791 Mark, hvoriblandt vare 12 Guld-Gylden, 6 Pund 13 Skilling af Gros fra Tours, 2 Pund, 3 Skilling og 3 Penge Sterling, 22 Skilling og 8 Penge Behmisk, 2 Mark, 1 Øre og 1 halv Skilling Guld; af Wexiö 263 Mark, 6 Øre og 16 Penge; af Aaros 1117 Mark og 1 halv; af Skaane 4133 Mark og 5 Øre. Til Thytkill Erkepræst af Oslo blev givet for hans Omkostninger med at indsamle i Oslo Stigt 50 Mark af smaa norsk Mynt og Vægt. Den halve Del heraf modtoge for Norge Erkebisp Olav (Eilif) af Nidaros, Bisp Audfinn af Bergen, og Halvard af Hammer, og for Sverrige Herre Ivar Augmundsen kaldet Ropa, Ridder og Befalingsmand paa Slottet Bagahus. Johan af Serone satte sit Segl herfor i Avignon den 17 Julii 1329, og en Vidisse blev heraf udstædet af Kong Magnus 1352 førend den 15 September med Strængnæs

Kapi-

Kapitels Segl. Heraf sees at 4 Mark Norsk da svarede mod 1 Mark lødig Sølv, hvorefter at regne Lagerbring anmærker, at Kong Magnus fik af Norge 44695 Daler svensk Sølvermynt, og af Sverrige 36268, naar antages at 5 Mark svenske Penge da gjorde 1 lødig eller 24 Daler Sølvermynt, det er 8 Rd. i dansk Mynt; hvoraf følger, at Kong Magnus oppebar af Norge 14898 Rd., og af Sverrige 12087, hvilke vare mange Penge paa den Tid, saa at Paven her viste sig meget gavmild og brvaagen.

Christopher den Anden Aar 1328.

Nu tænkte Kong Christopher for Alvor at tage sit Rige ind igjen, (Hvidtfeld p. 444.); hertil havde han Hjelp af sin Halvbroder, den holstenske Grev Johan, og Lybekkerne, Grev Gunselin 6 af Wittenberg, Herrerne af Werle, især Johan venteligen 2, og fra Meklenborg, ikke af Herre Henric selv, som Kirchberg, (Westphal col. 82.) og Hvidtfeld loc. cit. skrive, thi han døde den 22 Januarii, men af Landet i hans tvende unge Sønners Navn, da de vare Christophers Vasaller i Henseende til Gnoyen, Rostok og Schwerin. Medynk kan have gjort noget til dette, men især Grev Gerhards saa tilvoxende Magt. I Februarii maaske kom, rimeligen fra Lybek, Kongen og Grev Johan først til Lolland, og dernæst til Falster, hvor Nykiøbing Slot blev belejret, og overgivet ved Dagtingning (Capitulation). Derfra drog de til Vordingborg, hvor Bønderne vilde hindre dem Landgang, men bleve saa slagne, at Mange satte Livet til, ved det Hertug Knud Porse, samt Adelen, og de bedste Krigsfolk ej vare nærværende, men meget langt derfra. Derefter gav Kong Christopher Breve ud, hvorved han tilgav Sjellandsfarere, og alle dem, som igjen vilde falde til ham; herved voxte hans Partie, Lollikkerne, Sjellandsfarerne og Falstringerne, som vare kede af Kong Waldemar,

Aar 1329.

Christopher den Anden Aar 1329.

og især af Grev Gert, dagtingede med ham, i Tanke at han nu ved sin Fornedrelse og Landsflygtighed havde forandret og forbedret sig. Denne hans Fremgang opmuntrede de Bisper Jacob Splid af Ribe og Svend af Aarhus, som meget roses i det gamle Vers gjort paa de Tider, (Script. VI. 565.) til aabenbar at tage hans Parti, hvilket ogsaa Adel, Borger og Bønder i Nørre-Jylland gjorde i Hobetal. Holstenernes haarde Regimente da de bortførte al Landets Ejendom, Klenodier og Alt hvad der var smukt, som den lundske Erkebisp Nicolaus beretter (Script. VI. 629.) gjorde, tilligemed det, at man vanskeligen finder sig i fremmed Aag, meget hertil. Den svenske Historieskriver Ericus Olai skriver derfor, (editio Loccenii p. 123.), at Holstenerne som de Danskes Naboer, ansaae sig for klogere, og tragtede ved en naturlig Ambition efter at herske over dem, og naar de deri bleve forhindrede, fattede de et svart Had til dem, og af samme Sinds-Lidelse plagedes de Danske igjen i Henseende til de Svenske. Adelens og Folkefordom bringe meget Ondt tilveje. Bemeldte Jyder overfulde nu Hadersleb, hvor den unge Kong Eric Christophers Søn sad fangen, indtoge og brændte Slottet, hvor Grevens Krigsfolk laae inde, og sendte Eric til de andre danske Rigsraad i Sjelland og Skaane, for at stille en Forpligt fra sig, at han ej vilde hævne sig over hvad hidindtil var hændet ham; og overleverede Raadet ham til Arvingerne af Marsken Ludvig Albertsøn, i hvis Hænder han forblev en tidlang. Nu rejste ogsaa Skaaningerne sig op, og faldt Erkebisp Carl af Lund tilligemed Adelen fra Kong Waldemar, og forligede sig med Christopher, saa de troligen skulde staae ham bi, som deres Herre og Konge, og han igjen tilgive dem deres Forseelse og aldrig tænke derpaa og forunde dem deres Gods. Dette Forlig blev oprettet i Roskild. (Hvidtf. 444.) Alting tegnede sig

nu

nu vel for Christopher, men hans egne uoverlagte Handlinger blev ham altid til stor Hinder. Saaledes skede det, da han vilde drage til Kjøbenhavn, for at indtage den, at Ingvar Hjort, en anselig Ridder, mødte ham undervejs, og paa Spørgsmaal hvorledes han torde være saa dristig at møde ham, som han forhen havde saa højt fortørnet, svarede at han vilde forsone sig med ham og overgive Kjøbenhavn, hvorfor han og strax stilte Borgen. Men Grev Johan, som, for sine forstrakte Penges Sikkerheds Skyld, ønskede at have den i Besiddelse, sendte ilende nogle Folk iforvejen did, for at tage Slottet og Byen i Besiddelse af bemeldte Ridder paa Kongens Vegne. Da nu Kongen kom did, saae han dem udstikke Grev Johans Fane med Nellebladet, hvorover han blev saa vred paa sin Halvbroder, at han ufortøvet forlod alle Ting, og drog over til Jylland, forblivende paa Skanderborg Slot. Saa fortæller Hvidtfeld (p. 444), og maaskee han af den Aarsag har forladt Sjelland, men vist er det, at han ej forblev uvirksom paa Skanderborg; thi man finder ham i Paaske-Ugen paa Palme Søndag den 16 April at beleire Gottorp Slot, og havde han stort Haab om at indtage det, dersom ej nogle Danske, som yndede Greven, havde selv bragt Besætningen derfra, og dersom ej Abel, en fornem gammel Krigsmand, og Farbroder til Kong Waldemar, og uægte Søn af Hertug Waldemar, som laae der inde, havde tapperligen sat sig til Modværge. Hvidtfeld (p. 451) gjør vel denne Abel til en Farbroder af Kong Christopher, men det er klart at han var Kong Waldemars Farbroder, thi det bevise baade Diplomer, som og det gamle nylig anførte latinske Vers (Scriptor. VI. 556), hvor han kaldes Kongens Farbroder, og hvor ved Konge ingen anden forstaaes uden Waldemar, da der ej noget Sted i det tales om Christopher. Bisperne af Ribe og

Christopher den Anden Aar 1329.

Christopher den Anden Aar 1329. Aarhus fulgte Christopher i denne Beleiring, samt al Nørre-Jyllands Magt, baade til Hest og Fods. Hvidtfeld (p. 451) vil, at Christopher her kun krigede med Waldemar, og at han tænkte, at Gert ej skulde tage sig det an, saa at han derfor siden des lettere skulde blive hans Mester, naar han havde overvældet Waldemar; men herved betænker Hvidtfeld ikke, at det var Gert, som da ejede Hertugdømmet, og ej Waldemar. Det var derfor intet Under at Gert hastede Gottorp til Undsætning, angreb de Danske, og slog dem, ved nogle af deres Egnes Forræderie, fangede 400, og befriede Slottet. Corner skriver (col. 1038), at der bleve dræbte 900 Danske og de fornemste Jyder fangne, men han fejler, naar han tilskriver Grev Johan dette. Fangerne bleve fordelte om i Tydskland. (Petrus Olai i Script. I. 129). Efter dette ulykkelige Slag var det nok især at Christopher opholdt sig paa Skanderborg Slot, uden at foretage noget videre i lang Tid, og at han da forlagde sine Heste og Folk i Klosterne for at skaffe dem Underholdning, men hvorved Klosterne udtæredes, og han opvakte megen Had og Skrig imod sig. Christophers Myndighed var da saa slet befæstet, at fremmede Herrer henvendte sig i vigtige Ting til Grev Gert og Hertug Knud (Porse). Saaledes tilskrev den engelske Kong Edvard den første fra Wyndsore den 28 April, og kaldte ham Greve af Holsten, det danske Riges "Custos," sin kjæreste Ven, om et Skib tilhørende hans Kjøbmand Robert af Musgrave, Borger i Newcastle, som Knud, Hertug i Halland, Henric Swart, Borger af Wysmar, Hermann Wackron, Borger af Caupmanhaven og Brian af Caupmanhaven med sin Broder og flere Ildgjernings-Mænd (malefactores) og Søerøvere havde plyndret i Caupmanhaven, hvorover han forlangte Ret, og om det samme tilskrev han og Hertug Knud, Johan

han Blome, Wackron, Brian og hans Broder. (Rymeri Acta publ. Tom. II. pars. III. p. 24).

Christopher den Anden Aar 1329.

Christophers Bortgang fra Sjelland, har uden Tvivl foraarsaget, at Waldemars Partie igjen spildte Mester der, thi jeg finder i de islandske Annaler No. 423 (Mst.) at Hertug Knud Porse holdt ilde Hus der, brændte Klostre og Huse, dræbte Folk, og plyndrede Gods, og i de kongelige islandske Annaler hos Langebek (Tom. III. p. 132) at der var Strid imellem ham og Ivar Rafn, en Anhænger af Christopher. Dog var denne Strid snarere maaskee mellem Knud og de Norske, eftersom de islandske Ann. Mst. No. 410 og 428 tale i dette Aar om Krig mellem dem. Man har og et Brev af denne Hertug givet i Sjøburgh Fredagen efter Dionysii Dag, altsaa enten den 14 April eller og den 13 October, men vel snarest den første, dog Skade at det er uden Aarstal, hvori han tilskriver Raadet og Menigheden i Bergen, og klager over Norges Drost Herre Erling, og de andre Mægtige i Norge, at de forholdte ham og hans Frue Ingeborg deres Gods uden mindste Skyld eller Brøde paa deres Side, hvorpaa de krævede den Almægtige til Vidne, og det efterat Forening var indgaaet mellem dem og det norske Rige; og derfor bade de dem at lægge sig imellem, og at formaae ham til at staae fra sligt Foretagende. Fra Kaupmanhafn fjerde Paaskedag, altsaa den 26 April, om det er givet dette Aar, tilskrev han Bisp Audfinn af Bergen, at Nogle uskyldigen søgte at beføre ham, at han vilde sin Herres Kong Magni, og det norske Riges Værste, da han dog krævede Gud til Vidne, at han ubrødeligen vilde holde det nylig indgangne Forlig i Konningelde (Kongehelle). Da dette Forlig sluttedes den 15 Junii 1327, saa er maaskee disse Breve det første af 16 October 1327 og det andet af 6 April 1328, og saa tjene de ej til at vise,

 at

Christopher den Anden Aar 1329. at Knud Porse og Waldemar have 1329 spillet Mester i Sjelland. Begge ere under Hertugens Secret. I dem begge skriver han sig Hertug af Halland og Samsøe. Men om Aaret af Knud Porses Breve er twistig, saa er det derimod vist, at Kong Waldemar udstædte den 1 Junii et Brev i Kalundborg, hvorved han stadfæstede den Gave af Fughlæthæ-maklæ i Aars Hæred af Frue Margrete, Enke efter Herre Henric Albrechtsøn, til St. Agnetes Jomfrue-Kloster i Roskilde skeet ved hende selv og Herre Peder Grubbæ paa Sjellands Landsthing. Herre Knud Niclæsøn var herved Vidne. (Langeb. Dipl.). Den 18 Junii var Kong Waldemar i Kjøge, og tog der ved sit Brev Indvaanerne under sin Beskyttelse, stadfæstede alle deres Privilegier, lige med Roskilder Borgeres, og gav dem frie for Told. Gerhard, Hertug af Jylland, Greve af Holsten og Stormarn, hans Morbroder og Formynder, var hertil Vidne. Det er og indført i en Vidisse af Sjellands Landsthing 1434 (ibid.). Naar jeg betænker alt dette, saa skulde jeg næsten troe, at Jyderne havde foretaget Gottorps Belejring paa deres egen Haand, og at Christopher ej var kommet til Danmark før i Julii og Augusti, og har indtil den Tid havt Forhindringer. Beklageligt, at hans Historie er saa mørk og saa slet skreven af de Tiders Skribentere.

Følgende Forbund blev den 13 August sluttet i Stokholm mellem Magnus Konge af Sverrig og Norge, og Herrerne Johan og Henning af Werle ved de sidstes Sendebud.

Alle, som dette Brev see eller høre, hilse vi Hans og Henning, med Guds Naade Herrer af Werle, kjærligen med Gud. Kjende vi for Alle, at Aar efter Guds Byrd, 1329, Tirsdagen efter Vor Frue Assumptionis Dag, udi Stokholm, gjorde vi en Contract med højbaarne Fyrste, Herr Magno, Sverrigs og

Nor-

Norges Konge, ved fornuftige Mænd, Herre Klemend Rosseboede Ridder, og Herman Rosseboede, vor Notarium og Legater, hvilke der havde Fuldmagt paa vores Vegne, at gjøre en evig Contract og Enigheds-Fred, i saa Maade. Først at vi ville staae mandeligen bi, med fornævnte Kong Magno, at afværge hans Skade, og forfremme hans Gavn og Nytte imod hver Mand, i hvis Maade vi kunde, af vor yderste Formue, og dertil imod at staae alle hans Fiender og Uvenner, og synderlig Knud Porse Ridder, med alle sine Tilhængere og Hjelpere, af yderste Magt at fortrykke, ødelægge, og al Skade paa at føre. Item dersom det sig og saa begav, fornævnte Herre Magnus, Konge over Sverrig og Norge, at have nogen Bistand behov af os, da skal han sende tvende af sine Riddere til vor Kjøbstæd Gustrow, eller andensteds, hvor vi da ere, imod tvende af vore Riddere; hvilke fire Riddere paa hans og vores Vegne skulde overveje Sagens Lejlighed, og venligen samdrages, om hvad Hjelp og Bistand vi hannem gjøre skal, og hvad de blive til Eens om, ville vi med allerstørste Villighed komme hannem til Hjelp med; men dersom vi have fornævnte Konning Magni Hjelp og Undsætning ibehov, da skal vi og sende tvende Riddere til hans Kjøbstæd Calmar, eller andensteds hvor han er, imod tvende af hans Riddere, hvilke der skal overveje, hvad Hjelp og Bistand vi af hannem skulle formode, og undfange. Item dersom det sig begav, at stormægtige Herre og Fyrste, Herre Christopher, Konge i Danmark, vilde indgaae nogen Eendrægtighed og Forligelse med fornævnte Knud Porse, imod fornævnte Kong Magni, eller vort Raad og Samtykke, da ville vi dog forfølge fornævnte Knud Porse, og hans Tilhængere og Medfølgere, hvor og i hvis Maade vi dennem betræde kunde; ikke maa heller fornævnte Kong Magnus, uden vort Raad eller Villie,

Christopher den Anden Aar 1329.

Christopher den Anden Aar 1329.

eller vi uden hans Samtykke, gjøre nogen Forligelse med fornævnte Knud Porse, i nogen Maade. Saa ville vi ikke formedelst denne Contract og Pagt, noget at nægtes eller afbrydes, af den Contract vi tilforn have gjort med stormægtig Herre, Christopher Konge i Danmark, eller den, som er samtykt imellem fornævnte Konning Christopher af Danmark, og Konning Magni Raad af Sverrigs Rige, men skulle alle holdes uryggeligen og ubrødeligen i alle Maader. Og denne Contract, som er nu gjort imellem den gode Herre, Kong Magnus og os, skal ingenlunde være fornævnte stormægtigste Fyrste og Herre, Kong Christopher skadelig, men i alle Maader nyttig og gavnlig. Til ydermere Vidnesbyrd hænge vi vore Indsegle neden for dette vort aabne Brev. Givet Aar og Dag, som foreskrevet staaer.

Dette Brev som haves alene paa Dansk hos Hvidtfeld (i Folioudg. S. 443–44.), viser, at der vel da var Forbund mellem Kong Christopher og Herrerne af Verle, men at de frygtede for at han skulde forlige sig med Knud Porse, som de kun kaldte Ridder, og altsaa erkjendte ham ej for Hertug, thi de vare hans affagde Fiender, fordi han havde frataget dem deres Arve-Gods i Sielland efter deres Moder Margrete, Kong Christophers Søster, og da Magnus var ligesaa stor Fiende af sin Stiffader Knud Porse, og hans Raad endda mere, saa søgte de at bestyrke sig ved ham. Man maa ellers heraf slutte, at Christophers Sager begyndte da at gaae vel, og at Knud derfor vilde forlige sig med ham, for at have En at hælde sig til. Torfæus har dette Brev paa Latin (Tom. IV. pag. 457–58.), men det er maaskee kun oversat efter Hvidtfeld.

Den 21 September var Christopher i Copenhavne, som han skriver det i et Brev af det Datum, og ej Kopenhagen,

som hos Hvidtfeld p. 450, hvor det findes paa Latin. I bemeldte Brev skriver han sig de Danskes og Slavers Konge, og Hertug i Estland, og lover deri, at Estland skulde med Slotte, Stæder, Befæstninger, aldrig, hverken ved ham selv eller Eftermænd, sælges og pantsættes, mageskiftes, eller paa nogen Maade adskilles fra det danske Rige. Af Ærbødighed for Jomfru Marie, og for sin og Forældres Sjæle, gav han Døttrene af Estland af særdeles Naade, at de maatte arve deres Forældre, men efter deres Død skulde Arven tilfalde Kongen. De nærmest Beslægtede skulde efter Forældrenes Død være deres Formyndere; hans Raad i Estland skulde herefter faae en Myndighed i at dømme som hidindtil; Ingen af hans Hovedsmænd eller Embedsmænd maatte handle herimod. Kongens og Bisp Olavs af Reval, deres Segl bleve forhængde. Kongens Raad vare herved nærværende. Det findes og indført i en Vidisse af Kong Magnus af 1347. (Diplom Langeb.).

Christopher den Anden Aar 1329.

Kort efter dette forligte Christopher sig med Hertug Knud, og overlod ham Sønder-Halland, Nørre-Asbo Herred, Samsøe og Kalundborg, hvorimod han maatte igjengive Herrerne af Werle deres Arvegods. Nørre-Halland var derimod nu i Kong Magni Hænder, som i forrige Aar havde indtaget Hunnehals fra sin Moder og Stifmoder; thi rimeligen har Magnus paastaaet at burde være i Besiddelse af det Land, hans Fader havde havt til Lehn. Saasom Ludvig Marskes Børn og deres Farbroder Herre Albert, som deres Værge, vare i Besiddelse af Helsingborg og hele Skaane, saa indgik Grev Johan af Holsten en Forening med dem den 28 September, som findes saaledes paa Dansk hos Hvidtfeld (p. 445) oversat af Latinen: Aar 1329 Dagen for Mikaelis, til Helsingborg, haver Grev Johan af Holsten og Stormarn,

Herre

Christopher den Anden Aar 1329.

Herre af Lolland, Falster og Femern, taget Hr. Albret Albretsøn, Frue Else Pedersdatter, Hr. Ludvig Albretsøns Marskens Efterleverske, og hans Børn, udi sin Beskyttelse, lovende, inden en Maaned efter, at skulle forskaffe dem Lyster og Bleginde qvit og fri, med Mynten til Lund, en Gaard hedder Winderis med Hjerumherret, og Heborgherret med al kongelig Rettighed, for 8000 Mark cølnsk, dog at de aarligen skulde korte udi Hovedsummen, hvad de oppebære af fornævnte Gods. Forskrevne Pant skal ikke tages fra deres Arvinger og dem, før de aldeles ere fornøjede; han vil betale alle de Penninge, som de ere Hertug Knud af Halland og Samsøe skyldig, samt Johan Uffesøn, Gregers Tuesøn, Peder Grubbæ, Peder Nielssøn, Otte Litle, Riddere, og andre deres Gjeldnere, som de ville forvisse til ham, hvilke ville tage hans Haand derfor, hvilket og skal kortes i Hovedsummen; derforuden skal fornævnte Hr. Ludvigs Arvinger, ubehindret nyde efter Kong Waldemars Brevs Lydelse, alt Kronens Gods udi Thye og Mors, som dem er forlehnt. Item forbenævnte Hr. Albret skal nye Hjerumherret og Holstebro udi Harsyssel, hans Livstid at raade for, efter hans gode Villie; han skal ingen Rigens Laugdags-Breve stede at gaae over fornævnte Arvinger. Item hvis Kong Waldemar eller Grev Geert hans Farbroder vil tiltale fornævnte Arvinger, eller deres Forlovere, for Tilsagn, Løfte, om Slotte, Forlehninger, dem gjorde, da skal vi beskytte og beskjerme dem. Forskrevne Hr. Albret, hans Medarvinger og Slotsfolk paa Helsingborg, de maa ubehindret udføre deres Gods, hvor de ville uden Told. Hvis skete, at Hr. Albret og hans Medarvinger, skete noget Forfang paa deres Gods udi Fyen og Jylland, for Helsingborg Slots Overantvordelse, da skulle vi udi andet Gods udi Sjelland eller Skaane gjøre dem lige godt Veder-

lag.

lag. Fornævnte Hr. Albrets Frue, Frue Else, Hr. Ludvigs Børn, Medarvinge og Anhang, skulle nyde alle deres Friheder, som de kan kjendes af Kong Waldemars Tid friligst at have nydt og brugt.

Christopher den Anden Aar 1329.

Man seer heraf, at Christopher havde allerede overladt sin Halvbroder Lolland, Falster og Femerm, og desuden rimeligen overladt ham Sjelland og Skaane, Altsammen til Pant for de forstrakte Penge. Dette viser og at Johan ej hjalp sin Broder for intet; thi Pantet overgik langt Pengenes Værdie. I Henseende til Femern, lader det, at Grev Johan selv har idetmindste besluttet for altid at forene det med Holsten, hvad end Christophers Mening har været; thi Ugen efter St. Hans Dag lod han sig give af Femerns Indbyggere en Forsikkring, at de aldrig vilde unddrage sig det grevelige holstenske Herskab. Grev Johan maa endda den 30 October ej have været offentlig forligt med sin Broder Kong Christopher, efter deres sidste Misforstaaelse, endskjønt der vel har været en hemmelig Forstaaelse mellem dem; dette sees af følgende Brev mellem ham og Ludvig Marskes Arvinger, hvorved han end mere forsikkrede sig Skaane, og fik tilligemed Christophers Søn Kong Eric i sine Hænder, hvorved han havde stor Fordel ved alle sine Underhandlinger med begge Kongerne Christopher og Waldemar, og med Grev Gert. Brevet lyder paa Dansk hos Hvidtfeld (p. 446-47) saaledes: Alle dem som nærværende Brev see eller høre læse, Johannes af Guds Naade Greve udi Holsten, Stormarn, Herre udaf Lolland, Falster og Femern, evindelig Hilsen med Gud. Vi gjør Alle vitterligt, at vi det Slot og Amt Helsingborg, og alt dets tilliggende Gods, som haver været den ædle Herre, Hr. Ludvig Albretsøn, fordum Kongen af Danmarks Marsk, og hans Efterleverske Frue

Christopher den Anden Aar 1329.

Else, og Hr. Ludvigs Børn, pantsat paa Danmarks Riges Vegne, og den Konges, som de Danske vilde antage, nu igjen at have annammet, og fornævnte Frue Else, og Hr. Ludvigs Børn, haver derforuden antvordet os Hr. Eric, fordum Konge Christophers Søn, som paa Danmarks Riges Vegne, haver været tilbetroet Hr. Ludvig, uskadt i alle Maader, saaledes, at vi forbemeldte Hr. Eric skulde føre uskadt til almindeligt Danehof, uden hannem desforinden noget menneskeligt tilfalder af Gud, gjørendes af ham hvad som de beste Rigets Mænd efter vort Raad synes om ham, dog at de Danske skeer noksom og sikker Forvaring ved Orfejde af ham. Ydermere, vi tage Frue Else, hendes Børn, Tjener og Tiunde under vor Fred, Beskyttelse og Beskjermelse, lovendes inden en Maaned fri at lade dennem overantvorde Bleginde og Lyster, for hver Mands Tiltale; item Mynten udi Lund, kongelig Gods udi Avelund, Befalning udi Forsherred, og Aasumby udi Skaane, og alt det Gods Kronen tilhør udi samme Amt, desligeste Skiveby, den Gaard Vinderis, det Amt Hereborgherred i Jydland, med Ager, Eng, Skov, Mark, Fiskevand, Fægang, alt Tilliggende, rørende og urørende, med al kongelig Rettighed, for 8000 Mark Sølv i Pant, til et frit Underpant; dog med Beskeed, at Alt hvad de optage aarligen detsmidlertid af fornævnte Gods, det skal regnes udi Hovedstolen og afslaaes. Fornævnte Gods skal ingenlunde tages fra dem, inden de aldeles ere fornøjede. Vi skal betale hans Gjeld, som han, hun og Børnene ere Knud Porse, Hertug til Halland og Samsø, Johan Uffesøn, Gretzers Tuesøn, Peder Grubbe, Peder Nielsøn, som kaldes Lutke eller Lycke, Riddere, og andre deres Gjeldnere skyldige, som de ville indvise til os, hvilke vi kan forvisse, og de der ville tage vor Visen, dem skal vi tilfredsstille, som og skal for-

tes

tes i Hovedsummen. Ydermere, Frue Else og hendes Børn skulle quit og frie nyde Thye og Morse Forlehninger, og alt Kronens Gods sammesteds, som Kong Waldemar haver dennem forlehnet med, som hans Breve derom ydermere formelder. Om Kronens Gods udi Thye og Mors blev dem med Magt fratagen, eller ved Retten afvunden, da skal vi stille dem tilfreds, efter Erkebisp Carls, Sverrigs Fyrstes, Hertug Knuds fornævnte, Peder Jonessøns, Degn til Lund, Anders Pederssøns af Alnerup, Marqvard Stackes, og Eggert Bruchtorps deres Tykke, eller som meste Delen dem synes, Vederlag der for skal skee. Vi lade ydermere fornævnte Hr. Ludvig, hans Hustru, og Børn, quit, fri og krasfuisløs, for al Rente, Indkomst, vist og uvist, oppebaaret af Kronens Gods, eller Regnskab deraf at gjøre os, eller nogen paa Kronens Vegne, lovende derhos, om os hændes at indgaae med vor Broder Christopher, fordum Danmarks Konge, nogen Sone, da ville vi der udi indelukke dem. Vi skal ingen Breve, enten efter Rigens Ret, eller i andre Maader, give over fornævnte Hr. Ludvigs Børn, om nogenhaande Gjeld. Om Kong Waldemar eller Grev Geert, vore Fættere, vilde beskylde fornævnte Frue Else, hendes Børn, eller deres Løftesmænd, for noget Løfte, dem at være skeet, om Slot og Lehn, da skal vi af al vor Magt forsvare dem, og holde dem uskadte og undskyldede. Fru Else, hendes Børn, og Slotsfolket paa Helsingborg, skulle have fri Magt at forflytte deres Gods af Slottet, fri for Told, hvor dem lyster; hvis fornævnte Frue Else, hendes Børn eller Slotsfolk miste noget deres Gods udi Fyen eller Jydland, for at de havde overantvordet os Helsingborg, da skal vi inden et Fjerding-Aar efter, vederlægge dem lige Gods udi Sjelland og Skaane, naar vi derom tilsiges. Frue Else, hendes Børn, Anhang og Tjenere, skulde nyde deres

Christopher den Anden Aar 1329.

Christopher den Anden Aar 1329.

Gods med slig Frihed og Privilegier, som forbenævnte Kong Waldemars Brev dem givet indeholder, og de det hertil have havt.

Den 12 November blev derpaa fuldkommen Forlig sluttet mellem begge Brødrene Kong Christopher og Grev Johan, som lyder paa Dansk hos Hvidtfeld saaledes: Aar 1329 til Tingsted i Falster, Søndagen efter St. Mortensdag, haver Kong Christopher, Danmarks og Venders Konge, udgivet hans Brev til sin Broder Grev Johan, at imellem ham og alle hans Hjelpere paa den ene, og Grev Johan af Holsten og alle hans Medhjelpere paa den anden Side, er skeet en endelig Sone og Forligelse, i saa Maade, som efterskrevet staaer. Først lod Kongen Grev Johan, og alle hans rette Arvinger, det ganske Land Femern til et Arvelehn, baade til hans Sønner og Døttre, med al kongelig Rente, saa han og hans Arvinger intet skulde have der udi at sige. Ydermere satte han fornævnte Grev Johan, Lolland, med det Slot Aaleholm, til Underpant for 20000 løde Mark Sølv, cølnsk Vægt, med al Rente, dog fornævnte Land og Slot at følge ham og hans Arvinger, naar Pantepengene blev betalt. Ydermere satte han ham udi Pant Skaane og Sjelland, undtagendes Kallundborg, og hvad der tilligger, og undtagendes hvad de af Venden, de af Meklenborg, og Hertug Knud Porse haver der i Landet. Disse fornævnte Lande lod han ham for saa mange Penge, som han ham redeligen kunde paaregne og bevise. Ydermere satte han ham Hintsgavel i Pant for det Slot Kallundborg, og skal der lægges til begge Huse saa meget, som de redeligen kunde holdes af. Hr. Johan Pless, og Claus Lobeck, paa Kongens, og Hr. Marqvard Stacke, og Borcherd Bruckriloepe, skulde der forordne. Kunde han ikke faa ham Hintsgavel, da skulde han det belægge, og ikke ophøre før han fik det. Behøves Grev Johans Hjelp, da skulde han og følge Kongen

gen til dets Belejring, og saa skal det Greven overantvordes. Ydermere, hvad Slot falder eller vindes kan i Jydland, deraf skal Kongen og hans Arvinger lade Greven opbære den sjette Part, og den skal han og hans Arvinger aarligen annamme, indtil den Dag de deres Gjeld og Sølv aldeles haver optaget, hvor Kongen raader for Slot og Land. Ydermere skal man lægge til fornævnte Slot og Lande, som Grev Johan haver i Pant, saa megen Rente, som to danske og to tydske Riddere dem synes, at man redeligen kan holde fornævnte Slotte med; og hvad Grev Johan og hans Arvinger over den Regning og Lignelse opbærer af disse Lande, det skal aarligen Kong Christopher afslaaes udi den Summa, Landene ere pantet for. Naar Skat opbæres udi de Lande, maa Kongen have sit Bud derhos, det samme maa og Greven gjøre, og have sit Bud hos, naar Skat gives. Grev Johan og hans Arvinger skulde forvisse for dem og deres Arvinger, at naar de haver oppebaaret saameget Sølv og Penge, fornævnte Slot og Lande staae for, skulle de ubehindret igjen følge Kongen. Erkebispen af Lund hans Folk, Clerici, Præster, skulde have efter denne Dag en endelig Sone. Var det saa han løste disse Lande, da skulde de blive ved denne Sone. Bønderne udi Skaane og Sjelland boendes, skulde efter denne Dag være udi samme Sone med ham og hans Arvinger, fornemlig Hr. Albret Albretsøn, Marsk Ludvigs fem Børn, og alle deres Venner, Hr. Peder Nielsøn Lutke, og Pros Jonesøn Brødre, og alle deres Venner, Hr. Anders Pedersøn af Alnerup, Hr. Anders Nielsøn, Hr. Peder Styge, Hr. Kjettel Pedersøn, Hr. Peder Jensøn, Cantzler, og Hr. Hermind Præst til Søborrig, Riddere, Niels Andersøn, Johan Hasenberg, Henric Pedersøn, Eric Jonesøn, Aage Has, og skulde lade dem blive ved al

Christopher den Anden Aar 1329.

deres

Christopher den Anden Aar 1329.

deres Ret og Frihedet, som de redeligen kunde bevise. Ydermere den Sone som Grev Johan haver gjort imellem os og Grev Geert, den skal blive imellem os og vore Arvinger stedse. Ydermere, vi tager udi vor Sone, Hr. Uffe Nielsøn, Hr. Eske Brock, og alle de som haver givet og vendt dem til os, de skulle blive ved al deres Rettighed, Frihed, Gods, som de redeligen kan bevise deres. Vi skal og holde Hertug Albret af Saxen, alle de Breve vi ham haver givet. Gjøres det ibehoff, da skal Grev Johan følge os paa Jydland og Fyen med 100 Mand; er det og fornøden, skal han følge os med al sin Magt, det samme skal vi gjøre ham paa Sjelland og Skaane, den ene hjelpendes den anden, som det haver ibehoff. Hvem denne Hjelp bedes, skal forsørge dem med Kost. Ydermere vore Slotte udi Fyen og Jydland, skulde vi befale Hr. Johan af Venden, og Hr. Johan Pless, disse skulde forsikkre Grev Johan derudi, og forsørge hvad Lehnsmændene skulde have aarligen, og hvad Grev Johan, som det galt dem selv an, det lovede han dem. Ydermere de som paa vore Vegne skal besidde eller indtage Slotte udi Fyen og Jydland, de skulde forvisse Grev Johan, at om vi brød denne Sone udi nogen Stykker, da skulde de beholde Slottene ham tilgode, indtil det bedres. Ydermere de som udi Sjelland og Skaane skulde annamme Slottene paa Grev Johans Vegne, de skulle forvisse os, at om Greven brød noget af disse Stykker, da skal de med Slottene blive hos os, indtil Greven det bedrer. Var det og, at vi ikke holdt disse Stykker, da skal de af Venden, og de af Meklenborg, med al deres Magt, som de have udi Danmark, være os imod, og hjelpe Greven, og følge Greven med 50 Mand, og skal blive vor Fiende, indtil vi det bedrer; disse 50 Mænd skal Greven give Kost, og betale dem deres Skade. Var det og, at Grev Johan

brød

brød disse Stykker, da skal de fornævnte Herrer tjene os med fornævnte Hjelp i alle Maader som forskrevet staaer. Var det saa, at vi eller Grev Johan, brød denne Sone udi nogen Maade, Hvilken den der bryder, den skal de af Venden og Meklenborg ikke hielpe udi Tydskland, og hans af Meklenborg Riddere skulde ham det forvisse, at de skulde det værge, hvor de kan, at af hans Havne og Land skal ingen Hjelp komme den til Hjelp som dem bryder. Ydermere, var det saa, at vi brød Hertug Knud Porse den Sone i nogen Maade, som imellem ham og os er giort, da skal de af Venden og af Meklenborg, med hvis Slotte de have udi Danmark, de ogsaa som paa vore Vegne have Slotte inde udi Jydland og Fyen, blive hos Hertug Knud, og vor Fiende, indtil vi det bedrer. Ydermere, med denne Sone skulle blive løst alle de Fanger, som ikke haver tinget. Og alle Rejsige, som ere fangne udi Fredstid, skal ledige lades. Ydermere, Dronningen af Sverrige, og Grev Gunzelins Børn af Wittenberg, og alle Tydske som vore Tjenere have været, hvor de helst ere, de skulle nyde og bruge alt deres Arvegods, som de have havt, og endnu have udi Danmark. Var det saa, at Nogen havde Breve at fordre Gods med udi Danmark, dem skal vi lade vederfares udi Danmark den Del ret er. Hvad Skade som skeet er udi Fredstid, skal staae, paa vore Vegne, til Henric Molzan og Hr. Johan von Plesse, og paa Grevernes Vegne, skal det staae paa dem af Oldenborg og Eric Brockdorp. Ydermere, hvis vi løse Kallundborg og Søborg, før vi løse de Slotte, Grev Johan skal have i Pant af os, da skal fornævnte Slot antvordes Greven, løse vi og tilsammen vore Lande og Slotte af Grev Johan, da skal de som Kallundborg og Søborg inde have, antvorde os fornævnte Slot, naar vi have betalt dem Pantepengene. Ydermere, alle disse fornævnte Lande,

Christopher den Anden Aar 1329.

Christopher den Anden Aar 1329.

Lande, Skaane, Sjelland, Lolland, og Slotte der udi liggendes, Helsingborg, Falsterbo, Skanør, Vordingborg, Søborg, Korsør, og Aalholm, dem lade Vi Kong Christopher og Vore rette Arvinger Grev Johan og alle hans rette Arvinger, med al kongelig Ret og Frihed, Landgjeld og Skat, som deraf kan komme, med Kirkens og gejstlige Lehn, og give ham Magt at forlehne alle gejstlige Lehn i de Lande, som Kronen haver at forlehne, indtil fornævnte Lande bliver ham igjen afløste, og om Nogen ville forhindre ham paa fornævnte Pant, skulle vi forsvare ham der udi. Ydermere, nu paa Tirsdag otte Dage, skal der holdes en Dag til Helsingborg, der skal vor Søn, Kong Eric, gjøre alle dem en Sone, om al den Del dem er skeet imod, og Onsdagen næst efter, skal Grev Johan antvorde ham fornævnte vore Riddere, og skal paa hvert Sted sendes Folk. At denne Sone skal holdes, lovede han med hans to Sønner Eric og Otto, Hr. Henric Molzan, Hr. Henric Morder, Hr. Hejne von Bosvolde, og Hr. Conrad Moltke, Riddere, Conrad Preen, Claus Hane, Vicke, Otto, Thideke Moltike, Vabnere. Ydermere, lovede med ham, Hr. Johan og Henrike, Herrer af Verle, Hr. Vike Lobek, og Hr. Herman von Cromon, Hr. Henric Normann, Ridder, og Claus von Lobek. Ydermere lovede med ham Junker Albret von Meklenborg, Hr. Odbert von Luzowe, Hr. Henric von Bernekov, Hr. Johan von Plesse, Henrike Moltke, og Godske von der Møllen. Givet og skrevet til Lingstede, Aar 1329, Søndagen efter St. Mortensdag. Udi saa Maade fik Grev Johan Skaane ind, og skrev sig nu Herre af Holsten, Stormarn, Femern, Lolland, Falster, Skaane, og Hovedsmand udi Sjelland. Med Hertug Knud Porse af Halland gjorde han slig en Contract, at alt hues ham tildisf var

imel-

imellem imod gjort, skulde være glemt, Hertug Knud skulde beholde Halland, Samsø, nørre Asbo-Herred, og hvad mere Forlehninger han inde havde i Sjelland eller Skaane; han skulde igjen slippe, hvis Gods de af Verle eller Venden tilhørte udi Sjelland, som han havde annammet; gjorde han derimod, da skal de af Venden og Meklenborg, med hvis Slot de have i Danmark, staae ham imod, og de som have Slot inde udi Jydland og Fyen, skulde holde med Hertug Knud. Midlertid dette skete, lagde Grev Johan sig udi at forlige sig med Grev Geert. Til en Indgang blev dem først berammet en Anstand imellem paa nogen Tid; Midlertid skulde Grev Geert beholde, hvad Pant han inde havde, Kongen skulde beholde hvad Rigets Gods, som ikke var udsat. Christopher den Anden Aar 1329.

Man seer af dette mærkelige Brev, at der da var Forlig mellem Christopher og Gert, bragt tilveje ved Johans Mellemhandling, venteligen efter Slaget ved Gottorp, og maa man heraf slutte at Gert var villig til at forlade Waldemar, naar det kun maatte skee paa gode Vilkaar. Hvad der forstaaes ved Dronningen af Sverrige er meget mørkt, dog bliver det uden Tvivl kun en Feil hos Hvidtfeld, og skal vel betyde Ingeborg, Enke efter den svenske Hertug Eric, og ved hendes Børn forstaaes dem, hun havde avlet med Knud Porse; eller maaskee snarere Kongens Søster, Margrete, den svenske Kong Birgers Enke, som med hendes Børn Agnes og Cathrine maatte tilligemed Christopher flygte af Danmark. Efter dette blev et nyt Forlig indgaaet med Hertug Knud, og deri paa nye forsikkret ham Alt hvad engang var bleven ham overdraget, hvorimod han skulde lade dem af Verle faae deres Arvegods i Sjelland, og skulde Herrerne af Verle og Meklenborg staae ham imod om han brød dette Forlig, og ligeledes

Christopher den Anden Aar 1329.

skulde de gjøre, som havde Slottet i Sjælland og Fyen. Med Grev Gert blev endvidere en Anstand gjort, og skulde han imedens beholde hvad han havde i Pant, og Kongen beholde hvad Gods der ej var pantsat. Fra denne Tid skrev Grev Johan sig Herre af Holsten, Stormarn, Femern, Lolland, Falster (om hvilket Land vel intet nævnes i Forliget af 12 November, men som maaske forstodes under Lolland) Skaane og Høvedsmand i Sjælland. Danmark var altsaa ved Aarets Slutning i maadelig Tilstand, sønderrevet og deelt mellem Mange, og derfor uden nogen egentlig Konge, thi endskjøndt Waldemar ej havde frasagt sig Regimentet, saa havde han dog Intet at sige, og var desuden endda et Barn, og Christopher var ej endnu indsat. I Anledning af dette siger ovenmeldte gamle latinske Vers (Script. VI. 556.) at Skodborgaaen var nu Danmarks Grændse, at en Djævel havde med Snor maalet Landet, og frataget det Rygen, Slavien, Skaane, Sjælland, Falster, Femern, Angelen, Holsten og Sønder-Jylland, hvilket viser, tilligemed dette at Kongen kaldes et Barn, at det er skrevet førend Christopher igjen blev indsat. Uagtet alt dette tog Overdaad og Vellyst dog til; man forandrede Klædedragt, gik med langt Haar og snevre, og venteligen korte, Klæder; man efterabede Skjøge-Sæder hentede fra Tydskland, saa skriver den gamle latinske Poet l. cit. gik med krusede Slør, store hvide Hætter, spidse Ærmer ligesom Horn og lodne Frøndser; de Gejstlige vare Stridsmænd, og derhos ustadige og ubestandige, Krigsfolket og Ridderne var svagt, Adelen lod sig bestikke; med alt dette var man stolt og opblæst, og krydrede sin Tale med franske Ord (saa oversætter jeg verba Franchis ampulosa stomachans ingentia) hvilke Ord de vel lærte paa deres Rejser til Paris.

Venskabet mellem Kongen og Grev Gert var da saa stærkt at Kongen lod ved den sidste fange Bisp Tucho af Børglum, i Anledning af mange Klager, Kongen førte imod ham, hvorom mere i næste Aar. Over denne Gjerning blev da efter Constitutjonen, gjort 1256 i Vedel, lagt Forbud paa Riget, som varede i 7 Aar og længere. (Hvidtfeld p. 449.) Venteligen er denne Fangelse sket sidst i Aaret. Christopher den Anden Aar 1329.

Den 28 Januarii stiftede Drosten Laurentz Jonssøn et nyt Kanik-Præbende ved Riber Domkirke og blev Brevet derom udstadet af Augho Ywersen, Jacob Grubbe, Peder Gotysen, Marsk, 4 andre Riddere, hvoriblandt en Galt, og 6 Væbnere, paa Viborger Landsthing, og gav Drosten hertil alt sit rørlige og urørlige Gods, imod at hans Aarstid (d. e. Fødsels og Dødsdag) skulde paa hans Dødsdag bestandigen holdes med Messer og Vigtlier. Brevet er trykt hos Terpager (Ripæ. Cimbr. p. 131-33.)

Fra Avignon den 21 Junii tilskrev Broder Johan Niborg, Pavens Poenitentarius, Bispen af Ribe eller hans gejstlige Vicarius, ved Hennikin Henceri Søn af Ribe, Magister i de frie Konster, og Præst i Stiftet, hvorledes denne var bleven bandsat, suspenderet og forbudet, fordi han havde lagt voldeligen Haand paa nogle verdslige Præster, og andre Religions-Personer (venteligen Munke) for at have baaret Vaaben, leget med Terninger og andet utilladeligt Spil; gaaet ind i Kroer, Enge, "Blada" (maaske Lader) Vin-Bjerge, Hauger og paa andre forbudne Steder, havt Omgang med Bandsatte, begaaet Hor, ej betalt Collecter, Tiender og andre Paalæg paa bestemt Tid, og været overhørig mod An- og Forordninger og Befalinger, saavel af Provincialerne som paa Synoderne, og af Pavens Legater, samt andre Embedsmænd, Sogne Præster og anden sin Øvrighed; han havde og forsømt at læse sine

 cano-

Christopher den Anden Aar 1329.

canoniske Timer og af Vanhellighed og Ukyndighed i Lovene dog vedblevet at forrette Guds-Tjenesten, Alt dette havde han aabenbaret for ham i Skrifte-Stolen, og nu var han derfor bleven afløst, og sendtes til dem med edelig Løfte at erstatte hvem og hvad han havde forseet sig i; de skulde derfor efter nogen Suspension, og naar han opfyldte hvad han havde lovet og den paalagde Poenitence, ham igjen annamme, men om han det ej gjorde, da forkynde ham Band (Mst. Bartholin. Tom. VIII. p. 351.)

Den 9 October skjænkte Erkebispen til alle de Kaniker, som residerede i Lund, og sang i Choret, alle de Rettigheder i sit gandske Stigt, som tilhørte ham for Afløsning fra Band for Mandsdrab; undtagen paa hans Land Borrinholm, og af alle hans Undergivende (Familia) hvor de boede, som og af hans Famulus der residerede ved hans Gods ved Capellet i Lund, stiftet af ham. Den som holdt dette skulde faae Deel i alt det gode, som skeede i Lunde Kirke. (Magni Mathiæ Series p. 123.)

Samme Erkebisp lod op til Lunde Kirkes syndre Væg opbygge St. Dionysii Kapel og Alter; han stiftede og et Alter St. Margrete til Ære, og gav dertil noget Gods i Altrup, beliggende i Gersløf Sogn; til sit Kapitel gav han Gods paa Bornholm, og Eyendeel i Landsbyen Esperødt. Han stadfæstede og Gaven til Kanikerne af 100 Mark nye skaanske Penge, udaf Mønten i Lund, som indkom aarligen St. Mortens Dag, og ligesaameget af Tienderne i Gjødinge Herred, begge Dele skjænkte af Erkebisp Eseger, som og hvad der ofredes paa det høje Alter, skjænket af Erkebisp Andreas. Han fastsatte og, ligesom Eseger, at de Kaniker, der meer vare borte end nærværende, skulde ej ansees for nærværende. (Mathæi Series Episc Lund. 122. Diplom. Langeb.)

Efter

Efter Bzovius (Tom. II. col. 550.) fik Pave Johannes den aarlige Afgift af Kongen i Dannemark i dette Aar, ligesom af mange andre Konger. Han anfører derfor Pavens Breve, dog uden at indføre dem. Christopher den Anden Aar 1329.

Udi Reval den 1ste Maj skjænkte Ridder Helmold af Saghen med sin Hustrues Samtykke til Klosteret Pades Alt hvad han ejede i Skov og Græsgang (frondibus & cespitibus) mellem Klosteret og Midten af Floden eller Vandet ved Landsbyen Wasomule til evindelig Ejendom, saa og hvad Agre hans Esther havde i det Aar besaaet med Rug; de skulde og betale sædvanlig Tiende til Klosteret; hvad Jord Estherne havde oprøddet, gjort Braade af, og besaaet med Byg, det skulde de for eet Aar beholde, men dog tiende deraf efter Sædvane til Klosteret; men siden efter skulde hverken han, Eftermænd eller Estherne have nogen Deel i alle disse Jorder, dog skulde Indbyggerne af Wasamule beholde det sædvanlige Brænde. Da dette Skjøde giver megen Oplysning i det gamle Agerbrug, saa har jeg ladet det trykke i Bilagerne. (Arndts Liefl. Jahrb. 2ter Th. S. 413.)

Bisp Gudmunds Billede blev sendt til Island (Scriptor III. 132.) venteligen for at agtes som en Helgens.

Den 19 Martii bevidnede Bardur Petursun Gulathings Lagmand (Diplom. Langeb.) at han med tvende Andre havde været i Stor-Stuen i Bergens Kongsgaard angaaende et Kjøb, og gave Parterne hinanden, til Bevis paa at dette skulde ubrødeligen holdes, en Øxe kaldet Kerling, og et Horn, kaldet Nafli. Jo mindre Mennesket ejer, jo høiere agter han det, saa at han endog giver ubetydelige Ting selv egne Navne.

Catrine Runctes (Comtesse) af Orkenøer og Katanes tilskrev fra Kirkuvog den 24 Martii i sin Herres Kong Magni 10

Christopher den Anden Aar 1329.

Regjerings Aar, Herre Erling Vidkunsyn, den norske Konges Drost, om at hun havde kjøbt af hans Ombudsmand Herre Sigurd Ingiortsyn den Jord, som han selv, og Herre Hakon og Frue Kristine havde ejet paa Raghvalsøe, saa og om en Jord, som hendes Herre J . . len havde givet hende; hun bad derfor at Drosten vilde sende hendes Ombuds-Mand i Bergen hans aabne Brev herpaa; saa vilde hun derfor give ham 25 Pund Ensk (Engelsk) enten i Engelske Penge, eller i gamle gode Ører. Uden tvivl var Magnus da Greve over Ørkenøerne og Cathnes og altsaa hendes Mand. (Dipl. Langeb.)

Den 11 Februar udstædte tvende Kaniker i Bergen, og Sven Sigurdtsen, Kongens Fehirde i Bergen, et Brev; og bevidnede derved at de havde været tilstede i Dom-Kirkens Sakristie og havde seet der en Deel Penge indsamlede til Pave-Tienden af Ørkenøernes Bisp i 6 Aar, som beløbe sig til 113 Mark Sølv efter norsk Vægt; denne blev delet i tvende lige Parter, hvoraf Raymund af Lemena med sine Medfuldmægtige, beskikket dertil af Pavens Nuncier, tog den ene Deel, og den anden Deel tog den bergenske Bisp Audfinn paa Kongens Vegne, beskikket dertil af Erkebispen, og de Store i Landet (Mst. Bartholin. Tom. IV. 252.). Den 26 December tilskrev Erkebisp Eilif 2 Kaniker i Bergen og Raymund af Lemena som vare Pavens Under-Collecteurs, hvorledes han havde fornummet, at de havde taget mere end de skulde af Collecten fra Ørkenøerne og Stavangers Stigt, tvertimod Pavens Bud, da Paven havde tilladt Kongen at tage det halve deraf, for at imodstaae de Uchristne, hvilket han beder dem at rette under Kongens "Ublide" (Vrede). Dette Brev er paa Norsk (ibid. pag. 253-54.). Samme Dag tilskrev han og som pavelig Embedsmand, paa Norsk, Thorgvin Tofasyn, Klerk, at han skulde flye til Bisp Audfinn de 300 Mark af

Hertug-

Hertuginde Ingeborgs Gods, som hun fik tillaans i Opslo af Christopher Pavetienden, og det under Kongens Ublide (ibid pag. 254.) Den den Anden 26 Junii stadfæstede Erkebispen den Dom, som var faldet imod Aar 1329. Abbed Arne af Lyse Kloster angaaende Fiskeriet i Floden Os, udi bemældte Abbedi, og i en Deel Kaniker af Nidaros og Bergen deres Nærværelse. Denne Abbed og hele Conventet tilskrev Bisp Audfinn om bemeldte Fiskeri, at de bestandigen havde besiddet det i Ro, efter Kong Magni og følgende Kongers, og de Erkebispers Johannis og Jorunds Privilegier, saa og den nuværende Erkebisp Elavs. Den 12 Januarii appellerede Abbeden fra Bisp Audfinn til Erkebispen; han protesterte og mod Bisp Audfinn som Dommer, da han paastod at Klosteret havde Immunitet; benægtede at have talt noget mod Paven, eller foragteligt mod Erkebispen, eller at have handlet imod Cardinal Wilhelms Constitution. Den 16 Februarii lod han oplæse sin Protest i det bergenske Consistorium. Den 1 Martii tilskrev Bisp Audfinn derpaa Erkebispen ved denne Appel og Protest. Efter dette fulgte ovenmældte Erkebispens Dom den 26 Junii, efterat han forhen, den 8 Junii, havde tilskrevet Hakon Præst i Oslo, og twende andre Præster, og truede dem fordi de holdt med Abbeden (Bartholin. l. cit. 558-68.)

Den 3 September fra Oslo tilskrev Kongen dem i Bergen, at der brugtes utilladeligt Vintap, derfor maatte hverken Ind- eller Udenlandske bruge den uden efter Rigs-Raadets Tilladelse og ellers bøde 8 Ørtug og 13 Mark. Kongen og Drosten Erling Vidkunnesen forseglede det (Diplom Langebek.)

Den 10 October tilskrev Erkebispen Bisp Audfinn, at han havde fornummet hvorledes Præste-Embedet i Dal havde staaet saa længe ledigt, at dets Besættelse derover var tilfaldet ham, hvorover han den 6 havde beskikket Barder Einarsen, sin Kanik, dertil

Christopher den Anden Aar 1329.

til, i de andre Kanikers Overværelse. Herpaa svarte Bispen tilbage, at han den 2 November havde faaet Erkebispens Brev, og at han gjerne skulde opfylde det, dersom han ej længe forhen, den 27 September, havde bortgivet Kaldet til Klerken Herre Audfinn, som studerede i Cantabryg, allerhelst Herre Hakon Thorias Kanik havde den 13 Augusti frasagt sig Kaldet, saa at de som havde berettet Erkebispen om Tidens Forløb, havde faret med Falskhed, og agtede han ej at bortgive noget af Bergens Bispesædes Ret. I et norsk Tillæg, venteligen skrevet af Bispen selv, fører han Erkebispen til Gemyt hvad han om Sommeren havde lovet ham i Tunsberg, og siger ham derhos nogle Høfligheder (Bartholin. l. cit. pag. 269–70.) Strax derpaa den 7 November appellerte Bispen i denne Sag til Paven, i en Skrivelse til Erkebispen udfærdiget i Consistorium i Bergen. Den 6 December svarte Erkebispen ham, at Arnfinn havde været hjemme over 1 Aar fra Skolen, og at altsaa mere end et halvt Aar var forløbet, som han havde erfaret fra Stavanger og Hammer. Forresten svarer han meget mildt og beder Bispen indrette det saa at intet Sædes Rettighed lider derved (ibid. pag. 272.)

Fra Oslo den 13 Maj gav Bisp Audfinn Sir Peter i Hammer Fuldmagt at hæve Pavetienden i Nord-Hordeland, da Paven maatte værge den hellige Kirke mod Guds Uvenner, og forhen den 6 Maj havde han herom paa norsk tilskrevet alle dem, som dette vedkom. Denne Pavetiende beløb sig i Bergens Stigt til 30 Mark af Fyrda-Fylke, med Abbeden af Selin, til 28 Mark af Sogn, 13 af nord-Hordeland, 10 af Voss og Hardanger, 17 og en halv af sønder-Hordeland (ibid. p. 273–75). Fra Oslo i sit tolvte Aar altsaa den femte i Julii Maaned, om det er fra dette Aar, som jeg troer, tilskrev Kong Magnus dem i Bergen paa Norsk, at tydske

og

og andre Kjøbmænd havde kæret for ham og Raad, at Varene vare nu ej mere saa gode som forhen, fordi de samledes om Vinteren; Byens Raad klagede derimod, at Byen var saa opfyldt af Fremmede, at de Indenlandske kunde intet handle; Kongen havde derfor besluttet med Raad af sine kjæreste Venner Erkebisp Eilif, Bisp Salomon af Oslo, Drosten Herre Erling Vidkunnersøn, og alle andre Rigets Raad, at alle Udenlandske, som bragte gode Vare, skulde frit handle efter hans Morfaders Kong Hakons Anordning, og de som kom did om Korsmesse om Vaaren maatte ligge til Korsmesse om Høsten, men fra Korsmesse om Høsten til den om Vaaren, maatte ingen Udenlandske, som ej var gift der og havde en norsk Kone, handle eller ligge der, eller leje Hus, men solgte eller kjøbte han noget, da tilfaldt det Kongen. Ingen Fremmed maatte kjøbe Malt, Korn, Smør, men alene Vadmel, som blev givet dem i Betaling. Paa Torvet maatte de ej opkjøbe Qvæg, Høns og andre Fødevare. Lax og andre Fisk maatte kjøbes paa Torvet og Bryggerne. — Skade at der er Meget borte i denne mærkelige Forordning. — Ligeledes fra Oslo den 12 December skrev Kongen til Indvaanerne i Bergen, at han hørte at de fremmede Vare, især Klæde, vare meget forfalskede, ligeledes var og Vin, Vox, Honning, Ris, Specerier, Mel, Malt, og alt andet blandet med mange slette Ting. Slige Vare skulde være forbrudt til Kongen og desuden gives 8 Ørtug og 13 Mark i Brevebrud, uden han selv 12te kunde sværge, at han ej vidste, det var forfalsket; og dog Godset være forbrudt. Poul Byrdsen, Kanzleren, beseglede det, og Poul Klerk skrev det. Dette Brev findes paa Dansk i Edvardsens haandskrevne Beskrivelse over Bergen, hos mig p. 306–8.

Christopher den Anden Aar 1329.

Den 5 Maj befol Paven ved en Bulle fra Avignon til den svenske Geistlighed (Magni a Celse Apparat. p. 110) at hans Bulle

 mod

Christopher den Anden Aar 1329. mod Keiseren af samme Dag skulde oplæses i alle Kirker, hver Festdag, og den 23 Maj befol han det samme om Bullen mod Petrus af Comaria, som kaldte sig Nicolaus 5. Der kan ingen Tvivl være, at jo ligedanne Buller ere blevne sendte til den norske og danske Geistlighed, som til alle katholske Rigers.

Aar 1330. Udi Ribe den 4 Februar (qvinta Dominica infra Epiphaniam Domini) holdt Kong Waldemat Nonne-Klosteret Ø fri for at give Precarier (en Slags Skat) til hans kjære Morbroder Grev Gerhard af deres plyndrede og brændte Ejendele, efterdi bemeldte Grev Gerhard havde givet alle Klostere i Nørre-Jylland frie for disse Precarier til sig af deres plyndrede og brændte Gods, og tilligemed at der af deres andre Gods kun skulde gives den halve Del af bemeldte Precarier, nemlig 5 Skilling Sæd (annonæ) eller en halv Mark Sølv af hver Mark Sæd i Indkomst (altsaa gjældte 10 Skilling Sæd saa meget som 1 Mark, det er 10 Rigsdaler, og var hver Skilling Sæd da 1 Rigsdaler). Grev Gerhard var herved overværende (Diplomat. Langeb.) Saadan Ødelæggelse af de jydske Klostere maa vel være skeet i forrige Aar ved Kong Christopher, som efter Hvidtfeld (pag. 444) meget plagede og fornærmede Klosterne.

Grev Johan søgte nu at formaae Waldemar til at frasige sig Riget og at lade sig nøje med Hertugdømmet Sønder-Jylland, og som han endnu var hel ung, og havde ingen meer, der tog sig ham an, saa bevægede han ham lettelig hertil; men vanskeligere var det at formaae Grev Gert til at afstaae Sønder-Jylland. Dog endeligen lykkedes det ham ogsaa med ham, og har man i den Anledning de Kongers Christophers og Erics aabne Brev givet i Ribe den 25 Februar, (Hvidtf. p. 451–52, Christiani Geschichte II. 410) hvor-

Christopher den Anden Aar 1330.

hvorved de overlode til Grev Gerhard, deres Svoger, (hvilket synes at vise at Kong Eric havde da allerede ægtet Grev Gerts Søster Elisabeth, hvilket vist meget tjente til at befordre Forliget) og til hans virkelige Arvinger deres hele Land Fyn med al kongelig Rettighed, og "Dominium utile," samt alle Vasaller, som boede der, og al Ret, Nytte og Brug, med alt sit indbringende og Indkomster, ligesom de selv hidindtil havde ejet, og overlode det ved Lehns-Retten til bestandig Besiddelse; dog forbeholdt de sig de Øer, som laae omkring Fyen, og som ej kunde rides til. For dette skulde Greven tjene dem og Arvinger med 50 pantserte Heste og Folk imod alle og enhver, undtagen imod Hertugdømmet Sønder-Jylland, og Grev Johan af Holsten, dog paa Kongens Tab og Gevinst. De skulde strax overgive ham Slottet Hindsgavel med det halve af Fyen, men derimod beholde Slottet Nyborg med det halve af Fyen, indtil Slottet Helsingborg var igjen overantvordet dem. Døde Junker Waldemar, Hertug af Jylland (altsaa maa han imellem den 4 og 25 Februar have frasagt sig Riget) uden retmæssig Arving, saa skulde de være forpligtede til at forlehne Grev Gerhard og Arvinger med Hertugdømmet Sønder-Jylland, og naar da Greven og Arvinger vare ved Junker Waldemars Død komne i Besiddelse af Hertugdømmet, da skulde han igjen afstaae Fyen til dem og det danske Rige uden nogen Modsigelse. Men satte sig nogen imod Grevens Besiddelse af Fyen eller Hertugdømmet, da skulde de af alle Kræfter staae Greven bi. Greven og Arvinger og deres Embedsmænd skulde i Fyen øve alle de Rettigheder og Skikke, som Kongerne personligen kunde, og dømme i Sager efter Landets Lov. De skulde have Patronat-Retten, og Forestillinger til Kirker og gejstlige Beneficier ligesom

Christopher den Anden Aar 1330. Kongerne; de fraſagde ſig alle Modſigelſer og Rettens Hielp, iſær den, at Kronens Gods ej maatte ſkilles fra Riget. Begge Kongers Segl bleve forhængte; Christophers er det mindre kongelige Segl, rundt med en aaben Krone, hængende i røde Silke-Liſſer, Erics er borte (Diplom. Langebek).

I Anledning af ovenmeldte Kong Erics Giftermaal med Grev Gerhards Søſter Eliſabeth, ſaa vil jeg herom anføre følgende af Carſtens's fortræffelige Afhandling herom i Videnſkabernes Selſkabs Skrifter VIIde Tome. Hendes Fader var den holſtenſke Grev Henric 1, Stammefader for den rendsborgſke Linie, og hendes Moder Hedvig af Brunkhorſt; hun var førſt gift med Hertug Johan 2 af Saxen (Lauenburg) ſom reſiderede i Møllen, og avlede Albert den 3die med ham omtrent 1315, da hun omtrent var født 1300. I dette Ægteſkab udviſte hun ſig at være mandig og modig og tog mere Del i Regjeringen end hendes blinde Mand, ſom døde 1321, hvorpaa hun i hendes Søns Mindreaarighed foreſtod Regimentet. Hun ægtede ſom ſagt Kong Eric, og bragte ham i Medgift 10000 Mark lødig Sølv, ſom hun laante af ſin Broder Gerhard, for hvilke hendes Søn Albert den 9 April pantſatte til denne ſin Morbroder Grev Gerhard alt ſit Land paa Vilkaar endog at beholde det, om Hertugen eller Afkom døde uden Livsarvinger, og ſkette dette paa Grund deraf, at hele Landet tilhørte hende i Følge hendes Livgeding ſaafremt Greven døde uden Børn, og hævede hun derfor allerede Indkomſterne deraf. Dette Brev er trykt hos Carſtens (l. cit. p. 564–66) og gjemmes det i det kongelige danſke Archiv, tilligemed det paa 6000, men de holſtenſke Grever forſømte at gjøre Indſigelſer, da meget af det Lauenborgſke pantſattes til Lybek, ja endog at kræve dem da Hertug Alberts Slægt døde ud 1401. Hvidtfeld beretter end ydermere

mere (p. 451) at efter anførte Forlig blev besluttet, at Kong Christopher skulde residere paa Skanderborg, og Kong Eric paa Nyborg (Script. Rer. Dan. I. 129. II. 891), at Waldemar skulde frasige sig Riget og Kongenavnet, og igjen drage til sit Hertugdømme. Hvidtfeld vil og (p. 452) at Grev Gerhard fik Nørre-Jylland i Pant for den Omkostning, han i Krigen havde gjort for Danmarks Raad mod Kong Christopher, og som beløbe sig til 40000 lødie Mark; dog blev Skanderborg undtagen fra Pantesætningen.

Christopher den Anden Aar 1330.

Den gode Krønike, som slutter med 1357, anfører (Script. VI. 523) under 1329, men som vel skal være 1330, at Grev Gerhard blev Tetrarch af Jylland og Fyen, Laurents Jonssøn af Langeland og Ærrøe, og Knud Porse af Halland, Sjelland og Skaane, som han dog siden for mange Penge overlod som Pant til Kongen af Sverrige; hvilket sidste er aldeles urigtigt.

Udi Pindse-Ugen, det er mellem den 20 og 26 Maj, døde Hertug Knud Porse af Halland (Script. I. 345. Torfæus IV. 457. Hvidtfeld p. 452) og forblev hans Enke i Besiddelse af Halland, Kallundborg, Holbek og Samsøe. De avlede Hagen og Knud sammen. Vor-Frue-Kirke i Kjøbenhavn dens Døde-Liste lader ham døe den 30 Maj, og maaskee Pindse-Ugen skal regnes fra 27 Maj til 2 Junii. Torfæus siger (l. cit.) at efter nogle Papirs-Annaler blev Knud Porse forgivet, hvorved han maaskee sigter til No. 420 blant Arnæ Manuscripter. Det samme siger og No. 421, 428 og 412. Da Knud havde mange Fiender, saa er dette vel muligt. Christopher blev saaledes af med en mægtig og farlig Modstander. Ingeborg gav derpaa ved sit Testamente til Prædiker-Brødrene i Roskild 100 Mark purt Sølv

til

Christopher den Anden Aar 1330.

Tienere havede de Precarier som Almuen havde lovet og givet Kongen, og plyndrede Kongens Gods, saa at han nødtes til at indgaae lidet passelige Forlig med dem (Rimeligen maa der være bleven ført en Krig sidst i Aaret 1329 mellem Kongen og Grev Gert, førend den første 1330 forligede sig, og om hvilken Historien tier). Tucho vilde ej indbefattes i bemeldte Forlig, men søgte paany at ophidse dem; han undertrykte Kongens Mænd og Klerke i sit Stigt, plyndrede, angreb og confisquerte deres Gods med væbnet Haand; han bebyrdede Nonne-Klosterne, stiftede af hans Formænd, ved sine Visitazer, og ved Underholdning, undertiden med 160 Heste, ja flere, og fratog dem baade rørligt og urørligt Gods, hvorved han saaledes forarmede dem at Nonnerne maatte søge Hielp, ja skille sig ad, og tigge for hver Mands Dør; han fratog Kongen Byrlum Herred med alle Indkomster og Rettigheder, og tilegnede sig uretfærdeligen hvad Vare der og andensteds faldt, som fra gammel Tid havde tilhørt Kronen og ingen anden, uagtet Kongen ofte forbød ham det; han betog Kongen Patronats-Retten til geistlige Embeder, ved at forskyde duelige Personer, Kongen dertil retmæssigen forestilte, og ved efter Behag at meddele dem til Ufortjente; fra Kongens Venner, Kiøbmændene i Rostok og Gripswald, fratog han deres strandede Gods i hans Stigt, og det med Magt, til en Værdie af 250 Mark purt Sølv, bestaaende i Meel, Øl, Malt, Voxs, Linned, flamske Penge, Flesk, og kostbare Ting i deres Kister, som han selv ophug med Øxer, ja med egen Haand frasklav deres Punge fra Bælterne og Buxerne, og endskiøndt han ofte paamindtes af Kongen, og de Store, vilde han dog intet igien give heraf; med dette Rov brød han og Følge ind i Byrlum Kloster, drev de regulaire Kanniker ud af deres Sove-Kammere, opholdt sig der længe, og befæstede det og Kirken mod Kongen,

ophol-

opholdende sig og sine der af de Skibbrudnes Gods og understøttende dermed Kongens Fiender; Efter Kongens og andre hæderlige Mænds Dom forfaldt han derfor ved denne Gjerning selv, og efter Retten i Ban; Fra Præsten Olav, Kongens Kapellan og Sogne-Præst i Saltum, som med Tuchos Formands, Bisp Nicolai, Tilladelse var fraværende og havde beskikket en Vicarius i sit Sted, og som var til det romerske Hof og Engelsborg (saaledes forklarer jeg Rupes ametoris ved angeli) efter et Løfte, havde han voldeligen ved sine bevæbnede Tjenere bortført alle hans det Aar hævede Indkomster som vare i hans Gaard, og anvendt til sit Brug, under Paaskud af at han ej havde bedet om hans Tilladelse, ej heller søgt derom hos den da værende Provincial; de hvide Munke af Præmonstratenser-Ordenen i Byrlum, og de regulaire Kaniker i St. Thyudgari Kloster i Westervik, begge i det Stigt, havde klaget for Kongen og hans Raad, at Tucho havde, saasnart han tiltraadte Stedet, frataget dem 15 Læster Sæd aarlig Indkomst med andre dertil liggende Indkomster uden Aarsag, og uden lovlig Dom, og tvunget dem til at skjøde ham dette Gods, endskjøndt det var skjænket dem af Kongens Formænd og andre gudelige Personer, og de havde Pave-, Konge- og Bispe-Breve derpaa; de fornemste Mænd i Stigtet klagede over for Kongen, at Tucho tog alle Kirke-Tiender i hele Stigtet til sig, og uddelte dem efter Behag, uden at give Kirkerne noget deraf, og uden at adspørge Kirkens Patroner og Forsvarere, hvorved Enfoldige hindredes fra at give Tiende, Kirkerne nedfaldt og ødelagdes baade i Bygning og Prydelse, Fattige og Trangende lede Nød og Sult, da dog Tiender tilhørte dem og Kirkerne efter Jus canonicum; Tucho paastod vel, at han hertil havde pavelig Tilladelse, men Kongen tilligemed Indvaanerne af Venne-Sysel, protesterte herimod, da han hidindtil

Christopher den Anden Aar 1330.

Christopher den Anden Aar 1330. til ej havde fremvist nogen Bulla herom, da det hellige Sæde ej letteligen plejede at give slig Tilladelse; de klagede og for Kongen at Tucho i al sin Tid ej havde viet nogen Præst, eller meddelt Nogen Confirmation, hvorover Mange vare bortdøde uden Sakramente, og Kirkerne fejlte Præster; han opførte sig ej heller med fornøden Alvorlighed, men elskede Overflod, Penge og Letsindighed; Kanikerne i Byrlum klagede over, at han gik næsten altid bevæbnet, endog paa Visitatzer; Paa Læsøe havde han tilladt mange Ægtefolk at leve sammen i Blodskam og Misgjerning, og havde i eet Aar faaet af dem 14 Læster Salt for slig Tilladelse; Johan, Præst i Robyærgh, havde klaget for Kongen, at Tucho, iført sin Bispe-Dragt, havde, da han holdt Sommer-Landemode, skilt ham ved sit Embede og alle sine Ejendele, uden at han var anklaget eller overbevist om noget, undtagen at han ej vilde forlade sit Kald, og overlade det til Tuchos Broder, han fik det ej heller igjen uden for 200 Mark Penge; Sogne-Præsten af Etusmarhæ klagede for Kongen at Tucho havde sendt en Nabo-Præst til ham med mundtlig Befaling; at han ej maatte forrette nogen Tjeneste indtil han havde affundet sig med ham for hvad han vilde tillægge ham, og paastod han 200 Mark Penge af ham fordi han boede paa en andens Grund, da dog hans Tiunde boede paa Kirke-Grunden, som var vel holdt i Stand, og da han ej kunde betale, skilte han ham baade ved Tjeneste og Indkomster, og lod han voldeligen bortføre Kornet af hans og andres Marker (venteligen Tienden fra de andres). Haldan, Brydie af Børlum Kirke, klagede, at medens han holdtes fængslet af Rigets Fjender, havde Tucho ved sine velbevæbnede Tjenere, frataget ham en Krigs-Hingst, som var 160 Mark værd, 2 Heste og 2 Hopper af 80 Marks Værdie, saa og 24 Stykker Qvæg, Oxer og Køer, 3 Læster Sæd, i Korn og Mel,

Smør

Smør for 2 Maaneder, Flesk af 2 Svin, en Stude-Krop, en Tønde (lagena) og 2 Læster (masla) Sild, 1 halv Tønde Aal, 1 Tønde Ærter og 1 Tønde Lindser, foruden anden Proviant og større og mindre Husgeraad, som og alle hans Breve, der vare af Vigtighed; Rygtet var og almindeligt, hos Fattige og Rige, hos Adel og Bonde, at der aldrig i Mands Minde, og i lang Tid forhen havde i Dannemark været en Bisp, der i sit Embede havde opført sig saa uanstændigen og uforskammet; han frygtede ej Gud, og søgte at fordærve og forraade Kongen, sin naturlige Herre; han undertrykte den enfoldige Almue; for alt dette, og da Kongen ej kunde vente Erkebispen, hans egentlige Dommer, nærværende, og ej heller havde en upartisk og billig Dommer i ham, men snarere imod end for sig, saa, endskjøndt Tucho fortjente Afsættelse og Død, havde Kongen efter de Stores Raad ladet ham hæfte, og holde anstændigen, indtil hele Riget kunde sammenkaldes, og hans Sag nøje undersøges; og paa det ej noget Forbud eller Band skulde i Anledning heraf foretages paa Grund af Constitutionen: Cum Ecclesia Daciana, saa appellerte Kongen herved, ligesom han forhen havde efter den fastsatte Tid gjort i hans Dom-Kirke, til Paven, i Overværelse af Bisper, Baroner, Riddere, Riddermænds Mænd (militares), Klerke og Læg Folk, paa Viborger Thing, og forlangte Bevis-Brev (apostolos) herpaa; og denne Appel vilde han i behørig Tid forfølge. Bisp Tucho af Viborg og Sven af Aarhuus, Kapitlet i Burglum, Kapitlet i Westerwik, det i Viborg, Herre Johan Duus, Erkedegn i Aarhuus, Dominikanerne og Minoriterne i Viborg, Peter Wendelbo, Kongens Drost, Herre Frideric af Lobek, Herre Henric Mulsaan, Johan Ples, Riddere, deres Segl bleve tilligemed Kongens forhængte. Heraf maa man slutte, at Tucho først er taget tilfange efter denne Tid; rimeligen

Christopher den Anden Aar 1330.

bliver

Christopher den Anden Aar 1330.

bliver det ogsaa, at Kongen hår først i dette Aar ladet ham fange ved Grev Gerhard. Skade, at man ej har Bispens Svar og Forsvar. Det lader ellers, at denne Bisp har været meget skyldig.

Udi Ribe den 1 October udstædte Hertug Waldemar af Jylland og Grev Gerhard af Holsten og Stormarn deres Brev (Terpager Ripæ pag. 186) hvorved de stadfæstede Biskop Jacob af Ribe, hans Kaniker, Kirker, Klostre og alle disses Underhavende, alle de Friheder og Benaadninger, som de hidindtil havde havt af de danske Konger og jydske Hertuger. Vidner vare de Herrer: Doso Blok, Hartvic Reventlo, Abel Waldemarsøn (uden Tvivl den bekjendte Krigsmand af det Navn, og rimeligen en Søn af Hertug Waldemar) og Jacob Rostæth, Riddere. Hvidtfeld (pag. 452) taler om et andet Forlig af samme Dag, gjort i Aabenraa imellem Hertug Waldemar og Grev Gert og Raad paa den ene Side, og Biskop Jacob af Ribe og hans gode Venner, Herre Hans Niclæsøn, Hans Splittaf, og Hans Tyndering, Væbnere, paa den anden, saa at alt Uvenskab, baade for Hadersløf og Gottorp, og alt andet skulde nedlægges, saa og hvad der havde været mellem Herre Otto Blix, Væbner, og de andre, som den Tid laae til Forsvar i Hadersløf; Sone og Samdrægtighed skulde være imellem dem alle. De vilde forsone Bispen, hans Kaniker rc. Begge Hertugerne, Greven, saa og Doso Blok og Hartvic Reventlo, Væbnere, og Hans Hummerbyttel hang deres Segl under. Dette er fuldstændig indført af Hvidtfeld i hans Bispekrønike p. 26.

Den 18 October stadfæstede Hertug Waldemar af Jylland den hellig Aands Hus i Flensburgh alle dets Friheder (Pontopp. II. 139. Seelen Memorabilia Flensborg p. 198) saa at det skulde have Indkomster af 12 Mark Sæd, og 100 Mark Kobber-Penge,

som

som svarte mod 10 Pund Engelsk, frie for al Leding, Paalæg, Innæ, Stuth, Told, Byrder, Tjeneste og al Udgift. Dets Underhavende, skulde for sine Forseelser, saavel af 40 Mark, som af ringere Sagefald, alene svare under Husets Forstandere. Ingen maatte, som og Erkebispen af Lund og Bispen af Slesvig havde i deres Friheds-Breve til Huset forbudet under Bandsstraf, som og Hertugen nu hermed gjorde under sin Naade og Hævn, fange, dræbe, eller gjøre Vold mod noget Menneske især indenfor Indelukket og Grændserne af dets Gaard i Flensburgh, eller paa dets Gods. Grev Gerhard af Holsten og Stormarn, Hertugens Formynder og kjære Morbroder, var herved nærværende.

Christopher den Anden Aar 1330.

Den 29 October tog den holstenske Grev Johan i Helsingborg, Frue Else, Herre Ludvigs (Marsks Enke) hendes Hion og Tjenere udi sin Beskjærmelse, og forundte hende alt hendes Gods frit for Stuth, Innæ, og al Ledings Besværing; han forundte hende og 40 Marks Sager og mindre, over alt hendes og hendes Børns Gods. Dette Udtog findes alene hos Hvidtfeld (p. 452).

Udi Aaleholm den 11 November tog samme Greve ved sit aabne Brev, som findes hos Hvidtfeld paa Latin (pag. 452-53. Christiani Gesch. III. 151) og hvori han skriver sig Greve af Holsten og Stormarn, og Herre af Laaland og Femern (der staaer vel i Folioudgaven Cimbriæ, men i Qvartudg. S. 381 "Imbriæ") Præsterne af Lolland, som frembragde dette Brev og alle dets Indbyggere, under Guds og sin Fred og Beskyttelse, efter Begjæring og med Samtykke af Herre Peter, Bisp i Othense, og efter sit hele Raads Villie, og overlod han enhver Præst en Gaard med Tilhørende, beliggende paa Kirkens Grund, hvor han skulde personlig residere, og skulde den være qvit og fri for alle hans Fogde-Oppebørsler, Begjeringer, Gaver,

Christopher den Anden Aar 1330. ver, Paalæg, Precarier og al Tyngsel, saaledes som den allerførst havde været i hans (Grevens) Formænds Tid. Deres Tjenere, som vare i deres Brød, eller paa deres geistlige Gods, skulde ej svare for verdslig Ret, eller af hans Embedsmænd tvinges til "Redeskyld" (maaskee Kjørsel), undtagen naar de af Præsterne (i Herredet) forlangtes dertil. Deres Tjenere skulde i 3 og 9 Marks Sager ej svare uden for dem selv; hverken de eller deres Tjenere maatte udskrives til Leding, eller til Slottes Belejring udenfor Landet. Ingen Præst maatte imod Kirke-Loven svare for verdslig Thing, og om han gjorde det, skulde det ej gjelde, ej heller maatte han overbevises ved "Thingstokke-Lov". Testament paa sit Yderste maatte han gjøre af sit eget Gods, og give det til hvem han vilde. Naadsens-Aaret maatte deres Arvinger og Testamentets Executores oppebære til at betale deres Gjeld med, og hvad de havde testamenteret bort. Derimod skulde de fire Gange om Aaret holde Sjelemæsse og Vigilier for hans Forældres Sjæle. Hans og Othense Bispens Sigiller bleve forhængte.

Den 7 April stiftede Erkebisp Carl ved sit Brev i Lund St. Dionysii Alter og Kapel ved St. Laurencii Kirke og gav dertil adskilligt Gods, hvoriblant et muret Huus i St. Pauls Sogn i Lund, som han havde kjøbt af Ridder Herre Peter. Kapellanen skulde dagligen holde Messe og det højtideligen paa Søndagene og de store Højtider (festa duplicia). Til Erkebisp Jsarns Aarsdag, som holdtes i Choret, skulde aarligen aflægges 2 Mark Penge. (Diplom. Langebek).

Den 17 April gav Ridder Gregorius Tuvæsen sit Bevis til Provst Holmger i Lund, at han var ham 250 Mark nye skaanske Penge skyldig, og skulde paa Thinget efter Mariæ Renselsesdag betale 100 Mark, og de øvrige paa Valborgs Thing. Imidlertid

pant-

pantsatte han ham alt sit Gods i Nørre Vraam i Sundræ Asbohærred og en Gaard Øthesleef i Othinsharred, kjøbt af Andreas Tulæsen, med Vilkaar at om han ej betalte til første Termin, saa skulde den halve Deel af Godset tilhøre Holmger, og Resten om han ej betalte til anden Termin. Hans eget Sigil og de ærværdige Mands Herre Petri Jonesøn, Kanzler, og Herre Johan Rannæ, Kanik i Lund, bleve forhængte. Tirsdagen efter Mariæ Himmelfart 1331 udstædte Embedsmand ved Lunde-Gaard Peder Simonis, Kanik og Kjældermester der, og Strango Jonessøn, Møntmester, deres Vidisse over den hæderlige (honestus) Mands Ridder Gregorii Tuvæsøns Brev, at det i alle Maader var ubeskadiget og umistænkeligt; venteligen fordi han ej havde betalt til rette Tid. (ibid.).

Christopher den Anden Aar 1330.

I Lund den 11 November solgte Peter Jonessen kaldet Pilegrim, til den agtbare (discretus) Mand Peder Symonsøn alt sit Gods, nemlig 4 Gaarde i Særslef, som han havde faaet med sin kjære Hustrue efter hendes Faders Herre Nicolai Hack hans Død, og efter hendes Søsters Frue Ingeborgs, med alt Tilliggende, hvoriblant ogsaa en Vand-Mølle og en Vejr-Mølle med Dam, Damsband og Flothemal, og det i Overværelse af Erkebisp Carl. Hans eget Segl og Holmger Pætersens, Provst, og Petri Jonæssøns, Decanus i Lund, bleve forhængte. (ibid.).

Johan Nicolaisøn, en Dattersøn af Frue Ingeborg og Herre Hamund Litlæ, overlod til Sorø Kloster efter sin Mormoders Død Indkomsterne af Alstedhe, saalænge det var pantsat, hvorimod de overlode ham Dytringe med 3 Mark purt Sølv Afgift aarlig. Biskop Johan Hind af Roskilde gav i sit Testamente Halvdelen af sin Hovedlod i sit urørlige Gods til et Alter, han havde stiftet, og skulde Skolediscziplernes Forstander ved St.

Lau-

Christopher den Anden Aar 1330.

Laurencii Kirke staae for det. Er trykt hos Hofmann (i Fundatsernes Tome VII. p. 311).

Biskop Johan af Roskilde befol, at Ryham, som laae under hans Stigt, skulde i Skikke følge Roskilder Kirke, og i tvivlsomme Ting spørge den til Raads, betale Cathedraticum did, og besøge Landemoderne i Roskilde twende Gange om Aaret under 3 Marks Straf, holde Gudstjeneste med Messe og Sang Dag og Nat, ligesom der, under 3 Marks Straf, og for store og smaae offentlige Forseelser holde samme Poenitentse. Saadanne Overtrædere skulde Præsten sende til Bispen eller hans Embedsmænd, og de til Paven, undtagen i Bispe-Tiendesager; Sacramenter skulde de og meddele efter Roskilde Kirkes Vis; de skulde udbetale til Enhver hvad dem var lovet ved Testamenter, og det uagtet hvad gamle eller nye kunde ugyldigen herimod have anordnet, og mange paa Rygen havde af Uvidenhed rettet sig efter. Men dette var efter Pave Gregorii 9 Privilegium til Roskilder Kirke, hvorefter Ryglerne skulde yde den tredie Delen af Tienderne til deres Sognekirker. Rimeligen har han gjort dette, da han visiterte Rygen, hvor han og døde den 24 Martii i Stralsund og blev af sine nærværende Klerkeført til Roskild, og der begravet. Ved sit Testamente gav han (som sagt) til et Alter, han havde stiftet, den halve Del af sin Hovedlod i urørligt Gods saa at Disciplernes Forstander ved St. Laurentius eller Duebrødres Hospital skulde forestaae det, og skulde dagligen tidlig om Morgenen holdes Messe ved det førend Sakristi-Messen, og Kanikerne holde hans Aarstid, og for Indkomsterne underholde sig, gamle Folk, Præsterne og Skoledisciplene. Denne Bisp var en god og gavmild Mand og af anstændige Forfædre. (Scriptor. III. 270. Hvidtfeld p. 452. Bispekrøniken p. 47).

Paa Plattydsk haves en Anordning, Kumpenie kaldet, gjort i Gripswald den 25 Martii af 6 Personer. Det var egentlig et Gilde eller Broderskab, og da det i Indretning har Lighed med vore, og ej er trykt før, saa har jeg ladet det tilføje i Bilagene. Christopher den Anden Aar 1330.

Audfinn, Bisp i Bergen, døde, en modig, kjæk og myndig Bisp, som var vel bevandret i Kirke-Loven. Mester Hakon blev hans Eftermand (Script. III. 133). Herre Hauch Erlandsen, en Islænder og Laugmand der, siden en bekjendt Skribent, kom til Island, venteligen fra Norge. Erkebisp Eilif tilsendte Bisp Laurentius i Holum en kostelig Hue med hvilken han holdt Indtog St. Hans Dag, paa sin Vielses-Dag. Denne Bisp lod om Vinteren gjøre et kostbart Skrin for St. Laurentii Levninger.

Den 9 Augusti fra Bergen tilskrev Kong Magnus alle dem i Bergen, at de fremmede, især tydske Kjøbmænd, saa og Bergens egne Indvaanere klagede over, at Fremmede bortkjøbte fast Alting om Vinteren, saa at om Sommeren hel lidet var at sælge, hvorover han med Overlæg og Samtykke af Erkebisp Eilif, Bisp Salomo af Oslo, Herre Erling Vidkunnarsøn, Drost, og flere sit norske Rigsraad, befol, at de forrige Forordninger skulde staae ved Magt, at ingen Fremmed maatte handle længere end fra Korsmisse om Vaaren til Korsmisse om Høsten, undtagen de vare gifte med norske Koner; Gods og Værdien deraf skulde fra den, som gjorde sligt, tilfalde Kongen. Kongens og Drostens Segl bleve hængte for. Canzleren Povel Bardsøn beseglede Brevet, og Poul Klerk skrev det. (Diplom. Langeb.)

Da Bisp Audfinn ej nævnes, som tilstede, i dette Brev, saa var han venteligen allerede død.

Den 12 December skrev Kong Magnus fra Opslo til Alle i Bergen, at der ofte var klaget for ham og Raad, at de Vare, som for-

Christopher den Anden Aar 1330. førtes did vare mere forfalskede end nogen, som der førtes til andre Lande, nemlig Klæde af alle Slags, hvilket ej heller holdt Alen-Maal efter gammel Tid, Vin, Vox, Honning, Ris, Mandler, Gryn, Specerier, som alt var blandet med saa meget ureent Tøj, at det var aldeles uædeligt, hvorfor han befol alt saadant at borttages ham til Haande og slige desuden at give Straf af 8 Ørtug, og 13 Mark i Brevebrud, medmindre de med 12 Mænds Eed kunde sværge sig frie, at vide noget herom, dog skulde Varene borttages. Kongens og Drostens Herre Erling Vidkunnarsøns Segl bleve foresatte. Herre Poul Bardsøn, Kanzler, beseglede det, og Poul Klerk skrev det. (Diplom. Langeb.) Brevet findes og paa Latin hos Torfæus, (Histor. Norvog. IV. p. 458) men meget anderledes, og opregnes Malt blant Varene.

Den 11 Januar skjænkte Svein Sigurdersøn adskilligt Gods til Drosten for det meget Venskab, han bestandig havde nydt af ham siden de bleve kjendte sammen, ja endog hvad han herefter kunde komme i Besiddelse af i Hvale, og efter Drostens Død skulde hans Datter Gyride have det for det meget Gode, han havde nydt af Drostens Moder, Frue Gyride, i sin Barndom. Dette skete i Barfødder-Munkenes Sakristi i Tunsbyærgh, i Overværelse af Herre Gudthram Kolbjarnarsøn, Laugmand i Kongsgaarden, og Thorvid Thordidasøn, Laugmand i Tunsbyærgh. Disse tvende og Gudthram Erikssøn udstædte en Vidisse heraf i Tunsbyærgh 1332. (Diplom. Langebek).

Den 24 April gav Bisp Audfinn et Rejse- og Anbefalings-Pas til Petrus de Lunariis, som i Pavens Forretning havde været i Norge, og nu vilde rejse derfra til Pavens Hof. Det er næsten affattet paa den nu brugelige Maade. Senere Efterretning haves ikke om Bisp Audfinn.

Den 22 Junii sendte Kong Magnus fra Bergen en Forordning til Nord-Fjerdingen af Island, om Kirker, Fisk og Hvale, som fangedes eller førtes paa Hellig-Dagene, hvilke Bisperne og andre Gejstlige tog til sig, Almuen til Skade, ligeledes Tiender, der vare under een Øre, og tilhørte de Fattige, og den saakaldte Christf., som Bisperne og skilte de Fattige ved. Dette forbød Kongen. Og som Bispen af Holum hvert Aar besøgte sit hele Stigt, saa skulde han kun gjøre det efter Herreder, som de gamle Love tilholdt, medmindre Bønderne selv vilde oftere tage imod ham. Kongen befol derfor Undersaatterne selv at holde over gamle Rettigheder, og sine Droster, Riddere, Hirdmænd og Embedsmænd ligeledes. Ligeledes fra Bergen den 3 Julii søgte han ved en Forordning at raade Bod paa det islandske Klædes Slethed. Kanzler B . . d forseglede det og Ivar Audursun skrev det. Disse tvende Forordninger findes alene hos Torfæus paa Latin (i Hist. Norvag. IV. 459).

Christopher den Anden Aar 1330.

Fra Thelge den 6 Maj skrev Kong Magnus til alle Indbyggerne af Nerike, om de kostbare og overflødige Gjæsterier, og store Følge, som de Rejsende førte med sig, hvorover han med sit Raad fastsatte, at ingen Ridder maatte i det højeste have flere end 12 Heste med sig, og ingen Væbner af hans Raad flere end 8, og de andre Væbnere, som vare hans Mænd, kun 6, men de øvrige Væbnere kun 4, og Gjæsteriet selv indrettes efter hans Morfaders Kong Magni Lov. Bye-Broer og Skibe skulde uden Modsigelse, efter gammel Skik holdes vedlige. Og endskjønt Riddere, Væbnere, og alle de, som nøde deres Godsers Frihed, plejede selv at hæve og benytte Sagefald af deres Underhavende, som ellers tilkom Kongen, saa dog om de selv med egen Haand beginge nogen Udsvævelse, eller lod nogen begaae, saa maatte de dog ej selv hæve

Bod

Christopher den Anden Aar 1330. Bod derfor. Aarligen skulde Vaaben-Syn holdes den 6 Julii. Han forbød og at Ingen maatte til Kongens Indkomsters Formindskelse tiltage sig utilbørlig Frihed i Skatternes Ydelse. (Diplom. Langebek.) Da denne Forordning oplyser saa meget i Norges gamle Forfatning, og den i mange Ting var eens i Sverrig, Norge og Danmark, saa har jeg ladet den trykke i Bilagene.

Aar 1331. En Bonde Michel Vrip reiste sig tilligemed nogle andre Bønder op imod Kong Christopher og holdt en Samling tvertimod hans Befaling; hvorfor alt hans Gods, rørende og urørende blev forbrudt, og gav Kongen det til Hr. Sti Andersen ved et Brev til Viborg den 10 Martii (Hvidtfeld p. 454.)

Begge Kongerne Christopher og Eric, Fader og Søn, toge i Skanderborg den 30 Maj Hr. Sti Andersen af Bjørnsholm under deres Beskyttelse, lovende at være ham milde og gode Herrer og at beskjærme ham hvor fornøden gjordes; hvorimod han lovede dem Huldskab og Troskab. Peder Wendelbo Marsk og Henric Molzahn beseglede med dem. Kongerne meente herved at vinde megen Yndest hos Jyderne og at bestyrke deres Partie i Jylland. (Hvidtfeld p. 454).

At Danmark da var i Band for Bisp Tucho af Børlum, sees af Pave Johannis 22des Bulla den 21 Julii fra Avignon til den svenske Bisp af Skara, (Lagerbring III. 260-61), hvori tales om Kong Magni Begjæring, at da det var bleven afgjort paa et provincial Concilium i Lund at om nogen Bisp fængsledes i Danmark efter den danske Konges Befaling og Samtykke eller Vidskab, da skulde Forbud være om al Guds Tjeneste i det gandske Rige, saalænge saadan Bisp holdtes fangen, og som Nordhalland da Concilium holdtes tilhørte Danmark, men nu laae udenfor og tilhørte

Kon-

Kongen af Sverrig og Norge, saa, da Cleresiet og Folket af bemeldte Land frygtede for at Forbudet og skulde strække sig til dem fordi den danske Kong Christopher holdt Bisp Tucho af Burglum fangen, ja da Forbudet allerede begyndte at holdes hos dem, saa bad Kong Magnus, at Paven vilde herl see til. Cleresiet og Folket af bemeldte Land. Hvorfor Paven byder Bispen af Skara, om det forholdt sig saa, da i Pavens Navn at tilkjendegive at Forbudet ej strækker sig did. Heraf seer man at Nord-Halland var da i Kong Magni Hænder, og ingenlunde i hans Moders Hertuginde Ingeborgs.

Christopher den Anden Aar 1331.

Biskop Peder af Odense skjænkte til Knuds-Brødrene de Indkomster af Stenløse Sogn for at de skulde studere flittigen som Kong Eric 18 Aar forhen havde budet; han skjænkte dem og siden Ubberød Sogn. I samme Aar lod han bygge Raunsberg Slot i Lolland. (Script. VII. 229).

Imellem de tvende holstenske Grever Gerhard og Johan kom det til Uenighed og Krig, uvist af hvad Aarsag, men den ene var venteligen misundelig over den anden (Hvidtf. p. 454. Cypræi Annal. p. 329-31. Christiani Gesch. II. 412-414.) Kong Christopher tog sin Halvbroders Partie, dels fordi han havde havt Hjelp af ham dels og for at naae sin forrige Magt igjen, som best kunde skee ved at overvinde den tapperste og klogeste. Kong Eric forskjød nu sin Dronning Elisabeth, Grev Gerts Søster, som han allene havde ægtet af Stats-Aarsager, endskjønt hun var bedre end han og af et modigt og mandigt Gemyt. Saaledes undsaae Kongerne sig ej dengang ved at spille med Ægteskaber. Fra Slesvig drog Kongen seent paa Foraaret mod Gert. Grev Johan samlede sine Folk i Oldesloe, og tænkte der at oppebie Kongen, og der lettest ogsaa at kunne forhindre Gert fra at faae Hjelpetropper fra Tydskland, og

selv

Christopher den Anden. Aar 1331.

selv at kunne trække nogle til sig, hvoriblandt Hr. Henrich af Werle synes at have været. Grev Gert besluttede itide at gaae Kongen imøde; han hastede mod Gottorp og beleirede den endskjøndt hans Hær var svagere end Kongens, da han kun havde 400 bevæbnede hos sig, og deriblandt de Grever Wilhelm af Orlamünde, Borchard af Svalenburg, Henric af Brunchorst, og Nicolaus og Gunzelin af Wittenburg, og Kongen derimod 812, hvorved kun vel sigtes til pantserklædte Ryttere som da allene udgjorde Kjærnen af Krigshæren, da man regnede Fodfolket næsten for intet. Dog ventede Greven paa et Antal Folk fra Westphalen, Bremen og andre Steder, endog fra Rhinen, ja endog af Grev Johannis egne Hofmænd anførte af Burchhard af Itzehude som førte Fanen og var Marsk; men de komme ej længere end til Rendsborg, thi der bleve de opholdte af Borgerne som ej vilde lade dem drage førend de havde betalt deres Herberg. Slaget skeete St. Andreæ Dag den 30 November og stod paa Lohede eller Kropperhede. Men endskjøndt de Danske vare dobbelt saa stærke som Grev Gert, saa kunde de dog ej imodstaa hans sejervante Tropper, men bleve slagne og synes de fleste at have faldet ved Dannevirke. Begge Kongerne toge Flugten og Christopher undkom til Kiel, tilligemed sin ene Søn Waldemar, hvilket sidste Corner skriver (apud Eccardum p. 1039.) og Cranzius som følger ham. Kong Eric styrtede ved Dannevirke da han red over den med Hesten, og blev gandske forknust og slaaet, dog ført af sine Tjenere til Kiel, hvor han blev overgivet til Læger og Badskjærere. Imidlertid var Slaget længe skarpt og tvivlraadigt, og blev Greven kastet af Hesten, men en Bonde af Buttele i Brokdorp Sogn hjelp ham paa den igjen og sagde til ham: "Bruk nu wedder dine vorigen Kräfte!" Greven befriede derfor siden ham og hele Byen for al Tynge, Skat og Besværing undtagen Leding. Efter

den

den gamle holstensle-pladtydske Krønike i Leibnitii. Acces. p. 49. Cypræus l. cit. og Petersens holstein. Chron. p. 69 fik Burchhard af Itzehude Tidende om Slaget til Rendsborg og bad Borgerne at lade sig ud, som de og gjorde; da han nu om Natten kom til Seest, fornam han nogle Ryttere, angreb og fangede dem, og deriblandt var Kong Christopher selv. Med dette Bytte hastede han samme Nat til Gottorp, hvor Greven tog mod Kongen og lod ham sætte i Fængsel. Dog herom have vore Annaler intet, og siger Hvidtfeld retteligen (p. 455) at om saa havde været, saa havde man vel i Documenter Efterretning herom, og saa havde Christopher ej sluppet saasnart. Men vel muligt at herved sigtes til Kongens Søn Otto, som efter Messenius (Scondia lib. III. p. 6.) blev fanget, hvilket og Forliget sluttet næste Aar viser at være rigtignok. Kirchberg vil (apud Westphal IV. p. 824.) at ej alene Eric, men og Christopher bleve saarede i dette Slag, og at det blev siden begges Død, dog tvivler jeg om det i Henseende til den sidste. Petrus Olai og Krøniken der slutter med 1523 (Script. VI. 225.) som og den ældre af Gheismer (Script. II. 392.) som er Kilden hertil, skrive at mange Danske bleve da fangne, og at Slaget tabtes formedelst de Tydskes Falskhed, som vare i den danske Hær. Christopher den Anden Aar 1331.

Efter dette tilegnede Gert og Waldemar sig igjen Magten i Danmark, og regjerte derpaa Holstenerne i mange Aar, med megen Ondskab, som de forveske Annaler (Script. V. 458.) skrive.

Grev Johan kom strax derpaa til Kiel og trøstede sin Broder det beste han kunde. Nogle nyere Skribentere (saasom Gebhardi i Allg. Weltgesch. XXXII. Th. [p. 595 4to.) ville, at Waldemar antog igjen Konge-Navn og Gerhard Navn af Rigets Formynder, men herom finder jeg intet hos gamle Skribentere. Abbeden af Doberan Hr. Johan faldt og i dette Slag venteligen paa

Kong

Christopher den Anden Aar 1331. Kong Christophers Side. Adelen og især den tydske, slog sig derpaa til Grev Gerhard, og ovenmeldte Sti Andersen af Bjørneholm blev derpaa Grevens Marsk (Hvidtfeld p. 455) men dog meget seent hen. Det lader ligesom al Kraft og Fædrenelands-Kjærlighed var da forsvunden hos de Danske. Holstenerne mistede Vedike von der Osten, som Greven saa højt elskede at han begræd ham. Gottorps Belejring viser, at den unge Hertug Waldemar ogsaa holdt med Greven.

Den 9 Julii (Pervigilio Kanuti hos Torfæus) tilskrev Kong Magnus Islænderne, at de norske Kjøbmænd klagede over at de saa længe opsatte at betale dem, saa at de ofte nødtes til at overvintre paa Island i 2 Aar eller og meget seent at vende hjem, derfor befaler han dem at betale al deres Gjeld for St. Olufs Fest under Straf af 12 Alen Vadmel af hvert 100 til Kongen og ligesaameget til Creditor, og skulde Sysselmanden eller hans Vicarius med 4 gode Mænd inddrive det af deres Gods, og desuden betale Førsel-Lønnen. De Sysselmænd, som ej gjorde dette, skulde miste deres Embede. Kongen og Drosten Erling Vidkunnarsøn hang deres Segl for, Kanzler Poul forseglede det og Poul Præst skrev det. (Torfæus IV. 459).

Den 16 April døde Bisp Laurentius af Holum, 63 Aar gammel, en af de ypperste Bisper, Island nogensinde haver havt. (Johannæi Hist. eccles. II. 182-83). Han udnævnte Egil Egilsøn til sin Eftermand. Annalerne No. 422 henføre hans Død til 1332. I No. 411 anføres hans Testamente, hvori han blandt andet skjænket en Kjortel til hver Præst i sit Stigt. Paa sit Yderste lod han læse hellige Bønner for sig og Gregorii (Magni) Expositiones. Om ham haves en omstændelig og god hidindtil utrykt islandsk Saga af en Samtidig. Eigil drog til Norge og

kom

kom til Bergen, men Erkebispen kunde ej indvie ham for sin Ungdoms Skyld. Paven hævede Skatten (census) af Norge og Sverrig, og Peterspenge af Kongen i Polen for Pommern, hvilket synes at vise at der var Forskjel mellem census og Peterspenge. Christopher den Anden Aar 1331.

Den 10 Januar forligte Grev Johan udi Kiel begge Kongerne Christopher og Eric saaledes med Grev Gerhard, at denne skulde have Nørre-Jylland i Pant med al kongelig Indkomst og gejstlig Jurisdiction for 100000 løde Mark (saa højt beregnede nu Gerhard sin Skade og hvad han havde laant Kongen) indtil de bleve enten ham eller Arvinger betalte og det paa een Gang. Grev Johan skulde indløse Hindsgavl og den halve Deel af Fyen fra Hemike Hummersbyttel for den Sum Penge det stod pantsat for (venteligen have Christopher og Eric pantsat det til denne Henneke for at faae Penge til at bekrige Gerhard med). Pløen Slot skulde og Grev Johan indløse for Pante-Summen. Beltet skulde være Grændse mellem Sjelland og Fyen, og Vesterhavet mellem Jylland; hvad som laae mellem Vesterhavet (altsaa regnedes Kattegat da til Vesterhavet) og Jylland, det skulde Grev Gerhard besidde, tilligemed Øer, og hvad der tilhørte, samt Friserne, hvilket altsammen var ham pantsat (altsaa hørte de slesvigske Øer samt Frisland endda ej til Hertugdømmet men til Riget); dog skulde Grev Johan beholde alt sit Arvegods i Jylland og Fyen. Alles Fanger skulde paa begge Sider være frie, nemlig Hertug Otto, og Bispen af Børlum (altsaa havde han ej undveget af sit Fængsel) dog skulde denne give en Forskrivning fra sig at han intet havde at fordre hos Kongen, eller nogen af dem som havde hjulpet til hans Fængsel. Junker Albert, Hertug af Saxen, skulde have Tosting udleveret. Gerhard skulde flye sin Fætter Grev Johan Aar 1332.

Christopher den Anden Aar 1332. Langeland med Tranekjær Slot og den geistlige Jurisdiction; naar Kongen indløste Jylland og Fyen, da skulde Langeland igjen overlades Hertugen af Slesvig, og Kongen overgive Grev Gerhard Skanderborg Slot og Landet Ærøe. Dersom Langeland ej blev overgivet til Hertugen, saa skulde Skanderborg og Ærøe overgives til 2 eller flere af hans Raad og Mænd, som skulde holde ham det til troer Hænde indtil Johan indrømmede ham Langeland, men naar det skeete, skulde Greven faae Ærøe og Skanderborg. Gjordes det behov saa skulde Skanderborg dog altid staae Greven aabent i al hans Nød. Gerhard skulde staae Johan bi paa hin Side Øresundet med 100 Mand og Johan ligesaa ham. Til de Folk Gerhard sendte skulde han give Kost, kun ej i Holsten; vilde nogen anfalde Landet (venteligen Holsten) da skulde Gerhard staae Johan bie af al Magt og denne ham igjen; brød Kongerne denne Sone, og vilde tilegne sig de Lande Grev Gerhard havde til Pant i Danmark, da skulde Grev Johan hjelpe Gerhard imod Kongen, og det samme skulde Gerhard gjøre ham igjen. Grev Johan skulde ej blive Junker (Hertug) Waldemars Fiende, da Gerhard havde fordagtinget ham og Waldemar ikke heller være hans Fiende. Waldemar skulde have 60 Læster Korn i Skyld, det Halve i Jylland, og det Halve i Fyen. — I denne Sone bleve og indsluttede paa Kongens og Grev Johans Vegne de Herrer: Ove Nielsen, Eske Brock, Knud Fris, Aage Hasse, Henric Pedersen, Peder Degn; og paa Grev Gerhards de Herrer: Laurenz Jonsøn, Peder og Anders Stygge, Lars Laurensøn, Timme Timmæssøn, Niclas Andersøn, Boe Falk, Bugge, Peder Brok, og alle hans og Johans Mænd paa begge Sider, og hver skulde have sit Gods hvor det laae. Paa Kongens og Hr. Johans Vegne bleve og

under

under denne Fred begreben Hertug Eric af Saxen, Erkebisp Borchard af Bremen, Junker Albert af Meklenborg, Grev Henric af Schwerin; og paa Grev Gerhards Vegne: Junker Albert, Hertug af Saxen, Junker Waldemar, Hertug af Slesvig, og Grev Adolph af Skovenborg; og vedgik Hertug Waldemar denne Sone, og at den Overladelse af Langeland var skeet med hans Villie. — Under dette Brev blev Grev Gerhards Segl hængt. Skade at af dette vigtige Document haves kun det anførte danske Udtog hos Hvidtfeld (pag. 455–56. Christiani Gesch. III. 152–55.) Dog skriver Carstens i Videnskabernes Selskabs Skrifter (Tom. 7 p. 552 Not. 38 og p. 553 Not. 39) at det er endnu til, og anfører han Slutningen og Begyndelsen paa Plattydsk. Man seer deraf tydeligen, at Christopher vedblev at være Konge, og ingenlunde nedlagde Regjeringen, som Gebhardi (l. cit. p. 592) vil. Ej heller fik han, som den ellers gode Krønike, der slutter med 1257 (Script. VI. 523) skriver, Lolland; thi det havde Grev Johan i Pant. I Virkelighed ejede han intet, som han kunde raade over, undtagen Skanderborg i Jylland, og Ærrø, samt nogle faae mindre smaa Øer ved Fyen, som laae saaledes, at man maatte roe og sejle til dem. At han beholdt Lolland, kunde ellers sluttes deraf at han meget siden opholdt sig der, medmindre en nye Forandring er indtruffen med hans Søns Død, hvorved han afstod Riget og fik Lolland.

Christopher den Anden Aar 1332.

Kort efter dette Forlig døde Kong Eric i Kiel af sine mange Saar, forkmust af sit Fald og spyttende Blod, efterat have lidt meget baade paa Legeme og Sjæl; rimeligvis døde han i Januarii Maaned. Hans Lig blev ført over til Lolland, og hensat i Halsted Kirke, hvor det stod i 14 Dage og højtidelige Exseqvier holdtes over det indtil man kunde hente fra Lybek hvad som behøvedes til

 hans

Christopher den Anden Aar 1332.

hans Balsamering. Christopher var strax efter Forliget gaaet over til Lolland, og derfra til Sjælland, hvor han med stor Bedrøvelse hørte sin Søns Død, og lod hans Lig hente fra Lolland, og med kongelig Pragt føre til Sorøe, og der begrave. (Hvidtfeld p. 456. Script. VI. 523). Kröniken som slutter med 1523, vil (Script. VI. 225) at Eric var i alle Ting uberømmelig, og at de Store satte ham fangen i Kiel, hvilket sidste ej findes hos nogen anden Skribent og vel ogsaa er neppe rigtigt.

Udi Goldorpe den 6 Julii bekræftede Grev Gerhard af Holsten og Stormarn de Friheder og Benaadninger, som Slesvig Borgere havde faaet af de danske Konger Abel og Waldemar, og Eftermænd, hvorefter de overalt maatte handle og vandle i Riget, uden at give Told, om end almindeligt Forbud var. Paa Skanør Marked skulde de nyde alle de samme Friheder og Beqvemmeligheder som alle andre danske Kjøbstæder, Flekker og Byer (civitates oppida & villæ). (Diplom. Langeb.). At Gerhard stadfæstede dette, synes at vise, at han endda ansaae sig for det danske Riges Forstander, og at Christopher blev agtet for intet.

Holstenerne regjerte nu fuldkommen i Danmark. Saadant fremmed Herskab og den Strenghed hvormed det førtes, gjorde de Danske høist misfornøjede. Skaaningerne som altid havde blandt dem beholdt meest af det gamle Nordens Aand, bleve herover urolige. (Hvidtfeld 456). De klagede over, at de betyngedes for haardt af Grev Johans holstenske Tjenere, som havde de forneimste Slotte og Fæstninger inde, de skaffede dem hverken Lov eller Ret, eller vidste af dansk Ret at sige, men brugte den holstenske, da de ej forstode dansk Sprog og Skikke; hvad de sagde skulde være Lov og Ret, og ej hvad der stod skrevet; slig Klagemaal bragte de frem for Greven, især imod Eggerd Brokdorp, Hovedsmand paa Helsingborg,

som

som havde det i Pant af Greven. Dennes Uretfærdigheder maae have været saa store og aabenbare, og Gjæringen saa hæftig, at Greven ej turde afslaae Skaaningerne deres Begjæring, hvorover han ved Brev, hvori han efter Sædvane kalder sig Capitaine af Skaane og Sjelland, til Erkebisp Karl og andre Store i Skaane overdrog dem at udløse Helsingborg Slot fra Hr. Eggerd Brockdorp for 6000 Mark purt Sølv efter cølnsk Vægt. — Skade at dette Brev som er indført i et gammelt lundisk Diplomatarium, er aldeles beskadiget. Men denne Panteløsning kom ikke i Stand, enten maaskee fordi Bispen eller de andre Skaaninger ej vare ved Penge eller maaskee ej ansaa sig betryggede nok, og Greven berettiget nok, til at opsige dette Pant, eller maaskee snarere fordi de allerede havde i Sinde hvad som siden skete; hvorom alting er saa blève Skaaningerne tilsidst saa misfornøjede, at de brøde ud i offentlig Oprør, og vilde ingenlunde mere svare Skat til Holstenerne, men sloge dem ihjel, hvor de komme over dem. — Holstenerne forsamlede sig i Lunde Domkirke og holdte Raad sammen, hvad de skulde gjøre; men da brød den opirrede Almue ind og myrdede henved 300 af dem. (Hvidtfeld pag. 456–57. Script. I. 132). Det lader at Petrus Olai mener (Script. I. 191) at Erkebispen har havt Del i denne Opstand; vist er det, at han betjente sig heraf. — Ved Helsingborg sloge de og en Del Holstenere ihjel og belejrede Slottet, men neppe indtoge de det, som Petrus Olai vil (l. cit. i Script. R. D.) endskjøndt Cornerus (apud Eccard. col. 1042) ogsaa skriver, at de indtoge Helsingborg og flere Slotte, som Holstenerne havde i Besiddelse. Erkebispen og de flere kloge Skaaninger, som indsaae i hvad maadelig Tilstand Skaane befandt sig, og at det neppe kunde ved egen Magt befries fra Holstenernes Aag, de ej heller kunde vente nogen Hjelp fra Kong Christopher,

Christopher den Anden Aar 1332.

som

Christopher den Anden Aar 1332. som sidst i forrige Aar havde lidt saa stort et Nederlag, og som det lader nu fandt sig i Holstenernes Regimente, eller og maatte finde sig deri, da han endog efter Hamsforts Sigende (Script. I. 301) fik Riget i dette Aar igjen ved deres Hjelp, venteligen allene under det kraftløse Navn af Konge og Overherre, da Holstenerne i Virkelighed besad Landet, ved at have Fæstningerne inde og hæve Skatterne. — I saadan Nød og Tvivlraadighed vendte Erkebispen og de flere Store i Skaane sig til den svenske og norske Nabo-Konge Magnus, og besluttede at give Skaane, Bleking, Lister og Øen Hveen til ham, og at antage ham til deres Herre, der, som en mægtig Regent, var i Stand til at beskytte dem imod Holstenerne. (Torfæus IV. 460. Christiani III. 156. Hvidtfeld p. 457). Til den Ende komme Erkebispen, Domprovsten og Decanus af Capitlet, tilligemed mange af Adelen, til ham i Calmar ved Botholphs Fest den 17 Junii, hvorhen han havde bestilt dem efter deres første Sendebud af Adelens og Almuens Fuldmægtige, og lovet dem fuldkommen Svar. Der underkastede de sig ham og lovede bestandig Lydighed, hvorimod han lovede at beskytte dem ved Lov og Ret, samt velerhvervede Privilegier. — Og derpaa udgav han den 19 Junji i Calmar et Stadfæstelses-Brev til Erkebispen, Lunde Kirke, og al dens Gejstlighed, paa alle deres Privilegier faaet af de forrige Erkebisper, og de danske Konger; og saafremt at Erkebispen eller nogen ham tilhørende skulde i Anledning af dette Skridt komme i nogen Skade, saa lovede han at holde dem skadesløs af de Gods han i denne Anledning var bleven Ejer af. — Skade at man ej haver Skaaningernes Hyldingsbrev, eller Magni Forsikkrings-Brev til dem. — I dette Brev (Lagerbring III. 262-63) kalder han sig allene Konge af Sverrige og Norge, men i et andet af 9 Augusti givet i Sudercøping kaldte han sig Konge af Sverrige,

rige, Norge og Skaane, hvilket viser, at Skaane ej blev indlemmet i Sverrige, men ansaaes for et Land for sig, hvilket saameget mere maatte skee, saasom hverken Kongen og Raadet eller Folket af Dannemark havde afstaaet det, endskjøndt Landskabet havde selv overgivet sig. Imidlertid var det dog langt fra at Kong Magnus var i rolig Besiddelse af Skaane, saalænge Fæstningerne vare i Holstenernes Hænder. — Dog Grev Johan, som ingen anden end Pante-Rettighed havde til Landet, og vel indsaae at han ej kunde imodstaae Sverriges og Norges forenede Magt og Skaaningernes Had, blev derfor villig til at afstaae Skaane mod en vis Del Penge. Magnus modtog dette Tilbud, og bleve de enige om 34000 lødе Mark, som kan sees af Kong Waldemars Brev 1353, endskjøndt nogle Skribenterne (som Hvidtfeld 457) tale om 70000, hvilket maaskee hele Landet kostede Magnus i alt efter Lagerbrings Mening, hvorom mere siden. — Af de 34000 bleve strax en Del udbetalte, og for de øvrige stilte han mange Gisler, Danske og Svenske, indtil Alt var betalt. — Efter at have betalt noget, bleve siden 10000 betalte ad Gangen, og hertil hævede Magnus med Pavens Tilladelse den halve Kirketiende i Sverrige. — Derpaa bleve Fæstningerne ham strax overgivne. (Script. I. 258; 395. Erici Olai Hist. Svec. Lib. IV. p. 124. editio Holm. 1654. Hvidtfeld p. 457). Petrus Olai henfører paa et Sted (Script. I. 191) urigtigen disse Ting til 1326, og det samme gjør Nicolai lundiske Krønike (ibid.) venteligen fordi Christopher blev det Aar uddrevet, og Krøniken som slutter med 1415, til 1333, da Magnus først kom i Besiddelse af Helsingborg, og altsaa af hele Skaane, og lader det at han har maattet fornøje Alle dem som havde Pant i Skaane fra Kong Christopher eller Grev Johan. Derimod vildfarer Krøniken

Christopher den Anden Aar 1332.

Christopher den Anden Aar 1332. niken som slutter med 1410 (Script. V. 624) ganske, naar den henfører Kjøbet til 1334.

Længe havde det været i Gjære at forflytte Neümünster Kloster til et beqvemmere Sted, dette skete nu i Aar, da det ved Henric Svineberg, Provst i Lybek, forflyttedes til Bordesholm, og tilligemed St. Vicelini Levninger, som bleve nedsatte midt i Choret, lige for det høje Alter. Levningerne ledsagedes af et stort Følge, og med Psalmers Sang. Dog Christiani har beviist (Schlesw. holst. Gesch. III. 345 u. f.) at Klosteret var allerede 1326 og maaskee forhen flyttet til Bordesholm, endskjøndt det beholdt sit gamle Navn Neümünster, dog skulde jeg troe at den fulde Forflytning især af Vicelins Been, er efter den gamle Munks Beretning først skeet i dette Aar 1332. (Script. IV. pag. 445 og 456).

Den 16 September paa Slottet Bagahus (Bahus) tog Kong Magnus de viborgske Kaniker paa Læsøe, tilligemed Øen, under sin Beskyttelse. (Diplomat. Langeb.) For at være sikker for Holstenerne, søgte altsaa de Danske da hen til Magnus.

Den 27 October omtales Kjeldere, Ildhuse (da man den Gang lod det Hus, hvori Skorstenen var, staae for sig af Frygt for Ildebrand) og Græsgaard, det er Hauge, i et Brev af Eindrid Simunarsøn. (Diplom. Langeb.)

Erkebisp Eilif i Nidaros døde den 2 November. Bergens Bye brændte af som No. 411 af Annalerne henfører til 1333, ligesom Erkebispens Død. For Erkebispens Svaghed indviede Bisp Hakon af Bergen, som selv var bleven indviet i Aarets Begyndelse, Holums Bisp Eigil den 7 Junii udi Bergen, og derpaa drog Eigil til Island, hvor han ankom den 22 Augusti, og holdt sin første Messe den 8 September. (Torfæus IV. 460).

Tvende islandske Skibe, Glode og Guldsuda det er Gløden og den gyldne Side, droge frå Island til Sydersoerne, hvor de bleve plyndrede, og alle paa den sidste gjorte til Trælle, men paa Gløden allene 3, da de øvrige lovede en Rommerreise, og komme derfra samme Høst velbeholdne til Norge. (Torfæus p. 460). Christopher den Anden Aar 1332.

Den 8 Februarii tilskrev Paven fra Avignon den upsalske Erkebisp Olav som dog allerede var død den 3 Martii 1330, om Mester Petrus Gervasii, Canonicus af Vivares, hvilken Paven havde sendt som Nuncius til Norden; og atter den 10 December til den upsalske Erkebisp Peder Philippi og bemeldte Peder Gervasii om Bisp Egislo af Vesteraas. — Begge disse Breve haver jeg faaet Underretning om af Fredenheim. — Den 29 Januarii gav Paven denne Petrus Gervasii Fuldmagt at modtage de Tiender til det hellige Lands Indtagelse af Clemens den 5te paabudede, og som endnu stode tilbage hos mange i Sverrige, Norge og Danmark, og derfor at qvittere; og samme Dag Fuldmagt at inddrive dem i bemeldte Riger under Bandsstraf hos Klerkerne. — Ligeledes den 1 Februar at indsamle hos Klerkerne i Sverrige, Norge og Gotland hvad der var indkommet af den Collect til Pavens Understøttelse og Kirkens Forsvar mod de italienske Rebellere (Celse Appar. ad Hist. Sveogoth. pag. 112). Paven paamindte og ofte de svenske og gothiske Klerker om Rommer-Skatten, i hvilken Anledning Capitlet i Strengnes undskyldte sig den 9de og 25de April og imodsagde den Bandsætning der var fældet imod det, da det paastod ej at være bleven anmodet herom. (*Magnus a Celse* l. cit. pag. 113). Det var vel i Anledning af disse Restancer at nogle Norske bleve bandsatte. (Bzov. Annal. ann. 1332. col. 696).

Christopher den Anden Aar 1333.

Den 13 Januarii udi Aarhus tog den holstenske Grev Gert Hr. Sti Andersen under sin Beskyttelse, gav ham og hans Tjenere fri for al Tjeneste til sig, medmindre Skat paalagdes hele Jylland, gav ham og frie for Stuth, Inna, Leding, alle 40 Marks og mindre Sager, Fredkjøb, Vrag. (Hvidtfeld p. 457). Rimeligen har der da været nogen Uro i Jylland, og Greven derfor søgt at faae denne mægtige Mand paa sin Side, Petrus Olai beretter (Script. I. 191) at Greven i dette Aar beleirede Udby Kirke og den ligger i Aarhus Stift, hvorvel ogsaa en Kirke af dette Navn ligger i Fyen.

Fra Avignon den 5 Februarii gav Paven ved sin Bulle til Sorøe-Kloster den Frihed, at de Personer som gave sig did ind og som siden tilfaldt Arve-Part, maatte arve det naar det ej var Lehnsgods, og det frit tilfalde Klosteret, styres og besiddes af det. (Diplom. Langebek).

Den 8 Martii paa Halledorpe bød den jydske Hertug Waldemar, at alle hans Vasaller, Riddere og Væbnere udi hans Hertugdom, skulde aflægge Huldskab (Homagium) og Troskabseed til hans kjære Morbroder den holstenske Grev Gerhard i Hensigt til den store Tjeneste han havde gjort ham lige siden hans Faders Hertug Erics Død, og paa det han og Arvinger skulde efter hans Død ej komme i nogen Fare. De skulde, saafremt Hertugen døde uden Arvinger, love i alle Maader at holde sig til Greven, og gjøre med ham som de havde gjort med Hertugen. Sine Fogder og Embedsmænd havde han befalet ej at overgive Slottene efter hans Død til nogen anden end bemeldte Greve; hvo der i Krigen var af Grevens Vasaller eller Krigere blevne gjorde landflygtige i Hertugens Land, eller ved hans Mænd, de skulde da igjen nyde sikker Fred. — Dersom nogen Fyrste, Adelsmand, eller af hvad Stand han var,

vilde

vilde forhindre, beſejde, eller paa nogen Maade beſvære bemeldte Greve eller hans Embedsmænd i hans Slotte i de Lande Nørre-Jylland og Fyen ſom vare ham pantſatte, da ſkulde Hertugen med ſine Slotte og Vaſaller ſtaa ham ſtadigen bi; ſendte Greven nogen af ſine Tjenere, Vaſaller eller andre til Nørre-Jylland eller Fyen, da ſkulde Hertugen og hans Embedsmænd paa Hen- og Tilbagerejſen i alle Ting viſe ſig dem behjelpelige. (Diplom. Langeb.) Man ſeer heraf, hvorledes Geert alt mere og mere befæſtede ſit Herredømme, hvorledes han havde ſin Søſterſøn ganſke til ſin Villie, og at det ej maa have været aldeles roligt i Nørre-Jylland, maaſkee ej heller i Fyen. Christopher den Anden Aar 1333.

Den 28 Maj udſtædte den brandenborgſke Markgreve Ludvig udi Prenzlav ſit Brev paa, at hvad Landet Reval var bedre (i Rente hos Hvidtfeld (p. 458) end 12000 Mark lødig, dermed ſkulde han forbedre ſin kjære Frue Markgrevinde Margrethe (Kong Christophers Datter) hendes Livgeding (Bidderve). Vidnerne herved vare 7 Riddere, og andre brave Folk. Brevet er paa Plattydſk. (Diplom. Langeb.)

Den ſvenſke og norſke Kong Magnus, ſom nu var Meſter af Skaane med tilliggende Lande, kom nu did for at viſe ſig for ſine nye Underſaattere, og for at lære dem at kjende, endſkjøndt han kun beſad det ſom et Pant. (Diplom. Langeb.)

Udi Helſingborg den 10 Julii tog han Tummethorp Kloſter under ſin Beſkyttelſe, og ſkriver han ſig da allerede Konge af Skaane; og udi Lund den 12 Julii tog han de Spedalſke udi Lund ligeledes under ſin Beſkyttelſe, og gav dem de ſædvanlige Befrielſer og Benaadninger ſom Kloſterne fik (ibid.) Mærkeligen ſtaaer Skaane her for Norge. — Magnus var nu den mægtigſte Konge, Norden har havt ſiden de hedenſke og uviſſe Tider, naar

 Store

Christopher den Anden Aar 1333.

Store Knud undtages. — Da Magnus nu skrev sig Konge til Skaane, saa viser det, at han ikke agtede at give det tilbage, hvorvel han kun havde en Panterettighed dertil, da Kong Christopher ikke afstod det. — Men dette maae tilstaaes, at Skaaningerne vare selv fornøjede med den svenske Regjering, og at de bleve befriede fra Holstenernes og mange Particulaires haarde Medfart. — Og helligere Adkomst kan ej haves end Undersaatternes frivillige Overgivelse; det er langt mere end Krig, eller Kongers aftvungne Samtykke. — Danmarks jammerlige Forfatning kunde ej heller andet end bringe Sverrige paa de Tanker, at Skaane var evig forloren for Danmark. — Men da Magnus vedblev at kalde sig Konge af Skaane, det og beholdt sine gamle Love og Forfatning, saa viser dette, at det ansaaes som et Rige for sig og blev ej indlemmet i Sverrige. — Lagerbring (III. 265) har nok ikke Uret, naar han mener at Kong Magnus fornøjede Eggert Brochdorp for de 6000 Mark Sølv som han paastod for Afstaaelsen af Helsingborg Slot og Lehn.

Aar 1333 den 12 Julii haver (Hvidtfeld 458) Bisp Carl af Lund, Peder Jonessøn, Degn, Knud Eriksøn, Erkedegn, Johannes Offesøn, Anders Nicklesøn, Niels Jacobsøn, Niels Hack, Holger Nicklesøn, og Peder Lapmand, Riddere, Saxe Pedersøn, Peder Torbernsøn, Jacob Pedersøn af Trutelse, Niels Hack af Lyngby, og Jacob Jonesøn, Væbnere, anden Dagen efter St. Knud Konges, til Lund udi Graabrødre, tiltalet Kong Magnus, Sverriges, Gottets, Skaanes og Norges Konge, udi hans Raads og godt Folks Nærværelse, paa Fru Else, Hr. Ludvig Albrechtsøns Vegne, om nogen Gjeld, hendes salig Herre, for Danmarks Bedste udlagt haver; da svarede Kongen beskedeligen og vel, at han skulde gjøre hende Pant og Forvisning paa disse

Penge,

Penge, efter som tilforn til Calmar var med dem foraffkedet, og han vilde for al Skaanes Skyld, ingen Uret gjøre hende; derpaa tog hun deres Bevis. Christopher den Anden Aar 1333.

Kong Magnus gav Fru Else, Hr. Ludvigs Efterleverske saadant et Brev, som læses hos Hvidtfeld (l. cit.)

Alle som dette Brev see eller læse, Magnus af Guds Miskund, Sverriges, Gotters, Skaanes og Norges Konge, evindelig Hilsen med Gud. Efter at den ædle Herre Hr. Johan, Greve af Holsten og Stormarn, den Stund han raadte for Skaane, haver efterladt den dydesom Frue, Fru Else Pedersdatter, Hr. Ludvig Albrechtsøns, fordum Marsk's, Hustru, til en Forledskelse paa hvad Gjeld og Besværing, som fornævnte Hr. Ludvig var kommen udi for Danmarks Bedste og Gavn Skyld, til 8000 Mark Sølv regnendes, og han derimod siden havde pantsat Kronens Gods dem til Underpant, hvilket Land Skaane han siden oplod os, da haver vi anseet fornævnte Gjeld, herkommen for Rigets Bedste, fornævnte gode Qvindes Bekymrelse, om hun hendes skulde miste, og derforuden den store Skade hun og hendes Arvinger derover skulde udi komme, hvorfor vi, med vort Raads Raad, haver forsørget fornævnte Frue og Arvinger i saa Maade, at de skal have 2000 Mark skaanske Penge af Mynten udi Lund, i saa Maade, 500 til Mortensdag, 500 vor Frue Kyndelmisse, 500 Philippi og Jacobi, og 500 til vor Frues Himmelfart, hvilke Penge vi befale hermed Myntemiesteren aarligen at fornøje hende. Vi sætter hende til Underpant Bleginde og Lyster, med det Fiskeri til Mørum, og al Rettighed. Item, vi skal gjøre hende fornævnte Lande fri, med den Besked, at hvad hun haver optaget, eller herefter optager af Rente, udi forskrevne Lande, skal kortes i Hovedsummen. Dette Brev haver forseglet med Kongen, Carl, Erkebisp til Lund, Sverriges

Første,

Christopher den Anden Aar 1333. Første, Niels Abjørnsøn, Gisle Elnesøn, Ulff Abjørnsøn, Amund Sture, Ulff Philipsøn, Johannes Uffesøn, Riddere, Peder Jonessøn, Degn til Lund, og Saxe Pedersøn, Væbnere. Datum Skjeldvigslot, Aar 1333, Dagen efter St. Mortensdag.

Imedens Magnus saaledes blomstrede, faldt Christopher alt dybere med i Elendighed, thi det skeede da han opholdt sig i Saxkjøbing i Lolland, udi et muret Huus som tilhørte Peder Hvidtfeld (Peder Syv mener i sine Collectanea efter min Udskrivt pag. 450 at Peder-Hvidtfelds-Stræde i Kjøbenhavn har Navn efter denne Mand, men det kaldes snarere saa efter en anden Peder Hvidtfeld som levede i Christian den 3dies Tid, see Pontoppidans Orig. Havn. pag. 340) at tvende Herremænd Hennecke Breyde og Johan Ellemose besluttede at tage ham til Fange tænkende derved at vinde stor Gunst hos Grev Geert, men som han ej vilde gaae ud med det Gode, saa satte de Ild paa Huset og tvang ham derved at komme ud af Vinduet, hvorpaa de førte ham fangen til Aalholm Slot, der tilligemed hele Lolland tilhørte Grev Johan, som dog saasnart han hørte det, sendte Fuldmægtige did og lod ham sætte paa fri Fod. (Hvidtfeld pag. 458 Christiani II. 415). Hos nogle Historieskrivere siges, at han ved sine Fiender qvaltes af Røg udi Taarneborch Slot i Sjælland, hvilket om Stedet er gandske urigtigt. — Nedslaaet og udmattet af saa mange Gjenvordigheder døde han nogle Uger derefter udi Nykjøbing Slot paa Falster den 15de Julii efter at have levet i 57 Aar og regjeret paa 14de. — Alle vore gamle Kroniker ere enige om at han døde i dette Aar 1333, allene Petrus Olai (Script. I. 130) har 1331 efter en nu ubekjendt *Cronicon vulgare*, som man deraf maa slutte at have været paa danske.

Da

Da det samme staaer i den trykte danske Rimkronike, Udg. i Malmø 1534, saa forstaaes maaskee den derved. Den siger og ligesom Hamsfort (Script. I. 302) at han blev fanget af Danske og Tydske. — Efter en gammel nu ubekjendt Bog har Petrus Olai (Script. I. 150) og den Efterretning at Christopher vilde reise til det hellige Land, og derfor overgav alle sine Slotte paa Troe og Love til sin Halvbroder Grev Johan, men da han kom igjen tilbage, vilde Johan ej udlevere dem, hvorover Christopher tog Flugten, saasom han var ilde lidt af alle og havde intet sikkert Sted i Riget at opholde sig paa, og som han kom til Saxkjøbing, sendte Johan Bud at gribe ham i et muret Hus, som var tækt med Rør, dog hans Tjenere forsvarede sig mandeligen, hvorover Ellemose og de flere han havde mod sig, satte Ild paa Huset, og tvang ham ved Røgen til at redde sig udaf Vinduet paa twende Stokke, som en af hans Folk rakte ham, og saaledes undkom han til Nykjøbing, og døde der 2 Dage efter. — Hvorvel nu Petrus selv ej anseer dette for rigtigt, da det modsiger andre Aarbøger som han holder for sandfærdigere, det og med Christophers Reise til det hellige Land er ganske vist urigtigt, vel og dermed at hans Fængsling tillægges hans Broder Johan, saa forekommer dog her adskillige andre Omstændigheder som vel ere rigtige, og ej findes andensteds, hvortil maaske og hører det, at han kun levede 2 Dage efter. — Den ellers saa paalidelige Hamsfort vildfarer gandske, naar han (Script. I. 302) lader ham først døe 1336, han lader ham og døe den 14 Julii. Ja efter den gamle og nye lundiske Gavebog (Script. III. 539. IV. 52) er han ej død førend den 2 Augusti, i det mindste ansættes til den Dag hans Anniversarium, da man herved kan maaskee sigte til hans Ligs Ankomst til Sorøe, hvor han efter Petrus Olai (Script. I. 130) først

Christopher den Anden Aar 1333.

blev

Christopher den Anden Aar 1333. blev begravet paa St. Donats Dag, det er den 7 Augusti. Hvorom alting er, saa gav han til sin Sjæle-Messe og Vigilier til Canikerne i Lund 10 Mark skaanske Penge af Lunde Mynt (Script. III. 539). Han kaldes her Christopher den 2den, som han og var. Han blev begravet i Sorøe Kloster-Kirke under et Kobber-Monument, tilligemed sin Dronning Euphemia, og sin Søn Kong Eric, paa venstre Side af Erkebisp Absalon udi Choret. Der bleve og begravne hans tvende Døtre Helvig og Agnes som døde unge, samt, i Følge den gamle Efterretning om de Begravne i Sorøe, hans Søn Waldemar som døde i Rostok da Parlamentet der holdtes, men hvorved snarere bør forstaaes den Waldemar som var en Søn af Eric Glipping, og døde i Rostok 1304. — Junker Albert, en Dattersøn (nepos) af Kong Christopher skal og ligge der. Hvidtfeld mener (pag. 459) at han har været af den markgrevelige (brandenborgske) Slægt, altsaa en Søn af Markgrev Ludvig, men da kan man spørge, baade hvordan han er kommen til det Navn Albert, og hvorfor han er bleven begravet i Danmark; hvortil kommer at Ludvig skal ingen Børn have havt med Margrethe. Paa de sorøiske Monumenter lyder Gravskriften saaledes, som Morten Pedersen i Biskop Absalons Herkomst, endnu i det 16de Seculo læste den. (Pontopp. Marmor. 144).

Stemmate dignos, corde benignos, reqve potentes
Regia reges hæc tenet ædes morte ruentes.
Hic decor iis . . . .
Qvi regno fuit heu proprio sine crimine pulsus.
Alter Ericus positus rex hic est filius
— — cum matre pia sua, cui sociatur
Progenies, utinam reqvies sibi contribuatur.

Victor clarus, sensu gnarus. frater Erici
Rex tumulum patris . . . .
. . . . istum vult et Christum qvomodo venerari.

Christopher den Anden Aar 1333.

Man lærer heraf, at Kong Waldemar har oprettet dette Monument over sin Fader, sin Moder, sin Broder Kong Erik og en af sine Sødskende idetmindste, om ej tvende, hvilket og stadfæstes ved Monumentet selv hvor endnu sees den gamle skjæggede Konge med hans Dronning og en liden Prindsesse, men deraf kan man dog ej med Vished slutte at der kun haver ligget een eftersom Kong Eriks Billede ogsaa sattes paa Monumentet der er forstyrret flottet fra sin Plads og har ligget paa Gulvet bag Alteret ved den nordlige Side af Kirkemuren og gjemmes nu under en Hvelving i Sakristiet paa et eget fra Jorden oprettet Træ-Fodstykke. Af de Grif som sees paa Dronningens Kappe har Carstens (i Vid. Selskab Skr. XII. 173) retteligen sluttet, at Dronning Euphemia stammede fra det hertugelige pommerske Hus, og ved andre Beviser har han godtgjort at hun var en Datter af Bugislaw 4 af Wolgast. Den meget gode Krønnike som slutter med 1357 (Scrip. VI. 523-24.) lader Christopher fanges 1332 og først døe 1333, men jeg troer at Tallene ere forsatte, og at fra de Ord "ubi placitatum" og til "sepelitur Soræ" skal staae 1332 i Breden og ved de øvrige 1333. Idetmindste er det rigtigt.

Foruden den ældste Søn Erik, som døde før Faderen, efterlod Christopher tvende voxne Sønner Otto og Waldemar, hvis egentlige Fødsels-Aar dog ej kan opgives. Men det er godtgjort at Otto var ældre end Waldemar. Det er uvist efter hvem han er bleven opkaldet. Christophers Døttre vare 3: Margrethe givt med Markgrev Ludvig af Brandenburg, Helvig og Agnes hvilke tvende døde ugifte. Kirchberg (col. 824) vil, at ej allene

Christopher den Anden Aar 1333.

Kong Erik men endog hans Fader Christopher døde af de Saar de finge i Slaget paa Lohede.

Faa, ja maaskee ingen Regjeringer have været ulykkeligere for Danmark end denne Konges og det dels ved hans egen Skyld, da han var falsk, ustadig, haard og svag, dels og ved hans Formands utidige Ærgjerrighed med at ville have mange Førster til Lehnsmænd, hvorfor Christopher modtog Riget i en forgieldet og forpantet Tilstand og maatte han derfor ved sin Ankomst til Regjeringen udgive en Haandfæstning, som han vel i mange Maader brød, men som han og umuelig kunde holde til Punct og Prikke uden Rigets yderste Fordærvelse. Hertil kom at i Holsten regjerede en saa dristig aarvaagen og ærgjerrig Herre som Grev Gert, og at Regjeringen i Sverrig og Norge var i Magni Mindreaarighed klog og forsigtig. Til disse Ulykker kom, at Adelen var hertillands da talrig og kommet i Vane med at sætte sig op mod sine Konger udi Glippings og Menveds Tider, for at formindske den kongelige Myndighed og at formere sin egen Magt, hvorfor og Hvidtfeld selv (pag. 462) misbilliger den Opførsel. Tilstanden var derfor ved Christophers Død saaledes, at hans Halvbroder Grev Johan besad som Pant, Sjælland, Lolland, Falster, Femern; Grev Gert af Holsten, Nørre-Jylland og Fyen, samt havde erhvervet sig af sin Søsterson den jydske Hertug Waldemar Brev og Segl paa at skulle, efter hans Død uden retmæssige Arvinger, ogsaa faae Hertugdømmet Sønder-Jylland. Ingeborg, Knud Porses Efterleverske, besad Sønder- og Nørre-Halland, Samsøe, Kallundborg, og Møen. Lauritz Jonssøn besad Langeland og Ærøe, og den svenske og norske Kong Magnus Skaane og Blegind; alle som Panthavere. Kongen var ved sin Død kun egentlig Ejer af Skanderborg og Nyborg, og nogle smaae

Øer.

Her. Estland, hvor det var allene magtpaaliggende at have en langt fraværende Herre, erkjendte dog Danmarks Højhed ligesaavel som Rygen. Da det nu ved Kongens Død for ingen af disse Besiddere var af Vigtighed at en nye Konge valgtes, ej heller var det Adelens, og da hertil kom at Christophers tvende Prindser Otto og Waldemar vare ude af Riget hos deres Svoger den brandenborgske Markgreve Ludvig, saa blev Riget uden Konge, og man kunde umueligt forudsee, at den ene Prinds, Waldemar, skulde ej allene efter nogle Aar bestige Tronen men endog ved lykkelige Omstændigheder og ugemene Egenskaber samle det hele Rige igjen.

Christopher den Anden Aar 1333.

Den 29 Julii udgave Amund Sture Stadtholder og Ulf Philipsen deres Bevis efter Kong Magni Befaling, at have efterseet ærlig Mand Jens Klerch hans Regnskab over Told i Skaanør og Falsterbothe, hvorefter hans Indtægt var 1776 Mark 2 Ort 3 Penge udi skaanske Penge og hans Udgift 3028 Mark 7 Ort 25 Penge, saa at hans Udgift blev 1252 Mark 5 Ort og 2 Penge større end hans Indtægt. Dette Brev haves kun paa Dansk. (Diplom. Langeb.)

Den danske Junker Otto (Kong Christophers Søn) Hertug af Estland og Lolland (hvilke Lande hans Fader har rimeligen overladt ham i levende Live hvorved det dog bliver troeligt at Christopher har tilsidst besiddet Lolland) indgik den 6 October, i Saxkjøbing (hvilket gjør det troligt for mig at han har været tilstede da Faderen døde i Julii, og besørget hans Ligfærd til Sorøe i Augusti) en Forening med Samtykke af sin Broder Waldemar, og med sine troe Mænds Overlæg, med sin Søsters Mand Markgreve Ludvig af Brandenburg, at i Henseende til det Ægteskab han var i med Ottos meget kjære Søster Margrethe, gav og overlod han ham Landet Reval som hendes Medgift, nemlig Slottet

Christopher den Anden Aar 1333.

og Byen Reval med Ret at forestille til Bisp. der, og al den Rettighed han havde til Bispedømmet Reval, Slottet og Byen Wesenberge, Slottet og Byen Narve, alle beliggende i Estland, samt alle de Befæstninger, 5 Byer, Flekker, Dorper af Bye og Landfolk og, som brugelige og lovlige vare, med Græsgange, Egne, Marker, Heder, Skove, dyrkede Agre, Guld-, Sølv-, Kobber- og andre Metal-Gruber, med Skove, Jagt, Vand-Møller, Vandløb og Told, Mynt, høi og lav Rettergang som og mindre Bøder, Patronat-Retter, Forbedringer, hvad der nu var af alt sligt og hvad der herefter kunde blive, ligesom Ottos Formænd de danske Konger (altsaa paastod Otto Rettighed til Riget, men skrev sig endda ikke Konge fordi han endnu var ej valgt) havde besiddet det; og skulde alle disse Lande og Stæder ej mere have noget med det danske Rige at bestille eller paa nogen Rettes Maade i bemeldte Riges Navn kunne igjen kræves eller komme til Riget uden med Minde af Markgrev Ludvig, hans Arvinger eller og dem eller de til hvilke det var solgt, givet eller bortbyttet, thi Landet skulde tilhøre Markgrev Ludvig fuldkommen; og dersom Beboerne og Fæstningerne ej godvilligen vilde staae under ham, saa skulde Otto med al sin Magt tvinge dem dertil (saaledes haver det fra de ældste Tider været brugeligt, at Regenterne have behandlet, overladt og solgt deres Undergivne som Qvæg). Saasnart Otto (eller Waldemar) var bleven salvet og kronet til Konge i Danmark skulde de fornye dette Brev til Ludvig eller den eller de han havde overladt Landet til (heraf slutter jeg at den tydske Orden har hemmeligen stukket under dette og allerede havt i Sinde at erhverve Estland.) Det er trykt hos Gercken. (Codex Diplom. Brandenb. Tom. I. p. 153-56).

Samme Dag og Sted overlod Otto Landet Reval til sin Søsters Mand Markgrev Ludvig ved et andet Brev af samme hvor-

vel

vel meget kortere Indhold, dog lægges i dette til, at herved skulde ej skee hans Søster Margrethe nogen Fornærmelse eller Afkort, i hvad hende som en dansk Konges Datter kunde tilkomme efter gammel Skik at arve af Danmark. I det vedhængende runde Segl sees et Vaaben med 3 kronede Løver i og rundt om Seglet staaer: Secretum Ottonis Dei Grat. Domicel. Dan. Dette Document gjemmes i original i Antiqvitets-Archivet i Stokholm, hvorefter jeg har ladet det trykke thi hos Gercken (l. cit. p. 158–59) er det ej aldeles rigtigt. Samme Dag og Sted gav Junker Otto Kejser Ludvig tilkjende dette mellem ham og hans Svoger Markgrev Ludvig indgangne Forlig, hvilket Brev og findes hos Gercken (l. cit. p. 161). Efter dette (men uvist hvad Aar) maa Otto være taget til Markgrev Ludvig.

Christopher den Anden Aar 1333.

I Prindslav den 14 Decbr. udstædte Markgrev Ludvig sit Brev, hvorved han tilstod, at have forbundet sig med sine kjære Svogre de højbaarne Fyrster, Junkerne Otto og Waldemar af Danmark, Hertuger af Lolland og Estland, at han skulde staae dem bi med al sin Magt imod enhver, undtagen det romerske Rige, og især mod Greven af Holsten og dennes Hjelpere, dog paa Vilkaar at de skulde skaffe hans Folk Skibe at komme over med til Danmark, og siden, naar de komme i Land der, underholde dem; de skulde sende ham hvad Skibe de selv havde og kunde afstædbringe. Dette Brev er paa Plattydsk, og gjemmes i det kongelige danske Geheime-Archiv. Gram har ladet det trykke i Vid. Selsk. Skr. IV. 201. Hvidtfeld har havt det, men kun betjent sig slet deraf. (pag. 457). Samme Dag og Sted udgav Junker Otto sit Brev at han med sin Broder Waldemars gode Villie havde indgaaet slig Forening med sin Svoger Markgrev Ludvig, at om han ved sin Svogers Hjelp blev sit Rige Danmark mægtig, da vilde han lade sin Svoger Markgrev Ludvig, sin Søster Markgrevinden

Christopher den Anden Aar 1333.

og deres rette Arvinger hylde udi Danmark, saa det skulde tilfalde dem, om han og Broder Waldemar døde uden rette Arvinger; han lovede paa sin Broders Waldemars Vegne, at naar han kom til sine Aar (hvilket viser at Otto var den ældste, og tilligemed at Waldemar sidst i Aaret 1333 var endda ung, og derfor efter mine Tanker først født 1320, hvorvel Gram gjætter 1316) da skulde han lade dette Brev ordret afskrive med sit Segl for, og give Markgreven, sin Søster Markgrevinden, og deres rette Arvinger; naar Otto blev kronet til Konge i Danmark, da skulde han lade dette Brev fornye, naar forlangtes. Vidner herved vare Gerlach, Provst til Erre og Dosland, og Gotfred, Canik i Ribe, som han hertil havde givet Fuldmagt. — Samme Dag og Sted bevidnede Otto ved et andet Brev at han med sin Broder Waldemars gode Villie havde forenet sig med sin kjære Svoger Markgrev Ludvig, om at hjelpe ham mod alle, undtagen det romerske Rige, og skulde han forskaffe Hjelpen med Skibe over til Tydskland, men Markgreven siden bekoste den. — Gerlach og Gotfred vare Vidner herved, som ved det forrige. — Begge disse Breve ere paa Plattydsk, og trykte af Gercken (l. cit. p. 160)

Da de tvende Gejstlige havde Ottos Fuldmagt, saa bliver det og Spørgsmaal, om han selv har været tilstede i Prentslaw hos Markgrev Ludvig, eller om han ej snarere har vedblevet at opholde sig i Lolland, for at passe Lejligheden, og kun ladet dette skee ved sine Fuldmægtige, som han til den Ende havde givet sit Segl med. At han har vedblevet at opholde sig i Lolland, synes og at bestyrkes derved, at han i næste Aar kom til Jylland med en Hær af Lolliker og Tydske. — Man seer heraf, at Otto ansaae sig for født Arving til Riget, ja at han meente endog at kunne skjænke det bort til en anden, uden at have Stændernes Samtykke

Christopher den Anden Aar 1333.

og uden at agte paa at den jydske Hertug Waldemar var af Kongehuset paa Sværd-Siden. — Ludvig betjente sig af Leiligheden efter Menneskets Sædvane, og Haabet han havde var dog saa svagt og langt borte.

Herr Erling Hafthorson (hvilken Hafthor var gift med Kong Hakons naturlige Datter Agnes) og Ulf Saxesøn satte sig op imod Kong Magnus, og havde Tønsberg-Slot inde imod ham (Torfæus IV. 461) men siden gave de sig over, og lod han dem beholde baade Liv og Gods, allene Ulf vilde ej komme til ham, men rømte Landet.

Lagerbring mener (III. 471) at Kong Magnus blev myndig i dette Aar og antog selv sine Rigers Styrelse, han kaster tillige nogle Tvivlsmaal op imod den almindeligen vedtagne Mening, at Matthias Kettelmundsøn var under Kongens hele Mindreaarighed Drost og Rigets Forstander. — Saameget er vist, at Matthias nævnes kun lidet i Diplomerne af den Tidspunkt, at han efter Magni Valg ej var Rigsforstander, og at 1322 var Knud Johansøn Drost. — At Magnus ellers er bleven myndig i dette Aar, beroer paa det Koch beretter i hans skrevne lybske Krønike, som slutter med 1549; thi det staaer, at Magnus blev hyldet 1333, og lægger Willebrandt til (i hans Gesch. der Hansestädte 31) at han blev erklæret myndig i Bahus, hvor, efter ham og Becker og Kock, de Stæder Lybek, Rostok, Stralsund og Gribsvald, sendte deres Gesandtere, for at faae frie Handel paa Norge, men Lybekkerne allene finge Adgang til ham, de andre bleve afviste. Lybek erholdt hvad den søgte, de andre finge Afslag, hvorover Lybekkerne ej vilde tage herimod for ej at opvække Mistanke og Splid imellem Stæderne. Kock lægger til, at dette Gesandtskab blev sendt efter Kong Christophers Død.

Mellemregjering.

Mellem-Regjering. Aar 1334.

Den 10 Maj skjænkte Erkebisp Carl ved Brev udi Lund til Kanikerne som residerte der og besøgte Choret, 100 Mark skaanske Penge af sin Mynt i Lund aarligen at uddeles blandt dem som bivaanede Messerne paa de Festdage de 9 Lectier læstes, han gav dem og hvad der udkom for Absolution for Mandslæt, undtagen af hans egen Tiende, ligeledes skulde den, som kjøbte Bispetienden i gejstlige Herreder, give dem deraf 100 Mark ny skaanske Penge, eller og stille Borgen derfor, hvo herimod handlede, underkastedes Band og Forbandelse. (Dipl. Langeb.) Under samme Dag og Sted bekræftede Capitlet dette, saa og Erkebispens Testamente. (ibid.) Paven sendte Magister Peder Gerwasii ud som Nuncius, og var han hos Erkebispen. (Matthiæ Series Episcop Lund p. 129). Den 16 Maj døde Erkebisp Carl og blev begravet i St. Dyonysii smukke Capel søndre Gang ved St. Laurentii Kirke i Lund, efter at han havde siddet paa Erkebispestolen i næsten 10 Aar; hans Moder var endda i Live. — Denne Erkebisp havde 3 Brødre, Johannes, Slotsherre eller Lehnsmand og Hovedsmand paa Bornholm, Christian, Provst i Toste og Kannik i Lund, og Knud, Erkedegn i Lund. — Carls Aarstid holdtes i Cho-

Choret med Vigilier og Messer af en dertil beskikket Præst, hver Kannik fik derfor 2 Mark., og Vicarierne en halv Mark; han indsatte og Aarstid for Erkebisp Isarn, og lagde 8 Faste-Dage til, foruden de forrige, som vare af Erkebisp Jacob indstiftede, Christi Undfangelses, Mathæi, og Christi Legemsdag, venteligen at holde Aarstiden paa; han stiftede og 2 Altere under den store Hvelving St. Magrethes ved den søndre Væg, og St. Laurentii lige for Billedet. — Carls Aarstid holdtes den 22 Maj af hvad hans Broder Johan Erikson, Ridder, havde givet dertil af Godset paa Bornholm, og fik hver Kanik 2 Mark, Vicarierne en halv, de fattige Skolediscipl e en heel, og andre Fattige en Mark. (Script. III. 520. IV. 42). Efter Nicolai Krønike sad han i 9 Aar. — Hans Gravskrift lyder saaledes: Hic jacet D. Carolus qvondam Archiepiscopus Lundensis Sveciæ Primas qvi obiit anno Domini MOCCXXXIIII die septimo Calendar: Junii. orate pro eo. (Script. VI. 644-45). Hans Eftermand blev Peder Johannissøn Lykke, Decanus i Lund, og det endda i samme Aar, hvorpaa han selv med Capitlets Sendebud drog til Paven, og tog Valgbrevet med sig. — Af Erkebisp Carl haves endnu hans Testament, som meddeles i Bilagene.

Mellem-Regjering. Aar 1334.

Skade, at dette mærkelige Testamente er defect. Documentet viser, at denne Erkebisp har i sin Tid været en rig Mand, og har han maaskee for det og andre gudelige Stiftelser faaet Tilnavn af pius i Erkebispens Krønike. — Han maae ej være bleven gammel, saasom hans Moder overlevede ham.

I Sarkjøbing den 29 Junii tog Otto, Junker af Danmark, Hertug af Sjælland, Lolland og Estland, Grev Johan af Henneberg sin Oheim i sin Tjeneste, og forlehnte ham med Mors Land, hvorimod han skulde bringe ham 20 bevæbnede Mænd, og for hver

Mellem-Regjering. Aar 1334.

Mand han skulde overgive ham en lødt Mark Sølv, samt at betale ham Kost og Tæring; bragte han ham 50 Mand, da skulde han give ham 200 Mark lødig Sølv; 14 Dage forud skulde han give ham fuld Besked, og foruden ved Ankomsten for hvert Halvaar for en Ridder 12 Mark lødig Sølv, en Knægt 10, og en "Ninor" 5. Blandt Vidnerne vare Boetius Falke. — Den 5 Julii paa samme Sted pantsatte Otto Landet Mörse for 2000 Mark lødig Sølv til bemeldte Grev Johan, for at tjene ham mod Greven af Holsten, eller at gjøre en Sone med ham. — Blandt Vidnerne vare Gerlach, Provst af Ærøe, og Jge, hans Canzler. — Den 26de udi Svineborg tilstod Grev Gerhard af Holsten at have ved Grev Johan af Henneberg, sin Oheim, forligt sig med Junker Otto, saa at han hverken var ham eller hans Raadgivere noget skyldig. — Disse tre Breve ere paa Tydsk, og trykte hos Schultheß (i Hennebergische Gesch. 2ter Theil. Urkund 111-13) men dette Forlig var nok ej vel meent paa nogen af Siderne, hvorfor det snart efter kom til Krig.

Den jydske Hertug Waldemar stadfæstede den 14 Augusti sin Faders Erics Gave af Solterbeck Mølle til St. Johannis Kloster i Slesvig. Hans største Segl og Contrasegl blev hængt for. — Brevet findes allene i Diplom-Optegnelserne ved Cypræus, dog staaer det fuldstændigt hos Westphal (Tom. 3 col. 364) saa og paa samme Sted et andet af ham fra Gottorp Slot den 29 Augusti, hvorved han paa samme Maade tog St. Johannis Kloster i Slesvig under sin Beskyttelse, som Grev Geert forhen 1328.

Otto samlede nu en Hær af Lolliker, Tydske, og andre hans Fader bevaagne; rimeligen har nogle været deriblandt fra hans Svoger Markgreven; med den gik han, venteligen fra Lolland,

fra

som Petrus Olai (Script. I. 132) skriver, ind i Nørre-Jylland for at forjage Grev Geert, og at lade sig tage til Konge. Dog denne, som en gammel forfaren Krigsmand, gik ham med en vel øvet Krigshær imøde af Tydske og nogle Danske, og paa Tappehede paa Vejen til Viborg, kom det den 7 October til et Slag, hvor Otto ej allene blev overvundet, men endog selv fanget, tilligemed megen Adel, og sat i Forvaring paa Segeberg Slot. — Petrus Olai og Gheismer skrive (Script. I. 132. II. 392) at Otto ventede Understøtning af de Indfødte. Den Krønike, som slutter med 1357 og Gheismer henføre dette retteligen til 1334, men den ellers nøjagtige Hamsfort (Script. I. 303) til 1331, og følges han herudi af Hvidtfeld, Meursius, Holberg, Pontanus. — Cornerus siger (col. 1046) at Otto havde en stor Hær af Jyder, og henfører Slaget urigtigen til 1335. Fra Segeberg blev Otto siden ført til Rendsborg, venteligen det næste Aar. Mellem-Regjering. Aar 1334.

Ericus Olai (lib. III. p. 123. editio Jo. Loccenii 1654) gjør Otto urigtigen til en Broder af Kong Christopher, og synes at henføre Slaget til 1321.

Den 1 October udi Lund udstædte Holmger Peterson, Provst, Knud Erikson, Erkedegn, Johan Johanson, Cantor, og det gandske Capitel der, deres Brev, hvorledes de vilde anvende Indkomsterne af det Gods Johan Erikson havde testamenteret dem, beliggende paa Bornholm, som indbragte aarligen 60 Mark Penge af der gjældende Mynt, nemlig Aarstid for Erkebisp Carl, bemeldte Johan Eriksøns Broder, den ottende Dag efter hans Død, hans Faders Erics, og Moders Ingerds, Peders kaldet Kalf, og Frue Ethels, Forældre til Frue Gertrud, bemeldte Johannis Frue, den ottende Dag efter Jacob Apostels Fest, saa og Aarstid efter Johan Erikson selv, naar han skulde døe, Aars-

Mellem- Regjering: Aar 1334. tid efter Knud, Erkedegn i Lund, Aarstid efter Christian, Provst i Tofte, og Cannik i Lund (begge Brødre til Johan Erikssøn) Capitlet skulde aarligen give ham og hans Frue Gertrud, saalænge de levede, 30 Mark nye skaanske Penge, at betale paa Mariæ Himmelfart i Lunde Bye. (Script. III. 538-39).

Udi Aalewath den 11 November forbød Bisp Peder af Odense, at ingen maatte fornærme Kirken af Stenløse i sine Indkomster, Tiender ꝛc., eftersom Bispen havde, efter den danske Kong Erics Forestilling og Brev, henlagt den til Disciplerne (Studentibus) fra Odense, som studerede i Paris. (Script. I. 302. VII. 229. Diplom. Langebek). I Bispens aflange Segl af hvidt Vox, sees den almindelige Omskrift: Rex Kanute Dei etc.

Den jydske Hertug Waldemar gav i Synderborg den 7 December Frihed og Frelse (det er: gjorde ham til Adelsmand) til Frellav Hakonsøn fra Synderborg, som han antog til sin Tjener (Knape, Famulus), og tog han alt hans Jord og Tiunde, saavel i Kjøbstæderne som paa Landet, under sin særdeles Fred og Beskyttelse, og gav alt hans Gods frie for alle Paalæg, Innæ, Stuth, Qversat, Retskyt, og alle Afgifter, Byrder, og al Slags Tjeneste (Hoverie) til Hertugen, derfor maatte ingen af Hertugens Fogder, deres Ombudsmænd, eller nogen anden fornærme ham eller nogen af hans Tiunde, i Henseende til denne Frihed. — Denne Frellav var Fader til Christiern, som 1408 i Dronning Margrethes Tid var Staller i Vesterherreds Førde. Hans Sønner skreve sig Frille. — Uden Tvivl er dette det ældste Nobilitations-Brev i Danmark. (Diplom. Langeb.)

Udi Odense var da meget anseet Knud Iversøn Colberg, som i dette Aar gav store Gaver til Franciscanerne og Dominicanerne; ligeledes var i Anseelse Peder Danus, Munk, Johanniternes

ternes Commandator, for sin Fromhed, Dyd og Videnskab; saa og Nicolaus, Vicarius ved Mariæ Kirke. (Script. I. 302). Mellem-Regjering. Aar 1334.

Cypræus beretter (pag. 324), at Hertug Waldemar i Jylland stadfæstede i dette Aar Gaven af Soltersbeck Mølle ved hans Fader Hertug Eric, til Nonnerne af Holme i Slesvig, og det med alle Rettigheder, uden selv at forbeholde sig nogen, venteligen og det samme, som Hvidtfeld (pag. 463) henfører til den 25 April naar han beretter at Hertugen stadfæstede Holme-Kloster alle sine Privilegier, og gav desuden anden Skjenk.

Paven tillod de danske Minoriter at holde Gudstjeneste i Winebjerg i Odense Stift, om end det hele Rige laae under Forbud efter en Statut af Erkebispen i Lund og hans Lyd-Bisper, som Paven stadfæstede. (Waddingi Annal. Minor. III. 423).

Udi Plven den 26 Martii solgte Grev Johan af Holsten til Neumünster-Kloster den saa kaldte Greve-Skat i Bredenberg Sogn dog forbeholdt han sig Reluitions-Retten. (Westphal. II. 118). — Den 2 September bevidnede Raadet i Kiel (ibid. 117) at den Matrone Margrethe Walsche havde for sin Sjæle Messe skjænket 30 Mark til St. Nicolai Kirke i Kiel, som skulde anvendes paa Præstens Bolig. Benævnte Grev Johan stadfæstede den 7 September i Kiel Salget af Landsbyen Kronshagen ved Ridder Johan af Kiel til Helliggejstes Hospital i Kiel, ligeledes stadfæstede han ham den Frihed, som Grevens Fætter Grev Johan havde skjænket ham.

Paa Mandagen for Mariæ Fødsel, som indfalder den 8 September, udstædte Biskop Jacob af Oesel, i Nerona (hvilket er forskrevet i Stedet for Perona, det er Pernaw), hvor da et almindeligt Parlement holdtes, sit Brev, hvorved han bekjendtgjorde at Hr. Marqvard Breyde, Ridder (dansk Hovedsmand i Reval),

Mellem- Regjering. Aar 1334. val), havde efter Kong Christophers Død afstaaet de Slotte, han i bemeldte Konges Navn holdt i Estland, og indgaaet saadan Forening med de tydske Riddere i Liefland, at han aldrig nogen Tid vilde tilføje dem noget Ondt eller gjøre dem Skade, men altid elske, ære og troligen forfremme dem, hvorimod Brødrene og Ordenen lovede bemeldte Herr Marqvard igjen det samme ved Broder Reiner Mumme, Advokat (Foged) i Jervien. — Og som Bispen havde været nærværende ved Foreningen, saa satte han sit Segl for dette Brev. — Da dette Brev er saa vigtigt i vor og Estlands Historie, saa har jeg ladet det trykke i Bilagene, endskjøndt det allerede findes hos Arndt. — Den Afstaaelse som den danske Junker Otto, og hans Broder Waldemar, havde forgangen Aar gjort af Estland til deres Svoger den brandenborgske Markgrev Ludvig, haver uden Tvivl bragt Breide og Adelen i Estland til dette fortvivlede Skridt, og den tydske Orden har tilligemed betjent sig af Leiligheden, at udvide sin Magt. (Arndts Liefl. Chron. II. 10, 92). Efter Schwartz i pommersche Lehnhist. pag. 347 og 348, besad en dansk Ridder Lorenz Jonqve, som kaldte de putbuske Herrer sine Svogre, det Grevskab Streye paa Øen Rygen, og pantsatte det for stor Gjeld Skyld i dette Aar til bemeldte Herrer.

Efter Christiani (Tom. 3 pag. 306), tilskreve de holstenske Grever Johan og Adolph i dette Aar Pave Johan, at Churværdigheden tilkom Hertug Eric af Saxen (Lauenborg) og at de vare hans Vasaller.

Erkebisp Poul af Nidaros kom fra Pavens Hof til sit Sæde. Den bekjendte islandske Laugmand Hauc Erlandsøn døde (Script. III 133). Han lagde sidste Haand paa Landnama, Christni-Saga, Skalda, og den prosaiske Edda, dog ej med den Smag og

Ind-

Indsigt, som de første Forfattere Are Frode, Olaf Hvite-skald, og Snorro. — Imidlertid maa man uden Tvivl takke ham for disse dyrebare Værkers Redning. Mellem-Regjering. Aar 1334.

Paven kaldte ved Breve, fremsendte ved Sir Vigfus (Torfæus IV. 462), de islandske Bisper til Norge for at aflægge Regnskab for Tienderne, og drog Bispen af Skalholt did, men Præsten Oluf, som skulde møde for Bispen af Holum, maatte formedelst Storm blive Vinteren over i Island.

Udi Tunsberg den 1 Maj stadfæstede Magnus, Norges, Sverriges og Gothers Konge, den Afsigt, Herr Iwar, fordum Bisp i Hammer, havde afgivet om den Sø Theosir, at tilhøre Bispesædet, og lægger Kongen 8 Mark i Straf paa hver den, som brød dette hans Brev. — Den ærværdige Herre og Kongens kjæreste Ven Bisp Salomon af Hammer var nærværende, Hr. Hakon Øghmunderson forseglede det og Poul Klerk skrev det. — Brevet er paa Norsk. (Diplom. Langeb.)

Den 22 Maj solgte Anbyon Guldsmed, til Hr. Hemming, Abbed i Münkelif i Bergen, en Jord i Østre i Hosanger af 10 Maaneder-Mata-Bols for 12 Øre brændt for hvert Bol. — De 10 Marker i engelske Penge, de 5 i Huder og Smør, saa at 9 Løb Smør skulde regnes for en Mark brændt, og ligeledes 9 Huder; paa Vilkaar at Klosteret skulde beholde den i 10 Aar, og han efter den Tid indløse den for ligesaa gode Penge, men skete det ej, da skulde Klosteret beholde den til Odel. (Diplom. Langeb.)

Den 25 September bevidnede Thorer Trudilsøn, Præst paa Stediu, Thorsten Sigmundarsøn og Flere, at de havde været tilstede paa Huaale, da Sighrid Sveinsdatter havde overladt den tredie Del i Huaale Jorder til Hr. Erling Vidkunnarsøn, fordi hun og Sønner trængte fremdeles til bemeldte Herres

Mellem-Regjering. Aar 1334.

res Venskab. — Saa simple vare Sæderne, at man ligefrem tilstod sligt.

Bisp Eric af Stavanger forkastede den 21 October den Appel, Abbed Eric af Utstein havde den 20 September 1334 oplæst i Kongsgaarden i Nidaros til Paven, udi nogle tronhjemske Cannikers og den stavangerske Notarii Publici Nærværelse, men ej villet give Afskrift deraf, og derfor lod Bispen efter 30 Dages Opsættelse læse denne sin Forkastelse af hans Appel i Choret af Stavangers Domkirke, og det bekræfte ved sin Notarius Publicus og Tabellio (offentlig Skriver) Thorias Johansøn. (Mst. Bartholin. Tom. H. vel VI. p. 808). Den 12 December besvarede den stavangerske Bisp Eric, Abbed Eric af Utsten af Augustini Orden hans Appel til Paven, som han den 13 November havde meddelt ham ved Hr. Arno, Præst ved St. Chathrine Kirke i Bergen. — Deri klager Abbeden over at Bispen var 1333 den 8 September kommen til hans Kloster i hans Fraværelse, havde lukt Dørrene op, uagtet de Undtagelser, Abbeden havde ladet gjøre imod ham i Henseende til den paastaaede Gjæstehold. — Derpaa havde han holdt Messe med de Munke, Abbeden havde bansat og uagtet Bispen selv var bansat af den apostoliske Nuncius, Hr. Peder Gervasii; at han havde formaaet En til at lade sig begrave i Domkirken, endskjøndt han ofte havde i levende Live frivilligen loved Abbeden at lade sig begrave i Utstein Kloster, at han voldeligen holdt et Gods tilbage, tilhørende Klosteret; at han under Trudsel af Fængsel holdt Abbeden fra at forestaae Klosterets Midler; forkaster ham som Dommer i nogen Sag mod sig fordi han var ham mistænkt, og underkaster sig i sligt, Hr. Odde Ogmundsøn, Sognepræst i Bergen, hans Dom; han forøger den Appel, han forhen havde givet i Nidaros i Bispens Nærværelse, og ladet vidimere den 29 October i

St.

St. Michaelis Kloster i Bergen ved Abbeden og Capitlet der. — Bispen paastaaer, at Erkebispen havde erklæret hans Appel for ugyldig; at naar Abbeden og Brødrene vare uenige saa burde de godtgjøre Bispen de Udgifter han anvendte for at forlige dem, Bispen havde absolveret dem som Abbeden havde bandsat, fordi han fandt deres Straf meget større end deres Brøde. Bispen havde aldrig hørt at han var bandsat af den pavelige Nuncius og han havde desuden forenet sig med ham som han kunde. Bispen benægter, voldeligen at have frataget ham noget Gods, men paastaaer at han med alle Brødres Samtykke har ved fælles Contract overladt det til sig. Tvende beskedne Mænd havde edeligen vidnet for Stavangers Officialis, at den Afdøde havde paa sit Yderste valgt at begraves i Stavanger Dom-Kirke. Det var ikke sandt, at Bispen havde truet ham, tvertimod han havde sendt ham Lejde-Brev. Bispen kunde under sin Sjæls Fortabelse ej længere tillade ham at vedblive Embedet, thi; 1) havde Abbeden selv tilstaaet i Retten for Erkebispen og de andre Bisper, at han i mange Aar havde siddet om Natten og drukket med et ungt adeligt Fruentimmer, og lært hende et gandske ubekjendt Tungemaal, saa at intet Menneske forstod hvad de talte sammen; han havde meddeelt hende oversat paa Norsk Brødrenes Regler og Forskrivter, paa det hun skulde forstaa hvad Straf Brødrene fortjente for deres Forseelser og Brøde. 2) Han havde ladet bestemme for hende af Klosterets Gods omtrent 10 "Cofinatores" (maaskee Skjepper) Jord. 3) Han havde og tilstaaet for Retten at han i mange Aar havde tilladt sin Søster at synge med Brødrene i Choret og at læse ved Bordet i Spisestuen, paa det hun og skulde forstaae Brødrenes Samtaler, Straf og Forseelser, 4) Han havde og for Retten tilstaaet, at han var berygtet for at have dræbt et lidet og ungt Fruentimmer, og havde han selv oplæst for Erkebi-

Melkem- Regjering. Aar 1334.

Mellem- spen et forseglet Document derom af to private Mænd. 5) Da Brø-
Regjering. dre ee havde klaget for Bispen over Abbedens Haardhed og Stræng-
Aar 1334. hed, saa havde Bispen for at spare dem Udgifter ladet 3 af sit Capitel reise did for at undersøge, og de havde for sandt berettet, at Abbeden straffede saa strængeligen, at den Lidende havde endog at frygte for Døden da han i 4 Dage og 3 Nætter holdt ham bunden med Lænker uden Mad og Drikke, for en Kappes Skyld som han i Leg-Folks Nærværelse beskyldte en Broder for at have stjaalet og som dog siden blev fundet. 6) Han havde i Capitlet aabenbaret hvad tvende Brødre havde skriftet for ham. 7) Han havde ladet pidske med Ris den Poenitentiarius som Bispen havde sat over alle Brødrene, og ej ladet ham slippe førend han nødtvungen endeligen bekjendte for ham hvad Brødrene havde skriftet, hvorfor han siden havde offentligen og haardeligen straffet mange af dem. 8) Aarligen havde hanført Korn og andet til Bergen uden derfor at godtgjøre Klosteret noget. 9) Han havde forødet for 30 Marks Værdie af Klosterets Senge og Boskab ved at bortgive dem til sin Slægt og Venner, og ligeledes bortført uden Brødrenes Vidende Sølv-Kar og Guld-Kar, tilligemed kostbare Bøger. 10) Han var næst forrige Aar draget til Klosterets Gods med 12 Bevæbnede med "Balister", ranet og hærjet mod Bispens Forbud utalligt Gods og drukket det op om Natten med bemeldte Mænd, imedens Brødrene som tjente Gud havde knap det de kunde leve af. Om alt dette er Abbeden efter lovlig Stævning ved beskedne og i Eedtagne Mænd for Retten bleven overbeviist. Den Appel han havde gjort i Nidaros var ugyldig, da han havde nægtet at give Afskrivt deraf, hvorfor og Bispen havde efter 10 Dages Forløb bandsat ham i Nidaros og det 2 Maaneder førend han nu paa ny appellerte. Derfor paastaaer han Abbedens sidste Appel for ugyldig, og gav, da han ved sin Fuldmægtig forlangte Bevis-Breve (apo-

stolos)

stolos) dette sit gjendrivende Bevis-Brev, tilligemed den Thronhjemske Erkebisps (Mst. Barth. l. cit. pag. 811-19. Pontopp. II. 142. Diplom. Langebek.)

Mellem-Regjering. Aar 1334.

Den Broder Johan, Minoriternes Minister i Dacien, tilskrev Bisp Eric af Stavanger, at i Henseende til den meget Godhed han havde beviist deres fattige Orden, lovede han ham en Messe af hver Broder i Provincen der var Præst, og at de Brødre der nu vare Præster vare forbundne til at meddele deres Bifald. Brevet er uden Aarstal (Mst. Barth. ibid. p. 799. Pontopp. l. cit.)

Fra Newcastle den 3die November tilskrev Kong Edvard sin kjæreste Ven den norske Konge, at han vilde forbyde sine Undersaattere at bortleje eller overlade store og bevæbnede Skibe til de skotske Rebeller som vare de engelske Kongers Fiender.

Den 9 Februarii udi Ørebro gav Kong Magnus af Sverrig og Norge ved sit Brev tilkjende (Brings Monum. Scan. pag. 101-3. Diplom. Langeb.) at Erkebispen af Upsal og hans Lyd-Bisper havde tilstaaet ham at maatte hæve 1000 Mark purt efter Cølns Vægt af Cleresiet i hele Upsals Erke-Stift som et Laan for dermed at udløse de Fanger der for Skaanes Skyld (nemlig for de Penge som for dets Indløsning skulde betales) sad fangen hos nogle tydske Herrer som Gidsler og hvoraf nogle vare haardt bundne med Lænker. Lagerbring (S. 274) slutter heraf retteligen, at Magnus, uagtet sine udstrakte Riger, var i en maadelig Tilstand, da alle Kron-Renterne vare forpantede, og at de store Herrer havde for at holde Kongen under deres Magt bragt ham i den Tilstand ved det skinnende Forslag om Skaanes Erhvervelse. Det Brev Kong Magnus udgav i Stokholm den 4 Martii beviser dette end mere, thi derved pantsætter han en Del Gods og Indkomster til sin kjære og troe Mand Hr. Gislo Alinæsøn for 6427 Mark svenske Penge,

Mellem-Regjering. saaledes at Kongen skulde aarligen deraf afbetale 500 Mark Penge.

Aar 1334. Den 31 Januarii paalagde Paven ved sin Bulle til Erkebispen af Upsal den svenske Geistlighed en Tiende for 6 Aar til et Tog til det hellige Land under Anførsel af den franske Kong Philippus Valesius (Celse App. pag. 114.) Uden Tvivl var det i dette Aar den 5 Mai at den bekiendte svenske Herre Matthias Kettilmundson døde. Han var Hertug Eric og hans Søn Kong Magnus meget hengiven og havde stor Del i Rigets Sager, men han var hverken Drost, mindre Rigs-Forstander. I sit Testamente, som er uden Datum, skjænkte han til Frøken Eufemia Kong Magnus's Søster en Guld-Hægte. Man seer af det, at han havde 5 Hof-Præster og en Del Løbere og Kokke. Det lader og at han havde sin egen Myntmester. Indholdet af Testamentet findes hos Lagerbring III. 329–30, og sees deraf de Tiders Pragt.

Aar 1335. Den 13 Januarii tilstod Eric Murri, Persona (Præst som lod Embedet forrette ved en Vicarius) til Tweeth Kirke, at han var skyldig til Kannikerne i Aarhuus 50 Mark purt Sølv efter sin Broder Provst Palno, forhen Kanik i Aarhuus, for det Kanike-Gods som han havde pantsat og frahændet, imedens han var Forstander (Procurator) for deres Bord, og pantsatte han dem derfor alt sit Gods i Wedhælby i Haslæherrit, ligesom han forhen havde gjort paa Landsthinget (Placitum iustitiarium) Diplomat Langeb.

Markgrev Ludvig af Brandenborg lod sin Svoger, den danske Prinds Valdemar, reise til sin Faders Keiserens Hof, hvor han forblev i nogle Aar, oplærtes i alle ridderlige Øvelser, og lagde uden Tvivl der Grund til den Regjeringskonst, og den fine Politique, som han siden udviste. Saasom den aldste danske Prinds,

Otto

Otto, sad fangen, saa skrev Keiseren fra Nyrenberg den 5 Martii til Mellem- sin Søn den brandenborgske Markgrev Ludvig (Ludevig Reliqviæ Regjering. II. 290. Vid. Selsk. Skrift. IV. 8.) om den ypperlige (magnificus) Aar 1335. Danske Prinds Waldemar, Junker af Riget Dacia, og de Stridigheder mellem ham og den ædle Mand Gerhard, anselig (spectabilis) Greve af Holsten, og gav Markgreven Fuldmagt til paa Keiserens Vegne venligen at forlige og forene dem, og det med Retten, — forsikkrende at Hans Høihed vilde bifalde og stadfæste hvad Markgreven heri foretog og beskikkede. Keiseren lod det ej blive herved, nej han sendte og Brev til Lybek ved Junker Johan, Søn af Grev Berthold af Henneberg, der begge vare Keiserens Fuldmægtige i det Neder-Saxiske, og Markgrevens Stadtholdere i det Brandenborgske, tilligemed tvende andre Riddere, som Gesandtere, baade fra Keiseren og Markgreven, for at formaae Raadet i Lybek til at antage sig af alle Kræfter den fangne Prinds Otto, og at see ham befriet af sit Fængsel, og Kong Christophers Arvinger at faae Riget i Besiddelse. Lybekkerne gjorde saa, formanede og de Herrer Gert og Johan til at møde paa Dag-Thinget. Imidlertid blev dog her intet udrettet; thi Greverne vare haarde og vilde ikke give efter, og forelagde saa strænge Vilkaar, at Gesandterne maatte derover med uforrettet Sag vende tilbage. (Cranzii Dania lib. VIII. cap. 32. Christiani Gesch. II. 416. Vid. Selsk. Skrift. IV. 7.)

De holstenske Grever Gert og Johan regjerte nu som de vilde i Danmark, uden enten at frygte Keiseren eller hans Søn Markgreven. Den første var for langt borte, og den anden havde formeget andet at bestille, saa at Lysten var forgaaet ham, at sende paa nye en Hær til Danmark, allerhelst han ej kom i Besiddelse af Estland. Da nu og Greverne havde kun Landet i Pant, saa behandlede de det og som et Pant, og ej som en Ejendom, og søgte alene

Mellem-Regjering. Aar 1335. alene at trække Fordele af det for nærværende Tid. De satte lutter Tydske til Lehnsmænd, og brugte holstensk og ej dansk Ret, lutter Ting, der ej kan andet end høiligen opirre ethvert Folk, hvorover de Danske begyndte alt mere og mere at fortryde, at de havde skilt sig ved Kong Christopher og hans Sønner. (Christiani III. 160).

Grev Johan lod bygge og befæste Ravnsborg i Laaland uden Stændernes Samtykke, af Frygt for at Lollikerne skulde falde fra ham ligesom Skaaningerne. Ravnsborg laae da længere inde paa Landet, end siden, hen imod Horslunde, ikke langt fra Nakskov, hvor endnu sees Voldstedet, som paa den nordostlige Side har en Høide af 63, men paa de 3 andre Sider af 30 Alen, og har i Omkreds 480 Alen, og da det paa tvende Sider var omgivet med dybe Moradser og paa den søndre af Havet, saa var det paa de Tider uovervindeligt, undtagen naar Isen lagde sig. Imidlertid lod Kong Hans det dog ødelægge 1510, og i dets Sted anlægge Engelborg. Hvidtfeld p. 463. henfører dette Slots Anlægning til 1334, men Hamsfort i Script. I. 302. til 1335.

Fra Roskilde den 13 Martii tilskrev dets Bisp Johan alle Sogne-Præster i sit Stigt, at paa en vis Festdag skulde aarligen omgaae i alle deres Kirker en Tavle for de fattige Søstre i St. Agnetes Kloster i Roskilde, som led megen Mangel, og for deres Klosters Istandsætning og Hjelp. De skulde og give alle dem, der gjorde sand Poenitentse og skriftede, 40 Dages Aflad, naar de kom bemeldte Søstre til Hjelp. (Diplom. Langeb.) Samme Dag og Sted tilskrev han og alle Troende, at hver den, som tiende Dag efterat dette var oplæst, besøgte paa Festdagene St. Agnetes Kloster i Roskilde, hørte der Messe eller Prædiken, ginge om Kirkegaarden og bade et Fader-vor og Ave-Marie for de Afdødes Sjæle, eller gave Nonnerne der Noget til Bygningernes Flying, og deres

egen

egen Underholdning, skulde have 40 Dages Afslad. De verdslige Klerke, som der prædikede paa Festdagene, maatte og forkynde for Almuen, som hørte dem, samme Afslad. Desuden stadfæstede han alle de Anordninger og Afslad, som vare givne bemeldte Nonner af nogen Erkebisp eller Bisp. (ibid.) Mellem-Regjering. Aar 1335.

Udi Odense den 17 Martii stadfæstede Grev Gerhard af Holsten og Stormarn til Raadet og sine Borgere i Odense alle de Friheder og Rettigheder, de havde af de danske Konger, og tog dem under sin Fred og Beskyttelse. Seglet er borte, men de røde og blaae Silkesnorer sees endda.

Johan Ericsøn, Hovedsmand (Capitaine) paa Bornholm, skjænkte den 29 Martii til Lunde Kapitel alt sit Gods paa Bornholm af 67 Mark gamle Penges aarlig Indkomst, hvorimod Kapitlet forbandt sig til at holde i Lunde store Chor Sjæle-Messer for Giverens Broder, Erkebisp Carl, den ottende Dag efter hans Døds Dag; og for Giverens Fader Eric, og for hans Fru Moder Ingred, og for hans Hustrues Gertruds Forældre, Peder Kalff og Frue Ethle, ottende Dagen efter Jacobi Apostels Fest, saa og for hans kjære Hustrue, naar hun ved Døden skulde afgaa; for Herre Knud, Erkedegn i Lund; for Herre Christiern, Provst i Tofte. Det skulde og give ham og Hustrue Gertrud, saalænge de levede, aarligen 30 Mark nye skaanske Penge. Hans eget og hans Brødres, Erkedegn Knud og Christiern, deres Segl bleve forhængte. (Scriptor. III. 538. IV. 52).

Udi Alewath den 20 April tilskrev Bisp Peder af Odense alle beskedne og hæderlige (honesti) Mænd, som boede i Lolland, angaaende hvorledes Sogne-Præsterne og de andre Præster (Presbyteri) i Lolland, havde klaget over, at de blandt adskillig anden Skade og Fornærmelser, som jevnligen trykkede dem, lede og frem

for

Mellem-Regjering. Aar 1335.

for andre, megen Skade af den slette Mynt, som de fik i Offer, Tiende, ved Begravelser, Kirkegangs-Koner, og ved andre Lejligheder, saa at de derfor ej kunde leve af deres Kald; hvorover Bispen med brave Mands (meliores) Raad paabød, at hver Husbonde, for sig, Hustrue, Børn og Tyende skulde give i Offer 3 Sterling, eller deres Værdie for de 12 store Helligdage om Aaret; hver Kirkegangs-Kone 1 Mark Vox med 2 Sterling eller og eftersom hun kunde forenes med Præsten herom; for Ligbegjængelse, eller og paa Aarstiden for hver Messe 3 Sterling; til Bryllupper for hvert Lys 1 Mark Vox med 2 Sterling; Tiende af levende Kreature skulde vurderes fra 1 til 5 Høveder, og deraf gives Tiende. Dog skulde Præsterne i alt dette see paa Vedkommendes Formue. Erkebisp Peder af Lund stadfæstede dette siden i Lund den 4 October 1338. (Diplom. Langebek.) Uden Tvivl har dette været en stor Byrde for Almuen, thi Sterlinger vare vel ej her i Overflødighed, og at beregne den slette Kobber-Mynt eller og Vare efter Sterlinger, kunde let give Anledning til megen Trætte og Almuens Skade.

Den 1 Maj udi Sønderborg gav den jydske Hertug Waldemar Byen Apenrade en Skraa eller By-Lov, bestaaende af 56 Artikler, og stadfæstede for det øvrige hans Farfaders Kong Waldemars, andre Kongers, Fyrsters og Hertugers Breve og Anordninger. Den er trykt i Dreyers Abhandlungen 3ter Theil S. 1373–1454.

Den 14 Augusti gav Bisp Peder af Odense tilkjende, at Sognefolkene af Ubberuthæ Kirke, hvoraf Patronats-Retten tilhørte Knuds-Brødrene af Odense, havde klaget over, at de ej kunde faae nogen Præst til at forrette Gudstjeneste hos sig, formedelst Kaldets ringe Indkomster, hvorover Bispen lægger denne Kirke

med

med sine Indkomster til Prioren ved Knuds-Kloster, og investerte ham dermed ved sin Ring, og skulde han der lade Tjenesten forrette ved en duelig geistlig eller verdslig Præst; men hvad han derfor aarligen skulde have, og det øvrige af Diplomet kan ej læses. (Diplom. Langeb.) Mellem-Regjering. Aar 1335.

Den 7 September indginge Prioren, Priorinden Cecilia, og det hele Convent af Wrethløv Nonne-Kloster, med Provsten af Borghlan (Børlum) og det ganske Kapitels Samtykke, et Mageskifte med den ædle og hæderlige Ridder, Herre Henric Niclæssøn, overlode ham deres Gods i Bakhæthorp og Gnurræthorp, og finge igjen hans i Garthbuth. De overlode ham og paa deres Enge i Hastorpmark Over-Vandet (inundatio aqvarum) kaldet Floothstæt — og saa meget som 12 Læs Hø, men dersom enten han eller Arvinger lod overskyde meer end til 12 Læs, saa skulde de stande til Rette for Bispen af Børglum, Provsten der, og Provsten i Weenlie. (Diplom. Langeb.) Det ligger i Ven-Syssel, udtales nu omstunder Vreilef, og er en Herregaard. Den gamle Kloster-Bygning beboes af Herremanden, men er meget ombygt, og Kloster-Kirken bruges til Sogne-Kirke.

Udi Roskilde den 8 December tillagde dets Bisp Johan Galdebrun Sogne-Kirke (i Thune Herred), som fuldkommen med Patronats-Ret og alle andre Rettigheder tilhørte ham, med sit Kapitels Samtykke, forbeholdende sig alene den bispelige Ret derover, til Herre Johan Capella, Cantor og Kanik i Roskilde, hans Præbende (Batzbye i Flyng Sogn), som ved Paalæg (talliæ) og Rov var for en stor Del ødelagt; thi da Kanikerne i Roskilde burde være ustraffelige og lærde Mænd, saa burde de og have anstændig Underholdning. Derimod skulde han holde en stadig Vicarius der. (Diplom. Langeb.)

Mellem-Regjering. Aar 1335.

Jacob Poulsen, Decanus i Roskilde, bevidnede ved Brev af dette Aar, men som er uden Dag, at Magnus med sin Hustrue Gunner, havde for hans Ret tilstaaet, at have slaaet sig fra Verden, og gjort Kydskheds Løfte til Frue Katarina, Abbedisse af St. Claræ Kloster i Roskilde, og overladt til Klosteret hvad de nu ejede af Qvæg, Sæd, Svin og Andet, for deres Sjæles Bedste, saa og hvad de end videre kunde besidde ved deres Død, paa Vilkaar, at de skulde forestaae Tienden paa Klosterets Gaard Skæthe, dog Søstrene forbeholdt al Skyld og Indkomst, undtagen af Møllerne; men om de formedelst Aar og Alder, eller anden gyldig Aarsag ej kunde tiende, eller forsømte det, da skulde Søstrene have Magt til at sætte en anden til Gaarden og Møllen. Han og Hustrue valgte at begraves i Klosteret. (Diplom. Langeb.)

Den slesvigske Bisp Helimbert overlod til Slesvig Kapitel paa Gottorp Slot i Hertug Waldemars Overværelse alle sine Ejendele i Swantzen Sogn paa Rihkenisse Mark, hvoraf aarligen gaves 2 Ørtug Sæd (annona) og tog et Grønsvær i Haanden og kastede, hvilket kaldes Skjøde, med de Friheder, som hans Forfædre havde besiddet dem, og fik han den fulde Pris derfor, dog skulde Reluitionen skee paa deres Bekostning. Kanikerne Magister Nicolaus og Timmo Block toge herimod.

Hamsfort henfører (Script. I. 40) aldeles urigtigen til dette Aar, at Kong Eric, Kong Christophers Søn, blev ihjelslaget af Holstenerne.

Pontoppidan vil (Ann. II. 143) at den lundiske Erkebisp holdt i dette Aar et Provinsial-Concilium i Helsingborg, men det hører snarere til et andet Aar, thi Erkebisp Peder kom først i næste Aar fra Pavens Hof.

Den 3 Maj gav Grev Gerhard af Holsten og Stormarn et Brev til Borgerne af sin Bye Itzeho til dens Forbedring, (Westphal. IV. 3218) hvorved han fastsatte Grændserne af dens Græsgange for Qvæg og Heste, og skjænkte den tilligemed lybsk Ret. I den gamle By maatte ingen Kjøbmænd boe, eller Noget kjøbslaaes, men alene Urtegaardsmænd og Bødkere opholde sig. Derimod vare Borgerne forbundne til aarligen at befæste Byen med Stolper og Planker. Grevens Segl blev forhængt. Mellem-Regjering. Aar 1335.

Udi Bremen den 24 Augusti skjænkte dets Erkebisp Borchhard (Westphal. II. col. 119-21) til Neůmůnster Kloster Sogne-Kirken Brugge i Anledning af det at Munkene havde maattet lade flytte Klosteret (til Bordesholm) fordi det forhen laae paa et ubeqvemt Sted, med Tilladelse af Erkebispen og hans Formænd, og hertil gik store Omkostninger til nye Bygninger, hvortil kom den den større Gjæstfrihed, og at Marsken Beshorst havde i lang Tid været oversvømmet med Vand, hvorved Klostrets Indkomster havde mærkeligen aftaget, saa at dets Betjentere, Custos og Kammermesteren ej kunde leve. Dog skulde de ej tiltræde bemeldte Kirke, førend efter nærværende Sogne-Præsts enten Død eller Frasigelse, men da maatte Klosterets Provst lade den forestaae ved en duelig Person, enten regelbunden eller verdslig. Men den 23 September derpaa mageskiftede samme Erkebisp udi Bremen Kirken i Brugge med den i Asle, i Overværelse af Otto Provst i Neůmůnster, i Henseende til at den sidste derved slap for at komme i Fare paa Havet, og ved Gangen over Elven, da han ofte maatte besøge Erkebispen, da og Asle var et beqvemt Stæd, hvor han kunde flye hen i Modgangs-Tid, og derfra forsvare sit Klosters Rettigheder og Friheder, som ofte og groveligen anfægtedes; Men da Indkomsterne af Asle Kirke vare større end de af Brugge, saa skulde Neůmůnster give aarligen

Meklenb. Regjering. Aar 1335.

til den bremiske Provst 30 Mark lybske Penge. Naar Sogne-Præsterne (Plebani) i begge Kirker døde eller frasagde sig, saa maatte de andre lade dem forestaae ved regelbundne eller verdslige Gejstlige; dog skulde hver Provst beholde Archidyakonatet og den gejstlige Jurisdiction hver i sin forrige Kirke, men dog uden at maatte betynge Vicarierne med nogen Afgift, hvilke derimod vare forbundne til at give der Erkedegnen de Udgifter, som behøvedes til Synoden. Om Afgiften af Asle forordnede Erkebispen end videre den 29 September udi Bremen (Diplom. Langeb.)

Udi Itzeho den 12 December gav Grev Gerhard af Holsten og Stormarn Raadet og alle Indvaanerne i Itzeho en Eenemærke (fossatum) fra Slottet i Itzeho dets Eenemærker og rundt om det indtil Byen, tilligemed den lybske og borgerlige (civile, maaskee Byens egen) Ret, og til at oprette Korn-Hüse (granaria) paa. Hvo der med Raadets Tilladelse vilde paa bemeldte Plads ved Volden eller Graven opføre nogen Bygning, skulde om Vinteren arbejde ved Isen, og ogsaa ved Plankerne, saa langt hans Jord rakte. (Westphal. IV. 3219.)

Mange Bisper, Fyrster, Grever og Stæder holdt en Samling i Lybek for at dæmpe de Adeliges Røverier; men Adelen vilde ej give slip paa sin gamle Ret, at slutte Forbund og føre Krig, som de dog alt for ofte misbrugte til Landenes Skade (Franks Meklenb. VI. 111).

Efter Markedet i Brugges i Flandern komme franske Fribyttere til Havnen der i Swen, og bortførte 3 preussiske Kogger, ladte med Klæde og Specerier, til en Havn ved Seine. Lybek og de andre Hanse-Stæder klagede herover for den franske Kong Philip ved Gesandtere, som de sendte til Paris, og Kongen skaffede dem alt

deres

deres Gods igjen, og sendte dem deres Fanger tilbage. Corner (apud Eccardum col. 1047) henfører denne Tildragelse til dette Aar. Mellem-Regjering. Aar 1335.

Bisp Salomon af Aslo blev underkastet Interdict af den pavelige Nuncius Petrus Gervasii. Bisp Jon af Skalholt kom tilbage til Island og indkrævede Tiende; derimod kom Bisp Egil af Holum til Norge og traf Erkebisp Paul ved Tronhjems Murene og blev meget vel imodtaget af ham; han forblev Vinteren over i Thronhjem hos Erkebispen, som gav ham fri for at drage til Bergen, hvormed dens Biskop Hakon blev meget misfornøjet. Herre Snialfr opholdt sig derimod hos Biskop Hakon i Bergen, og havde han Fuldmagt af Paven at tage Regning af de islandske Bisper. Han drog ej før om Sommeren til Island.

Den norske og svenske Kong Magnus ægtede Blanca, Datter af Johan Greve i Namur, som døde 1330, og af Marie af Artois, der ægtede ham 1313 i Januarii Maaned og var en Datter af Philip af Artois og af Blanca fra Bretagne. Det er efter den troværdige Vredius (Geneal. Comit. Flandr. Tab. 12) og var Blanca ingenlunde Broderdatter af den franske Kong Philip, som nogle Islændere sige; imidlertid stammede hendes Moder Marie dog i 4 Led fra den franske Kong Ludvig 8. Dette om Blancas Slægt har den lærde Oluf Celsius sat i et godt Lys i sin Afhandling: De Blancæ natalibus. Holmiæ. 4to. 1748. Saavel gamle Svenske som Islændere henføre Brylluppet til dette Aar som og begges Kroning der skete i Stokholm ved Erkebisp Peder af Upsal; men nogle henføre det, især Kroningen, til 1336, og de islandske Annaler No. 427 endog til 1337, dog de have jævnligen et Aar for meget. Messenius søger (Tom. XII. 177) at forene begge Parter saaledes, at han lader Brylluppet skee 1335 men Kroningen 1336. Ericus Olai vidner (lib. V. pag. 125) at Blanca var meget smuk,

hvor-

Mellem-Regjering. Aar 1335.

hvortil den svenske Rim-Krønike (pag. 153) lægger, at hun og var viis, og at Kongen ægtede hende efter de Stores Raad. Hvorfra Messenius (l. cit.) har den Efterretning, at Ingelbert, Bisp af Dorpt, som for en Forretnings Skyld var da nærværende i Sverrige, kronede Magnus og Blanca med de svenske Bispers Tilladelse, er mig ubekjendt, idetmindste strider det tvertimod Vidnesbyrdet af de gamle Annaler af Visbye, og siger Corner alene at han holdt Messen (Script. I, 258). Dalin vil at Brylluppet holdtes i Warberg først paa Aaret 1336, og at Magnus gav sin Brud i Morgengave adskillige Herreder og Gods i Sverrige og Tunsberg Bye og Lehn i Norge. Men den svenske Rim-Krønike siger (l. cit.) at Brylluppet holdtes i Stokholm. Lagerbring mener (pag. 276) at de svenske Store skaffede deres Konge et Giftermaal fra et saa langt bortliggende Land, paa det han ej skulde have nogen Understøttelse af sin Svoger, saaledes som Kong Birger havde havt af den danske Kong Eric; men det er vanskeligt at bedømme Folks Hensigter fra saa gammel Tid. Ved at overveje alle Ting nøje, troer jeg, at Brylluppet skete 1335 og Kroningen 1336, og at det var til den sidste at Albert af Meklenborg var kommen 1336 til Sverrige. Besynderligt er det, at den danske Snorro (p. 836) og de islandske Annaler No. 410 skrive, at han drog til Sverrige og lod sig krone, tvertimod den norske Erkebisps og de andre fornemme norske Herrers Raad, hvoraf Lagerbring (S. 278) slutter, at de Norske have mærket hvad Planer man havde for i Sverrige mod Kongen. Vidst er det, at de Norske altid elskede ham, da han var en mild og from Herre, hvorimod han led megen Modgang i Sverrige. De islandske Annaler hos Langebek, som slutte med 1346, berette (Script. III. 134)

at

at han drog til Sverrige med de Norskes Raad, men jeg troer, at det er en Læsefejl, og at der har staaet mod. Mellem-Regjering. Aar 1335.

I Stokholm den 18 Maj beskikkede Kongen med Samtykke af sit Raad (Lagerbring III. 312-13. Stjernmans Höfdinge-Minne 209) Herre Nicolaus Ambjørnsøn (Sparre) til sin Drost, og lovede Eufemia, Erics Datter (Kongens Søster), og mange Riddere og Væbnere, at ville staae ham bi med deres Hjelp, Raad, Liv og al Kraft.

I et Brev udstædt den 24 Julii i Upsal af Byfogden og Raadmændene der, nævnes Sognet Danmark. (Dipl. Lang.)

Den 12 Augusti udi Stokholm ophævede Kong Magnus Strand-Rettigheden udi Skaane og Halland for alle skibbrudne Lybekkere. (Drejers Specimen juris publ. p. 110, 122).

Efter Lagerbring (pag. 276-77) gav Kong Magnus den 18 Maj Fuldmagt til sin Drost Herre Niels Ambjørnsøn at slutte Egteskabs-Pagten mellem hans Søster, og den meklenborgske Junker Albert, som allerede var forlovet fra 1320, hvorved de meklenborgske Herrer forbandt sig til at skaffe Pavens Tilladelse til Giftermaalet. Han skulde have af Kongen i Medgift 15000 Mark Sølv, og hun i Morgengave Slottet Ghadebuts med Lehn, som skulde indløses, ifald Albert døde uden Arvinger, med 20000 Mark Sølv, saafremt hun ej vilde blive i Meklenborg eller giftede sig igjen. Forbund blev og da sluttet mellem Sverrige og Albert mod Kongen af Danmark (venteligen de danske Prindser) saafremt de af ham bleve foruroligede.

Magnus udgav og i dette Aar en herlig Lov for Vest-Gotland og Værende, at ingen Christen maatte være Træl, og er det rimeligt, at Trældom er og siden kort efter, enten formeligen bleven ophævet i Danmark, eller og efterhaanden gaaet af Brug. Kong

Bir-

Mellem-Regjering. Aar 1336.

Birger skal og forhen have givet saadan en Lov. (Lagerbring S. 281. Hvidtfeld S. 463).

Paa Gothdorpe (Gottop) den 4 Martii bekjendtgjorde Hertug Waldemar af Jylland ved sit Brev, at hans Morbroder Grev Gerhard af Holsten og Stormarn, havde som hans Formynder beskyttet ham i hans Barndom, og derved underkastet sig meget Arbejde og Bekostning, særdeles ved at sætte sig mod den danske Kong Christopher, hans Sønner og deres Anhængere, som af alle Kræfter søgte Hertugens Fordærvelse. Men efter nogen Tid havde Hertugen med Raad af sine Riddere og Vasaller krævet sit Land igjen af bemeldte sin Morbroder, som og havde overgivet ham det, vel istand, i Overværelse af Hertugens Riddere og Ministeriales. Derfor entlediger Hertugen herved, med Raad af sine Riddere, Vasaller og Ministeriales, bemeldte sin Morbroder og hans Arvinger fra Formynderskabet, især over Landet Langeland, som arveligen tilhørte Hertugen, og hvor Greven og personligen (corporaliter) havde indført ham, endskjøndt bemeldte Land var dog ej endda i Virkelighed (cum effectu) kommet ham til Hænde. Man skulde næsten slutte heraf, at Grev Gert ej havde ret Lyst til at skille sig af med Langeland. Da nu Hertugen havde i den korte Tid han var Konge, besiddet Nørre-Jylland, og Greven derimod Sønder-Jylland, eller det nuværende Slesvigske, og der var gjort en Forening imellem dem, at i Fald en Forandring skete, og at Hertugen fik igjen sit Arve-Land, saa skulde Greven derimod besidde Nørre Jylland som et Pant; og da nu dette indtraf, og Greven frasagde sig Formynderskabet, saa tænker jeg at han derover har anseet sig for end mere Besidder af Nørre-Jylland end tilforn, og derfor, som Hvidtfeld (S. 463) skriver, siddet "Retter-Thing"

der

der i Aar, og forhørte Sager, som ham forekom. Og at han mente sligt hermed, viste han end tydeligere i næste Aar. Mellem-Regjering.

Den 25 Maj tilstode Nicolaus Michelsøn og tvende andre, at de havde skjødet paa Viborger almindelige Landsthing til den ædle Mand Jacob Falk den østre Gaard i Ormstorp, beliggende i Erskebeks Sogn, Skoven mellem denne Gaard og Brefris Bæk paa den ene Side, og den søndre Vej paa den anden, med den fjerde Part Boloth, og den sædvanlige fri Tilgang, som paa Dansk kaldes Forta. (Diplom. Langeb.) Aar 1336.

Den 26 Julii tilskrev Jacob Poulsen, Decanus i Roskild, Præsten ved St. Nicolai Kirke i Holæbæk og giver ham tilkjende, at Herre Rolver, Sogne Præst til Rythæ Kirke, havde i sin Moders Navn fremvist for Decanus i Retten, og for Olaus Gunzælinsens Arvinger, de Kobberpenge, hvormed de 5 Lodder, som forhen havde været pantsatte til bemeldte Olaus og vare udi ovenmeldte Præsts Sogn beliggende, skulde indløses, og hvilke Penge han siden havde modtaget i Sakristiet for dermed at befordre sin Ret, hvorpaa bemeldte Lodder vare bleven tildømt fornævnte Rolver paa hans Moders Vegne som Fuldmægtig, paa det almindelige Sommer Landemode ved Kyndige i Landets Love og ved Rigets Ædle; Decanus beder derfor Præsten i Holbek at paaminde den, som beboede Lodderne, at svare til Herre Rolver Indkomsterne og Afgifterne af dem.

Den 12 Augusti tilskrev Magnus, Konge af Sverrige, Norge og Skaane, fra Stokholm, Raadet og Borgerne i Lybek, at han efter Overlæg med sit kjære Raad havde efter Lybekkernes Begjæring ved tvende deres Raadmænd tilstaaet, at om nogen lybsk Borger led Skibbrud ved Skaane, Halland, saavidt det tilhørte ham, eller noget andet af hans nærvedliggende Lande, saa maatte Ingen i hans eller nogens Navn bemestre sig saadan Ens Gods; enhver Ejer

Mellem-Regjering. Aar 1336.

skulde efter Skibbrud beholde sit Gods og Vrag; de maatte have Lov til paa Skanørs og Falsterbodes Markeder frit at sælge saavel uldne som linnede Klæder i alnetal paa de sædvanlige Steder; ligeledes maatte de sælge efter Vægt og med Bisemer (Bismer) saavel Smaat som Stort, naar Kongen fik sin Told. De maatte og kjøbe og udføre Alt hvad der fandtes til Salg, om end foregaaende Forbud var derimod; de maatte selv vælge deres Foged, som kunde dømme i Sager dem selv imellem paa Markedet efter deres Bye-Lov, saavel i Hals og Haands, som mindre Sager; døde Nogen af dem paa Markedet, da maatte deres Foged, eller andre af deres fornemste Mænd slye hans Gods til hans nærværende næste Arvinger, eller og, om de vare fraværende, lade det føre til dem; saalænge de havde deres Gods paa Vogne, og det endda ikke, naar det skulde føres til Skibene, havde været ved Vandet, maatte Ingen lægge Beslag eller Arrest paa det, da Told endnu kunde gives deraf. De kunde losse ud af deres Skibe naar de kom der, og til alle Tider; De havde ej nødig at betale Told førend næste Søndag for Mikkelsdag, og det i Penge af den nye Mynt; i deres Bode udi Skanør maatte ingen boe uden deres Foged og de selv, og hvem de vilde tillade det; Kro maatte de ej holde der, dog maatte de der sælge Øl i ankerviis (amphora), som hidintil brugeligt havde været; Enhver af dem maatte efterlade sin Bod i Skanør og Falsterbode til sin næste Arving, naar den sædvanlige Afgift deraf betaltes. De maatte paa og udenfor Markedet overalt i Skaane til alle Tider frit og sikkert nyde deres Gods og Vare uden mindste Vold og Fornærmelse; saaog i alle Sysler og Sager have de Friheder og Rettigheder, som de havde nydt fra gammel Tid. Dette Brev findes trykt hos Willebrandt (Hansische Chronick. 3ter Th. pag. 21.)

Udi

Udi Upsal den 18 Augusti tilskrev samme Konge Schøppen (Schabini) og Forstanderne (anderledes veed jeg ei at oversætte Præfectus) i Byen Campen i Over-Yssel, at endskiøndt han ved sin Kroning havde med sit kjære Raads Raad og Samtykke aldeles tilbagekaldt alle og enhvers Privilegier, som paa noget Sted i hans Riger, Herskaber og Egne kunde være givne hvadsomhelst Personer, Stæder og Søe-Stæder (villæ maritimæ), saa havde han dog i Henseende til de Tjenester og Velvilligheder, Campen havde beviist ham og Forfædre, saa og efter deres Begjæring ved deres Medborgere Jonn Skurtebek, og Magnus Henrik Rector ved deres Skole, deres Sendebud og Fuldmægtige til ham, tilstaaet dem, at de maatte aarligen beholde og beboe udi Skanør, saalænge Markedet varede, et Sted der beliggende mellem Slottet og Huwel, som var betegnet og omslaaet med Pæle, saaledes som de havde haft fra gammel Tid. I senere Tid blev et Vidisse heraf udstædet og forseglet ved Johan, Prior af Ludlose af Dominicaner-Ordenen, hans Segl (Diplom. Lang). Mellem-Regjering. Aar 1336.

Udi Roskilde den 9 September udstædte dets Bisp Johan en Anordning, hvori han klager over, at nogle i hans Stigt røvede og plyndrede Kirker og gejstlige Personer, uden at agte paa deres Friheder og Rettigheder; de reve Kirker til sig, og fratoge Gejstlige næsten alle deres Indkomster, hvorover Gudstjenesten hørte op paa adskillige Steder, ja de endog saarede, lemlæstede, dræbte, fangede, og pinte i Fængsel gejstlige Personer For dette at hindre og afværge havde han med sit Capitels eenstemmige Samtykke, saa og de fornemste af Klerosiet i sit Stigt, gjort følgende Anordning, som skulde gjælde til evig Tid: dersom nogen Prælat, Abbed, eller Kanik holdtes ved nogen Læg-Mands Magt og Myndighed i Fængsel, eller blev voldeligen anholdt, da skulde Forbud være over alt det

Mellem-Regjering. Aar 1336.

Land, hvor sligt var skeet, indtil den Fangne sattes i Frihed; men Gjernings-Manden eller Mændene, den eller de, som havde befalet det, skulde hver Søn- og Fest-Dag i ganske Roskilde Stigt høitideligen bansættes og nævnes, og Forbud holdes, hvorhen de kom, og tre Dage efter deres Afreise, dog skulde de alle forud paamindes trende Gange. Dersom sligt skete en Præst, Munk eller Klerk, da skulde Forbud være over det Herred (Provincia) hvor han var bleven fanget, eller holdtes fangen, og ellers forholdes som i forrige Fald. Men skiltes en Klerk ved sine Friheder og Indkomster, eller de bleve tilbagekaldte eller formente ved nogen Læg-Mand, da skulde og hermed forholdes som i forrige Fald. Men om hele Landets Klereste eller den største Part deraf, eller og et heelt Collegium (venteligen som Klöster, Kapitel &c.) i Stigtet skiltes ved sine Friheder og Indkomster, da skulde Forbud være over det gandske Land, og ellers forholdes som i første Fald. Dersom Godset som tilhørte en Klerk, enten han var død eller levende, blev røvet, eller frataget en Kirke, eller gejstlige Huse, da skulde den Stad eller Landsby, hvor sligt var skeet, ja det ganske Herred, være under Forbud, og ellers forholdes som i forrige Fald. Dersom en Prælat, Abbed, Kanik, Munk eller Præst, blev slaaet, hugget, saaret, eller hans Gods og Tiunde paa Landet, og ellers udenfor hans Bolig, berøvet, da skulde Gjerningsmændene og Anstifterne højtideligen bansættes; blev en Præst eller Klerk ihjelslaaet, da skulde de Steder, hvor Gjerningsmændene og Anstifterne opholdte sig, være under Forbud, og tre Dage efter deres Bortrejse, og bemeldte Personer højtideligen banlyses, og være under Ban indtil de havde fremstillet sig for Paven, og der fyldestgjort Stigtets Bisp og Kirken, hvorved Præsten eller Klerkerne havde tjent. Denne Anordning bevares paa

Per-

Pergament i det kjøbenhavnske Universitets-Bibliothek, og er trykt i Thorkelins Samling af danske Kirke-Love p. 44–56. Mellem-Regjering.

Paa Syoburgh den 9 October (hvilket vel ej staaer i den latinske Original, men derimod findes i den gamle danske Oversættelse, at det gaves paa St. Dionysii og hans hellige Staldbrødres Dag) skjænkte Ingeborg, Hertuginde af Sverrig, Halland og Sams, til St. Agnetes Klosters Bord i Roskilde, paa det Gudstjenesten kunde herefter højtideligere holdes der, og hendes og Beslægtedes Erindringsdag oftere der ihukommes i Kirken, Tonethorp i Roskilde Stigt, som hun havde fuldkommen Patronat-Ret til, og bad Bisp Johan af Roskilde, at han heri vilde være hende behjelpelig, hvilket han og gjorde ved sit Brev givet den 1 November paa hans Gaard Dransholm (Draxholm) hvori han siger, at have fuldkommen Patronat-Ret til bemeldte Kirke, tilligemed Kongen af Danmark, naar der med Guds Villie blev en "qvi pro tempore, Deo volente, fuerit." (Diplom. Langeb.) Aar 1336.

Erkebispen stadfæstede udi Lund den 12 October Pave Leos Brev af omtrent 1050, og Concilii i Odense dets Beslutning af 1245, imod dem, der fornærmede Gejstligheden, og indførte begge disse Documenter i sit Brev, og han gjorde dette med Kapitlets Raad og Samtykke og bansatte alle dem, som forfulgte Gejstligheden, befol og at slige paa alle Søn- og Fest-Dage skulde højtideligen bansættes i alle Kirker, af hans Stigt, med mindre de gjorde Bod og Bedring inden 30 Dage. (Diplom. Langeb.)

Pontoppidan vil (II. 146–47) at Erkebispen holdt et Provincial-Concilium i Kjøbenhavn, og fornyede der Erkebisp Jacobs Constitution: *Cum ecclesia Daciana*, men jeg finder intet herom hos de Gamle, undtagen at Hvidtfeld skriver, at de kaldtes Statuta Hafniensia, men han henfører dem til 1337, og anfører Ad-

skilligt,

Mellem-Regjering. Aar 1336.

skillig, som kun staaer i de helsingborgske Statuter af 1345. Imidlertid vare de Danske nu saa vante til Forbud og Bansættelse, især da Riget endnu var under Forbud for Bisp Tycho af Børlum hans Sag, at disse Trudsler kun virkede lidet, og skjøttede de mægtige holstenske Grever og Herrer ogsaa dem kun lidet.

Fra Avignon den 18 December udgav Paven en Anordning om Gjestehold paa Visitats-Reiser, og fastsatte deri, at naar Erkebisper, Bisper og andre Prælater og geistlige Personer visiterede personligen i Tydskland, England, Ungarn, Polen, Norge, Danmark, Skotland og Sverrige og dertil liggende Lande og Provincer, saa maatte de, om de end vare Primater, ej tage mere for Gjestehold i een Dag, enten i Proviant eller og i Penge, af deres og Lyd-Bispers Dom-Kirker og Betjentere (Persona ɔ: Geistligheden derved) end 320 Sølv (Grot af) Tours, af Klostre og andre Kirker; af verdslige og regelbundne Priorater, som havde et Collegium (Convent, Antal) af 12 eller flere Personer, 260; men af andre Klostre, Kirker og Priorater, som og Kirker, Priorater og Stæder, kun 220; Bisper af deres Kirker 220; af Klostre, som havde 12 eller flere Personer 180; af dem, som havde mindre, 150; Abbeder af Klostre, Priorater, og Kirker af 12 og flere Personer 100; men af dem, der havde mindre, omtrent 80; Erkedegne 50; Erke-Præster 10; men havde bemeldte Erkebisper &c. Tilladelse af Paven, at lade visitere ved andre, og at tage Gjæstehold i rede Penge, da maatte Erkebisper, om de end vare Primater, tage af slige Kirker, Klostere og Priorater og Stæder ej over 100; Bisper ej over 80, Abbeder ej over 50, Erkedegne ej over 30. (Magni a Celse. Apparatus pag. 116. Extravag. Commun. lib. III. Tit. IV.) Denne Anordning var meget nyttig, naar den kun blev holdt, og

naar

naar Gjestholds-Dagene havde været tilligemed fastsatte, hvilket maaskee var for vidtløftigt.

Udi Gottorp den 28 Januarii gav den jydske Hertug Waldemar ved sit aabne Brev tilkjende, at det slesvigske Raad havde klaget over at Borgernes Sønner, som vare i de geistlige Ordener, havde siden Hertugens Faders, Hertug Erics, Tid ej givet den saa kaldte Skooth eller anden deres Tjeneste til Hertugen, af de Gods, som arveligen tilfaldt dem efter deres Forældre, og vilde ej heller, endskjøndt de ofte vare anmodede derom af Raadet, hvorved ej alene det og Borgerne betyngedes, men endog Hertugen og hans Eftermænd lede Skade; han forordnede derover efter flittig Overlæg med sine kjære og troe Raad, at bemeldte Klerker, som vare Sønner af slesvigske Borgere, skulde af deres Arvemidler i Byen Slesvig og dens Forstad give Skat, som andre. I det runde Segl af grønt Vox, som hænger i røde, grønne, gule og mørkebrune Silke-Lisser, sees, ligesom i flere af 1325, 1338, 1339, 1344 og 1348, paa den ene Side Hertugen til Hest med lukt Hjelm og Fane i høire Haand, og Omskrift: Waldemarus Erici Qvondam Duc Jucie; og paa den anden Side i et trekantet Skjold 2 kronede Løver i et Felt besaaet med Hjerter, og Omskrift: Clipeus Waldemari Erici Ducis Jucie. (Diplom. Langeb.)

Den 13 eller 20 Julii paa St. Margrete Dag tilskrev Raadet i Slesvig sine Medbrødre, at de for det almindelige Bestes Skyld havde overvejet og fundet en Skik, som stred imod det almindelige Beste, nemlig, at Borgerne, naar de giftede deres Sønner, anvendte saa meget paa Bryllups Højtiden, som Børnene næsten siden kunde leve af, hvorover de efter Overlæg med de erfarneste Borgere herved anordnede, at Ingen herefter maatte holde sit eller Søns Bryllup længer end 2 Dage, og ej give flere end 4 Retter,

Mellem-Regjering. Aar 1336. og ej indbyde af begge Kjøn flere end til 40 Tallerkener (Scutellæ, nu Couverts) foruden Sogne-Præsten og hans Opvarter, samt 8 Piger, som skulde gaae forud for Bruden til Kirken, og 8 Opvartere, som skulde tillave Maden, og opvarte Gjæsterne; af hver Tallerken, det er af hvert Par Gjæster, skulde den første Bryllups-Dag gives til Bekostningernes Lettelse 20 Sterling. De maatte bede Mænd og ej Koner til Bryllup (dette forstaaer jeg ikke), og at dandse paa Gaderne blev aldeles forbudet. Hvo som overtraadte denne Befaling skulde bøde 1 Pund Sterling, og fik han nogen til at bøde for sig, da desuden 6 Skilling Sterling. De maatte ej heller offentligen indbyde Koner, men kun lade dem kalde til sig ved deres egne Piger, og ej indbyde til Kirkegang flere end 6 Koner, men gjorde de anderledes, da skulde den uskyldige Pige, som havde indbudet, straffes med (at miste) sine Klæder (dette forstaaer jeg ej heller) og Manden betale for sin Kones Fejl 6 Skilling Sterling. Dette Brev er trykt hos Pontoppidan. (Annal. II. 147–49). Da Retterne vare saa faa og Gjæsterne saa mange, saa maa de enten have været overmaade store og haandfaste, eller og 4 Slags fremsat paa mange Fade.

Naar Pontoppidan fortæller (ibid. p. 149) efter et gammelt Udtog af Diplomer, at en Kardinal Guido skal i dette Aar have været her pavelig Legat a latere, og have budet Prædike-Brødrene i Danmark, at holde det Forbud, han havde paalagt Riget, endskjøndt det ej iagttoges af Dom-Kirkerne, saa er dette uden Tvivl urigtigt, da ingen gammel Skribent taler herom, og vedkommer uden Tvivl den Kardinal og Legat Guido, som var herinde i Eric Glippings Tid.

Paa Gulland skal efter Strelow (Gullandske Krønike pag. 161) en Præst være kommen i Fægtning med en Ørn, og bleven dræbt af ham, hvorover et Kors blev oprettet paa det Sted. Mellem-Regjering. Aar 1336.

Hamsfort (Script. I. pag. 46) fejler ganske, naar han først henfører Kong Christophers Død til dette Aar. Petrus Olai melder ogsaa ved dette Aar (ibid. p. 191) den svenske Hertuginde Ingeborgs Gave til Prædike-Brødrene i Roskilde, som han og har gjort ved 1330.

Der haves et Register fra dette Aar, siden fortsat til 1358, over Bordesholm Klosters Gods (som vel vare anselige, men for Resten var Klosteret forgjældet og Bygningerne forfaldne) ved Egard Prior i Neümünster, siden den 20 Martii 1336 Provst i Jasenitze. Han beskriver deri Disciplinen i dette Kloster som meget slet, og siger at Provsten og Prioren turde ej opholde sig der for Frygt; han opregner en Del Bøger, som der vare, og taler om sine gjorte Forbedringer. (Westphal. Monum. II. col. 127-31).

Fra Tunsbergh den 23 September sendte Magnus, Norges, Sverriges og Gothers Konge, sit aabne Brev, hvorved han stadfæstede sin Morfaders Kong Hakons Testamente, udstædt i Maria Kirke i Oslo, som og alle de gjorte Gaver, og gjorde han tilintet de Breve af ham selv udstædte, enten ved hans egen, eller hans Nærmestes Uagtsomhed, og som kunde stride herimod. Brevet blev forseglet i hans egen Nærværelse og skrevet af Paal Styrkersen. Dette Brev er trykt i Thorkelins Analecta pag. 170-73.

Nogle islandske Annaler henføre til dette Aar, at Abbed Arne af Lyse blev halshugget ved de engelske Kyster, men flere fortælle det under 1337, (Torfæus. IV. 462.)

Nu fuldbyrdedes det fra 1321 besluttede Ægteskab imellem Kong Magni Søster Euphemia og den meklenborgske Herre Al-

Mellem-Regjering. Aar 1336.

Albert som da var 20 Aar gammel. Bryllupet stod i Rostok efter Paaske, som dette Aar indfaldt den 31 Martii, og vare mange Herrer og Riddere tilstæde paa det. Albert blev der slaaet til Ridder af Hertug Eric i Saxen. Derpaa den 25 Julii ginge Albert og Euphemia til Skibs over til Sverrig og havde en Søn af den saxiske Hertug Rudolph, en Søn af den holstenske Greve Gerhard, og mange Riddere og Adelsmænd med sig. Magnus og Blanca mødte dem paa nogle Jagter, og ledsagede dem med megen Glæde til Calmar, hvor de forbleve i 5 Dage og droge derpaa til Stokholm, og da er først uden Tvivl Magni og Blancæ Kroning skeet der, som de fleste gamle svenske og islandske Skribentere sige (Lagerbring III. 275-80. *Cornerus* col. 1048. Scriptor. Dan. I. 395. III. 134. V. 496.) Albert blev da af Magnus slaaet til Ridder, men ikke kan jeg troe, at han da blev Seraphins Ridder, endskjøndt den franske Skribent Favin, som levede i det 17de Aarhundrede, vil at Magnus stiftede 1333 saadan en Orden, men jeg troer næsten at det har sig med Alderen af denne Orden, som med vor Dannebrogs, og anseer jeg det engelske Hosebaand maaskee for den ældste af de nu brugelige. Lagerbring meener, at Kroningen er gaaet for sig i August, thi han troer, at det Privilegium Magnus gav Lybekkerne den 12 August i Stokholm, var beseglet og sluttet der, eftersom der staaer at Magnus gav dem det, bevæget ved sin Hustrues Blanchæ Bøn og Begjering og med Hensyn til begge deres Kroning, dog disse mærkelige Ord (hos Lagerbring p. 280.) findes hverken hos Willebrandt (Hans. Chronik. III. Abtheil. S. 21.) ej heller i Afskriften af det Diplomatarium som Langebek har 1754 faaet i Reval. Marschalcus Thurius skriver (Westphal Monum. II. col. 1550.) at Albert blev af Magnus gjort til Eques Auratus.

Udi

Udi Horsnes (Horsens) den 22 Februarii udstædte Bisp Thuco af Burglum og Capitlet der deres Brev, at al Trætte og Splid mellem den ypperlige (magnificus) og ædle Mand Grev Gerhard af Holsten og Stormarn, og Bisperne, Riddere, og Adelsmænd (militares) Klærke og Læg-Mænd, af hvad Stand og Vilkaar de vare, og hvorsomhelst udi bemeldte Greves Herredømme og Egne nemlig i Nørre-Jylland, Fyen, Ærrø, Thosland og alle Øerne ved dem liggende paa den ene Side, og Bisp Thuco paa den anden, angaaende det Fængsel og de Voldsomheder udøvede mod hans Person efter Befaling af den danske Kong Christopher, som og de Røverier og de Fornærmelser, som vare forøvede mod hans og Kirkens Gods; det var altsammen nu venskabeligen nedlagt og stillet, og tilstod han herved offentligen at være for sig og sin Kirke tilfredsstillet, og eftergav han Greven og alle ovenmeldte Personer hvad Mistanke og Utaknemmelighed, der kunde hæfte paa dem i Anledning heraf; frastod og al den Tiltale, ham eller Eftermænd kunde efter canonisk eller borgerlig Lov tilkomme; dog udelukte han bemeldte Kong Christophers Arvinger, Hr. Eskel Kraac (Hvitfeld har Eske Brok) Ridder og Boetius Falk, som de fornemste Hovedmænd, derfra, og forbeholdt sig Eftermænd og sin Kirke, sin Tiltale mod dem, og ligeledes mod Bisperne af Ribe og Aarhuus, som og at indkræve fra disse Tilbagelevering af Collekterne i deres Stigter, som med Rette burde til Erstatning tilkomme ham; men herfor burde han tiltale dem for Grev Gerhard, og var nøjet med den Ret, som hans Vasaller i Medfør Landets Love tilkjendte ham. (Diplom. Langeb.) Saaledes vidste den snilde Grev Gert at trække Fordeel af sine egne begangne Forseelser og at vælte Skylden paa den afdøde Kong Christopher, ja endog at betjene sig heraf som et Vaaben imod hans igjen levende Sønner. Herved søgte han

Mellem-Regjering. Aar 1337.

Mellem-Regjering. Aar 1337. og at vinde de Danskes Yndest, thi Forbuddet, som laae paa Landet, blev strax ophævet. Dog skete det ej for Riber Domkirke forend den 22 October, efterat det der havde varet i 7 Aar og 6 Maaneder, rimeligen i Anledning af den Tiltale, Tucho havde forbeholdt sig mod Riber Bisp Grevens Politik viste sig og heri, thi Bisperne af Ribe og Aarhuus vare det gamle Kongehuus meget hengivne, og ved dette søgte Greven at knække og vinde dem. Efter dette var det vel, at Gert, anseende sig ej mere som Panthaver, men som retmæssig Besidder af mange danske Landskaber, skrev sig, som Hvidtfeld (p. 463) vil, Hertug af Jylland; dog dette kan neppe være, eftersom Waldemar var Hertug af Jylland; jeg tænker derfor, at Gert har skrevet sig Herre af Nørre-Jylland. Skade at Oplysning af Diplomer mangler os her.

Greven satte Nicolaus Limbæk til sin Statholder i Jylland, og skrev denne sig Capitaneus Norre-Jutiæ.

Den 24 Martii udi Slesvig gav dets Bisp Hellembert 40 Dages Aflad til alle dem, som hjalp til at bygge paa St. Johannis Kloster der, eller gave til Bøger, Kalke og Lys eller og anden gudelig Prydelse. (Westphal T. 3. col. 367.)

Den 21 April udgave Raadet og Indvaanerne (villani) i Svineburg deres Brev paa, at der for den ædle Ridder Thucho Wind og hans Hustru Aslugh, en berømmelig (famosa) Frue, deres Sjele skulde efter deres Død aarligen holdes 2de Aarstider i Vor-Frue-Kirke ved St. Knuds Gilde i Svineburg med Messer, Purpur (venteligen skulde Præsterne have Kaaber paa af den Farve) og Lys, samt andre Skikke brugelige i det Gilde fra gammel Tid, og det for de Jorder, som laae imellem Scategatet, og deres Vibælt (Weichbild, Byejord) i Strudbjærg og Dronningholm. Desuden gave de til bemeldte Kirkes Præst og Raadmanden ved

Gil-

Gildet Magt til ved Kirkens Band at tvinge dem, som vilde forhindre denne Aarstid. Deres Sogne-Præster skulde i begge deres Kirker indføre bemeldte tvende Personers Navne iblandt Navnene af de afdøde Indvaanere og skulde bestandigen bede for dem i Henseende til deres Velvillighed. Hans Segl blev forhængt. Dette Brev findes trykt hos Pontoppidan (2 Theil p. 149-50.)

Mellem-Regjering. Aar 1337.

Udi Roskilde den 23 Junii skjænkede Elena, Datter af Hr. Nicolaus Ráni, Ridder, ved sit Brev til Søstrene i St. Agnetes Kloster alt sit Gods i Jerløsæsøndræ og satte dem strax i Besiddelse. Hendes eget, Broders Hr. Jacob Niclæssøns, Ridders, og Søsters Frue Cecilie Anderssens, (maaskee Hustru), Segl bleve forhængte, og forhen havde hun den 18 Junii skjødet dem det paa Sjellands Landsthing, og derover ladet udstæde et Brev af de ædle Mænd, som vare tilstæde paa Thinget; dette bekræftede hun længe efter den 4 October 1350 kort for Landemodet, og tilintetgjorte alle de Anordninger og Gaver stridende herimod, som hun kunde have udstædet til nogen af sine Tjenere eller Beslægtede i Live. Brevet af de Adelige paa Sjellands Landsthing den 18 Junii, blev udstædet af Stigot, forhen Abbed i Sorøe, Johan Hasenbjerg, Johan Magnusøn, N. Jensøn, Magnus Budde, og Mathæus Tam, og bevidnede de at hun skjødede St. Agnetes Kloster alt sit Gods i Jærløsesøndre, rørligt og urørligt, med Agre, Enge, Besætning og alt andet ved Johan Magnusøn paa Vilkaar at beholde de halve Indkomster saa længe hun levede, og at et Huus skulde bygges for hende og en Jomfrue til at beboe, hvor hun skulde nyde tvende Søstres Deel, og om hun vilde indsætte i Klosteret tvende Jomfruer af sine Beslægtede, som skulde da paa en lemfældigere Maade antages end de andre

Søstre;

Mellem-Regjering. Aar 1337.

Søstre; hver Uge skulde hun ihukommes i en Messe om den hellig Aand eller om den hellige Jomfru. (Diplom. Langeb.)

Udi Ringsted den 25 Junii testamenterede Frue Ingefræd, Datter af Ridder Peder Jonsøn, til Esrom Kloster sin Landsby Uggeløse, beliggende i Lyngehæret med Agre, Enge, Græsgange, Skove, Fiskedamme, Qvæg og alt Boskab og Redskab, paa Vilkaar at de strax efter hendes Død skulde i Choret lige for det høje Alter opsætte udi en Stage (Pelvis) et Lys af 7 Mark Vox paa deres Bekostning, som bestandig skulde brænde Dag og Nat og stedse fornyes af den Størrelse; ugentlig skulde og efter hendes Død holdes hver Tirsdag en Messe for hende og Forældre om alle Helgene, og hver Torsdag en anden om Christi Legeme ved St. Mariæ Alter af bemeldte Munke, og vilde hun begraves lige for Alteret. Abbeden skulde besørge at Munkene finge derfor aarligen ottende Dagen efter Christi Legemsfest en Beværtning af 4 Ankere tydsk Øl, og af 3, som smagte stærkt efter Humle, med 5 Retter Mad til Middag og 3 til Aften af Fisk med anstændig Melkemad og hvidt Brød. Samme Dag skulde og i Porten uddeles til de Fattige et Anker Øl med Humle og 100 Brød af behørig Størrelse; Dagen derpaa skulde Aarstid holdes for hende og Forældre. Hendes eget Segl blev forhængt, saa og Bisp Johans af Roskilde, den højædle (illustris) Frues Ingeborg, Hertuginde af Sverrig, Halland og Samsøe, og de beskedne Mænds og Abbeders Petri ved St. Benedikti Kloster i Ringsted og Jacobs i Sorøe af Cisterciensers-Ordenen, og de Præsters Hermans af Jurstorp og Jacob af Strøbye, Ridder Nicolai Absalonsøn, og de Væbneres Johan Magnusøn, Conrad af Tondelsbyærgh, Jacob Karlsøn, Jacob Absalonsøn, Nicolaus af Øverkeby, Magnus Todde (maaske Tot), Godikin Magnusøn, Magnus Nickleføn,

lesøn, Johan Nickleson af Tiuſæ, og Laurentius Olesſøn. (Diplom. Langeb.) Fra Ringsted den 25 Junii tilſkrev bemeldte Ingæfræth alle dem, ſom bivaanede Thrigæhærrethe, Slangethorp og Lyongehærredsthing i Uggelløſe og forkyndte dem hvorledes hun havde givet den ædle og ærlige Mand Jacob Karlſøn, ſom medbragte dette Brev, Fuldmagt til at ſkjøde Uggelløſe til Esrom Kloſter paa deres Thing, og at ſætte Abbeden og Munkene i legemlig Beſiddelſe af den, ligeſom hun ogſaa forhen havde ſig ſelv nærværende og ved Ridder Nicolaus Abſalonſøn ſkjødet dem paa Sjellands Landsthing i Ringſted. (ibid.) Mellem-Regjering. Aar 1337.

Fra Raceburg den 28 April tilſkrev dets Biſp Volrad, ſom af Paven var beſkikket til Executor og Dommer over det herefter anmeldte, Erkebiſp Peder af Lund, ſamt alle Biſper, Abbeder, Præſter, Decaner og alle Gejſtlige, ſamt Klerke og Sognepræſter i ganſke Danmark og meddelte dem et Skrift af Cardinal og Legat Guidos Anordning om Skibbrudnes Gods af 9 Januarii 1266 fra Lybek, og af Paven Clemens den 4des Stadfæſtelſe deraf 1267 den 28 April i Viterbo, og befol tilligemed at de ſkulde under ſtor Straf efterkomme den, og dem han bekjendtgjorde den, forkyndte den for Vedkommende 6 Dage efterat have bekommet den, under Straf ej at maatte komme i Kirke; de ſkulde aarligen oplæſe den i Kapitlet. Fra Lund forkyndte derpaa Erkebiſp Peder den ved ſit Brev af 6 Julii for ſine Biſper i Danmark og deres Embedsmænd og Vicarier og det efter Begjering af Raadet og Borgerne i Lybek, han ſiger deri, at Volrads Brev var forſeglet med hans og den lybſke Biſps Segl, og at han ſendte dem det ved den Klerk Peder af Sverrig, ſom var det lybſke Raads Fuldmægtig, bød dem at indføre Guidos Anordning blant deres andre Anordninger og aarligen at lade dem oplæſe paa Landemodenr. Den roſkildſke Biſp

Jo-

Mellem-Regjering. Aar 1337.

Johan bevidnede den 12 Julii at have imodtaget denne Anordning og Erkebispens Seddel, (cedula). (Diplom. Langeb.) Det lader, at Erkebisen ej haver villet tilstaae Bispen af Razeburg nogen Myndighed i sit Stigt og derfor haver givet Sagen den Vending at han gjorde det for Lybekkernes Skyld.

Paven foretog megen Forandring med St. Benedicti Orden og med alle Ordener, og inddelte han ved en Bulle af 28 Junii den første i 36 Provinceer, saa at Danmark, Norge og Sverrige udgjorde 3. (Bucelini Annal. Benedict. Pars II. 61).

Udi Lund den 19 September gjorde Thorben Laurentssøn, Præst og Kanik der sit Testamente, hvorved han skjænkte sit Gods i Lindeknæpale til St. Jacobs Alter under Orgelet i Lunde Kirke, hvorved han og vilde begraves, om det behagede hans Herre, Erkebispen og Kapitlet, og skulde den, som betjente Alteret (Persona) hver Uge holde 2 Messer, en om St. Jacob Apostel og en for Giverens Sjel; blandt andet bortgiver han til Erkebispen sin rødlige Ganger, til Herr Nicolaus Kyrning et Sølvkar og et Horn, som han havde faaet af Herr Peder Columba, til Herr Peder Laxmand sit beste Horn og sin beste Pung (bursa); Præsten ved Hvalunge Kirke i Halland sine blaa Klæder; Herr Peder Knudsøn sin Pels og Kabus af Graaværk med Pung; Andreas Jensøn en Kniv; Andreas Niclaisøn en Floren (Gylden); Nicolaus Degn et Gangerføl; Nicolaus Petersøn en utæmt Hoppe med 2 Føl; Herr David, Præst af St. Andreas en Sølvskee med hans "Kylt" (?); Herr Halvard en Sølvskee og et Horn; Herr Nicolaus Laurentsøn en Sølvskee; Herr Henrichin en Pung; Herr Laurentius Pætersøn en Sølvskee og en Kniv; sin Vicarius Magnus sin Kjortel (Sorcocium, Surtout) og sin Kabus med Silke; Peder Nage den Smd, han havde i

hans

hans Hustrue en ung Hoppe; Vikarierne og de 12 Skolesdisciple ved Præbenderne paa sin Begravelsesdag et Anker (lagena) lybsk Øl (Trafnisia, fordi det kom fra Traven, Trafn); Laurents Magnussøn sit Breviarium, som han havde faaet af Herr Halvard, sin Skolar; Søren Petersøn det Breviarium, han havde faaet af den Kjældermester Guido, tilligemed sine øvrige Bøger, en Kappe og en Kabus; til Adskillige et Pund Byg til hver (i senere Tider forstodes i Skaane ved et Pund Byg 20 Skjæpper, det er 3 Tønder og 2 Skjæpper); Peder Bagge sin Trøje, Kabus, Støvler af grov Uld (borellum) Sko og linnede Klæder; Drengen i Kjøkkenet 2 Øre Penge; desuden bortgav han mange Penge til Kirker, Klostere og Hospitaler, Præster, sin Moder, Søstre, i Skillinger, Gros, Mark og Øre Penge, Øre Sæd; til Executores indsatte han Nicolaus Kyrning, Ridder, sin kjære Frende Peder Knudsøn, Kanik i Lund, og Nicolaus Degn; hans Arvinger maatte ej befatte sig med hans efterladte Gods, undtagen det i Halland, førend Legater og hans Gjæld var betalt. (Diplom. Langeb.)

Mellem-Regjering. Aar 1337.

Af Grev Johan af Holsten og Stormarn, Herre af Lolland og Femern (Ymbria), haves fra Nestved, men uden Dag, et Brev, hvorudi han giver Indvaanerne i Saxkjøbing de samme gode og anstændige Skikke som Roskilde Borgere, og andre Indvaanere i Sjællands Kjøbstæder havde af de beste og frieste. De maatte og rundt om betjene sig af de til deres Bye stødende Fægange eller Jorder. Skade at af dette vigtige Diplom haves kun et kort Udtog i Langebeks Diplomatarium.

Hamsfort (Scriptor. Rer. Dan. I. pag. 303) har forført Hvidtfeld (II. p. 454), Pontanus og flere til at henføre Prinds Otto's Fængsel til dette Aar.

Mellem-Regjering. Aar 1337.

Ovenmeldte Thorben, Præst fra Halland og Kannik i Lund, døde den 8 October.

Den 30 Martii gav Grev Gerhard sine kjære Flensborger Borgere Frihed at maatte kun engang betale Told af deres Vare i hans Lande. Besønderligt og fordægtigt er det, at han her taler om Regnum nostrum; thi den findes kun aftrykt hos Westphal (Tom. IV. pag. 1953) men dog efter en Original, bevaret i Flensborg; maaskee han har meent Danmark hermed. I Grevens Segl sees en Hjelm med tvende Horn, og gaaer 5 Faner ud af det højre og 12 af det venstre; Omskriften er *Si. Gerhardi Comiti Holsaciæ ad Causas.*

Paa Syvsoverdagen, som gemenligen endnu i vore Calendere henføres til den 27 Julii, bekjendtgjorde udi Bergen ved sit Brev deres Bisp Hakon General-Indsamler udi Norge for alt Liggende til Pavens Kammer, og dertil beskikket af den pavelige Nuncius Magister Petrus Gervasii, Canonicus i Vivares, at han af Bisp Johan i Skalholt hans Fuldmægtig Hr. Ranulph havde bekommet for 8 Aar ei alene de udskrevne Subsidier, men endog Peders-Skat, især 90 Hundreder og 8 Hundreder og 72 Alen af grov Uld (burellum) som almindelig kaldtes Islendha eller Pakke-Vadmel, saa og 13 Hundreder og 52 Alen grov Uld, som kaldes Hamfnarvaad, og 42 Alen, som kaldtes Bragdarvaad, og derhos fuld Vished om at 300 Islendha vare forraadnede paa Havet, hvorover han herved gav sin Qvittering (Mst. Barth. Tom. E. pag. 689.)

Den 24 October solgte Oystein Berdhorsson til Herre Høgni Abbed i Munkeliv i Bergen 4 Manadamata Boll i Sunsfjord i de nedre Huse i Strandviknr Sogn med Skov og Alminning og alt Tilliggende for 12 Mark brændt, hvoraf de 4 skulde betales i

engel-

engelske Penge; de 4 i Vadmel, og de 4 i Smør og Huder, nemlig 24 Huder og 12 Løb Smør. Mellem-Regjering. Aar 1337.

Den 29 Augusti blev udi Staden Akursburg (maaskee Aggershuus) givet ved Bisp Halvard i Hammer og Hakon i Bergen, og det hele norske Raad, en Anordning om hvem Magt at dømme tilkom i gejstlige Sager, i Anledning af en Tvist imellem Kong Magnus og Erkebisp Paul i Nidaros om hvo den tilkom i bemeldte Bye, og blev da fastsat, at alle de Pengebøder, som opregnes i Kirke-Brevene, skulde dømmes paa Kongsgaarden i Nidaros, i Nærværelse af Bispens Embedsmænd, saa at baade han og Laugmanden skulde afsige Dom, Dagen efter hinanden, men var Sagen saa vanskelig, at de ej kunde afgjøre den, da skulde de begge tilligemed Skatmesteren begive sig til Erkebispens Gaard, og Erkebispen dømme i den, begge Parter nærværende. Denne Anordning skulde gjelde indtil Kongen selv kom til Nidaros, og begge Herrer, Kongen og Erkebispen, kunde da gjøre en urygglelig Anordning. Denne findes paa Latin hos Bartholin. (Tome. H. pag. 634-35) og paa Norsk i hans Tome D. (pag. 797-98.)

Den 3 November tilskrev Bisp Hakon af Bergen Kong Magnus meget venligen og takker for deres Samling i Oslo, og giver tilkjende, at han haaer faaet hans Brev med Provst Gudthorm, takker for alle erholdne Privilegier, og for de Gaver fra Dronningen; beretter, at han havde været 1 Dag og 1 Maaned underveјs til Bergen fra Samlingen med Kongen, tilligemed den Kotske Svend, som fulgde ham og havde Kongens Brev med. Dette Brev er paa Norsk i Bartholins Tome E. pag. 691-93. Der er og (ibid. pag. 693-94.) et andet Brev af samme Bisp og af samme Dag, ligeledes fra Bergen, men paa Latin, til Magni Dronning Blancha, som der kaldes Dronning af Norge,

 Sver-

Mellem-Regjering. Aar 1337. Sverrige og Skaane, da han derimod i det norske Brev kalder ham Konge af Norge, Sverrig og Halland, og saaledes i alle Breve paa Norsk. Deri kalder han sig hendes Kapellan, takker for Gaver og tilbyder al mulig Tjeneste, udbeder sig, at hun vil anbefale ham hos Kongen, beklager at Kjøbmanden Bodwin af Borgias havde endnu ej faaet noget tilbage af sit Gods; og fik ej heller, uden Kongen vilde bevise ham nye Naade, og kunde i den Henseende overlægge med Provsten af Bergen, som var Skatmester og opholdt sig hos hende. Bispen hilser hendes Frøken Catherina af Spina og de andre Frøkener som vare i hendes Kammer, ("ceterasqve cameræ vestræ domicellas") hvilke han ej vilde navngive for ej at synde mod deres Rang (ne ordine præpostero peccaremus).

Abbed Arne af Lyse Kloster blev tæt ved Engeland fanget af franske Søerøvere og med alt Skibsfolket halshugget af dem og deres Legemer kastede over Borde. (Torfæi Hist. Norv. IV. 462.)

Nogle Mænd vilde paa et Skib af 20 Alens Længde gaae fra Bergen i Norge over til Staford i Skotland eller og til Hitland, men blevne forslagne til en Vig udi Horna Fjord paa Island. De led meget af Hunger, og vare kun 5 endda i Live, som alle vare Skotter, saa at ingen forstod hvad de talede, uden det libet Norsk, de havde lært. Kjøbmændene paa Øerne førte dem endda samme Sommer til Norge. De maatte nære sig undervejs af Meel som de æltede i Søevand (Torfæus l. cit. og Annal. Islan. Mst.)

Udi Stokholm, maaske den 23 Januarii thi det er givet Mariæ Messe Daghøfre, stadfæstede Kong Magnus til Mariæ Kirkes Capel i Oslo Godserne i Magrete Dal vesten for Berghejm og Lomadal med Leding, Skove, Alminding, o. s. v. Dette skulde staae ved Magt indtil Kongen selv kom til Oslo. Paul Styrkarsøn

føn skrev det. (Diplom. Langeb.) Da Brevet angaaer Norge, saa er det skrevet paa Norsk, og saa staaer derfor Norges Navn for Sverriges. Mellem-Regjering. Aar 1337.

Udi Aarhuus den 18 Januarii tildømte Gerhard Greve af Holsten og Stormarn, Johannis Pape Arvinger Godset beliggende i Nørager Sogn og Hallæhæret, som han forhen havde med 4 Breve tildømt dem, ligesom og var bleven dømt paa hans Retterthing (Diplom. Lang.) Hr. Nicolaus Lembech var herved Vidne. Grevens Segl hænger herunder. At Lembech var herved Vidne synes at vise, at han var Grevens Høvedsmand i Jylland. Ellers kalder Greven sig her hverken Hertug eller Herre af Jylland, men da han dog i sit Segl af 1336 kaldes, heel mærkeligen, Hertug af Slesvig og Jylland, saa kan det vel og være, at han fra 1337 har, som Hvidtfeld S. 463. vil, skrevet sig Hertug af Jylland. Aar 1338.

Paa Viborger Landsthing næst efter Midfaste Søndag eller Lætare, som det Aar indfaldt den 22 Martii, bevidnede Symon Bisp af Viborg, de Herrer Henrich Niclæsøn, og Augho Esæsøn, Riddere, Jonas Bendson Landsthingets Auditer, og 6 Andre, udentvivl alle Adelsmænd, og deriblandt Nicolaus Ebbysøn, (som siden blev saa bekjendt ved det han dræbte Grev Gerhard) at Johan Friis, Bringer af dette Brev, havde i deres Nærværelse skjødet til Nicholaus Odder alt sit Gods i Aabo Sysel som var tilfaldet ham fra hans Søster Kathrina efter hans Faders og Moders Død, hvorimod den anden igjen tilskjødede (rescotavit) ham alt sit Gods i Salingsysel og Himmersyssel, som var tilfalden hans Hustrue, Søster af bemældte Friis efter Faders

og

Mellem-Regjering. Aar 1338. og Moders Død, dog undtagen hans Gaard i Wælsk, som var pantsat til Johan Tolleson (Diplom. Langeb.)

Den 3 Junii i Ribe bekjendtgjorde Grev Gerhard at paa hans Retter-Thing havde Præsten Hr. Wilhelm, Provisor for Skolarerne i Pukhuus, givet sin Gaard med muret Huus og skjødet det did. Og dette stadfæstede Greven siden og venteligen samme Aar ved Brev fra Holstebro til Ribe Borgere, og gav tillige den 23 Junii tilkjende, at Sagen mod Præsten Wilhelm, fordi han havde tilegnet sig denne Bolig, var nedlagt. (Diplom. Langeb. Terpager Ripæ. pag. 474.)

Den 10 Junii var Prinds Waldemar, Kong Christophers Søn, udi Gripswold (rimeligen haver han da opholdt sig hos sin Svoger Churfyrsten af Brandenborg for at være nær Danmark; og passe paa en god Lejlighed at komme did ind, og sees heraf, at han ej altid var ved Kejserens Hof.) Heri skriver han sig Junker og sand Arving af Riget Danmark (hvilket viser, at han enten har anseet sin Broder Otto for borgerlig død, eller og snarere sig selv for ret Arving, ifald hans Broder døde, eller frasagde sig, og tilligemed at det kongelige Huus paastod en bestemt Arveret til Riget, uagtet Folkets Valg-Rettighed) og Hertug i Estland (som beviser, at han ansaae Overladelsen deraf ved Otto, samt Esthernes eget Forlangende, for ugyldigt) han bekjendtgjør heri efter modent Overlæg, i sin kjære Broder Ottos og sit eget Navn, for de af ham elskte Mænd, Raadet og Menigheden af Byen Gripeswalde, i Henseende til de store Tjenester, de, især naar det gjældte, havde for intet beviist ham og Forfædre, at han tilstod alle bemeldte Byes Borgere, alt hvad dem var forundt i de Privilegier af fremfarne danske Konger, hans Fader Christopher, og dennes

Bro-

Broder Eric, hvilke vare ham forevijste, og hvorved de havde Friheed at komme med deres Skibe til alle offentlige Havne i Danmark, og der at kjøbe og sælge, dog med hans Fogders Forevidende; han erklærte dem og frie for al Told i Riget, saalænge han og Broder levede. Paa Skaane Marked maatte de selv vælge deres Foged, saalænge Fiskeriet varede, hvilken dømte dennem i alle høje og lave, endog Livs Sager. Ingen maatte paa deres Grund der, som kaldtes Witten, anlægge nogle Boder uden deres Tilladelse, og skulde de nyde der samme Skikke og Friheder, som Lybekkerne havde; lede de Skibbrud i Danmark, da skulde Alt hvad de kunde redde af deres Gods, enten paa Havet eller Strandbredden, ved sig selv eller andre, forblive deres. Ingen af hans Fogder eller Embedsmænd maatte i noget af forommeldte fornærme dem; men om det forlangtes af Fogderne, da skulde de aflægge Eed, naar de ginge ind af en Havn, at de ej førte Andres Gods med sig. Men især gav han dem Forsikring i ganske Estland og Wirland indtil Floden Naruve (Narva) og henimod Nogard (Novgorod), at Ingen skulde enten tillands eller tilvands der fornærme dem (heraf maa man slutte, at han dog har havt noget at sige i Estland); han befriede dem og fra at kjøbe Begravelse, som kaldtes Erthkoep eller Ertwin. Saafremt enten hans Broder eller han fik rolig Besiddelse af Riget og Raadet forlangte det, saa skulde dette Friheds-Brev fornyes uden nogen Modsigelse, og uden derfor at fordre nogen Gave eller Fortrin. (Diplomat. Langeb.) Hans Segl blev forhængt, og nærværende vare Bisp Sven af Aarhuus, Gherbert Kannik der, Johan Becker og Wilhelm Petersen Knapen. Man seer heraf, at Bisp Sven har været det kongelige Huus meget hengiven, og at han har opholdt sig hos Waldemar før 1340, i hvilket Aar Hvidtfeld (pag. 468) lader ham først begive sig til

Mellem-Regjering. Aar 1338.

ham

Mellem-Regjering. Aar 1338.

ham. Rimeligen har og Waldemar opholdt sig i Pomeren, fordi dets unge Hertuger vare hans Morbroders Sønner.

Den danske Prinds Waldemar besluttede at forsøge sig i Krigen, og kom derfor sin Svoger Markgrev Ludvig til Hjelp mod Hertug Barnim af Stetin, men havde det Uhæld at fanges af ham, som sees af et Brev, Barnim udstædte den 14 Augusti, hvorved han giver tilkjende, at han satte ham paa frie Fod, imod at alle de Forbund, Løfter, Eeder og Breve, som han for sit Fængsel havde gjort imod ham, skulde være ude af Kraft. Mærkeligen kalder han ham her den højbaarne Waldemar, Konge af Danmark, hvilket viser, at Waldemar gav sig ud for Konge, og at udenlandske Fyrster erkjendte ham derfor, og venteligen saa meget mere flygtige og misfornøjede Danske. Man maa heraf slutte, at Otto kom ej mere i nogen Betragtning. Dette rare Document er paa tydsk og bevares i det kongelige preussiske Archiv i Berlin. Gerken har ladet det trykke (Cod. Diplom. Brandenborg Tom. III. 104.)

Peter Petersen, Indvaaner i Helsingburgh, skjænkte den 22 September til Esrom Kloster, i hvis Broderskab han var modtagen, 2 Boder med Bygninger og Jorder i Helsingburgh liggende vesten for den Gaard, han beboede, og var fornøjet med de Fordele, Munkene havde ved deres aabne Brev lovet ham og Hustrue Anna. Hans eget, hans Medborgeres Ebbo Læclæ og Johannis Rethouen, Indvaanere i Sjøburgh, og hans Svigersøns Segl bleve forhængte i Overværelse af Herre Andreas, Abbed i Herivad. (Diplom. Langeb.)

Paa Helsingborg Slot den 15 November gav Magnus, Konge i Sverrige, Skaane og Norge (mærkeligen sætter han heri Skaane for Norge, ved det han da opholdt sig i Skaane og For-

ords

ordningen angik bemeldte Land) Gjester eller Fremmede, som paa Vogne førte Gods fra Malmøyhen til Lund, og andre Steder i Skaane, frie for at give Told, efterdi Erkebisp Peder af Lund med mange andre troværdige Mænd vidnede, at de ej, efter Retten, vare hertil forbundne fra gammel Tid, dog vilde Kongen tilligemed Erkebispen gjøre nøjere Undersøgning herom. (Diplom. Lang.) Mellem-Regjering. Aar 1338.

Den 26 December gav Magnus, Konge af Sverrige, Norge og Skaane, Indvaanerne af Wæ, i Henseende til deres Fattigdom, frie for Leding og Told i alt sit Rige, og skulde hans Coloni der kun give en Mark Penge til hver Olavs Fest af hver "Fjærthing", som de havde af ham, og ellers være frie for al anden Tjeneste, undtagen Kjørsel (saa oversætter jeg her vectigal) naar han selv var der. (Diplom. Langeb.)

Grev Gert og hans Søn Henric, forundte Herre Sti Andersen Kronens Gods i Jonsløf i Nørreherres Dyres (saa skriver Hvidtfeld (pag. 465) maaskee Nørre-Herred i nuværende Lundenæs Amt) istedetfor Gods udi Rinde, Bregentved og Thuekjer.

Udi Slesvig den 10 Martii tog den jydske Hertug Waldemar Borgerne af Slesvig under sin Fred og Beskyttelse, gav dem frie for Betalingen af 48 Mark, som kaldtes Bygjald, og i Henseende til Leding, saa og for Arnægjæld, Arfkjøp, Torghgjæld og al Told i hans Hertugdømme, samt al Byrde og Tjeneste til sig, som med Puder, Kar, Potter til Slottet, naar Fogden ankom, dog undtog han, naar han selv var der. De maatte og frit kjøbe overalt i Hertugdømmet, ligesom i hans Faders og Forfædres Tid, om der end var Forbud; han vilde og ubrødeligen holde deres gamle Love, Rettigheder og Skikke. (Diplom. Langeb.)

Udi Plone den 17 Februarii stadfæstede Grev Johan af Holsten og Stormarn, Salget af Landsbyen Morsæ ved Ridder

Mellem-Regjering. Aar 1338. Johan af Walstorp til Hellig-Geistes Hus i Kil for 336 Mark Penge lybsk, og fulgte med den, den øvre og nedre Ret, Hals og Haand, og alle Mellem-Retter; dog forbeholdt Greven sig Landwere, Bochwerch, og de Tjenester, som paalaae det ganske Land. (Westphal. III. 580-81).

Udi Stade den 12 Martii stadfæstede Erkebisp Burchard af Bremen, og Nicolaus, Præst i Itzeho, med det hele Nonne-Convent der, til Calendet i Aldona den Frihed, at dets Brødre, og ingen anden, maatte begraves i St. Sixti Kapel og Kirkegaard der. Atter i Stade den 16 Martii tillod samme Erkebisp Conrad Vulf, at maatte oprette et Alter i St. Nicolai Sognekirke udi Kil, hvor Provsten af Neumünster tillod ham det. (Westphal. II. 136).

Den 14 April tilskrev Grev Johan af Holsten og Stormarn, og Herre af Lolland og Femern, alle og enhver af sine troelskelige Riddere, Adelsmænd (Militares), Vasaller, Fogder, Under-Fogder, Bud, endog dem, som kaldtes "Overboden", og alle andre sine Undersaatter overalt i sine Lande, hvorved han tilkjendegav dem, at Rejnefelde Kloster var for alle sine Bønder og Tiunder fra hans Forfædres Tid af befriet for al Kjørsel, Tjeneste, offentlig og særlig Leding, og for al Flyening og Bygning af Byer, Slotte, Broer, Grave, og al Slags Befæstning, dog vare deres Bønder og de som levede i Landsbyerne forbundne til med andre Landets Indbyggere at gjøre Landtvere, dog alene i Holsten selv. Men deres Opvartere, Tiunde, Tjenere, Arbejdskarle, Dagløn[n]ere, Møllere, Stegere, Kul-Sviere, Brændehuggere, saa og de, som tjente ved Bonder-Gaardene, og deres Embedsmænd, vare endog befriede for at forsvare Landet, og fra alle opregnede Tyngder og for alle Afgifter og Udgifter. (Diplom. Langeb.)

Udi det Eiderstetske og Ditmarsken, samt vedliggende Marsk-lande vår stor Hunger og Mangel formedelst en vedholdende Regn i 40 Dage. Paa Gestmarken led Kornet Skade af Regnen. For at tørre det, fandt man paa at binde det ved Vejr-Møllernes Vinger, og at dreje dem om. Formedelst den megen Regn kunde man ej heller gjøre Salt. Paa mange Mennesker voxte der Orme i Maven og ellers i Legemet, saa at mange deraf døde. Ved den megen Regn brød og Diger igjennem ogdruknede Mennesker og Qvæg. (Scriptor. Rer. Dan. I. 303). Mellem-Regjering. Aar 1338.

Den 12 Januarii forenede sig udi Lybek Bisp Ludolf af Zwerin, Eric og Albrecht, Hertuger af Saxen, Barnim, Hertug af Stetin, Waldemar, Hertug af Slesvig, Henric, Greve af Zwerin, Gert og Johan, Grever af Holsten, Alf af Schauenborg, og flere Herrer og Grever at ville holde Landefreden og forfølge dem, som forstyrrede den, og forbandt Hertug Waldemar sig til at stille 25 Mand til Hest, og 10 Skytter (Fodgænger) og Greverne Gert, Johan og Alf 60 til Hest og 20 Skytter, og behøvedes det, skulde hver stille dobbelt saa mange. De skulde bruges mellem Danewirke, Swine og Odir. I denne Dagtingning skulde og være de Stæder Lybek, Hamborg, Rostok og Wismar. (See Gerdes *Chronicon Lub.* 1338. Rudlof ad. ann. II. 281.) Herre Albert af Meklenborg stadfæstede da Lybeks Privilegier, givne af hans Formænd. Bucholtz Brandenb. Gesch. II. 388. henfører denne Samling til 1339.

Paa Rigsdagen til Frankfurt den 14 eller 13 Augusti forligte Kejseren Brandenborg og Pommern, og skulde de pantsatte Stæder tilbagegives, det Lehnherskab, Brandenborg paastod over Pommern, ophæves, og de stetinske Hertuger erkjendes for en umiddelbar Rigs-Stand, thi alt dette angik ej Wolgast. (Schwartz

 pomm.

Mellem-Regjering. Aar 1338. pomm. Lehnhist. S. 352). Derimod lader det, at Brandenborg fik Arvefølgen til Stetin, hvormed de af Wolgast bleve heel misfornøjede. Heinze i Kong Waldemars Historie p. 15 og 16 mener, at Kefferen herved meget fornærmede Danmark.

Abbed Henric af Hilda gav tilkjende, at da Nonneklosteret Bergen paa Riigen (Rygen) der hørte til Roskilde Stigt, og stod under hans Kloster, opførte sig uregelmæssig, især i Henseende til Lydighed, saa havde han antaget Bisp Johan af Roskilde til Dommer i denne Sag, og de af Bergen havde bifaldt det, og lovet at rette sig efter hans Dom, hvilket nu og Abbeden gjør paa sit Klosters Vegne. Nærværende vare de roskildske Kaniker, Peder Karlsen og Michael, og Bartold, Sognepræst af Scaproden paa Rygen, General Embedsmand i det aandelige paa bemeldte Land. 3 Brødre fra Klosteret Hilda vare og tilstede. (Mst. Bartholin. Tom. C. p. 352. Diplom. Langeb.)

Kejseren skrev fra Francfurt den 15 September til Kazimir, Konge af Cracau (Polen), og anholdt om hans Datter for sin ældste Søn Markgrev Ludvig. Brevet er trykt i Ludvigs Reliqv. T. 2 p. 293; heraf slutter salig Geheime-Archivarius Voss i sine Coll. Mss. rigtigen, at Falckenstein i Antiqvit. Brandenb. Tome 2 p. 312, har Ret, naar han mener, at Margrete, Ludvigs første Kone, er død 1337.

Den 17 Januarii afsatte den bergenske Bisp Hakon, Erling, Sognepræst af Birkelande fra dette Kald og bandsatte ham, fordi han efter Paamindelse ej vilde skille sig ved sin Focaria (hvilke adskillige Præster nu holdte sig, siden de ej maatte have Koner) som Bispen siger, snarere var en Fornicaria, og mindre vilde han derfor gjøre Poenitentse; dog da han faldt tilføje, blev han i næste Aar taget tilnaade. (Mst. Bartholin. Tom. IV. 422).

Ved

Ved et Document af 24 Februarii udstædet af Ivar Andresarsøn, Gulethings Lagmand, Sighurdher Sigvatzsøn, Lagmand paa Ørkenøerne, og flere, udi Herr Haagen Abbed af Munkeliv i Bjørgwin (Bergen) hans Stue, solgte Halvardher Asmundarsøn, Herre Erling Vidkunnarsøns Ombuds Mand, til Abbeden paa dennes Vegne 12 og en halv Manada mataboll, med flere Ejendomme, for 15 Marker brændt (Sølv) vejede i engelske Penge, og 5 Mark i forarbejdet Sølv, samt 1300 Pakker Vadmel og 80 Alen "Hafnarvadhar" hvorpaa Abbeden gav tilbage et Kar forgyldt inden og uden, og som var ham pantsat af Herre Erling for 80 Løb Smør, og ligeledes en Guldring for 4 Pund engelsk. Her omtales og en Islandsfarer, Herre Erling havde. (Diplom. Langeb.) Mellem-Regjering. Aar 1338.

Den Bergenske Bisp Hakon tilskrev den 19 Maj sit Kapitel fra Bergen, og gav det tilkjende, at han den 14 Maj havde i sit Consistorium modtaget Erkebisp Paul af Nidaros hans Brev til sig af 27 April, hvorved han blev kaldet til Nidaros, at bivaane der et Provincial-Concilium, som skulde holdes St. Laurentii Fests Dag, og egentligen burde holdes hvert Aar, hvilket uovervindelige Hindringer forhindrede; han paamindte ham og om, at lade Kapitelet sende Fuldmægtige, hvorfor Bispen herved anbefaler det. (Mst. Bartholin. Tom. IV. 418–20.)

Den 15 Maj tilskrev Bisp Hakon Herre Erling Vidkunnarsøn, takkede for hans Brev og Kjærlighed, og var glad at have hørt af Herre Jons, som ankom den 14, at Kongen var Paaskedag (den 12 April) ankommen til Bergenhuus, og Dronningen 4de Paaskedag; det stod ilde til i Sverrige og end værre i Skaane; han hilser Frue Eline (Erlings Hustrue) og alle de ærlige Jomfruer hans Døttre.

Den

Mellem-Regjering. Aar 1338.

Den 14 Junii tilskrev Bisp Hakon Bisp Johan af Skalholt, meldte, at han havde været syg siden han kom fra Oslo; at der i Bergen var hverken kommen fra Flandern eller Engeland, hvide, røde, eller søde Vine, saa at derfor ingen kunde sendes til Island, men alene tydske fra Rhinen.

Den 15 Junii tilskrev samme Bisp Thorias, Vicarius ved Fanøe Kirke, om Peder, forhen Sognepræst til Dose Kirke, om hans Focaria at skille sig ved, hvorfor Bispen giver bemeldte Vicarius Fuldmagt at indstævne ham for Bispens Consistorium til Dagen efter St. Botulfi Fest den 17 Junii, og skulde Vicarius, til Beviis paa at have forrettet dette, hænge sit Segl ved dette Instrument strax efter Bispens (ad secundam caudam). Ved et andet Brev formanede han denne Peder til at skille sig ved sin Focaria inden 15 Dage, under Bandsættelses Straf, og derpaa den 18 Junii skilte han ham ved Kaldet, saasom han ikke mødte. (Mst. Barthot. IV. 423.)

Den 12 Juli tilskrev Hakon den Hellig Aands Convent af Haulsnu, og bebrejdede det, at det ej, efter Abbed Arnolds Død, havde forfaret ordentligen med Valget; han meente det tilfaldt ham, og han herved udvælger og stadfæster Halvard, Abbed ved St. Johannis i Bergen, til Abbed der. Den nye Abbed aflagde derpaa den sædvanlige Eed til Bispen (ibid. 428-29. Pontop. II. 154.)

Den 24 Julii tilskrev Hakon Broder Peder Abo om at befordre hans Sager ved det romerske Hof, ved at skaffe ham Aflad til sin Dom-Kirke paa de sædvanlige Dage, og især paa St. Sinnyvæ som Kirkens Patronesses, og en Bulla med Tilladelse selv at vælge Skriftefader. Ved sin Tjener sendte han ham 10 Gylden fra Florentz og 100 Fisk af det Slags, kaldet Skreid eller Stokfisk. Til Bro-

der

der Bjørn i Hauksnde skrev han et Farmanings-Brev, fordi han ej vilde antage Valget til at være Abbed ved S.t Johannis Kloster i Bergen. Den 28 Julii beskikkede han 2 bergenske Kanniker Harald Johansen og Hakon Johansen til at være sine Fuldmægtige paa Provincial-Concilium i Nidaros. Mellem-Regjering. Aar 1338.

I et Brev af 31 Julii udstædet af Bondo, Lehnsmand, forekommer en Trætte om en Vej, som Øgmund Thorgeirson havde urigtigen lagt over Gudbrandts Ejendomme; Gudbrand stævnede saa højt, at han maatte høre det om han var i Stuen, som troligt var, thi han kunde ej komme ind, da Haspen var sat for indentil.

Fra Avignon den 1 September tilskrev Paven Erkebispen af Nidaros, hvorledes Minoriterne i Provincen Dacia, fra Stokholm, Seenkjøping og Upsal, havde klaget over, at Erkebisp Peder af Upsal, som var en Dominikaner, tilligemed nogle af hans Kaniker, forfulgte dem af al Magt. Iblandt andet, havde han forhindret, at Kong Magnus ej lod sig krone hos Minoriterne i Stokholm, hvor hans Farfader og Farmoder laae begravne; foruden mange andre Fornærmelser, (som at et Minoriter-Kloster i Upsal var bleven forstyrret) han havde tilføjet dem. Decanus i Upsal havde ladet udgaae Skamskrifter imod dem. Han befuldmægtigede derfor Erkebispen af Nidaros til afgjøre disse Tvistigheder og at indkalde Vedkommende. (Vaddingi Annales Minorum. Tom. VII. p. 482).

Udi Oslo den 29 September stadfæstede Kong Magnus Mariæ Kirke og Kapel i Oslo, og deres Prælat Erling Gullasøn, alle de Herligheder, Friheder og Ejendele, han og Morfader Kong Hakon havde givet det. Poul Styrkarsøn skrev det. Blandt Ejendelene opregnes Saltkjædler. (Mst. Barth. T. VI. 598).

Den

Mellem-Regjering. Aar 1338.

Den 17 Martii 1343 udstædte Peder Eiricksøn, Lagmand i Oslo, en Vidisse heraf og kalder Magnus Konge i Norge, Sverrige og Skaane. Man seer heraf at Magnus opholdt sig længe i Norge, men det lader ej at han nogensinde er kommet til Tronhjem. Af det han saa længe var der, slutter jeg, at ved den Mariæ-Messe, som staaer under et af hans Breve, forstaaes Mariæ Fødsel, som indfalder den 8 September, og altsaa er det Brev givet den 10de. Ved det tager han Bisp Jon af Skalholt, alle hans Ejendele og Tiunde under sin Beskyttelse. Poul Styrkarsøn skrev det. Samme Dag tilskrev Bisp Hakon fra Bergen Egidius Corrbitter, Borger i Bruges i Flandern, hvori han takker for hans Brev, overgivet ved hans Tiener Hermann, og sender med ham tilbage 7 Rosmer-Tænder, og et hvidt stort Bjørne-Skind.

Paa denne Tid skal der have været en Kæmpe i Norge 15 Alen høj, og stærk derefter, som blev ihjelslagen af Halldor, en Normand fra Vigen, selv fjerde, og havde de alle 4 forud givet det Løfte, at gaae Pilegrims-Gang til Rom, (Torfæus IV. 463.) Forunderligt, at Historien beretter slige umulige Vidundere.

Aar 1339. Endskjøndt den svenske Kong Magnus var i Besiddelse af Skaane med Indvaanernes Samtykke, og ved at have indløst det fra de holstenske Grever og Adelsmænd; saa troede han sig dog ej fuldkommen betrygget herved, da det danske Kongehus og Folk ej havde afstaaet det, hvorfor han søgte at sætte sig i Sikkerhed ved pavelig Myndighed, og forlangte i forrige Aar af Paven, at da Danmark var det romerske Sæde skatskyldig (stipendiaria) saa skulde han stadfæste ham Herredømmet over Skaane, ja endog, om han kunde udjage af Danmark de Tyranner, som nu undertrykte

det,

det, og forene det med sine øvrige Lande, da ogsaa stadfæste dette ved den pavelige Myndighed. (Torfæus IV. 463). Paven svarede herpaa den 23 Januarii fra Avignon saaledes: at da han havde forestillet, hvorledes den danske Kong Christopher var formedelst sine Mishandlinger bleven voldeligen udjaget af Riget, saa havde den største og sundeste Part af Prælaterne, Klereset, de Store og Adelen i Skaane, der var en Del af Danmark, som og Menigheden der, som ønskede at have ham til Konge, aflagt Huldskabs og Mandskabs-Eed til ham som den rette Konge, og som de baade vare før meget betyngede, saavel i Henseende til deres Personer, som Gods, saa havde han af Medynk, og for at sætte Skaane i en lykkelig Stand, udbetalt 36000 Mark purt Sølv til nogle Tyranner, som besatte Riget, dets Befæstninger og Slotte, paa det de skulde forlade det, og lade Geistligheden og Folket i bemeldte Land i Fred, og herved vilde han forhindre Krigens Onde, Sines Tab og Landets Skade; og som Skaane var Døren og Indgangen til hans Riger, hvorved kunde foraarsages ham megen Krig og Ondt, om det faldt i Andres Hænder, saa udbad han sig, at Paven vilde ved sin Myndighed stadfæste ham og Arvinger Besiddelsen for bestandig af bemeldte Land, og desuden om han kunde endnu erhverve flere Lande af Danmark, enten for en Del, eller det Hele, fra Tyrannerne, at da Paven vilde tillade ham det, allerhelst da Danmark aldrig havde i noget ligget under Riget (det romerske), men været skatskyldig til den romerske Kirke, hvilken Skat (census) han var beredt til at udbetale, ligesom de troende og den romerske Stol hengivne danske Konger havde hidindtil gjort. Nu, endskjøndt Paven i Henseende til den Hengivenhed han paastod at han havde til den romerske Kirke, vilde gjerne begunstige ham og Arvinger, saameget Gud og Retfærdighed vilde tillade, saa og da

Mellem-Regjering. Aar 1339.

Mellem-Regjering. Aar 1339.

Retten udfordrede, og en gammel Skik af hans Formænd iagttaget, at til verdslige Ejendeles Besiddelse burde alle de indstævnes, som det vedkom, og Sandheden om slige Ejendele udforskes, saa kunde Paven ej bevilge hans Begjæring. Derimod bar han altid den Bevaagenhed for Hans kongelige Ypperlighed, at han gjerne i andre Ting vilde vise sig ham tilgode. Hertil lagde han Bønner, at han vilde skille sig fra deres Selskab og Forbund som vare Kirken imod, at han ej skulde indeholdes i deres Straf. Dette mærkelige og billige Svar findes trykt hos Raynaldus ved Aar 1339 col. 110. Bzovii Ann. ad ann. 1339 col. 829. Heinzes Gesch. Waldemars III. p. 12 seqv.)

Fra Frankfurt den 9 Martii befol Kejseren Theodoric af Aldenborg, den tydske Ordens-Mester, at han skulde ved sine Undersaatter og Riddere gjøre Indfald i Stiftet og Byen Reval, og Landet Estland, som tilhørte det danske Rige, i Navn af den berømmelige (illustris) danske Konge Waldemar den yngre (altsaa erkjendte Kejseren ham ogsaa for Konge), at han skulde indtage det og bringe det under bemeldte Konges Lydighed, saa at det ej kom eller blev skilt fra det danske Rige, og derpaa skulde han, naar forlangtes, overgive Reval og Estland til Kong Waldemar eller hans visse Bud, som fremviste Kejserens Brev; hvad Omkostninger han og hans Orden gjorde, det vilde Kejseren forskaffe ham. (Diplom. Langeb.) Ved et Brev fra samme Sted og Dag tilskrev Kejseren samme Ordensmester, samt hans Undersaatter og Riddere, at den Medgift, Kejserens ældste Søn, Markgrev Ludvig af Brandenburg, havde faaet med sin Gemalinde, var anvist ham paa Estland, hvorover Kejseren formanede dem til, at de, naar det blev indtaget ved denne, maatte ej overgive det til nogen anden end Kong Waldemar, eller Markgrev Ludvig, eller og

deres visse Bud, som fremviste Kejserens Brev, uden at Markgreven havde først faaet Fyldestgjørelse for Medgiften. De maatte og vide, at om Ordenen vilde see at forskaffe sig Estland, saa vilde Kejseren være dem dertil behjelpelig paa anstændig Maade. (ibid.) Kejser Ludvig var gandske vist en god Regent, som besad ugemene Indsigter efter Tiderne og tapperligen forsvarede Rigets Højhed mod Paverne, men han var falsk, hvilket kaldes Politik, som bevises ved mange Træk, og deriblandt ved disse tvende Breve; thi i det ene, som venteligen Waldemar, der opholdt sig ved hans Hof, har faaet at see, lader han at antage sig ham ivrigen, og i det andet sørger han mest for sin Søns Medgift, og tilbyder sig endog at forhjelpe Ordenen til Estland. Dog heri handlede Ludvig som saa mange store Herrer.

Mellem-Regjering. Aar 1339.

Den 2 Augusti maaske, thi der staaer alene at det var en Paves og Martyrsdag, men Navnet kan ej læses, som maaskee har været Stephani, forordnede Bisp Peder af Odense, at da Flekken (oppidum) Raaghelund laae inden Grændserne af Aasums Mark, og Indvaanerne forhen havde søgt Aasum Kirke, saa med Samtykke, og efter Begjæring af Broder Harald, Commendator af St. Hans Hospital i Odense, Conrad Metzeke, Claus af Ranzoghe og andre Medejere af bemeldte Flekke, og deres Tiunde, som boede der, at bemeldte Rogelund skulde henhøre til Aasum Kirke, Indvaanerne søge den, og did erlægge Tiende, Offre, Begravelses-Penge, og alle andre Retrigheder, uagtet at bemeldte, i Anledning af en Tvistighed, havde i en Tid lang søgt Marslove Kirke, da den ene Kirke ej burde hæve Tiender af Jorder, der laae indenfor et andet Sogns Grændser. (Diplom. Langebek. Pontopp. Annal. II. 156.)

Den

Mellem-Regjering. Aar 1339. Den 30 September paa Kong Magni Retter-Thing paa Helsingborg Slot bevidnede Erkebisp Peder af Lund, Holmger Provst, Peder Kjeldermester, og Peder af Nym, Kanike der, samt 10 Riddere, deels Svenske, eller som det synes Skaaninger, og hvilke alle nævnes, at da Skaane Menighed var kaldet did for at faae Ret, mødte Herre Johan Offesen, Ridder, der personligen, mod hvilken mange Klagemaal vare fremsatte, og tilstod at have i meget forseet sig mod Vor-Herre, Kongen, og hans Undersaatter, hvorfor han bad om Forladelse, og at man vilde handle mildeligen med ham, og indgik han da endeligen, efter megen Mellemhandling af hans Frænder og Venner, saadan Forening med Kongen den 1ste October udi Helsingborg og det frivilligen, at han paa næste Tirsdag, Dagen efter St. Francisci Fest (den 5 October) skulde overgive til Kongen sit murede Taarn i Lindholm, og det til den ædle Herre Johan Hasenberg, som paa Kongens Vegne skulde modtage det, saa at han eller hans skulde aldrig mere opholde sig der, og maatte bemeldte Hasenberg derpaa den 6 og 7 October nedrive og ødelægge alle Befæstninger, Træe-Værker (fortalitia lignea) samt Barfrit og Planker, som der fandtes, og bringe dem til deres forrige Øde, samt tilkaste Grave og Grøfter ved bemeldte Slot uden nogen Modsigelse. Den 15 Dag derefter maatte han og begynde med at nedbryde og ødelægge Taarnet, og det saalænge indtil det var aldeles borte, og forbandt han sig og Arvinger til aldrig igjen at opbygge det; Skjødtheret og Oshungheret, som han hidindtil havde havt, skulde han strax overgive til Kongen med alle Rettigheder og Tilhørende, og overgive alle Breve dem angaaende den 7 October i Byen Malmøghæ, og der paa Kongens Retter-Thing samme Dag underkaste alle sine Forseelser og Forbrydelser mod Kongen og hans, hans Villie og Velbehag, og forbinde sig og

sine

sine til al Bod og Erstatning til Kongen: efter Kongens Raad og Maade skulde han og søge at godtgjøre alle dem, han havde tilføjet Skade Vold og Uret, Kongen selv, hans Riges Rettigheder, Jorder, Herskaber, Mænd og Undersaatter. Her er beklageligen Resten af dette vigtige Document borte og findes intet meer hos Bartholin (Mst. Bartholin. Tom. E. pag. 757.) Mellem-Regjering. Aar 1339.

Udi Slesvig den 2 Februarii bekjendtgjorde Hertug Waldemar ved sit Brev, at al Anledning til Trætte og Uenighed mellem ham og hans Morbroder Grev Gerhard af Holsten og Stormarn, som hidindtil havde været, var nu fuldkommen nedlagt, saaledes: 1) Greven skulde give ham 3000 Mark lybske Penge, og dem skulde Eghard af Alverstorpe modtage og anvende til Hertugens Brug. 2) Naar Hertugen vilde fjendtligen angribe Langeland, saa skulde Greven paa egen Bekostning og Skade følge ham did, naar han blev kaldet 4 Uger forud, og skulde hver opføre en Befæstning mod Slottet Tranekjer, saa fast, at den kunde holde, hvorpaa Greven maatte, om han vilde, drage bort igjen, men herimod overgive ham det af sig byggede Slot til Bevaring og Besiddelse, men skulde Fienden efter hans Bortgang angribe disse Slotte, da skulde Greven, med hvad Magt han kunde, skyndeligen komme tilbage og af al Kraft staae ham bi. 3) Saalænge Greven og hans forbleve hos Hertugen paa Langeland skulde de ej røve eller plyndre der, men i lige Dele skifte med Hertugen hvad de erlangte efter Personernes Antal i Krigs-Hæren. 4) Indtog Hertugen Tranekjer med Grevens Raad og Hjelp, da skulde det og Landet tilhøre Hertugen uden Modsigelse. 5) Hertugen skulde stadigen holde med Greven og hans Arvinger imod den forrige danske Kong Christophers Arvinger og imod Herre Laurencius Jønsøn, forhen Drost, og hans Arvinger, og deres Medhjelpere, og i Alminde-

lig-

Mellem-Regjering. Aar 1339. lighed mod alle, saalænge han levede, dog undtages nogle af Hertugens sær Venner, Slægt og Svogre, nemlig Eric og Albert, Hertuger af Saxen, Johan Greve af Holsten, og hans Fætter (Fratruelis), Junker Gerhard, Grev Adolph af Schavenburch, og hans Brødre. Herre Gerhard og Junker Johan, Brødrene og Greverne af Hoja, Herre Johan af Verle, Herre Henric, Greve af Zverin, og Junkerne Nicolaus og Otto, Grever af Zverin og Thekanburg, og i Almindelighed Hertugens Vasaller, Hofmænd (Familiares) og Undersaatter undtagen. 6) Hvad Slags Tjenester (Servitium) Greven forlangte af ham, burde han gjøre, og Greven derfor betale ham de paagaaende Omkostninger efter Kjendelse af 4 Riddere, af hvilke hver skulde udnævne de tvende. 7) Hertugen skulde ej indgaae nogen Sone eller Forlig med Kong Christophers Arvinger, med Laurents Jonsøn, eller deres Hjelpemænd, uden udtrykkeligen at indlemme Greven deri. 8) Hertugens Land skulde staae aabent for Greven og alle hans til at handle deri, og de maatte alle frit drage derigjennem, naar de det behøvede, baade i Kjøbstæder og (andre) Stæder, og paa hvert Rum, de havde noget at bestille, opholde sig og kjøbe der, og ingen Fæstning, hvorigjennem Vejen faldt, maatte lukkes for dem. 9) Dersom Greven eller hans Folk tilføjede nogen af Hertugens Skade ved at drage igjennem Landet, saa skulde det voldgives til de tvende Hertugens Riddere, Herre Abel, og Herre Jon Holkis, som skulde redeligen kjende deri, om forlangtes, og betales efter deres Kjendelse, og døde en af disse Riddere, eller begge, da skulde Hertugen beskikke andre istedet. 10) Saasnart Hertugen havde nogen Tiltale til Ejendele i Nørre-Jylland, Fyen, eller vedliggende Øer, eller noget andet Land, som var pantsat Greven ved Kong Christopher, saa afstod han ganske fra den, og al Ret, om nogen

til-

tilkom ham, og skulde han ej i nogen Maade være Grev Gerhard, eller hans Fætter (patruelis) Grev Johan af Holsten til Hinder i de Lande, de havde til Pant i Danmark; herved frasagde han sig og al Tiltale til Greven for Formynderskabet, især i Henseende til Beregninger, og gav ham og Arvinger fuld Qvittering, vilde og ærligen betee sig mod ham, Arvinger, og Broder Ghyselbert; han stadfæstede og alle de Breve han havde givet ham, efterat han var kommen til mandlig Alder, og indførte derfor ordlydende 3 af dem, 2 af 1333 og et af 1336. Alt dette lovede han ham og Arvinger, og gav sin Haand derpaa. Til Bevis herpaa, satte han sit Segl for. Nærværende vare de Herrer: Harthwik af Reventlo, Nicolaus af Crummendik, Marqvard af Lembeke, Siffrid og Marqvard af Sestede, begge Marqvarder af de West, Ditlev kaldet Struven af Ranzove, Riddere, Eghard af Alverstorpe, Gothscal Wisbe, og mange flere af beggès Vasaller.

Mellem-Regjering. Aar 1339.

Aar-Bøgerne af Visby henføre urigtigen Grev Gerhards Drab til dette Aar.

Den 22 eller 31 Maj gav Bisp Peder i Odense Sognet Vatorp, til den af Knuds Brødre i Odense, som laae og studerte i Frankerige, og blev Prior Ascer investeret hermed ved Ring og Stav med Samtykke af den holstenske Grev Gerhard og hans Sønner Henric og Nicolaus, og af Ridder Otto Spliit, som havde Patronat-Retten til denne Kirke. (Script. R. D. VII. 229).

Saasom Grev Gerhard var geraadet i stor Gjæld, saa lagde han Skat paa alle Fynboer, uden at spare nogen Stand, ej engang den gejstlige, og især betyngede han Præsten af Aasum, som var rigere end de andre, da hans Gaard ansaaes som skattefrie, endskjøndt verdslig, og i denne Anledning var det, at Odense

Bisp

Mellem-Regjering. Aar 1339.

Bisp Peder gav et Brev af 29 September, hvorved han erklærede denne Gaard for en Medgift til Kirken. (Hvidtfeld I. 65. Scriptor. R. Dan. I. 303).

Den 21 December døde Bisp Peder af Odense, og blev begravet for Døren af Knuds Kirke under en Marmorsteen, som udi Hvidtfelds Tid blev bortført af en Lehnsmand i Odense. (See Hvidtfelds Bispekrønike pag. 40). Paa den stod: Hic jacet frater Petrus Pagh, Episcopus Othin: qvi obiit anno Domini MCCCXXXIX feria qvarta ante festum nativitatis Christi, cujus anima reqviescat in pace perpetua." Han førte en Lilie i sit Vaaben. Naar Hvidtfeld (l. cit.) vil, at han var den første Odense Bisp, som i sit Segl førte Kong Knuds Billede med Omskrift: Rex Canute Dei qvæso memento mei, da fejler han. Bisp Peder opholdt sig meget paa Orkel og Alevad, men meest paa Blausræt, som nærmere Odense. (Script. Rer. Dan. VII. 230).

Udi Kil den 25 Januarii bekjendtgjorde Raadet og Menigheden der ved deres Brev, at al Trætte og Had, mellem dem paa den ene Side, og deres Herre Greve Johan af Holsten og Stormarn, hans Vasaller, Venner og Hofmænd paa den anden Side, var nedlagt og bragt til Enighed, og fast Sone, saaledes, at de Penge, og den Gave, de havde givet ham til at kjøbe Godset i Odeslo, dette skulde de aldrig paaanke; hvorimod han skulde være dem en naadig og oprigtig Herre, og en gunstig Forsvarer og Befordrer, ligesom forhen, og de hans troe Borgere (cives et burgenses) med Lydighed og Underdanighed, og troligen hænge ved ham og Arvinger, og bevise ham Understøttelse, Tjeneste og Hjelp, som det sømmede deres Ære og Retfærd, og som de havde udviist mod hans Forfædre og mod ham selv. Herved vare nærværende og Vidner, den ædle Mand Grev Gerhard af Holsten og de Herrer

og Riddere, Johan af Ghöddendorpe, Doso Blok, Hartvig af Reventlov, Einikin Wonsvlet, Nicolaus Spliit. (Diplom. Langeb.)

Mellem-Regjering. Aar 1339.

Den 17 Februarii stadfæstede Nicolaus Padelyke, Præst i Neumünster, det Testament, han nyligen havde gjort i Provstens Overværelse der. Desuden bortskjænkte han alt sit Boskab og Sølvprydelse til sin Pige Elisabeth, til Fattige 4 Mark, til sin Begravelse 10 Mark, til Selskabet (congregatio) det nye Calenth sit nye Passionale, sin Kalk med Zirater (præparamenta) og sit Missale; sin mindre Kalk til Hellig-Gejstes Hus, sine Udlægninger af Psalmerne til Kirken i Segheberge, og saaledes gav han adskilligt mere bort. Waldemar, Præst, Raadet, Notarius i Kil og 4 Borgere af samme Bye bekræftede siden den 22 Julii 1340, at dette var den Afdødes rette Testamente. (Westphal. Monum. II col. 139).

Den 6 December toge Grev Gerhard af Holsten, Sophia (hans Gemalinde) af Holsten, Henric, Greve af Holsten, og Junker Nicolaus, hans Broder, Raadet og alt Borgerskabet i Rejnoldesborgh (Rendsborg) under sin Fred og Beskyttelse, og stadfæstede de Privilegier, Friheder, Benaadninger, Ejendele og Gods, som deres Forfædre havde givet dem. Derefter opregnes Grændserne af Byens Marker, og gives Byen Lybeks Love, Ret og Dom. Ingen Borger, som opholdt sig udenfor Byen, og ingen Fremmed, som opholdt sig i Byen, eller indenfor dens beskrevne Grændser, maatte fanges eller opholdes af Grevernes Fogeder, eller nogen anden i deres Navn, eller føres til et Slot, førend saadan En var dømt af Raadet efter lybsk Ret; Ingen maatte beskikkes til Borger der, medmindre han var Borger, og havde Arv der i Byen. Dersom Raadet for Mangels Skyld forbad Fødevare at

Mellem-Regjering. Aar 1339. føres ud, da maatte Fogden ej handle derimod; forundte Raadet Nogen Tilladelse til Udførsel, da maatte Fogden ej forhindre det; de skulde have den høje, mellemste og nedre Dom (judicium) af Hals og Haand, saa og alle deraf indkommende Bøder, og eje Landet fra Ejderen til Jevena, derfra til Ibeke, o. s. v., og fremdeles til Ejderen igjen. De Riddere Doso Blok og Hartvig af Reventlou, og Præsten i Reinoldsburch, udstædte en Vidisse deraf 1345, Mandagen efter Invocavit. Dette Dokument findes hos Westphal (Tom. IV. 3220) og er Rendsborgs ældste Friheds-Brev; siden stadfæstet 1391, 1436, 1488, 1514, 1525, 1533, 1546 etc.

Den 17 Augusti bød Bisp Hakon, at Herre Biarne, Præst i Hvadl, som var behæftet med Spedalskhed, skulde holde sig fra alle præstelige Forretninger, og flytte inden 6 Dage fra Sognet med alt sit Gods, og det under Bandsstraf; men vigede han frivilligen, da vilde Bispen sørge for ham med Kost og Klæder af sit eget og Stadens Gods, eller af andre Kirkers; han maatte opholde sig i Voss eller Sogn hos sine Venner. I hans Sted beskikkede Bispen en Sighurdur til Præst. (Mst. Bartholin. Tom. 4 vel E pag. 444).

Erkebisp Paul af Nidaros tilskrev den 28 Junii Thomas, Sognepræst til Fans, at Peder, Sognepræst i Ose, havde klaget over, at han var bleven ved Erkebispens 3 Sendebud, hvoriblandt Cormac, Erkedegn af Sky, vel indsat i sit Embede, og været nogle Dage rolig derved, men derpaa var han med væbnet Haand bleven uddreven af Johan, Præst fra Bergens Stift, og skilt ved sit Gods, herover befaler Erkebispen bemeldte Thomas at stævne denne Johan for sig til at møde i Bergen efter St. Hans Dag i Erkebispens Gaard. (Mst. Bartholin. IV. 415-16).

Den

Den 2 Februarii døde Bisp Jon af Skalholt udi Bergen og blev hæderligen begravet i Dominicanernes Kloster ved Bisp Hakons, hans gode Vens, Omsorg. Han var en god Prædikant, og en lærd Mand efter Tiderne; han var Forfatter af den Fabel om Erkebisp Absalons Død. En Norsk, Jon Endridsøn, Abbed i Sellse, blev derpaa den 25 Julii indviet til Bisp i Skalholt, og kom til Island den 23 Augusti. (Finni Johannæi Histor. eccles. II. 97). Mellem-Regjering. Aar 1339.

I Norge var et Jordskiælv, hvorved 50 Bøndergaarde undergik i Gaulardal. Rimeligen har dette tildraget sig i Gul-Dalen, og bleven foraarsaget ved Elven Gülen. Da Torfæus (Histor. Norv. IV. pag. 476) henfører dette sidste til 1344, saa er det maaskee een Begivenhed. (Rami Norges Beskrivelse p. 191-92).

Ridder Bjørn overvandt i Turnering en navnkundig tydsk Ridder, hvorover Kong Magnus gav ham Ædly med alt Tilliggende, saalænge de begge levede, og giftede ham med en af sine Frænker, en rig Frue, med et stort Udstyr; desuden gav han ham sin egen Hest med sine Krigs-Klæder, samt 100 Mark.

I Norge tog Misfornøjelsen saa stærkt til, at de Store begyndte at lægge Raad op sammen, hvorledes de kunde skille Kong Magnus ved Riget; baade fordi han imod deres Villie havde ladet sig krone i Sverrige, som og fordi han mere opholdte sig der end i Norge. Lagerbring (IV. pag. 284-85) mener, at det Lejde-Brev (Diplom. Langeb. Mst. Bartholin. IV. 756) Kong Magnus gav udi Skara den 13 Februarii til de ædle Mænd Ivar Oghmundsøn med 30 Følgesvende, og Sighurd Hafthorsøn ligeledes med 30, (hvilke han anseer for Normænd), at komme til sig, naar og hvor de vilde, og at dagtinge (placitare) med ham, hvilket Lejde skulde vare til Mikkelsdag, og sagde det svenske Raad,

 hvor-

Mellem-Regjering. Aar 1339. hvoriblandt 4 Lagmænd, gav derfore at det, siger jeg, har havt Hensigt til denne Uro, og at disse tvende har havt Del deri. Imidlertid brød Uroen først ud den 8 September i Egnen af Bahus Slot, og omkring i Vigen. Mange samlede sig, og talte om at udvælge en nye Konge. (Torfæus IV. 464. Den danske Snorro S. 836). Rimeligen har det, som de islandske Annaler (No. 423, Mst.) fortælle, hermed Sammenhæng, nemlig at Sigurd og Ulf fangede de Bisper Salomon af Oslo, og Halvard, af Hammer, og plyndrede deres Gods; thi Salomon var en stor Ven af Kongen. Imidlertid blev Opstanden allerede stillet den 29 September, men dog ej den onde Tanke til og Misfornøjelse med Kongen.

Den 9 Maj fra Helsingborg tilskrev Kong Magnus alle Mand i Bergens Skat-Egn (Fahnrdslu), at han efter sin Skyldighed havde taget sin kjære Moders, Frue Ingeborg, Hertuginde i Sverrige, Halland og Samsøe, hendes Ejende og Gods med alt Tilhørende under sin Beskyttelse og i Guds Vold; og bød han alle sine Sysselmænd, Lagmænd og haandgangne Mænd, herudi at være hende behjelpelige. Haldur Ogmundarsøn skrev dette norske Brev. (Mst. Bartholin. Tom. VI. p. 888).

Den 15 Junii tilskrev Raadet i Lybek Bisp Hakon af Bergen, at det, efter Kong Magni Forlangende, skikkede deres Sendebud, Præsten Albert og Engelbert af Versten, til Bergen, og beder, at han for dets Skyld vil tage sig af deres Kjøbmænd, som det var bleven sagt om havde i Bergen begaaet Utilbørligheder. De havde og paalagt deres Borgere i Bergen, strax at lade dem vide, om noget sligt hændtes, da de skulde saaledes behandle de Skyldige, at de skulde ønske, aldrig at have

gjort

gjort slig. Til Herre Erling Vidkunnaksøn meldte Bispen derpaa den 13 Julii, at han havde faaet Brev fra Raadet i Lybek, og beder et Sendebud maatte komme tilbage for at dagtinge med Lybekkerne, og lader hilse hans Frue Eline, og Jomfrue-Døttre. Maaske dog disse tvende Breve snarere høre til 1340, thi der staaer intet Aarstal under dem, og efter dette sidste Aar har jeg og beregnet Dagene. Til 1340 hører vel og det latinske Brev, Kong Magnus skrev fra Stokholm den 10 Maj til Lybekkerne om Stridigheden mellem deres Borgere og Kongens Foged, at de skulde sende tvende gode Mænd, forsynede med Fuldmagt, som kunde ved St. Hans-Tider være i Bergen, og vilde Kongen da sende sin Ridder og Skatmester Herre Erling did, for at underhandle og slutte med dem om bemeldte Forgribelse, som og om Tolden. Det Brev fra Lybekkerne til Bisp Hakon er trykt i Thorkelins Analecta p. 120–21, og det fra Kong Magnus til dem, ligeledes p. 119–20.

Mellem-Regjering. Aar 1339.

Den 13de Februarii blev udi Skara et Forlig sluttet, mellem Kongen paa den ene Side og Herre Ivar Øghmundarsøn, Sighvard Hafthorssøn, Peder Olafsøn, Arne Andressøn, og Alver Pederssøn, paa den anden Side, angaaende det Uvenskab og Trætte, som var dem imellem. Paa begge Sider lovede de, Kongen og Sighvard for sig Herre Ivar og Staldbrødre, at der skulde være imellem Kongen og hans Mænd, og Benævnte med deres Tjenere, en fast Fred og ubrødelig Tryghed til Mariæ Fødsels-Fest (den 8 September); Kongen skulde den Dag personligen komme til Bahus, og Ivar og Sighurd til Byen Kongehelle, for da rent at afgjøre alle Stridigheder, og skulde saavel Kongen som Sighurd, samt Kongens hele Raad, og de fornemste Klærke og Læg-Folk af Norge ogsaa møde der; og lovede Sighurd for sig og Herre Ivar, at de imedens ej vilde opbygge eller an-

Mellem-Regjering. Aar 1339.

lægge noget Slot, Kastel eller Befæstning i Norge, eller tage nogen af Kongens Indkomster der i Besiddelse. Sighurd lovede og, at han, førend de skiltes ad, vilde igjen overgive til Kongens Haand, Slottet Akersborgh (Aggershuus), som han hidindtil havde indtaget, og skulde han inden 14 Dage efter ovenmeldte Forlig overgive det til en indfødt Normand, eftersom det syntes Kongen og det norske Raad, eller de fleste af dem, undtagen Trind Øghmundsøn, Ivar Øghmundsøn og Sighurd selv; Sighurd lovede, at hverken ved ham, Herre Ivar, eller nogen anden, skulde for deres Skyld skee nogen Svig eller Vold i Henseende til Slottet inden en Maaned efter dets Overgivelse. De samme Herrer af det svenske Raad udstædte nu deres Løfte tilligemed Kongen, som havde givet det i Lejde-Brevet. (Mst. Bartholin. Tom. E p. 754). Ved at overveje alt dette, bliver det klart, at de 5 i dette Forlig nævnte norske Herrer har været de, der fornemmelig opvakte Uroen, at de i Følge Forliget have den 8 September indfundet sig i Kongehelle tæt ved Bahus, og da Kongen ej har mødt opvakt Uro, og venteligt der fanget de tvende Bisper, som toge Kongens Parti. Om da Kongen har der indfundet sig, og alting bleven forligt, er vanskeligt at sige, efterdi de islandske Annaler No. 423 berette, at Kongen holdt Samling med det norske Raad; imidlertid er det mærkeligt, at Opstanden kun varede til Mikkelsdag, da Lejdet da gik til Ende, og at Kongen var den 30 September i Helsingborgh; thi i Skaane var det og uroligt, som forhen er fortalt; og hertil sigte maaskee de islandske Annaler No. 423, naar de berette, at Kong Magnus gjorde et Krigstog til Danmark, saasom der var Uenighed mellem ham og de Danske; thi denne Skribent har venteligen endda regnet Skaane til Danmark, endskjøndt det var i Magni Hænder.

Den

Den Uro, som i dette Aar udbrød i Nørre-Jylland mod Grev Gert, har uden Tvivl allerede yttret sig i forrige Aar i det mindste ved Stæmplinger, eftersom Greven den 1 Januarii tilskrev Junkerne Otto og Henric Grever af Halremunt saaledes: I paakommende Nødvendighed henvender jeg mig til dem, som mine særdeles Venner, fra hvilke jeg venter Hjelp; han bad dem at komme til sig, saa stærkt de kunde, og overtale deres Naboer til det samme; thi han vilde give dem det Fortrin, han skyldte deres Ædelhed, og enhver Ridder for et halvt Aar 12 Mark og hver Væbner 10 Mark purt Sølv, og naar de kom over Elven skulde de faae den halve Del deraf, og siden, naar den halve Tid var forløben, den anden halve Del. Hans Høvedsmand skulde 14 Dage efter deres Ankomst til sig give dem hvad de havde udlagt paa Vejen og stille dem Borgen for deres Løn, al deres Skade og Fængsel; og saalænge Høvedsmændene ej havde stillet denne Borgen, saa vilde Greven med sin Søn Hr. Henric indestaae dem for al den Skade de kunde faae fra den Tid de forlode deres Hjem og til de kom did igjen (Scheid vom teutschen Adel pag. 71.)

Mellem-Regjeirng. Aar 1340.

Hvidtfeld skriver (pag. 465) at den jydske Hertug Waldemar begyndte at haabe at faae Danmark igjen, og blev af sin Morbroder Grev Gert opægget til at staae paa sin Ret; han var jo eengang valgt til Konge; Christopher og Eric som han havde maattet vige for, vare nu døde, Otto sad fangen og Waldemar havde ingen Magt; han vilde hjelpe ham til at blive Konge. Saadant finder jeg dog ej hos nogen af de gamle Skribentere enten udenlandske eller indenlandske, skjønt det dog bliver troligt derved at der i Lybek sluttedes en Forening den 11 Februarii Fredagen efter St. Scholasticæ Dag (ikke som der staaer hos Hvidtfeld, før St. Scholasticæ Dag) imellem Hertug Waldemar og Grev Gert,

hvor-

Mellem-Regjering. Aar 1340. hvorved den sidste overlod den første Nørre-Jylland, da og den sidste igjen til den første Slesvig, Altsammen vel som Pant og for Penge, men dog synes Gert derved at have villet bane Waldemar Vej til Thronen; Gert blev og herved af med et afliggende og uroligt Land, og fik et andet og roligt Land, som uden Tvivl var ham hengivent. Denne Forening haves paa plattydsk (Diplom. Langeb.) Et Udtog deraf hos Hvidtfeld (S. 465), Heinzes Gesch. Waldemar des III. 18-24. Et ligelydende Brev under samme Dag (Christiani Gesch. II. 419-23) gav Hertug Waldemar igjen til Gert undtagen at han satte andre Forlovere, nemlig Grev Henric af Zwerin, de Grever Gerhard og Johan af Hoja, Grev Conrad af Oldenburg og Grev Claus af Tekeleburg. Mærkeligt er det og at han skriver sig Hertug af Slesvig (Diplom. Lang.). Nogle nyere, som Gebhardi og Christiani, meene, at denne Forening blev holdt hemmelig, men kom dog til Jydernes Kundskab; dog herom sige Hvidtfeld og andre Gamle Intet.

Mange Danske vare nu saa kede af Holstenernes Regjering, at de derover sendte Bud til Prinds Waldemar, og bade ham at søge Hjelp hos sine Frænder for at indtage sit Fædrene-Rige; han skulde finde menig Mand villige. Hvidtfeld skriver (p. 465) at de sendte Bud til Kejserens Gaard, hvor Waldemar tøvede; men det er vist, at han i Martii var i det Brandenborgske, thi der den 19 Martii gav han sin Forpligt til sin Svoger Markgrev Ludvig at han vilde lade staae i sin fulde Kraft, hvad han og hans Broder Hertug Otto havde tilforn samtykt i Henseende til de revalske Lande, hvilke Markgreven maatte sælge og afhænde efter egen Villie. Gram giver (i Vid. Selsk. Skr. IV. 31) Underretning om dette Document, om hvilket og flere den tydske Ordens-Mester Henric von Galen gav 1555 en skreven Efterretning til Kong

Chri-

Christian den 3. Gram mener, at der vare flere Forbunds-Artikler blevne gjorte om at hjelpe Waldemar af al Magt til at blive Konge i Danmark. At Keiser Ludvig derpaa den 26 Martii ved sit aabne Brev fra Lantzhut (Diplom. Langeb.) gav tilkjende, at han stadfæstede, hvad Forening hans kjære Søn Markgreve Ludvig af Brandenburg ved sig selv eller andre indgik med den tydske Orden angaaende Ryveli (Reval), haver aabenbare Sammenhæng med Waldemars Forpligt til Markgreven, og viser, at Alting haver forud været aftalt og overlagt. Mellem-Regjering. Aar 1340.

Jyderne lode det imedens ej blive ved at sende Bud til Waldemar, saasom hans ældre Broder Otto sad i Fængsel, men baade Adel og Menighed greb til Vaaben, forbittret over at Gert vilde sætte dem uadspurgt en Herre. De droge op, og belejrede hans Slotte i Jylland, og Bønderne vilde ingen Skat og Skyld give ham eller hans Fuldmægtige. For at dæmpe denne Opstand samlede Grev Gert en stor Hær baade til Hest og Fods af Stigt Bremen af Westphalen og Landene ved Rhin-Strømmen, og brød med 10000 Mand efter Hvidtfeld, ind i Jylland. Petrus Olai (Script. I. 132.) formerer dem til 12000, Ghejsmer (ibid. Tom. II. 392.) Krøniken, som slutter med 1523 (ibid. VI. 225.) til 11000, og i Kjæmpevisen siges, Udgaven 1764 S. 261. at han drog ind i Danmark med 28 Bannere og havde 18000 Skytter foruden Riddere og højbaarne Mænd, tilsammen 40000 Mand. Saaledes er det med slige Viser: De have ingen Sandhed til Grund, men de forqvakle, og forstyrre Tingene. Den gamle holstenske Krønike skriver (Leibnitii. Acces. pag. 51.) at disse Krigsfolk kaldtes Ghaushover, Cranz i *Saxon.* lib. X. cap. I. 12. og Script. I. 304. Ghunshover, Hamsfort, Gunshere, Hvidtfeld Gunzhoffuer, men alle ere de enige i at de bleve saa kaldte fordi de vare let klædte

Mellem-Regjering. Aar 1340.

med stakkede og korte Klæder, uden Tvivl af gaw, gow ɔ: hurtig og maaskee af Hær eller Herrer, saa at de betydde saa meget som hurtig Hær eller hurtige Herrer efter Hamsfort, og derfor kalder maaskee Petrus Olai dem "expediti bellatores". Gheismer, som skrev ved 1431, og den svenske Ericus Olai (Udg. in 4to pag. 227) og flere Danske efter dem skrive, at Gerts Tanke var at udrydde det hele jydske Ridderskab, og at uddele Landet til sine Tydske; dog Hvidtfeld skriver allene at han vilde straffe Adel og Almue saaledes, at de ej mere skulde sætte sig op imod ham, og med Magt indføre der Hertug Waldemar. I den gamle Kjæmpevise staaer ogsaa, at Greven gav de jydske Adelsmænd Lejde, som kom til ham, og forelagde dem enten at sværge Troskabs-Eed, eller at romme Landet, eller og han vilde lade dem hænge, i det mindste sagde han saa til den bekjendte Ridder Niels Ebbesen af Narre-Riis, uden Tvivl den Gaard i Viborg Stift, Halds Amt, Rinds Herred og Roun Sogn.

Greven deelte sin Armee i trende Hære; selv anførte han den ene og de tvende andre overgav han til sine Sønner Henrik og Claus. Med 4000 Mand drog han til Randers, og lagde sig der ind. Allevegne blev røvet og plyndret skjændt og brændt, særdeles Adelens Gods. Kirker, Klostere og hellige Steder bleve ej forskaanede. Hvidtfeld pag. 467. vil at Bisp Svend af Aarhuus da rømte af Landet tilligemed flere, og begave sig til Prinds Waldemar. Om saa er, da maa Svend være kommet tilbage, thi 1339 var han hos Waldemar i Gripswald i Pommern. Imellem Greven og bemeldte Niels Ebbesen var der aabenbare Fiendskab formedelst en Dom Greven havde fældet i en Sag imellem ham og Herre Sti Andersen, hvorved Niels havde mistet noget Gods, og meente sig at være skeet Uret. Dette, og venteligen ogsaa den

Drift

Drist at befrie sit Fædreneland fra de Fremmedes Aag, bragte han til den fortvivlede Beslutning at dræbe Greven midt i sin Lejr. Naar man henseer til Følgerne, og at dette lagde den første Grundvold til Danmarks Hæder og Held, saa kan man gjerne være eenig i de store Berømmelser vore Skribentere derfor lægge paa ham. Saaledes ligner Hvidtfeld ham med Mucius Scævola og Holberg vil at han har fortjent en Æres-Støtte; men et Mord kan dog aldrig blive en moralsk god Gjerning. Imidlertid maa man tilstaae, at om det er rigtigt, hvad Visen fortæller, at Niels havde Samtale med Greven, og deri tilsidst undsagte ham saa forandrer det meget Sagen. Krøniken som slutter med 1357 (Script. VI. 524.) skriver, at Greven havde undsagt ham. Gram hælder til at troe Visens Udsagn, efterdi det kommer overeens med de Tiders Sæder. I samme Vise siges og at de Riddere Bugge, Povel Glob, Anders Frost og hans tvende Brødre, samt flere Niels Ebbesens Hofmænd havde været i hans Tjeneste og havde rømmet fra ham, hvortil Niels svarede, at enhver Hofmand havde i Danmark Lov til at tage Orlof, naar han ej vilde tjene længere, men Greven gjenmælede, at han ej maatte gjøre det, naar hans Herre vilde underholde ham. Her siges ej at Niels havde selv tjent ham; men Cornerus beretter (apud Eccardum. col, 1057.) at han havde været hans Kammer-Junker (cubicularius), og vidste alle Veje ud og ind til ham. Hvorom alting er, saa drog Niels om Natten til Randers i Tanke at slaae Greven ihjel, og det efter hans Moders Raad, som Visen siger. Han havde med sig 47, 63, 66 eller 67 Hofmænd og Staldbrødee, thi om Tallet ere Skribenterne uenige; og lod han løse Naglerne paa Broen over Guden-Aae, saa at han kunde kaste Bredderne af, naar han vilde. Han red lige til Grevens Herberge, stødte Døren op med Magt, og dræbte Greven,

Mellem-Regjering. Aar 1340.

 som

Mellem-Regjering. Aar 1340.

som efter Visen vilde forlige sig med ham, hvilket ikke er utroligt Han tændte Ild paa Byen, og lod røre Trommen, (maaske dette sidste var Tegn til Ildebrand, og at han søgte herved at forvirre Grevens Folk). Tilligemed Greven bleve og hans Kapellan og hans Kammerjunker Hans Vittinghof dræbte. Ghejsmer skriver (Scriptor. II. 392) at Greven og nogle flere bleve dræbte. Ved Trommen kom mange af Grevens Folk paa Benene, og satte med mange Herrer efter ham, men han værgede sig drabeligen, og dræbte to anselige Riddere foruden flere. Visen siger, hans Svoger Ove Hals, som tjente Greven, og er maaske den mægtige jydske Mand Hase, som den gamle holstenske Krønike nævner, men just er den desværre der manglende, saa man ej kan see, om han var med eller imod Niels. Nogle gamle Skribenter sige, at Niels kom uden Hinder til Grevens Herberge, fordi man troede, at han skulde holde Vagt der, men har Greven og han undsagt hinanden, saa maatte det vel være bekjendt. Nu kastede denne Fjældene af Broen og undkom saaledes. Paa Flugten skal han efter Visen have gjæstet en Kjerling, som havde kun to Leve (et Slags tyndt Brød) og gav ham det ene for denne Daad. At han efter Drabet lod røre Trommen eller ringe med Klokken, ja efter Ghejsmer (l. cit.) endog forud, viser stort Mod, om ej Overmod, og kan tjene til at stadfæste den Beretning, at han undsagte Greven, og derfor ansaae sin Gjerning for lovlig, brændende af Hævn og Fædrelands-Kjærlighed.

Om Dagen naar dette skede, ere tvende Hoved-Meninger; mange gamle Skribenter sige, at han blev dræbt paa den Sabbat eller Løverdag, da Sitientes blev sjunget, saasom Krøniken, der slutter med 1409, (Script. III. 259) den herlige Krønike, som slutter med 1337, en gammel Efterretning af et Pergaments-Haandskrift

skrift af den jydske Lov i det stokholmske Antiquitets Archiv, og endeligen følgende gamle Vers i det magnæanske Haandskrift No. 291 fol. Mellem-Regjering. Aar 1336.

M. semel et ter C bis binos X lege per te
Danorum mentes beat ipsa dies Sitientes.
Filius Ebbonis Nicholaus more leonis
Stravit serpentem Gerardum bella gerentem.

Det kommer da kun an paa at vide, paa hvad Dag Sitientes indfalder, og det beviser Haltaus i sit Calendario medii ævi p. 69, at være Løverdagen før Søndagen Judica, altsaa 1340 den 1 April, til hvilken Dag ogsaa Krøniken som slutter med 1546 (Script. V. 506) henfører det, hvorvel samme kort efter i det plattydske siger, at det var Fredagen efter Midfaste, altsaa den 31 Martii, men dette viser da allene at Gert er bleven dræbt Natten mellem begge disse Dage. Samme Krønike siger ellers og, at Niels var af Grevens egne Raadgivere, men en Skalk. Den 1 April angiver ogsaa Krøniken, som slutter med 1523 (Script. VI. 225) og at Drabet skede ved Dagbrækningen. Petrus Olai, Ghejømer, og den gamle Krønike hos Langebek angive ogsaa denne Dag, ligesom og Gebhardi (Dän. Gesch. S. 596) og Christiani (Gesch. des Herzogth. II. 424) skjøndt den sidste vaklende, da han siger, at det skede 3 Dage før Søndagen Oculi, altsaa den 11 Martii, til hvilken urigtige Formening han er blevet forledet af vor store Gram, som i sin Oplysning til Waldemar den 4des Historie (i Vid. Selsk. Skr. IV. 8) sætter det til denne Dag, men det skeer kun saa løseligen, uden ret at undersøge det. Men nu siger den gamle holstenske Krønike (Leibnitii Access. pag. 51) at det skede ante Dominicam Oculi, venteligen Sabbato, thi her er Noget borte hos Skribenten, og med ham stemme Hamsfort

Mellem-Regjering. Aar 1340.

fort (Script. I. 304) og Hvidtfeld (pag. 468.) overens, altsaa dræbtes han efter dem den 18 Martii. Dog her forvirrer Hvidtfeld sig ganske, thi han siger, at han blev dræbt Sabbato Sitientes ante Dominicam Oculi, altsaa den 18 Martii, og den Løverdag var dog aldrig før Søndagen Oculi, men altid før Søndagen Judica. Da han nu uden Tvivl blev dræbt paa Løverdagen Sitientes, saa staaer den 1 April urokkelig, hvorfor det er forunderligt at den lærde og flittige Heintze (Geschichte Waldemars S. 28) forfægter den 18 Martii.

Crantzius (Dania VII. cap. 32.) anmærker her vel, at Grevens Folk vogtede ham meget slet, og yttrer den Mistanke, at nogle fornemme Holstenere, som vare kjede af de bestandige Krige, vare med i Spillet, hvilket ej er utroligt, om det end ikke kan bevises. Samme Mistanke forekommer ogsaa i den gamle holstenske Krønike (hos Leibnitz p. 51) og lægges til, at alle holstenske Slotte vare bortforpagtede, og at de Store havde større Følge og større Tafel end han selv. — Heintze viser ret got (l. cit. p. 312–32) at Niels Ebbesøn begik efter Tidernes Tænkemaade ingen Ugjerning, og at han bør ansees som Fædrenelandets Befrier; men prise kan jeg dog ikke denne hans Handling. Holstenerne derimod og de Tydske afmale Niels med sorte Farver, kalde ham en Forræder, og paadigte ham en skammelig Dødsmaade, hvorom mere siden. Da Gert var en stridbar Herre, og uden Tvivl havde havt Fremgang mod de Danske, om han havde levet længere, maa man ej undres herover. De kalde ham og derfor den Store, et Tilnavn, som allerede forekommer i den gamle holstenske Krønike, og som endnu gives ham, men de Danske kaldte ham spotviis den skallede eller kullede Greve. Han holdt bestandig mange Krigsfolk, og naar Krig paakom, kaldte han desforuden til sig af fremmede Lande for

Løn,

Løn, som han betalte fra Maaned til Maaned. Da han nu engang blev adspurgt, hvorledes han vilde bringe de store Bekostninger tilveje, svarede han: jeg vil samle dem ved at bekrige Ditmarsken; vinde de saae de Løn nok der, og dræbes de, saa er jeg frie for at betale dem. (Christiani Schlesw. holst. Geschichte III. 165). Men nu Greven var dræbt, adskiltes Hæren og maatte drage hjem uden Betaling. Da Grev Gert var i sin Ungdom bestemt til at blive Biskop, studerte han til sit 24de Aar. (Chron. Holsat. apud. Leibnitium p. 47-48). I Begyndelsen var han saa fattig, at han maatte boe paa et Træ-Kornloft, som i Rendsborg var bygget over Vandet, og ejede intet uden Jagt-Hunde. Siden svang han sig i Vejret ved Klogskab og Lykke og ved Understyttelse af Erkebiskop Giselbert i Bremen, hans Moders Farbroder, og stod ham bi i at undertvinge Holstenerne i Wilster Marsk ved Støre-Flod, og af Hartvig Reventlov, som gav ham Heste, Hunde, Harnisk og mere. Efterhaanden fik han Rendsborg i Besiddelse, hvor han lod bygge et rundt Taarn; siden kom han i Besiddelse af Segeberg, men paa en slet Maade ved Grev Adolfs Mord, thi han forsmaaede intet Middel for at naae sit Øjemed, som var at vinde Lande og Ejendomme. Han var gift med Sophia, Datter af Herr Nicolaus af Werle og Datter-Datter af den danske Kong Eric Glipping, som Carstens har beviist i Videnskabernes Selskabs Skrivter VIII. 121. Med hende avlede han 3 Sønner, Henric, Johan og Nicolaus eller Claus, og en Datter Elisabeth. Hans Sønner lode ham begrave i Itzehoe. Hans Broder Johan er uden Tvivl død før ham, i det mindste omtales han ej siden. Hübner vil, at han døde 1331, men siger ej hvorfra han har det. Johans Gemalinde skal have været Agnes, en Datter af Grev Adolph 7 af Schauenburg; med hende avlede han

Mellem-Regjering. Aar 1340.

Mellem-Regjering. Aar 1340. han Agnes, som skal have ægtet Eric 2, Hertug af Sachsen-Lauenborg. Da Gert besad ej mere end den halve Del af Holsten og Stormarn, maa man tilstaae, at hans Lykke, Mod og Ærgjerrighed var større end hans Land.

Alle ere enige, i, at Grev Gert blev dræbt 1340, kuns Aarbøgerne af Visbye (Script. I. 258) sætte ganske urigtigen 1339. Hamsfort vildfarer altsaa, naar han vil, at Prinds Otto blev løsladt af sit Fangsel i Segeberg, og at Gert brød ind i Jylland, fordi Otto ej vilde holde, hvad han havde lovet. Krøniken, som slutter med 1415, siger at en Hertug Johan gjorde Toget med Grev Gert, hvorved maaske sigtes til Grev Johan af Holsten i Kil, men han var vist ikke med. Holstenerne kalde Niels Ebbesøn urigtigen Niels Jepsøn, det er Jacobsøn. Han skal efter at have dræbt Grev Gert, have taget sin Tilflugt til det faste Slot Brathingsborg, som laae i Klejstrup Søe, i Sognet Klejstrup, Rinds Herred, Halds Amt, og hvoraf endnu sees meget høje Volde. Hans Gaard Nørre-Riis er nu kun en Bondegaard. (Hofmans Fund. III. p. 386).

Broder Boetius, Abbed i Vitskøl, og det hele Convent gave den 13 Januarii i Viborg, Provsten og Kapitlet, et fuldkommen Afstaaelsesbrev paa Løsøe, som de havde solgt dem, for at tilvejebringe de mange Penge, som de nødtvungne havde maattet give Kong Christopher for deres Friheder og Privilegier. Nærværende herved vare Dominicaner-Prioren i Viborg med sin Broder, og Minoriternes Guardian med sin Broder. (Mst. Bartholin. Tom. VI. 473).

Ingeborg, Hertuginde i Sverrig, Halland og Samsøe skjænkte for sig og Børn den 26 Januarii til Kjøbenhavns Kapitel Asmunderuth Kirke til et Skole-Præbende (scholastica) imod at Skolemesteren

steren ved Vor-Frue-Kirke i Kjøbenhavn skulde aarligen holde en Aarstid for hendes kjære Mand Hertug Knud af Halland og Samsøe hans Sjæl Dagen før St. Petronellæ Fest, og det udi Choret i Kanikernes Overværelse med Vigilier af 9 Lectioner, og Messer, og hver Løverdag skulde i den første Messe bedes for hans og Forældres Sjæle, og for hendes og Børns Sundhed og Velfærd; 3 Gange om Ugen skulde i Mariæ Kapel holdes en første Messe om Maria den anden om alle Helgene tilligemed en Collect for bemeldte Hertugs Sjæl og den tredie for de Afdøde. I den store Messe ved det høje Alter i Choret skulde dagligen en Collect bedes for hende, saalænge hun levede, undtagen paa de store Højtider, men efter hendes Død skulde en særdeles Collect holdes for hendes Sjæl strax efter hendes Mands (Mst. Bartholin. Tom. VIII. 116.) I Resenii Descript. Samsoæ p. 57 findes Seglet for dette Document stukket. Der sees et Kors i hvis Midte et Hoved, og deeler det Skjoldet i 4 Feldter. I det underste paa højre Side sees en gaaende Løve, i det øverste en vinget, i det underste paa venstre ligeledes, i det øverste en udstrakt Fugl. Omskriften er: S. Ingeburgis Dei gratia Ducisse Svecie Hallandie et Samsö. I et andet mindre af 1340 hos ham sees en opstaaende kronet Løve med nogle Hjerter bag samme oventil. Omskriften: Sigillum Ingeburge Ducisse Suecie. Paa Bogstaverne nær er Alting slet og utydeligt stukket. Mellem-Regjering. Aar 1340.

I Odense var megen Strid om Bispe-Valget, da Nicolaus Suderonius, en Tydsk af Fødsel og Provst der, tragtede derefter, og havde faaet Andreas, Prior af Dalum, Gejstligheden ved Mariæ Kirke og alle tydske Præster paa sin Side, hvilke blandede sig i Valget, hvortil de vare uberettigede, da det tilkom Knuds-Brødrene, som da og endeligen trængte igjennem og valgte en Jyde

Mellem-Regjering. Aar 1340. Nicolaus Jonssøn, en fattig Franciscaner-Munk og af ringe Stand, men en duelig Mand (Scriptor. Rer. Dan. VII. 230. Hvidtfelds Bispekrønike S. 40.)

Den 6 April døde Herr Laurentius Jensen, forhen den danske Konges Drost, som af den Præbende, han havde stiftet ved Ribe Kirke, gav en halv Mark Proviant til sin Aars-Tid. Han blev begravet paa Langeland, som han var i Besiddelse af tilligemed Ærrøe (Script. Rer. D. V. 545.)

Bilag,

samt

Anmærkninger og Rettelser.

1319.

Side 3-4. Stralsundernes her extraherte Frihedsbrev er forstørstedelen af samme Indhold, som det Kong Christopher havde givet dem 1316, og som findes anført i dette Værks 11de Tome S. 774-75, 924-25. Det nærværende har Langebek udskreven af en i det tydske Cancellies Arkiv opbevaret Copie, der er vidimeret af den pavelige Notarius i Lübek Lambert Becker, og den kejserlige i Hamborg Jochim Nienhusen.

1320.

S. 12. Det Privilegium, som her forundes Staden Gripswold, har Langebek udskreven af en gammel vidimeret Copie i det tydske Cancellies Arkiv. Conf. dette Værks 11de Del S. 798 og 1011.

S. 14. Om Herigstads Love, som her af Kongen stadfæstes, læses i den 11de Tome, S. 361, 646, 1000, og i denne 12te S. 151. Man seer, hvor usikkert det er at bestemme, hvilken By derved menes.

S. 17. Hertug Henrics Forpligtelse lyder saaledes i Originalen:

Nos Hemr' (ɔ: *Heinricus*) Dei gratia Dux Slesiæ, Dominus de Furstenberg et in Jawor, recognoscimus tenore præsentium publicè et fatemur, qvod Magnifici Principis Domini Christofori, Regis Dacyæ et Sclauorum, consilium juravimus, eidem firmiter suisqye liberis promittentes saniora et meliora consulere, qvæ parvitas nostri ingenioli comprehendere

 potest

potest atqve sensus. Obligamus insuper nos ad procurandum et promovendum omnia commoda, profectûs et utilitates sive bona, dictum Dominum Regem suósqve liberos respicientia, et ipsorum incommodis et nocumentis totis viribus, qvibus possumus, obviare. Si verò præmemoratus Dominus Rex Christoforus vel ipsius liberi nostrorum servitiorum indigentiam habùerint, pro hiis qvidem servitiis nos per mùneris dationem taliter tenebuntur et debent respicere, ut in ipsorum servitio, ipsis per nos fideliter faciendo, possimus inhærentes permanere. Super qvo præsentibus nostrum sigillum duximus appendendùm. Actum et datum Wortingenburch, VII° Idus Octobris, Anno Domini M° CCC° vicesimo.

S. 18-19. Femerns Love leveres her efter Langebeks Udskrift af Originalen i Geheimearchivet. Han henfører dem tvivlsomt til dette Aar. De bleve siden paa Plattydsk indlemmede i den fehmernske Landret af 1558. S. Dreyers Abhandl. II. 1040-47.

Iste sunt Leges Terre Imbrie, quas acceptauerant pociores illius Terre, si Dominus Rex consensum suum ad hoc voluerit adhibere, videlicet.

Quicumque humicidium commiserit, conuictus, emendabit Domino Regi L. libras Lubicenses et exactori LX. marcas infra diem et annum.

Item pro violacione pacis, domorum, ecclesiarum, et placitorum, conuictus, amittet vitam et omnia bona sua. Si vero composuerit cum aduocato emendabit exactori quatuor libras cum dimidia.

Item quicumque mulierem violenter suppresserit, amittet vitam, conuictus, et omnia bona.

Item quicumque pro incendio vel spolio conuictus fuerit, similiter vitam et omnia bona amittet.

Item quicumque alicui violenciam intulerit, conuictus, Regi XX. libras Lubicenses et exactori XC. solidos emendabit.

Item quicumque alicui paruam nauim suam, que cimba vel *Kane* dicitur, violenter desumpserit, vel ipsum in ea verberauerit, vel in aquam proiecerit, conuicti, Regi XX. libras et exactori XC. solidos emendabit.

Item quicumque alicui in maioribus nauibus violenciam fecerit, vitam conuictus et omnia bona amittet.

Item quicumque bona de naufragio deuoluta ad litus maris subtraxerit vel aliud furtum commiserit, conuictus vitam et omnia bona amittet.

Item

Item quicumque siluam Domini Regis succiderit, vitam et omnia bona amittet.

Item quicumque hominem infra treugas vel post sonam et concordiam factam interfecerit, vitam et omnia bona amittet.

Item quicumque pace priuatum scienter hospitauerit, vitam et omnia bona amittet.

Item quicumque alicui oculum eruerit, vel manum vel pedem amputauerit, vel perpetuam lesionem, de qua homo ad dies suos destructus est, Regi XX. libras et exactori XXX. marcas emendabit.

Item pro ambobus oculis erutis, ambabus manibus, vel ambobus pedibus amputatis Regi L. libre et exactori LX. marche emendabuntur.

Item quicumque alteri pollicem vel nasum vel aurem vel majores pedicas amputauerit, Regi XX. libras et exactori pro aure XV. marcas, pro pollice tantum, pro maioribus pedicis tantum, et naso triginta marchas, conuictus emendabit.

Item quicumque alicui minores digitos vel minores pedicas vnum vel plures amputauerit, conuictus Regi X. libras et exactori pro indice XV. marchas et pro auriculari tantum, et pro duobus mediis vel ipsorum altero VII. marchas cum dimidia emendabit.

Item pro simplici vulnere conuictus Regi III. libras et exactori XXX. solidos emendabit.

Item pro vulnere penetrato vel pro vulnere de quo ossa sumuntur, conuictus Regi quatuor libras et exactori XC. solidos emendabit.

Item pro sicco verbere vel alapa conuictus Regi I. libram et exactori VIII. solidos emendabit.

Item quicunque aliquem verberauerit, ossa sibi comminuendo, conuictus Regi XX. libras et exactori XV. marchas emendabit.

Item si aliquis alium iuxta proprium aratrum vel in proprio agro vel prato verberauerit vel vulnerauerit, Regi XX. libras et exactori XC. solidos emendabit.

Item si aliquis aliquem pro vulnere, quod sibi ipsi inflixerat, causa malicie incausauerit, et ad hoc conuictus Regi X. libras, et illi quem incausauit, tantum emendabit.

Item

Item pro rapina annone, feni, glebarum, equorum, pecorum, vel aliarum quarumcumque rerum, conuictus Regi III. libras et exactori tantum emendabit.

Item si aliquis equos, vel pecora alterius in agro vel pratis suis receperit, dicti equi vel possessores eorundem a recipiente secundum leges prius consuetas euincantur, et si per receptorum eorum ulterius teneantur, conuictus ad hoc Regi III. libras emendet.

Item quicumque inique interfecerit eqvum vel pecus alicuius conuictus soluet exactori damnum, et Regi XX. libras, et exactori tantum.

Item quicumque in communi platea edificauerit vel viam communem impedierit, conuictus destruat edificium, et Regi tres libras emendet, et villanis omnibus I. libram.

Item pro fossatis et sepibus debito tempore non construtctis, conuictus, tres libras Regi emendabit.

Item incausatus pro aliquo istorum antedictorum nichil de bonis suis alienabit, antequam se purgauerit vel conuictus emendauerit tam Regi quam eciam exactori.

Item omnis hereditas tam in terris quam in mobilibus semper cedat cognato propinquiori seu cognato. Si vero aliquem mori contigerit, veros heredes non habentem in terra, hereditas eius stabit ad diem et annum, et si tunc nulli veri heredes cum sufficienti racione venerint, ipsa hereditas Regi cedat perpetuo possidenda.

Item pro hiis omnibus et aliis causis quibuscumque incausatus, si negauerit, per tres fide dignos, proprias terras habentes, quos aduocatus duxerit nominandos, se purgabit. Quorum trium testimonium in omnibus et singulis ratum et stabile permanebit, nisi tota communitas Terre contra eos publice reclamauerint, et tunc stabunt judicio Domini Regis, et ipsa causa coram ipso terminetur.

Item predicti tres per aduocatum nominati pro homicidio, violacionibus pacis, domorum, placitorum, ecclesiarum, et maiorum nauium predictorum spoliis, vulneribus, et membrorum mutilacionibus, reum semper vnum exponant vel plures.

Item si aliquis alium pro debitis impetierit, et si impetitus negauerit, tunc aduocatus in eadem villa, in qua residet impetitus, tres fidedignos nomi-

nominabit, qui super dictis debitis discernere teneantur, conuictus vero pro debitis ipsa debita exsoluat impetenti infra XV. dies, et emendent Regi L libram, et si tunc non soluerit, alia quindena sibi per aduocatum prefigatur, et si tunc non soluerit, iterum Regi L libram emendet, et sic deinceps, donec dicta debita exsoluantur.

Item incausatus pro insolencia, si negauerit, purget se cum tribus, in eodem placito nominatis, conuictus emendabit Regi octo solidos.

Item si familia alicuius ab eo discesserit, iniuste discedens, conuictus, emendabit Regi VIII. solidos et exactori tantum.

Item si furtum in domo alicuius inuentum fuerit, domesticus vitam cum omnibus bonis tam uxoris sue quam suis mobilibus et immobilibus amittet.

Item si aliquis pace priuatus fuerit quacumque de causa alia, amittet vitam et dimidietatem omnium bonorum tam uxoris sue quam suorum tam in terris quam mobilibus vniuersis.

Item si aliquis pace priuatus vel pro aliqua alia causa conuictus fugam dederit, similiter dimidietatem omnium bonorum tam vxoris sue quam suorum tam in terris quam in mobilibus vniuersis Rex habebit.

Item in tota terra duo placita tantum tenebunt, vnum videlicet in *Burghæby*, et aliud in *Peterstorp*, Tertium ante *Castrum*, quando per Aduocatum fuerint requisiti.

Item quicumque incausatus fuerit in placito, in sequenti placito Aduocatus tres predictos ad discernendum super dicta causa nominabit, qui in sequenti placito, postquam nominati fuerint, prout verius intellexerint, discernant etiam de quacumque causa. Si autem aliquis in dictos tres vindicauerit, pace sua conuictus sit priuatus.

Nos autem *Henricus Potgarden*, *Nicholaus Bullæ*, *Sywardus* de Stoberdorp, *N. Abenson*, *Elardus de Potgarden*, *Tanko Heddenson*, *Zagge*, *Dyræ* de Zyarnestorp, *Bolekæ* de Damtestorp, *Nanne Skowartsone*, *N. Ringesporæ*, *Elarus*, *Sywarus* de Zyartendorp, *Wittæ Skelædore*, *Hasso*, *Wolderus*, *Cristiernus*, *Tanko*, *Ouen*, *Tydemannus* de Golendorp, *Sighir* de Golendorp, *Jamke* (Janike?) *de Potzen*, *Jerre Riquartson*, *Jerre de Kopendorp*, *Edde* van Kopendorp, *Boye* de Kopendorp, *Petrus Früheylenson*, *Bole Peterson*, et *N.* de Dehskendorp, notum facimus

vni-

vniuersis, quod nos Leges prescriptas acceptauimus, et in huius testimonium Sigillum Terre nostre presentibus duximus apponendum.

Sigilli fragmentum adpendet.

S. 21. Ole Endridsøns Gjeldsbevis, udskreven med Langebeks Haand af Originalen paa Pergament i Universitetsbibliotheket, lyder saaledes:

Universis presentes literas inspecturis *Olauus Endredi* salutem in domino. Noverint universi, me teneri et obligatum esse discreto viro *Johanni* dicto *Thekenborg* in sedecim libris sterlingorum bonorum et legalium de Anglia, quas idem Johannes solvit nomine meo honesto viro *Nicholao Kaupmanno* dicto *Ulf*, opidano Damis in Flandria, ad extenuationem debiti, in quo eidem *Nicholao Kaupmanno* eram obligatus, et pro illis sedecim libris receptis memoratus *Johannes* quatuor Volumina mea Juris civilis, s. codicem, digestum vetus, digestum novum, et inforciatum, in pignore, ad quarum sedecim librarum solutionem eidem Johanni vel suis heredibus infra quindenam, postquam ipse me cum effectu reqvisiverit vel reqviri fecerit, obligo me et heredes meos, bona mea et bona heredum meorum, ubicunqve inuenta fuerint, usqve quo sibi tota pecunia, scil. sedecim libre sterlingorum bonorum et legalium de Anglia, integraliter et absqve dolo persoluta fuerit, vel alias, prout inter ipsum et me convenerit, sicut satisfactum. In quorum omnium evendentiam pleniorem sigillum meum una cum sigillis honorabilium virorum, *magistri Pauli Bardonis* canonici ecclesie Bergensis, ac domini *Villermi Johannis* capellani Serenissimi principis domini *Magni* dei gratia regis Norvegie et Svecie illustris, qui solutioni prædictarum sedecim librarum sterlingorum supradicto Kaupmanno per sepedictum Johannem Tekenborg facte ac etiam date presentium interfuerunt, specialiter ad hoc vocati. Datum *Brygis* in Flandria in domo *Lydeberti* dicti *Hogenskjold* mercatoris de Alamania, anno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi M° CCC° XX° in profesto sancte Margarete virginis.

Primum sigillum adest, reliqua duo absunt.

S. 30.31. Biskop Audfins Ordinants staaer paa Norsk i de Bartholinske Manuscripter Tome E. pag. 52.

Allum

Allum monnom þæim er þetta bref sia æda höyra, guds vinum og sinum, sendir *Andfinner* med guds miskunn Biskup i Berghwin qvedio Guds og sina. Ver vilium ydr kunnict gera at nokkorer af soknar prestom her i Bergwin hafua idulegha kært firer os og en kæra þæir sik huærss daglegha at Prestar at Postolakirkiu og nokkorer adrer klaustramen i bœnom gera þæim mikill rangendi, og afdrat væita sinna reettynda i þvi at þeir væita þæirrar soknar monnom Hæilaghrar kirkiu æmbætte, og gefua þæim Guds likam a Paschadagh og a adra tima, og dragha sua at ser offer þat og lydskyldu sem soknarmenn æighu at gera sinum soknar prestom a hverium tolfmanadom, mote þeirre skipan sem Pawenn hefer agort, og hæilaghrar kirkiu logh þar um gor vaatta millim soknar Prestanna og þæirra soknarmanna. Nu af þi at ver erom skylldughir at gera allum þæim logh og reettyndi sem gud hefuir os, þo at oværdhugha, ifuirskipat, þa firerbiodum ver allom Prestom i varo Biskupsdœme huart sem þeir ero veraldar Prestar eda klaustra, vndir banz pinu, sem ver hafuum fyr gort þæim loghleghar aminningar til, at æingin þæirra dirfdizt hedan af löynelegha æda openbærlegha naudsynialaust at væita nokkrom annars Prest soknarmannum, inlenskum æda vtlændzskum hæilaghrar kirkiu æmbette, æda gefua þæim Guds likam vttan vars æda soknarprestanna orlofs. Med sama hætte, skilorde og banz pinu firerbiodom ver allum mannum, hværrar stettar eda tighundar er hvær er, at taka i adrum stad guds likam æda nokkot annat hæilaghrar kirkiu embætte, en af soknarprestom sinum, firer vttan varn virdulegan herra kongen, varrar ærelegrar frur, fru *Isabella* drotneng kongsdœttenar huartvæggiu, hertughinnar i Suiariki, og þeirra born huæimm er ver erom vilughir og skylldughir at gera allan hæider og æro, er ver meghom. Vilium ver at þau take hæilaghrar kirkiu Sacramenta huar sem þæim væl likar i varo Biskupsdœme. Ok at monnom se þvi liosare og sidur ifuatsamleght i huærrar kirkiu sokn huerer ero i Berghwin, þa vilium ver ydr kunnict gera þa skipan sem varer, firermenn Biskupar i Berghwin hafua agert fra fornu, þui fyrstu er Berghwin bygdizst um endamerke kirkiusokna og ver endurnyium en med obrigduleghre stadfesto, med þesso varo brefue at stande æfuenlegha hedan af at bordfaster menn i Kongsgarde aller starfsmenn og vistatakumenn þeir er kongsgarde höyra til se i sokn litlu

Kristkirkiu firer Biskupsgarde. En stronden öll sunnan 'at vaghenom sè i sokn Kroskirkiu i Vaghs botne, sutarar aller se i Hallwards kirkiu sokn firer ofvan stræte, og til Mikkials kirkiu i Vaghs botne. En hvær ræinlifuissmader hværs lifnadar sem hvær er, sem gerer mote þessom varom bodskapp og skipann, þa viti sig falla i Pawans forbod og bann eftir hæilaghrar kirkiu loghum.

Hvær og sa af Veralldar|Prestom er væitir annars Prest soknar monnom Hæilagrar kirkiu embætte naudsynialaust i varo Biskupsdœme, og hefer æighi valld af oss æda löyfi til þærss, þa viti sig falla i vart og hæilagrar kirkiu stormæle og forbod, ef han verder at þi sanner. En þeir men sem taka Guds likam, eda annat opt saght hæilaght æmbætte i adrum stad enn at soknarkirkium sinum efter þi sem adur er saght og græint i brefueno, þa viti sik þat gera under banz pinu, og hæilaghrar kirkiu forbode, firer vttan þa sem adur ero undan þui skilder i þesso brefe. Var þetta bref gort i Berghwin, tvæimer nattom efter Mariemössu i langafastu. Anno Domini millesimo CCC° vicesimo.

S. 30.31. Bispens Rapport til Erkebispen leveres her efter en, af Langebek conserveret Udskrift af Bartholiniana bemeldte Tome E. pag. 59.

Wirdulegom Herra sinum og andleghom fædur sinum, Herra *Eilifui* etc. sendir *A.* (ɔ: *Audfinnr*) etc.

Uer vilium ydur kunnict gera, at med bæzstra manna rade allra þeirra er þa varo i Berghwin, bæde lærdra og læikra, veraldar klærka og ræinlifua, þa letom ver firerbioda efter skyldu vaarre nu i vetur pilagrimsfærd þa og ouenio er menn sloghozst a med ymisslegho akalle at hafua i Nordness vid Berghwin til kono þeirrar er þar var brend firer morghom vetrom, og sik hafde kallat *dottor Eiriks kongs* og sua sem ver hafdum latet gera þar bref um, at firirbioda þa vitian, at menn skilldi þui hælldur vidvarazst, og sendom ver Sira *Arna* sem nu er skolamæistare i Berghwin, at lesa þat sama bref i Postolakirkiu, sem i allum adrum kirkium, og klaustrum i Berghwin, þa gerdi sua *Botolfer Hakonarson* openbærlegha olydni, og motestadu væitti, at fyrnæmfnd bref skilldu æighi lesazst, og lagde hæimptughar hendur a Sira Arna fyrnæmdan, og vildu med valde i kirkiu og a almanna fære taka af Sira Arna þau samu bref.

Og

Og þa er Sira Arne kærde firer oss at Sira Botolfer hafde misþyrmt honom i Hæilaghre kyrkiu, þa vildum ver þo æighi þui oflethlegha trua, og kalladom Sira Botolf til vaar med brefe varo efter bæizslu Sira Arna. Ok er Sira Botulfer kom til vaar, þa kvæzst han ækki vilia standa varom dome um þat maall, vttan skaut þi male undir ydur, og baud Sira Arna at bætra þat sem hann hafde misgort, eda of faret vidr hann, efter dome herra Finz. Nu af þui at Sira Botulfer hafde openbærlegha misþyrmt Sira Arna i Hæilagre kirkiu, og i allmannafærre, efter þui sem skillrik vitni hafa umgenget. þærss og annarss, at Sira Botulfer fek aldri oss in scriptis sitt undankall, og æighi matte hann in tam notorio delicto, nec a Sentencia a canone lata, in quam ex delicto proprio inciderat, appellare, fecimus eum, ad instanciam partis adverse, denunciari in sentenciam latam à Canone incidisse. Ok en þikkir oss sem sira Botulfer og nokkrer flæiri or Postola kirkiu gera oss nokkorn sua vanda, i sinni imisleghre framfærd er þeir hafua mote oss og hæilaghre kirkiu fræilssi, sem þer monut sidar mæir openbærleghar spyria, og oflangt være nu alla þa luti upp at telia, firer hui er ver bidium ydur audmiuklegha at þer mætter sua rad a læggia med oss, at ver og kirkian i Berghwin mætte sinum reettendum oskoddum halda, sem ver hyggium at varlla meghe vera at sua bunu, vttan Guds hjolp, og ydarss tilstudningss. Bidium ver og æi sidur, gode Herra, at þer vilir matolegha trua þæim monnom er til vaar vilia letlegha tala, og vara framfærd til værra snua firer ydur um þessa luti, eda adra, þui at þat skal Gud vita, at ydur og hæilagre Nidaross kirkiu vilium ver og skolum til allz efterlætess vera, efter mætte varom og skylldu. Gôymi ydar etc. Ritat fiorda dagh Pascha. (i. e. 2 Aprilis.)

S. 32. Eric Andersøns Obligation lyder i Originalen:

Ollum monnum þeim sem þetta bref sia edher höyra sender eiriker andresson a fith, Q. G. oc sina. Ek gerir idher kunnykt, at ek tok af virdhulighom herra einare med gudz miskun abota at munkliue i biorgwin fim laupa oc lx. scall ek luka honum i summar at Olafs uoko sidhare, fim i hudhom, oc alt annat i smöre med skilordhe. en ef þa er ei framkometh þa scal han hafua iordh mina iin i vindöyardall IIII. manada mataboll so mykit sem þat er uert. þar til hefuer han eith sylfuer kær i pant, þat

 sem

sem stendir med knappenum af lokeno XV. pæninga oc II. merker brendar. scall förnemder abote ef þa er ei þessæ sculd framkomen egha þessa jord byggia oc böla hueriom sem honom likar þar till er han hafuer alla sina sculd oc til sanz vitnisburdar sette ek mit incigle fire þetta bref er gört var drottens daghin nesta fire botolfs uoku, a firsta are rikis mins virdhulegs hera Magnusar noregs konungs suia oc gota.

S. 33. De her omtalte bergenske Statuter, med de flere, som den skalholtske Bisp Jon stadfæstede, læses paa Islandsk og Latin i *Johannæi Histor. eccles. Island.* Tom. I. pag. 477 et seqv.

S. 35-37. Forliget imellem Bisp Audfin og Provst Finn, som er paa Latin, har Langebek med egen Haand udskreven af et Pergamentblad i en Codex af norske Love fra det 14de Aarhundrede. Det lyder saaledes:

In nomine domini amen. Nouerint universi, quod nos *Elauus* diuina prouidente clemencia Nidrosiensis Archiepiscopus, *Halluardus* eadem gracia Episcopus Hamarensis, et *Salomon Theralldi* Nidrosiensis ecclesie Canonicus, controuersias, lites, dissensiones inter venerabilem patrem Dominum *Audfinnum* Episcopum Bergensem, ex parte una, et virum venerabilem Dominum *Finnonem*, Magistrum Capellarum Serenissimi Principis, Domini nostri Regis Norwegie, et Prepositum ecclesie apostolorum Bergis, que est principalis Domini Regis memorati et Canonicorum suorum, ex parte alia, motas et subortas, super parochiarum limitacione, iure baptizandi, funerandi vel eciam communicandi populum, nubentes benedicendi, ac alia officia parochialia dicta ecclesia apostolorum faciendi, ac eciam de iure vel quasi possessione Ecclesie de *Fana*, nec non et super iniuriarum hinc inde factarum sedacione plenaria, ex puro et firmo et expresso non solum parcium predictarum, sed eciam domini nostri Regis *Magni*, in quantum ipsius ius tangitur in hac parte per matrem suam inclitam et alios consiliarios, ac omnium in genere vel specie hoc negocium tangencium consensu, condicio ac eciam compromissio firma fidei dacione hinc inde vallato, nostre ordinacioni, declaracioni, composicioni, laudo, precepto, arbitrio, et finali diffinicioni traditas et commissas, modo et forma, que sequitur, duximus sopiendas. In primis precipimus et mandamus, vt

omnes

omnes et singuli, qui prefati domini Episcopi auctoritatem siue dignitatem quomodolibet offenderint, eciam in dubiis, veniam ab ipso petant, quam et illos sine difficultate consequi volumus graciose. Omnes eciam sentencie, iniurie, et violencie, hinc inde facte vel ostense, qualitercumque suborte, penitus reuocentur, nec ad eas amplius recursus habeatur. Dominus Episcopus insuper absoluat vel absolui faciat sine grauamine, quos absolucione viderit indigere. Item declaramus, ordinamus et laudamus, ac virtute dicti compromissi sentencialiter diffinimus parochiarum limitacionem in ciuitate *Bergis*, et commissionem cure animarum ad Episcopum inmediate pure et simpliciter semper pertinuisse, et in posterum debere pertinere, hoc adhibito moderamine pro tempore iam elapso, quod omnium decimarum, que sine dicti Episcopi ordinacione sunt reposite, medietas refundatur; aliam vero medietatem, cum funeralibus, oblacionibus, et obuencionibus vniversis, cum ad pios vsus, videlicet pauperum sustentacionem sint expense, dominus Episcopus propter bonum pacis condonet graciose. In virtute et auctoritate eiusdem compromissi, condicti, et consensus, declaramus, ordinamus, laudamus, ac eciam diffinimus, *Ecclesiam sancte Crucis de Fana* pleno iure ad Ecclesiam Apostolorum Bergis pertinuisse et adhuc libere pertinere iuxta tenorem priuilegii super ipsius collacione confecti, cum bonis omnibus et rebus quibuscumque tam mobilibus quam inmobilibus, quorum vel quarum restitucionem plenariam fieri volumus et precipimus a publicacione presencium infra mensem. Hoc excepto, quod funeralia et introductiones et oblaciones cotidiane, quarum difficilem credimus compotum, minime repetantur, omni quidem collacionis priuilegii tenorem, quo ad omnia et singula sua capitula, clausulas, et condiciones pro vna parte et alia firmiter precipimus obseruari. Item declaramus, ordinamus, et laudamus, ac eciam difinimus, quod si Dominus Rex, Regina, vel eorum liberi, in ecclesia apostolorum, videlicet capella sua, sacrosanctam corporis domini nostri Ihesu Cristi communionem susceperint, licitum sit eorum commensalibus, militibus et domicellis, ad missam ipsos sequentibus, et tunc illis astantibus et seruientibus, ob ipsorum reuerenciam, communicandi ibidem, dummodo a sacramentorum percepcione non fuerint interdicti vel suspensi. In absencia vero dictorum Domini Regis et Regine liceat thessaurario in curia ipsa Regis resi-

demi

denti cum vxore et liberis ibidem communionem recipere dicti sacramenti. Liceat insuper ipsius capelle regie clericis omnibus, cuiuscumque sint status vel ordinis, commensalibus dumtaxat, ibidem in ecclesia ipsa vel cimiterio sepeliri, ac aliis quibuscumque ibidem libere eligentibus sepulturam, salua pro eiis pocione canonica presbiteris parochialibus, sicet iura volunt de hiis, qui extra parochiam propriam eligunt sepulturam, dummodo eiusdem ecclesie cimiterium rite fuerit consecratum. Baptizentur etiam ibi filii Regum, et quos ipsi Rex et Regina et eorum liberi legittimi de sacro foute leuare voluerint, et ad hoc crisma et oleum recipiatur, cum necesse fuerit, de Ecclesia cathedrali. Item benedicentur ibi nubentes, quorum nupcias Rex vel Regina in sua curia et expensis facere dignabuntur. Reliqua vero familia Domini Regis et sue curie Bergis Ecclesiastica sacramenta recipient, prout consuetum fuerit ab antiquo. Prepositus etiam et canonici et presbiteri sepedictam ecclesiam officiantes, quo ad omnia alia sacramentorum dacionem et parochialium iurium amministracionem sibi penitus nouerint interdictam, nisi ex Domini Diocesani gracia et ex commissione speciali. Quod si super premissis vel eorum aliquo contigerit dubitari, dubietatis huiusmodi declaracionem et decisionem, quotiens opus fuerit, nobis reseruamus, laudo nostro et arbitrio, ordinacioni et diffinicioni, quoad singulas suas clausulas firmiter duraturo. Actum et datum *Tunsbergis*, decimo septimo Kal. Septembris, Anno Domini M° CCC° XX°.

S. 40. Det Brev fra de svenske Rigsraader til de norske, som Langebek i sit Diplomatorium har lagt under 1320, men som Suhm holder for, er af et senere Aar, lyder saaledes:

Reverendis in Christo Patribus Elavo, Divina miseratione Archiepiscopo Nidrosiensi, Episcopis et aliis omnibus Magnifici Principis Domini Magni, Dei gratia Regis Norwegiæ et Sweciæ, Consiliariis in Regno Norvegiæ constitutis, Kaarolus Lyncopensis, Israel Arosiensis, ejusdem permissione Episcopi, Kanutus Joonsson, Philippus Ulfson, Thurirus Koetilsson, Kanutus Magnusson, Stephanus Rörikson, Ericus Thurison, Petrus Liquidson, Boo Niclisson, Hæmingus Odgislæson, Sigmundus AEringislason, Thordo Bonde, Gislo AElinason, Joon Niclisson, milites. Nicholaus Abyornason, Gotztavus Tumason, Joon Tholfsson, Sigmundus Lætilderson, Ragn-

Ragnvaldus Magnusson, coeterique milites et armigeri, ejusdem Domini Regis de Regno Sveciæ Consiliarii, nuper apud villam Orabru in parlamento constituti, salutem et in Domino feliciter vivere et valere. Retulit coram nobis nuncius nobilis militis, Domini Findi, discretum Virum et valentem, Ulfonem Saxason, de regno vestro fuisse contra leges vestras captivatum, dicens qvosdam de Regno nostro ad hoc dedisse operam et juvamen, qvod non credimus per aliqvos de nostratibus esse factum, nisi forsan aliqvi Juvenes et alienigenæ de Vardbyargh nephandâ talia temeritate præsumpserunt. Verum tamem pro certo sciatur, qvod si ita sit, nos penitus hoc latebat, et in tantum nobis debeat displicere acsi in aliqvem de nostris fuisset attemptatum. Et ne hæc vel alia hiis similia, in Regno Norvegiæ vel Sveciæ fieri debeant, prout nobis possibile fuirit, verbis et factis volumus præcavere. Talia enim peracta nobiscum evenire aliqvaliter etiam formidamus; sed teste nobis Altissimo, Domino vestro et nostro, Regi Magno, filio Domini E. Ducis, felicis memoriæ, fideli servitio et sinceritate debita, ut tenemur, volumus firmiter adhærere, et vobiscum pacem et concordiam, sicut inter nos promissum fuit, per omnia inviolabiliter observare. Unde omni instantia, qva possumus, vos reqvirimus et rogamus, qvatinus Dominæ nostræ Ducissæ inclitæ, Relictæ Domini E. Ducis, scribere velitis, ut remedium adhibere dignetur optimum, ne talia, vel aliqva alia in posterum aliqvatenus attemptentur, per qvæ occasio alicujus mali vel sinistri, qvod Deus avertat, in filii sui Regnis poterit suboriri, sed fideles memorati sui filii omnes, qvi etiam marito suo in ejus vita, et post, constanti fidelitate adhæserunt, gratiose diligat, et favore benivolo pvoseqvatur; conceptam contra eos indignationem, si qva sit, faciliter mitigans et remittens, et ut omnia, qvæ statum et prosperitatem Regnorum tangere dignoscuntur, secundum consilia Senum et peritorum Regni utriusque, potius qvàm Juvenum alienigenarum et minus experitorum, ordinet ac disponat. Alioqvin verisimiliter est timendum, commotiones et dissentiones in Regnis antedictis fieri, et ex improviso excitari. In Christo Jesu semper (vivite) et valete, nobis præcipientes. Scriptum Dominica Palmarum loco prius dicto.

1321.

1321.

S. 42. Documentet om Anders Nicolaussøns adelige Friheder er saaledes affattet:

Vi Christopher med Guds Naade Danmarkis, Gottis og Venders Konge, ønsker alle som dette Brev seer evig Salighed i Herren og gjører kjendte og aabenbare for hver Mand; at eftersom Vi Os haver annammet denne Brevviser Os elskelige Herr Anders Nicolaussøn, Ridder, med alt hans Gods og gandske Huus under Vor Værn, Fred og Beskjermelse synderligen at forsvare, da haver Vi undt og efterladt hannem alt sit Bondegods quit og fri for al Forfølgnings-Besværing og al anden Afgift, og end herforuden af synderlig Gunst og Naade under og tilladet, at alle hans Tjenere, Bønder og Bøndersønner og alle andre i hans Gaard, skulde herefter i alle Maader svare ham allene og ingen anden for deres Forseelser, saavel for 40 Marks Sager, som for andre ringere Laumaal, undtagen Frikjøb, og hvis som Brag belanger. Derfor byde og befale Vi alle Vores Ombudsmænd og deres Tjenere og alle andre under Vor Hyldest og Naade, at de ikke understaaer dem, hannem eller nogen hans fra saadanne Friheder at forhindre, eller i nogen Maader forførme, saafremt de ville være fri for Vor Vrede og kongelig Straf. Til ydermere Vidnesbyrd haver Vi hængt Vores Zignette herneden for. Givet Aar efter Guds Byrd 1321, paa Nytaarsdag udi Vor Bye Kolding udi Vores Nærværelse.

S. 46-48. Dette Forlig har Langebek 1754 med egen Haand udskreven af Originalen paa Pergament i Antiqvitetsarchivet i Stokholm.

Christophorus Dei gracia Danorum Sklauorumque Rex. Omnibus presens scriptum cernentibus, salutem in domino ihesu christo. Tenore presencium constare volumus vniuersis presentibus et futuris, quod Anno Domini Millesimo triscentesimo vicesimo primo, *Ringstadis*, in die beati martini Episcopi inter nos et liberos nostros ex vna parte, ac principem nobilem, Dominum *Kanutum* Ducem Hallandie et Samsö, liberos suos consanguineos et fautores ex altera sub sufficienti literarum et promissionum caucione in modum qui sequitur placitatum exstitit et condictum ita, quod omnes excessus rancores inimicicie et dissencionum materie quecumque inter ipsos in presentem diem ventilati, sint in perpetuum annichilati, ex corde nostro radicitus exstirpati, nec vmquam ad vindictam de cetero reducen-

ducendi. Nos interim prelibati Rex *Christophorus* et liberi nostri, ex vnanimi consilio nostro et assensu, ipsi domino Duci *Kanuto* et heredibus suis post ipsum Ducatum Estonie prout eum vmquam liberius a corona Regni nostri possedimus cum omnibus et singulis, castris municionibus ciuitatibus, villis forensibus Reualia, Wæsenbærgh et Narwa ac omnibus aliis Regalibus, bonis, causis, libertatibus, et juribus, ibidem emergentibus donamus ac omni jure pheodali assignamus perpetuis futuris temporibus possidendum, ipsumque et heredes suos post ipsum, in corporalem possessionem ipsius Ducatus Estonie jurium suorum et omnium bonorum predictorum ex parte nostra et liberorum nostrorum, introducimus, transferentes in eosdem plenum proprietatis jus et possessionis dominium, ipsum Ducatum cum adiacenciis suis omnibus ab impeticione omnium disbrigatum liberrime retinendi, ablata a nobis et liberis nostris penitus omni facultate et posse ipsum Ducatum cum attinenciis suis prius dictis a dicto domino Kanuto et heredibus suis vllo vmquam adinuencionis ingenio reuocandi. Insuper obligamus nos et omnes liberos nostros ad mandandum et informandum finaliter omnes et singulos ipsius Ducatus incolas, vt dicto domino Duci *Kanuto* et heredibus suis sincere fidelitatis homagium faciant, redituri se ipsis, tamquam vero suo principi et domino, obsequiosos et benignos, ad standum suis per omnia requisicionibus et mandatis. Promittimus insuper bona fide media, quod dilectus et fidelis nobis Dominus *Henricus* dictus *Spliit* miles ipsi domino Duci Kanuto vel heredibus suis seu ipsorum certis nunciis prenotatum Ducatum Estonie cum dictis adiacenciis suis infra proximum festum pentechostes libere resignabit, tam ex parte nostra quam nostrorum liberorum. Contingente autem quod idem dominus *Henricus* in resignando ipsum Ducatum Estonie eo forsan tempore ineuitabilibus impedimentis impediatur, extunc sepedictis domino Duci Kanuto et heredibus suis seu ipsorum certis nunciis prenominatum Ducatum Estonie infra proximum et inmediate subsequens festum natiuitatis beati Johannis baptiste sine omni impedimento et dilacione vlteriori faciemus finaliter assignari. Ceterum eciam nos fide media per presentes astringimus quod postquam vltra passagium *beltessund* scilicet in Feonia et Jucia in Regem recepti fuerimus et ibidem pro Rege et domino reputati, predicto domino Duci Kanuto et suis heredibus pro premissis omni-

omnibus et singulis que inter nos et ipsos placitata sunt, inuiolabiliter obseruandis caucionem consimilem sub sigillis dominorum archiepiscopi et aliorum episcoporum omnium et suorum capitulorum infra regnum Dacie, nec non et sub sigillis quadraginta nobilium pociorum, viginti videlicet a parte occidentale *beltessund* scilicet in Feonia et Jucia et viginti a parte orientali, siclicet in Skania commorancium et Syælandia; sine omni contradictione debeamus procurare. Vt autem omnia et singula predicta huic presenti placitacioni inserta robor habeant firmitatis, nec in aliquo futuris temporibus videantur diminuta, non solum nos, verum eciam magnificos principes et dominos milites eciam et armigeros infrascriptos per presentes firmissime obligamus, videlicet: *Ericum* et *Ottonem* filios nostros dilectos, *Johannem* et *Henichinum* dominos de Werle, fratrem nostrum *Johannem* comitem Holtzacie et Stormarie, *Albertum* domicellum Magnopolensem, *Henricum Moltzan*, *Thetlenum de Bokwald*, *Emechiuum de Wonsflet*, *Nicholaum de Ransow*, *Henricum Mordoll*, *Heyne de Retsow*, *Conradum Moltikæ*, *Vikkonem de Lobeke*, *Hermannum de Kremmin*, *Henricum Nortman*, *Vipertum Lutsoghu*; *Henricum de Barnæcowe*, *Johannem de Plæsse*, *Marqwardum Stake*, *Marqwardum Brocthorp*, *Henricum de Brocthorp*, et *Nicholaum de Brocthorp*, milites, *Conradum Preen*, *Fikonem Moltikæ*, *Nicholaum de Lobeke*, *Henichinum Moltikæ*, *Eggardum Brocthorp*, et *Godfridum de Molendino*, armigeros. Qui omnes et singuli super obseruacione premissorum omnium et singulorum vna nobiscum in solidum bona fide media promiserunt. In cuius rei testimonium sigillum nostrum vna cum sigillis prescriptorum principum militum et armigerorum presentibus literis duximus apponendum. Actum et datum anno die et loco supradictis.

Ex sigillis adsunt tredecim.

in tergo:

Donacio *Christoferi* Regis Sclauorum cuidem principi Hallandie facta super terra Estonie et Revalie.

alia manu:

Konynk *Christofer* van Dennemerken hefft dem Hertogen Kanut van Hallande togesecht de Lande Harrien vnn Wyrlann etc.

S. 55. Bisp Audfins Indberetning til Erkebisp Eilif angaaende den Skalholtske Bisps Indvielse, samt hans Embedsed, er udskreven af Bartholiniana Tom. E. pag. 62 Afskriften er af Langebek conféreret.

Reverendo in Christo Patri ac Domino suo Domino Elavo Dei gratia Archiepiscopo Nidrosiensi Audfinnus eadem gratiâ Episcopus Bergensis salutem et se debitum ad omnem reverentiam et honorem. Vestra noverit reverenda paternitas, nos Anno Domini Millesimo CCC° vicesimo primo dominica secunda post festum Trinitatis, hoc est qvarto Kal. Julii, Venerabili Fratri Domino Grimaro jam Episcopo Scalotensi, convocatis ad hoc Dominis Stavangrensi videlicet et Farensi Episcopis esi parte vestra auctoritate metropolitica munus Episcopalis consecrationis impendisse, ac ab eodem Domino Grimaro in præsentia prædictorum coepiscoporum fidelitatis professionem de verbo ad verbum sub forma, qvæ seqvitur recipisse: "Ego Grimarius Electus ab hac hora in antea fidelis ero Sanctæ Nidrosiensi Metropoli Ecclesiæ et Domino meo Elavo, ejusdem Archiepiscopo, omnibusqve Successoribus canonicè constitutis, non ero in facto vel consilio ut membrum perdant vel mortem habeant vel mala captione capiantur, Consilium eorum vel per literas suas vel per nuncium suum mihi creditum, ad dampnum eorum nulli pandam, Terras et prædia vel alias posessiones Ecclesiæ Scalotensis non vendam vel alio aliqvo genere alienationis distraham, Dominô meô Nidrosiensî Metropolitanô inconsultô. Nuncios etiam Domini mei, qvotienscunqve ad me venerint, honorificè recipiam et tractabo, Nidrosiensem sedem omni anno vel per me vel per nuncium meum visitabo, omnes honores et dignitates Nidrosiensis Ecclesiæ acqvirere et conservare, in qvantum potero, salvo meo jure juvabo. Ad synodum eorum vocatus, veniam, nisi Canonicâ præpeditus fuero excusatione. Sic me Deus adjuvet, et hæc sancta." — In signum verô et evidentiam exequti per nos mandati supradicti una cum Dominis Stavangrensi et Farensi fidelitatis memoratam professionem sub nostrorum omnium sigillis ipsum consecrantium paternitati vestræ duximus rescribendam. Actum locô, die et annô supradictis.

1322.

S. 58-60. Den Forening mellem Kong Christopher og Grev Gert, har Langebek 1756 udskreven af Originalen paa Pergament i Gehejme-Arkivet.

Christoforus dei gratia Danorum Schlauorumque Rex Omnibus presens scriptum cernentibus. Salutem in domino sempiternam. Notum facimus vniversis presentibus et futuris, quod sub anno domini Millesimo CCC° vicesimo secundo, sabbato proximo ante diem beate Margarete virginis, *Slike in Monia*, cum nobili domino, Domino *Gerardo*, dei gracia Comite Holsacie et Stormarie, in modum, qui sequitur; placitauimus, videlicet, quod idem dominus *Gerardus* fide data promisit et promittit, et ad hoc se firmiter obligauit, quod nobis et liberis nostris perpetuo vbiqve in Dacia et vbicumque alibi ex ista parte *Eydore et moris salsi* cum triginta hominibus, armis et dextrariis bene expeditis, quociens et quandocumque ipsos habere voluerimus ab eodem, contra omnes homines seruire debeat beniuole, fideliter et constanter. Et castra eiusdem domini Comitis, ciuitates et municiones singule nobis et liberis nostris parata esse debeant et aperta, ita quod nos et liberi nostri de dictis castris, ciuitatibus et municionibus, cum necesse habuerimus, inimicos nostros et hostes ledere dampnificare poterimus et odire. Ex alia vero parte maris, videlicet in *Alemannia*, cum toto posse suo, videlicet castris, ciuitatibus, municionibus et vasallis omnibus perpetuo, vbicumque quandocumque et quocienscumque a dicto domino Comite Nos et liberi nostri seruicium habere voluerimus, cum totis viribus suis nobis, vt premittitur, sernire teneatur et castra, ciuitates, et municiones singule dicti domini Comitis *Gerardi* nobis et liberis nostris parata esse debeant et aperta, quod nos et liberi nostri ex dictis castris, ciuitatibus et municionibus, inimicos nostros ledere poterimus et odire; nobilibus dominis domino Magnopolensi *Henrico*, et domino *Johanne* Comite Holsacie exceptis, fautoribus eciam dicti domini Magnipolensis exceptis, quamdiu guerram, quam nunc habet, contingerit perdurare. Ita tamen quod si dictus dominus Magnipolensis vel dominus Comes Holsacie, nobis, liberis nostris et fautoribus esse voluerit inimicus, eisdem contra nos, liberos nostros et fautores iuuamen

seu

seu subsidium in nullum debeat concedere vel prestare. Domino eciam *Adulfo* Comite de Schoghenborgh per tres annos continuo inmediate subsequentes excepto, et non vltra. Ita quod, dictis tribus annis durantibus, ipsum dominum Comitem *Adulfum* dictus dominus Comes Holsacie *G.* contra nos, liberos nostros, seu fautores, in nullo iuuare debeat seu fouere. Predictis vero tribus annis transactis, nobis et liberis nostris contra dictum Comitem dominum *Adulfum*, sicut contra alios, idem dominus Comes *Gerardus* seruire teneatur. Triginta vero homines, cum quibus dictus dominus Comes *Gerardus* nobis et liberis nostris seruire debet, Nos vel nostri *Lybek*, *Helgenhafn*, seu *Sleswiik* recipiemus, vbi nobis vel nostris magis videbitur expedire. Quibus triginta hominibus et aliis omnibus, cum quibus nobis et liberis nostris dictus dominus Comes *Gerardus* in Alemannia vel alibi seruire debet, equos paruos, si quos in seruicio nostro perdiderint in eadem reysa, et dextrarios, quos in seruicio nostro se perdidisse racionabiliter docere poterint, infra dimidium annum exsoluemus. Captos vero in nostro seruicio a captiuitate ipsorum et dampno infra annum redimemus, prout ipsorum captorum bona et facultates se extendunt. Promisit insuper dictus dominus comes *Gerardus*, et promittit bona fide, quod omnes literas, super debitis, obligacionibus, seu promissionibus quibuscumque super debitis eidem domino *Gerardo* comiti seu antecessoribus suis a domino *Erico* quondam Rege Danorum fratre nostro seu antecessoribus suis datas, nobis in presenti restituere debeat, Nos, liberos nostros, ac homines, pro omnibus promissionibus, fideiussionibus et obligacionibus super debitis ipsi domino Comiti *Gerhardo* vel suis antecessoribus ex parte dicti domini *Erici* Regis fratris nostri seu antecessorum suorum factis pro se et heredibus suis dimittendo liberos, quittos et penitus excusatos. Predictus eciam dominus Comes *Gerardus* literas omnes dicti domini *Erici* Regis seu antecessorum suorum super debitis, si que inuente fuerint post hunc diem, eidem vel antecessoribus suis datas, cassare debeat, adnichillare et in irritum reuocare. Promittimus insuper, quod predicto domino *Gerardo* Comite Holsacie, dilecto swagero nostro, in causis suis veris et iustis fideliter placitare debemus requisiti. In cuius rei testimonium sigilla militum nostrorum *Laurencii Jonæsson* dapiferi et *Johannis Niclæs-*

son

son de Kaas, qui pro premissis vna nobiscum promiserunt, vna cum sigillo nostro presentibus sunt appensa. Datum anno, die et loco supradictis.

Adest fragmentum sigilli Regis, reliqua duo sigilla desunt.

in tergo manu recentiori:

Vortrag zwischen Konigk *Christoffer* und den Grauen zw Holsten.

S. 60. Kong Christophers Gjeldsbevis, ligeledes afskrevet af Originalen paa Pergament i Gehejmearkivet.

Christofforus dei gratia Danorum Sclauorumqve Rex, Omnibus presens scriptum cernentibus, Salutem in Domino sempiternam. Notum facimus vniuersis, Nos nobili Domino *Gerardo* Dei gratia Comiti Holtzacie teneri in octingentis marchis puri argenti ponderis Coloniensis obligatos, in terminis et sub condicionibus infrascriptis, videlicet trecentis Marcis puri argenti dicte summe in festo beati Martini proximo futuro, in annona vel argento, quod nobis magis placuerit, et quingentis marchis puri residuis in festo beati Martini, sub anno Domini M° CCC° XX° tertio, in annona seu argento, quod nobis magis placuerit, integraliter deputandis, prout equale fuerit, et forum se tunc habuerit de eisdem. In cuius rei testimonium sigilla Dominorum *Laurencii Jonæsson* Dapiferi nostri, et *Johannis Niclæsson* de Kaas, qui pro predicto argento nobiscum fide data promiserunt, una cum nostro sigillo, presentibus sunt appensa. Datum *Stikæ*. Anno Domini M° CCC° XX° secundo, Dominica proxima ante diem beate Margarete Virginis, in presentia nostra.

Sigillum adest, sed læsum.

*** *** ***

Som Tillæg til Diplomata for Aaret 1322, leveres her tvende Breve, dem Lagerbring 1753 meddelte Langebek udaf en Pergamentscodex i Lund. De angaae den Hæderssmand Tyge Hemmingsøn fra Laaland, Kannik i Lund, der ifølge *Scriptor. Rer. Dan. IV.* 55, døde 1338.

Esgerus miseracione diuina Lundensis archiepiscopus Suecie primas, Dilecto filio Domino *Tuchoni Hemmingi* canonico suo Lundensi, paterne dilectionis affectum cum salute perhenni. Quia multa tibi vt plurimum incumbere solent expensarum munera, tum racione sancte nostre lundensis ecclesie *in curia romana* et alibi hactenus gestorum, et vt verosimile

credi-

credimus, deo fauente, in futurum gerendorum, tum eciam racione honestatis tue persone propter quam seruandam plurima expendere et lautius viuere consueueras, et quod scriptum est: non cogantur diuites pauperum cibis vti; et ad hoc solum ecclesiastici redditus sunt instituti, vt clerici inde honeste viuant et decenter sustententur. Quare cum exiles et tenues ab ecclesia dei, pro qua te et tua exposueras, redditus habes, et jure cautum sit, qui vocatur ad onus, non debet repelli a mercede, et, nemo tenetur propriis stipendiis militare, Attenta nostre ecclesie vtilitate et tue persone propter incumbentes tibi expensas necessitate, parrochialem ecclesiam in Köpinghe, in qua nobis plenum jus competit patronatus, quantum ad decimas redditus et prouentus tue prebende *Gyurtshögh*, quam in nostra Lundensi ecclesia canonice detines, de consilio et assensu dilecti capituli nostri Lundensis per presentes in perpetuum annectimus et vnimus, et annexam et vnitam perpetuis temporibus fore statuimus et mandamus. Cura dicte ecclesie cum honesta sustentacione vicario ibidem pro tempore residenti nichilominus reseruata. Volumus insuper, vt onera nostra archiepiscopalia de illa ecclesia, sicut de aliis ecclesiis nostre diocesis, non obstante huiusmodi annexione, iuxta consuetudinem antiquam exsoluantur. In quorum omnium testimonium et euidenciam firmiorem sigillum nostrum et sigillum dilecti capituli nostri supradicti presentibus sunt appensa. Datum *Lundis* in hospicio nostro, presente ipso capitulo nostro, anno domini MCCCXX secundo, feria secunda proxima post dominicam passionis.

*** *** ***

Esgerus miseracione diuina Lundensis archiepiscopus, Svecie primas dilecto filio Domino *Tuchoni* de Lalandia canonico suo Lundensi ac persone *Köpinge* sue diocesis, paterne dilectionis affectum cum salute perhenni. Merita tue probitatis, litteratura, morum honestas, vita et conuersacio laudabilis atque alie circumstancie, que circa personam attendende sunt, ac potissime et specialiter continue sollicitudines non modice, diutina seruicia, que nedum pro nobis, verum eciam pro commodo et honore Lundensis ecclesie, tam in *negocio primacie pro pallio Vpsalensis ecclesie reportando*, quam diversis aliis negociis ecclesie Lundensis fideliter et constanter feceras; nos multipliciter ammonent, excitant, sollicitant et inducunt, vt supplicacionis tue super annexione ecclesie tue Köpinge, quam tenes,

tenes, facienda prebende tue Lundensi, cum ad studium, dum oportunitas se obtulerit, te transferre desideras, nec non propter negociorum et studii occupacionem in sacerdocium commode promouere non poteris, annuamus, ne nos tanti beneficii tui et laboris immemores vel ingrati, quod absit, videamur, maxime cum jure cautum sit, quod os bouis ligari non debet triturantis. Nos igitur, vt tibi aliqualis solacii fructus pro meritis rependatur, habita deliberacione et tractatu diligenti cum venerabili et dilecto capitulo nostro Lundensi, ex ipsius capitali consilio, consensu et instancia, dictam ecclesiam tuam Köpinghe, in qua nobis jus competit patronatus, prebende, quam nunc habes in ecclesia nostra Lundensi, cum omnibus juribus et pertinenciis suis, annectimus, vnimus, nec non annexam et vnitam jure perpetuo tenore precencium stabilimus. Districte inhibentes, ne quis personarum ecclesiasticarum vel secularium, cuiuscumque condicionis, preeminencie aut status existat, huiusmodi annexionis et vnionis graciam per nos factam infringere seu ausu temerario contraire presumat quoque modo, prout senteneiam ecclesiasticam duxerit euitandam. Volumus insuper, vt onera nostra archiepiscopalia de illa ecclesia, sicut de aliis ecclesiis nostre diocesis, non obstante huiusmodi annexione iuxta consuetudinem antiquam exsoluantur. In quorum omnium testimonium et euidenciam firmiorem sigillum nostrum et sigillum dilecti capituli nostri supradicti presentibus sunt appensa. Datum *Lundis* in hospicio nostro, presente ipso capitulo nostro, anno domini MCCCXXII feria secunda proxima post dominicam passionis.

1323.

S. 73. Det Document, hvori Peder Hamundsøn forskriver sig til den høje Rente, har Gram udskrevet af Originalen i Gehejmearkivet, og in margine vedføjet den Bemærkning: "excessus in usura."

Omnibus presens scriptum cernentibus Petrus Hamundsøn, Salutem in Domino sempiternam. Noveritis me latrici presentium Dne Ingeburgi dilecte nurui mee *in viginti marchis puri argenti sub pondere Colonienisi teneri* obligatum, in festo beati Michaelis jam instanti persolvendis, tali conditione mediante, quod si tunc in soluendo defecero, ex tunc *sibi dimidiam*

mar-

marcham ordei & *dimidiam marcham avene* exponere debeam annuatim, in sortem principalis debiti minime computandam, donec dictum argentum integraliter fuerit persolutum. In cujus rei testimonium sigillum meum una cum sigillis virorum discretorum, Dni N. Brook junioris, & Mathei Niclæsson de Sluthæ presentibus est appensum. Datum anno Dni Millesimo CCCXXIII die beati Botulphi Abbatis.

S. 78. Det i Wilna sluttede Fredsforbrag hidsættes her efter den langebekske Afskrift.

Alle de gene, de dessen breff ansen unde horen, de latet groten de boden der landesheren, unde der stade, de to *liflande* unde to *Estlande*, unde to *Curlande* sint de van den suluen heren unde steden sant sint to *Gedeminnen* deme Koninge van Lettouuen, unde wnschet in heil unde vrede in Gode. Wi boden, herr Arnolt stoyue de in des Bischoppes stede is van der *Rige* an gestliken saken, unde herr Woldemer van Rosen van des Bischoppes wegene van der Rige, van des Capittels wegene van der Rige, Herr Johan Molendinum; unde her Thomas van des Biscopes wegene van Osele; her Bartholomeus van Velin, unde her Ludolf van deme Wittenhowe en Domhere van hapesall; van des Biscopes wegene van Darbete unde Siner menen man, unde siner Stad, Herman Lange; van des hovetmennes wegene, des Edelen *Koninges van Denemarken* unde siner menen man, broder Arnolt de Prior van Reuele unde her Hinric van Parenbeke; van des Mesters wegene unde der Menen brodern van liflande broder Johan van Leuwenbroke, de Kummundur van der Mithouue, und broder Otto Bramhorn; van der Stades wegeme van der Rige, herr Hinrick van der Mitthouve, her Johan Langeside, herr Ernest; van der suluen stadt, broder Wessel Prior der Predikere; van der Minnerbroder wegene, broder Albrecht Slue: Wi hebbet mit desseme vorbenomeden Koninge *Gedeminnen* enen steden vrede gemaket, unde met allen sinen luden, de under eme beseten sint, vor alle Kerstene lude, de ere boden to eme senden unde vrede met eme holden willet, dar will he gerne vrede mede hebben in aldussdaniker wise; dat alle wege in lande unde in watere open unde vrie wesen scullen eme jeuveliken minscen, to komende unde to varende, se to uns, unde wi to en sunder jenegerleie hindernisse. Dit sint de lande dar wi den vrede mede maket hebbet van des Koninges wegene van *Lettouen*,

touen, dat lant to *Ousteyten* unde *Sameyten*, *Plesskoune* unde alle de *Russen* de under eme beseten sint. Van user Landes heren wegene, dat Biscopdom to Rige unde stat to Rige; van des Mesters wegene, de Memele unde dat lant to Curlande, unde alle dat to liflande tohoret, dat deme Mestere unde sinen broderen steit to bewarende: Van des Biscopes wegene van Osele sin ganse Biscopdom unde alle dat under eme beseten iss; Van des Biscopes wegene van Darbet sin ganse biscopdom unde alle dat under eme beseten iss met der stat van Darbate: Van des Koninges wegene van *Denemarken Harien Wirlant Alentaken*, unde alle dat under eme beseten is. Dessen vrede hebbe wi alsus gemaket. Were dat al so dat jenegeme manne unrecht scude van deme andern, de sculde dat vorderen dar, dar eme dat unrecht gedan were unde sine saken vorderen na des landes rechte. Were dat auer also, dat eme dar nen vulrecht scen mochte, so sculde he dat bringen an den landes heren, dar eme dat unrecht inne scen iss, de scal eme vulles rechtes behelpen. Vortmer sint jenege dink gescen, de scal men vorliken met fruntscap ofte met rechte. Lopt en drel van eneme lande in dat andere den scall men utantwerden, wan he gevorderet wert. Is dat och also, dat en Man deme anderen goth, ofte generhande dink entuoret in dat andere lant, dat scal men utantwerden wan dat geescet wert. Vortmer wil en vrie man varen van eneme lande in dat andere, des scall he weldig wesen. Desse vrede de scal stede bliven unde vast, also dat den Neman breken skall. Were dat ower also, dat jenich man van dessen bonomeden landes heren dessen vrede breken wolde, de scal des Nene macht hebben, sunder vulbort aller deser bonomeden landesheren. Sue ower dessen vrede opseggen wolde met rechter sake, de scall deme anderen twe manede vore to seggen. Uppe dat dat alle dince tuscen uns frundtliken unde leffiken stahn, so heft desse bonomede Koning *Gedeminne* van Lettouwen in sineme lande eneme jeuueliken minscen to en to komende unde van en to varende gegewen Riges Recht. Vortmehr, en jeuwelik Kopman van beyden siden mach Kopen allerleye Kopenscop de eme vellich is. Uppe ene betugenge desser vorbonomeden dinge unde uppe ene bedindinge enes steden vredes, so hebbe wi alle use yngesegele to deseme breve hangen. Desse bref iss utgegewen uppe deme

huss

huss thor Vilne na unses heren bort Dusent yar, drehundert yar, in deme dre und twinttegesten yahre, des Sunnendages na Sunte Micheles dage.

14 Sigilla.

S. 78. Det paaberaabte dithmarsiske Circulaire angaaende det med Grev Gert etc. indgangne Forbrag, lyder saaledes:

Quia ea, que a nobis in tempore racionabiliter aguntur, labuntur quandoqve a memoria hominum simul cum tempore, dignum duximus hec ipsa scripture testimonio roborare. Hinc est, quod nos Consules, Jurati, ac vniuersitas parrochie in *Alverdesdorpe* omnibus ac singulis, ad quos presens scriptum peruenerit, cupimus esse notum, quod composicionem et pacem ab illustri Principe Domino *Erico* Duce Jucie ordinatam inter Dominum *Gerhardum* comitem Holtsacie et suos veros keredes suosque adiutores, et inter Dominum *Johannem* episcopum Sleswicensem suosque successores ac adiutores, ac terram nostram *Thitmarcie*, prestita fide corporali, promittimus obseruare, sicut litere nostre vniuersitatis continent. Ut hec autem composicio firma et inuiolabilis permaneat, presentibus nostre parrochie sigillum duximus apponendum. Datum *Meldorp* Anno M° CCC° XXIII.

sigillum abest.

in tergo: *Elwerdesdorpe.*

S. 78-79. Den holstenske Adels indbyrdes Forening om at staae hinanden bi imod Grev Johan, leveres her, skreven med Langebeks Haand af Originalen 1765.

Heyl vnde Salicheyt alle dhen, dhe dhessen breff senh vnde horen, We Riddere vnde Knechte, dhe hir na bi screuen stan, *Her Luder van Plone, Her Otto* vnde *Her Dhetlef van Bocwolde, Her Hinrick van Ouwe, Her Hinrick Splyt, Her Benedictus van Aliuelde, Her Doso Block, Her Emeke Hako, Her Frese vamme Dhorne, Her Ywan* vnde *Her Eggherd van Dyzzouwe, Her Emeke vamme Santberghe, Her Hasso Both, Her Johan van Stamerstorpe, Her Nicolaus de Olde,* vnde *Her Nicolaus de iunghe vamme Crumendyke, Her Luder vamme Borstelde, Her Otto Sthen, Her Johan van Ricklickistorpe, Her Dhetlef van dhen*

 Wer-

Wensynen, Her Marquard van Westhense, Her Hartwich van Reuitlo, Her Johan van Ouwe.

(Spatium ad plura nomina scribenda relictum.)

Marquard van Sickhim, Hinrick vnde *Herman van Ricklickistorpe, Hasso Partzouwe, Dhetlef Hako, Lambert van der Roboysen, Claus Block, Dhetlef* vnde *Hartwich Block, Herman Both, Hennike Crummendick, Henrick* vnde *Otto van Bocwolde, Reymer* vnde *Volrad van Bocwolde, Otto Splyth, Man van Dizzouwe, Emeke Plone, Claus van Weddele, Slichte Bocwolde, Wlf* vnde *Timmo* vnde *Dhetlef van Bistickisse, Parck, Egghert vamme Dhorne, Johan Wilberghe, Luder van Plone, Hennike vamme Haghene, Herman Dunker, Wolder Both, Timmo Block, Luder* vnde *Johan van Ouwe, Godscalck* vnde *Bertold von der Wensynen, Otto Morder, Claus Meynerstorpe, Ywan van Reuitlo,*

(iterum spatium nominibus scribendis datum)

bikennet vnde tughet in dhessime siluen breue, dhat we endrachliken vnde menliken, durch nod willen vnde vnrechtigheit wedder tho stande, hebben vs tho hope bunden vnde ghelouet, also als hir na biscreuen steyt. Queme dhat also, dhes God nicht ene wille, dhat ienich man, he were ock we he were, van ienighis mannis weghene, vth Greven *Johans* Slote, oder vth sinen brode, vser ienighen tho vnrechte ver vinghe, an liue, oder an gude, oder an eren, oder wo dane wis dhat tat were, dhes dhessen vif ridderen, *Hern Ludere van Plone, Hern Dosen Blokke, Hern Otten van Bocwolde, Hern Marquarde van Westhense,* vnde *Hern Hinrick Splyte,* dhuchte vnrecht vnde vnlik wesen, dhat scolle we menliken na erme rade, vnde na erme hete weddher sthan, vser iewelich mit alle siner macht, mit liue, mit gude, mit vrinden vnde mit maghe, vnde mit alle dhen, dhe mallick dhat in then mach, vnde vser nehn schal dhes anderen aue gahn, dhe sake ene hebbe en ende. Dhesse bebindinghe vnde dhit truwe louide scal nu an stahn tho dessime siluen sente Mertins daghe dhe nu is, vnde schal waren dhre jar umme vndume. Were ock dhat, dhat ienich scelingh oder twedracht vnder vs nu were, oder noch binnin dhessen vorbinomeden dhren jaren vnder vs worde, dhar vs God vor bi ware, dher scollen dhesse siluen vif riddere ganceliken weldick wesen tho sonende vnde tho likende. So wat dhat sidhar entwischen spreken dhat si mit erime rechte willen hol-

holden, dhat si dhat nemen wolden vnde gheuen dhat scal mallik nemen vnde ghenen, vnde scal sick dhar ane noghen laten vser iewelick bi sineme lovuide, dhat he ghelouet heuet. Bouen alle dhesse dingh so wat dhesse siluen vif Riddere vsick dhon vnde laten hetet binnin dhessen siluen dhren iaren endrachliken, dhat scal vser iewelik dohn vnde laten, mallik bi sineme louide sunder ienigher hande weddersprake. Oppe dhat, dhat alle dhesse dhing sthede vnde vast bliuen, so hebbe we vser iewelick dheme anderen entruwen ghelouet, vnde hebben tho tughe vnde tho orkunde aller guden lude vse ingheseghele tho dhessime siluen breue ghehenghet, vnde is ghescreuen vnde gheuen in Sente Mertins daghe, na Godis borth Dhusint iar dhre hundirt iare in dheme dhre ent twintighisten jare..

Sigilla 88 huic Diplomati circa qvatuor eius partes appensa fuere, jam vero eorum vix 7 adsunt, restant vero membranei qvibus olim appenderunt.

In tergo:

Vorbintnus des Holsten Adels jegen ire Herschafft.

S. 79. Laugmand Ivar Arnesøns Skrivelse lyder saaledes:

Ollum monnom þeim sem þetta bref sia eder höyra sender iwar ar nasun gulaþings logmadher Q.|G. oc sina Biörn eiriksson i ombudhi klaustersens at munkalifue i biorgwin, oc sinu, kom a stefnu fire mik i konungsgardhi i þiorgwin, oc tiedi mier bref þat sem her er uidherfast, i hueriu er vattar at vitnat var, at han stefndi sigmundi i asgardi lagha stefnu till loghmanz om iord þa i nedzstu öyri er klaustret at munkliui a, oc han tok af honum vuitnadha oc vdömda, og adher hafdhe klaustersens ombudzmadher honom bygth. Oc af þui at sigmunder sadhi þa iord þa var þat min lagha orskurdur, at han scal luka birni eirikx syni auoxt af þui sem han sadhi oc þui er han slo eda sla leth a þa iordh er klaustrenu vardhadi, og landnaam abotanom at munkliui, efter þui sem han framazst a at taka efter loghum eftir auerka mati, halfw meira ef loghwart er. skall oc sigmunder sueria, at auoxtir firsagdhar iardhar var eighi meir a þui are, en han vill vnder sin eid skillia. þar med dömdi ek klaustreno at munkaliui þat IIII. manadamata boll iardhar i nedzstu öyri i læradall, sem at uphafui vattar bref herra bardhar abota at ionskirkiu, meistara eiriks oc

þio-

þiodulfs i einglagarde, at oddur i öyiu oc ulfuildur kona hans gaf vndir munkliui oc seer afhende, og sem annat bref þat sem her er uidher læst, vattar, at firnempd vlfuilder, og þoraldi berklöifer ombodzmadher dotter sinnar er erfuinge var odz i öyiu, stadfestu at firsagd giof skildi standa, dömi ek klaustreno þa iord frialsligha at eigha oc fire radha til þes er med loghum verdher af þeim sooth. þar med sagdhi ek birni eiriks syni fim aura forngilda fire kost sin er han hölt til biorgwina at sinni, þui at sigmundur kom eighi moti honom at sinni, oc eingin hans logligher vmbodz madher. Oc till sanz vitnisburdar setti ek mith incigle fire þetta bref, er gort var friadaghin nesta efter midfostu, a. IIII. are rikis mins herra Magnusar noregs konungs dottursonar hakonar konungs.

*** *** ***

Som henhørende til dette Aars Diplomata anføres her et Par Documenter som Bidrag til Kundskab om den Tids Rettergangsmaade. Da den 4 Gange gjentagne kongelige Kjendelse i Sagen stedse paa eet Ord nær, er een og den samme, leveres samme her i en forkortet Skikkelse, efter en Udskrift med Grams Haand af Originalerne i Geheimearchivet.

Omnibus presens scriptum cernentibus, *Thrugillus dictus Spliafh, Jonas Errie præpositus, Jacobus Tostæson Aduocatus Norvæhæræth Jælingsysyl*, Nicholaus Jönsson de Hæssælbaligh, *Thormæt Spliafh*, Johannes *Spliafh, Johannes Jurisson, Christiernus Thorstiernson, Joon Olæphson, Jacobus Ketilsson* & Ascerns Symunson salutem in Domino sempiternam. Notum facimus universis, quod constitutus *in placito Jælingsysæl* Dns *Nicholaus Brok de Horsnes*, in audientia nostra pleno testimonio placitauit & sufficienter docuit & probavit, qvod bona in Lynsholth, super quibus lis inter dictum Dnum & Petrum Hamundson cressit & est orta, cuidam Thorkillo Henæson *ad manus dicti Dni* N. Brok per qvendam Esbernum Jönsson prius fuerunt scotata, & nunquam postea per ipsum Dnum N. vel aliqvem alium ex parte sua, in placito Jælingsysel alicui alienata, licet quod Petrus Hamundson eadem in sua possessione habuerat ad multos annos. Qvod vidimus & audivimus protestamur. Actum apud placitum Jælingsysyl Anno Dui M. CCC. XXIII. crastino Assumptionis beate Virginis, nostris sub sigillis.

*** *** ***

C. Dei

C. Dei gratia Danorum Sclauorumque Rex Feoniam inhabitantibus Salutem & gratiam. Citamus *Dnm Nicholaum Brok seniorem* & Petrum Hamundson, ut cum hiis nostris inter se mutuo receptis infra VI. septimanas, ubicunque in regno nostro fuerint, coram nobis compareant, rationem reddituri de eisdem. Datum *Apældnææs*, teste *Paulo Dyacono.*

C. Dei gratia Danorum Sclauorumque Rex Feoniam inhabit (ejusdem planè tenoris cum præced.) Datum Worthinghburgh teste Paulo Dyacono.

1) C. Dei gratia Danorum Sclauorumque Rex Jælingsysæl inhabitantibus Salutem & gratiam. Noveritis quod nos exhibitori presentium Domino Nicholao Brock bona in Lynsholt sita sibi in placito legaliter scotata, que ad plures annos in sua possessione pacifice habuit & quiete, & que nunqvam aliqvo modo alienavit postmodum, adjudicamus perpetuo possidenda, & si necesse fuerit juramento cognatorum suorum defendenda, mandantes familie in dictis bonis residentes, vt sibi de cetero de eisdem respondeant & nulli alii quoquo modo. Datum *Kaldingh* teste Dno *Jo. Pæterson.*

2) C. Dei gratia . . . . (reliqva eadem.)
. . . . *secundo adjudicamus* . . . . (reliqva eadem.)
. . . . Datum Thornburgh — teste *Do Paulo Dac.*

3) C. Dei gratia . . . . (reliqva eadem.)
. . . . *tertio adjudicamus* . . . . (reliqva eadem.)
. . . . Datum Saxækŏping, teste *Dno Paulo Dac.*

4) Cristoforus Dei gratia . . . . (reliqva eadem.)
. . . . *Qvarto adjudicamus* . . . . (reliqva eadem.)
. . . . Datum . . . . ringh teste *Paulo Dyac.*

C. Dei gratia Danorum Sclauorumque *Rex Jælingsysæl inhabitantib.* Salutem & Gratiam. Mandamus *Jacobo Tostysen Advocato, Esgero Bryningh, Mathie Thöryson* & *Cristierno Thorstenson,* vt latorem presentium Dnum *Nicholaum Brock seniorem* in corporalem *possessionem bonorum* in Lynsholt sitorum & in placito legaliter scotatorum & postmodum *per quatuor literas nostras sibi legaliter* adjudicatas *introducant* & *introductum defendant* in eisdem. Datum *Slanghæthorp, teste Paulo Dyac.*

1324.

1324.

S. 86-87. I Texten leveres Extract af det Document, hvori Kongerne **Christopher** og **Erik** den 10de Junii forbandt sig til at hjelpe de pommerske Hertuger **Otto** og **Wartislav**. Her leveres denne Forening in extenso, og tillige det Document, hvori de tvende Herrer **Johannes'r** af Werle forpligte sig til at staae Kongerne bi. Begge Diplomer ere paa Pergament og gjemmes i det kongelige Geheimearchiv. **Langebek** har afskrevet det første og **A. Magnæus** det sidste.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Cristoforus* et *Ericus* suus filius dei gracia Danorum Slauorumque Reges et Duces Estonie in domino salutem sempiternam. Notum facimus vniuersis presentibus et futuris, quod nos fide media promittimus Illustribus principibus dominis, *Ottoni* et *Wartizlao*, Slauorum, Cassubie et Pomer. Ducibus, confederaciones infrascriptas cum eisdem ducibus a proximo festo beati Johannis baptiste per quinque annos continuos in suo vigore firmiter et inuiolabiliter seruare et tenere cum condicionibus infrascriptis, videlicet quod si aliqui vel aliquis dictos duces vel ipsorum dominium hostiliter inuadere vel inpugnare attemptaueriut, Nos dictis ducibus cum octoginta hominibus, armis et dextrariis bene et sufficienter expeditis, venire in auxilium debeamus, et eosdem ad ciuitatem Gripeswold in nostris expensis et nauibus destinare, ubi dicti duces dictos homines expeditos recipere debeant et ipsos pro ipsorum seruicio in suis expensis tenere, quamdiu necesse habuerint de eisdem. Cum autem dicti Duces de ipsis hominibus nostris expeditis plus necesse non habuerint illa vice, iidem duces ipsos homines nostros expeditos ad regnum nostrum, vbi illud primo attingere poterint, remittere debeant cum suis nauibus et expensis. Si autem contingat dictos duces aut ipsorum dominium incaute vel inprouise per aliquos vel aliqvem inpugnari seu inuadi, nos dictis ducibus et ipsorum dominio, cum omnibus hominibus quos tunc habere poterimus, cum primo per ipsos duces fuerimus requisiti, statim in auxilium venire debeamus. Et abinde infra spacium quatuor septimanarum cum omnibus hominibus expeditis superius expressis, eisdem ducibus vtique in subsidium veniemus. Insuper si dicti duces tempore gwerre sue depactacionem aliquam, que dicitur *dinchnisze*, cum aliquo vel aliquibus fecerint, iidem duces dictam depactacionem integraliter leuare debeant pro ipsorum sumptibus

tibus et expensis. Si autem decem milites vel armigeri aut pauciores in aliqua gwerra capti fuerint, predicti duces ipsos libere habere debeant ad vsus suos. Si etiam vndecim vel plures in aliqua gwerra capti fuerint, dicti duces quemlibet quintum denarium de denariis quos dicti capti dederint primo et integraliter ad vsus suos leuare teneantur, et quod de dictis denariis residuum fuerit de ipsis captiuis prouenientibus, inter dictos duces et nos secundum numerum armatorum equaliter diuidatur. Preterea si aliqui vel aliquis hominum nostrorum in aliqua gwerra captus vel capti fuerint, ipsos redimere teneamur, et eosdem pro ipsorum dampnis et depertitis que habuerint indempnes conseruare. Amplius si dicti duces tempore gwerre sue aliqua castra municiones vel terras amiserint, nos nullam concordiam cum illis quibus dicti duces gwerram habuerint, antequam dicta castra municiones et terras rehabuerint, facere debeamus. Ceterum si aliqua discordia aut dissensio inter nos et dictos duces exoriri contigerit, domini *Wislaus* princeps Ruyanorum et *Johannes* comes Holtsacie plenam auctoritatem habere debeant nos ex vtraqve parte in iusticia vel amore concordandi. Ammodo si nos vel alter nostrum dictis ipsorum dominorum *Wislaui* principis et *Johannis* comitis stare noluerimus, super concordia in iusticia vel amore inter nos facienda, extunc omnes confederatores nostri in hac parte inimici nostri esse debeant, donec illud quod iuris fuerit, fecerimus, confederacione inter nos facta non obstante. Item si aliqui vel aliquis dictos duces vel ipsorum dominium hostiliter inpugnare attemptauerint, et nos cum nostris confederatoribus supradictis ipsos duces cum ipsorum inimicis concordare poterimus in iusticia vel amore, in hoc ipsi duces contenti esse debeant. Sin autem ipsi duces auxilio nostri et confederatorum omnium in hac parte carere debeant, et dicta confederacio nostra in suo vigore nichilominus permanebit. Eciam si dicti duces de castris et munitionibus nostris necesse habuerint, ipsis patula et patencia esse debeant et ipsos de dictis castris firmiter et constanter iuuare debeamus. Si autem castra vel municiones dictorum Ducum obsesse fuerint, cum omnibus hominibus superius expressis pro liberacione dictorum castrorum et municionum ipsis statim cum hoc intellexerimus in auxilium veniemus. Insuper si nos, dictos duces et omnes confederatores nostros vno tempore gwerram habere contigerit, illi cui maior necessitas ingruerit, auxilium et iuua-

liunamen per nos omnes fieri debebit et inpendi. Preterea si dictis ducibus et alicui dominorum nobiscum confederatorum, gwerra vno tempore ingruerit, nos ipsos adiuuare debeamus secundum taxatum numerum hominum expeditorum. Ab hac autem confederacione excipimus dominum *Ludowicum* Regem Romanorum et dominum *Ludowicum* marchionem Brandeborgensem cum coadiutoribus eorundem. Vt autem premissa omnia et singula in suo vigore per nos firmius teneantur et seruentur, domini *Petrus Wendelbo* marscalcus, ...ndam marscalcus, *Albertus Albertson, Hinricus* et *Vffo* fratres *Nicleßon*, *Sasso Laurenson*, *Stigotus Anderson*, et *Nicolaus Laghcson*, Milites nostri, vna nobiscum fidei dacione promiserint. Datum ....*orch* Anno domini M° CCC° XX° quarto, ipsa die dominica Trinitatis, sub sigillo nostri *Cristofori* Regis supradicti.

Sigillum deest.

*** *** ***

Omnibus præsens scriptum cernentibus Johannes et Johannes Dei gratia Domini de Werle, in Domino Salutem Sempiternam. Notum facimus universis, præsentibus et futuris, qvod nos fide media promittimus Magnificis Principibus, Dominis nostris Karissimis, Dominis Cristoforo et Erico filio suo Dei gratia Danorum Sclauorumqve Regibus, Ducibus Estoniæ, cum ipsorum liberis, confæderationes infrascriptas cum eisdem Dominis nostris à proximo festo Beati Johannis Baptistæ per qvinqve annos continuos, in suo vigore firmiter et inviolabiliter servare et tenere, cum conditionibus infrascriptis: Ita videlicet, qvod si aliqvi vel aliqvis dictos Dominos nostros Danorum Reges vel ipsorum regnum hostiliter invadere vel impugnere attemptaverint, nos dictis Dominis nostris cum centum hominibus, armis et dextrariis bene et sufficienter expeditis, servire debeamus; et eosdem ad Regnum Daciæ, ubicumqve illud primo attingere poterint, in nostris expensis et navibus destinare, ubi dicti Domini nostri Reges ipsos homines expeditos recipere debeant, eosdem in suis expensis, qvamdiu necesse de ipsis habuerint, pro ipsorum servitio, et tenere. Cum autem dicti Domini nostri Reges Daciæ de ipsis hominibus nostris expeditis plus necesse non habuerint illa vice, iidem Domini nostri Reges ipsos homines nostros ad Grönsund expediant, ubi ipsos afferri faciamus in nostris navibus et expensis. Si autem contingat dictos Dominos nostros Reges, aut

ipso-

ipsorum regnum, incanté vel inprovisè per aliqvos seu aliqvem inpugnari vel invadi, nos dictis Dominis nostris et ipsorum regno, cum omnibus hominibus, qvos tunc habere poterimus, cum primo per dictos Dominos nostros Reges reqvisiti fuerimus, statim in auxilium veniro debeamus, et abinde infra spatium qvatuor Septimanarum, cum omnibus hominibus expeditis superius expressis eisdem serviemus. Si etiam dicti Domini nostri Reges tempore guerræ suæ depactationem aliqvam, qvæ dicitur Fordinghlse, cum aliqvo vel aliqvibus facerint, iidem Domini nostri Reges dictam depactationem levare integraliter debeant pro ipsorum sumptibus et expensis. Si autem decem milites vel armigeri aut pauciores in aliqva guerra capti fuerint, prædicti Domini nostri Reges ipsos liberè habere debeant ad usus suos. Si etiam undecim vel plures in aliqva guerrà capti fuerint, dicti Domini nostri Reges qvemlibet qvintum denarium de denariis, qvos dicti capti dederint, primo et principaliter ad usus suos levare teneantur; et qvod de dictis denariis residuum fuerit, de ipsis captis provenientibus, inter dictos Dominos nostros Reges et nos, secundum numerum armatorum æqvaliter dividatur. Insuper si aliqvi vel aliqvis hominum nostrorum in aliqva guerra captus vel capti fuerint, ipsos redimere teneamur; et eosdem pro ipsorum dampnis et deperditis, qvæ habuerint, indempnes conservere. Præterea si dicti Domini nostri Reges tempore guerræ suæ aliqva castra, munitiones vel terras amiserint, nos nullam concordiam cum illis, qvibus dicti Domini nostri Reges guerram habuerint, anteqvam dicta castra, munitiones et terras rehabuerint, facere debeamus. Ceterum si aliqva discordia aut dissensio inter dictos Dominos nostros Reges Daciæ et nos exoriri contigerit, tunc Domini Petrus Wendelbo, eorumdem Dominorum nostrorum Regum Marscalcus, et Laurentius Jensson, qvondam Dapifer eorumdem, ex parte dictorum Dominorum nostrorum Regum: et Domini Johannes Hawælbergh et Claus Hane, Milites nostri, ex parte nostra, plenam actoritatem habere debeant, nos ex utraqve parte in justitia vel amore concordandi. Si autem aliqvem istorum decedere contigerit, tunc alius loco illius instituatur. Amodo, si nos vel alter nostrum dictis ipsorum Militum stare noluerimus, super concordia inter nos justitia vel amore facienda, extunc omnes confæderatores nostri in hac parte inimici nostri esse debeant, donec illud, qvod juris fuerit fecerimus; confæderatione inter

ter nos facta non obstante. Item si aliqvi vel aliqvis dictos Dominos nostros Reges Daciæ vel ipsorum Regnum hostiliter inpugnare attemptaverint, et nos cum nostris confæderatoribus supradictis ipsos Dominos nostros Reges cum ipsorum inimicis concordare poterimus in justitia vel amore, in hoc ipsi Domini nostri Reges contenti esse debeant. Sin autem, dicti Domini nostri Reges auxilio nostri et confæderatorum nostrorum omnium in hac parte carere debeant et dicta confederatio nostra in suo vigore nichilominus permanebit. Etiam, si dicti Domini nostri Reges de castris vel munitionibus nostris necesse habuerint, ipsis patula et patentia esse debeant; et ipsos de dictis castris firmiter et constanter iuvare debeamus. Si autem castra vel munitiones dictorum Dominorum nostrorum Regum obsessæ fuerint, cum omnibus hominibus expeditis superius expressis, pro liberatione dictorum castrorum et munitionum, ipsis, statim postqvam hoc intellexerimus, in auxilium veniemus. Insuper si dictos Dominos nostros Reges, nos et omnes confæderatores nostros, uno tempore guerram habere contigerit, illi, cui major necessitas ingruerit, auxilium et Juvamen per nos omnes fieri debeat ac inpendi. Præterea, si dictis Dominis nostris Regibus Daciæ, et alicui Dominorum nobiscum confæderatorum, guerra uno tempore ingruerit, nos ipsos adjuvare debeamus, secundum taxatum numerum hominum expeditorum. Ab hac autem confæderatione excipimus illustrem Principem Dominum Lodowicum Dei gratia Regem Romanorum, Dominum Lodowicum filium suum Marchionem Brandenburgensem, et Duces Lyneburgenses, cum ipsorum castris, munitionibus, et amicis. Ut præmissa omnia et singula in suo vigore firmius per nos teneantur et serventur, Domini Fikke Lobek, Claus Hane, Johannes Hawelbergh, Henricus Nortman, Ludolfus de Dessin, Henricus de Morin, Gynterus de Leweszogh, et Siuardus Fos, armiger, una nobiscum fidei datione compromiserunt. In cuius rei testimonium sigilla nostra præsentibus sunt appensa. Actum et datum Worthingburgh, Anno Domini Millesimo CCC° vicesimo qvarto. Dominica Trinitatis.

S. 92. Lin. 3 nedenfra. For "Overherre," læs: Ohmer, Herre.

S. 93.94. Biskop Audfins Publication angaaende den Helligbed, som Enkedronningen Isabella paa Livstid afbenyttede i Bergen, har Langebek udskreven af Bartholiniana.

I namf-

I namfne guds amen. Gerom ver *Audfinner* med gudz miskunn biskup i Biörghvin þat allum monnom kunnict, verandom oc viderkomandom, at saker marghfalldz godvilia oc marghra godgærda, er vaar virdulegh fru fru *Isabella* med guds miskunn Noreghs Drotnengh hefer gort varom firermonnom Biorghvinar Biscupum, oc æinkanlegha oss oc vaarre kirkiu, sidan gud kallade oss til þeirrar steettar, er ver erom þo at oværdughirli komner, þa hafum ver med samþykt Capituli vaars oc allra Korsbrœdra varra, er innan landz oc hæima varo þa, gefet henne um hennar lifdagha, er gud gefe bæde margha oc goda, Stæinhus oll med ifirhusum þeim er þar ero ifer oll þau, er ver hafum latet gera nordan sem nærst at garde varom i landnordret af litzslu kirkiu, med allum hinum trehusum, er auster of þeim standa, oc ælld husum, oc allum adrum þarfleghom husum, er ver hafum oll latet uppgera med godze bispupsstollsens i Biorghvin, oc so þau er hedan af latum ver þar till uppgera med allum tuuftum þeim, sem ver hafum laght till altra þeirra husa, so at hon skal fyrsogd hus firer ost oc varom efftérkomandom Biorghvinar Biskupum frealslegha hafa, nyta oc rada, sem henne likar um sina dagha, en sidan skulu þau hus oll med allum sinum tufftum oc umbotom med fullri æign oc allum reette affter undir Biskups gard snuazst undir þærss forsio æighn oc ifer bod, er gud læter þa vera forman hæilaghrar Biorghvinar kirkiu. Nu til mæira Uruglæiks oc varyrgdar at allar fyrsagdar græinir halldezst oc gæimizst obrigdelegha af hvarre tvæggia halfunni, þa leetom ver her um tvænne bref gera ord effter orde, æit sem annat, so at annat gæymizst iamfnan hia henne, en annat i biskupsgarde. Ok til sannz vitnisburdar at fyrsogd vaar virdulegh fru Drotnengen jattade so allum þessom græinum firer sik, sem ver firer oss oc vara effterkomanda Biorghvinar biskupa, þa er fyrst hennar Inzsighli, sidan vaart oc vaars Capituli Innzsigli sætt firer þetta bref, er gort var i Biorghvin a Marie messo dagh i langa fastu, þa er lidit var fra burdar tiid vaars herra Jhesu Christi þushundrat vetra þriuhundrat vetra tutughu oc fiorer veter.

1325.

S. 110-11. I den 4de Tome af Bartholiniana, hvoraf nærværende Beretning om Heren Ragnild Treghagaas er taget, forefinder man ogsaa pag. 89 den Formular

hun

hun betjente sig af, naar hun vilde forgjøre Nogen. Dette Sted har Hr. Prof. Rask, efter mit Forlangende, afskrevet og forklaret. Besværelsen lyder saaledes:

Ritt ek i fra mer gondols ondu: æin þer i bak biti, annar i briost þer biti, þridt snui uppa þik hæimt oc ofund; oc sidan þesse ord ero lesen, skall spyta uppa þan er till syngzst.

Restitueres saaledes til de sædvanlige Former i Oldsproget: Rindi ek í frá mèr Gönduls (Gandlar?) öndum: einn þèr í bak bíti, annar í brjóst þèr bíti, þridi snúi uppá þik heipt oc öfund: oc sídan þessi ord ero lesin, skal spytá uppá þann er til-syngst.

Og betyder efter denne Læsemaade:

"Jeg udkaster fra mig Gönduls Aander: ên bide dig i Ryggen, den anden bide dig i Brystet, den tredie paadrage dig (alles) Vrede og Avind: og efter at disse Ord ere læste, skal (man) spytte paa den som Tryllesangen gjelder."

S. 112. Det Beskjermelsesbrev af Kong Magnus, som Marcus Schnabel opdagede, meddeles efter en Udskrift med Langebeks Haand af Originalen paa Pergament.

Öllum monnum þeim sem þetta transscriptum sea æda höyra, senda *Haraldur* prestr a Stodlu i Etnes Skipreidu, *Siugurdr* a Steini, *Ormer* a Sudreimi, *Siugurdur* a Hoflande quediu guds oc sina. Ydr görum ver kunnikt, at ver saom bref vars virdulegs herra oc ifir lasom Magnusar med guds miskunn Noregs Svia oc Gota Kongs med heilum insiglum oc vskoddum, so vattende ord epter ord sem her seger.

Magnus med guds miskvnn Noregs Svia oc Gota Kongr, sender ollum monnum þeim sem þetta bref sea æda höyra quediu oc sina. Ver viliùm at þer viter, at ver hofum teket Sira *Siugurd* prest i Gerde oc *Haluard þosteinsson*, Kono Haluardar oc born, eignir þeirra beggia brödra oc allan þeirra varnad oc goz þat sem þeir eiga, æda eigande verda, i lande oc lausum öyri, i guds vald oc vart Kununglegt traust til alra rettra mala fulkomlega, firer biodande huerivm manne þeim at misþyrma æda þeirra varnade oc goz i nokrom lut af loglegá, nema huer sem þat gerer vili soota af oss reidi refsingum oc hordum afarkostom, oc a ofan suara oss atta morkum i brefa brot oc þeim fullrette sitt efter logum. Bioddum ver ollum monnum einkanlegha syslumonnum logmonnum oc handgegnum mon-

monnum varom, at þer styrkit þa oc þeirra varnad þui ollu frammare till laga oc rettenda bæde vm loglegbar skulda heimptingar þeirra oc adra lute vidr huat manna sem þeir hafa þat at skipta. At ver hofum gefed þeim þetta vart varnader bref til styrks oc frialses oc late þeim þess so niotande verda sem þer vilir hafa vara vinatto med sonnom goduilia oc till sanz vitnisburdar at rad vart hefer so samþykt, setti med vart insigli Herra *Erlingr Vidkunnarson* Drozsete var siit insigli firer þetta bref, er gort var i *Biorwin* siau nattom firer kosmesso vm varet, a sétte are rikis vars. *Pall Styrkarsson* ritade.

Ok till sannenda her vm settom ver var insigli firer þetta transscriptum en gort var a *Stodlu*, a Gregoris messo dag, a fiorda are oc XX. rikis vars virdulegs herra *Magnusar* med guds miskunn Noregs, Svia oc Skane Kongs.

Sigilla qvatuor absunt omnia.

1326.

S. 140. Til Forhandlingerne paa Rigsdagen i Nyborg hører et Document i det langebekske Diplomatarium, som der paa sit Sted ikke er bleven omtalt. Det er Skive Byes ældste bekjendte Privilegier, som citeres i Danske Atlas IV. 723. De meddeles her efter en Afskrift, som Archivtegner Abildgaard tog af det originale Pergamentsbrev i Skive Byes Raadstuearchiv.

Waldemarus, Dei gratia Danorum Sclavorumqve Rex, Omnibus præsens scriptum cernentibus salutem in Domino sempiternam. Notum facimus Universis, qvod Nos dilectos Nobis villanos de Skyfe præsentium exhibitores, una cum bonis suis omnibus et familia sibi attinente, sub nostra pace et protectione suscipimus specialiter defendendos, dimittentes eis omnia et singula jura libertates et gratias, qvæ et qvas a progenitoribus nostris liberius habere dignoscuntur, eadem tenore præsentium confirmando. Dimittimus insuper eos infra nostrum regnum undiqve, præter Skanöör et Malmöghe tempore autumnali, ab omni solutione thelonei liberos penitus et exemptos; sub obtentu gratiæ nostræ districtius prohibentes, ne qvis Advocatorum nostrorum eorundem officialium seu qvispiam alius, cujuscunqve conditionis aut status existat, ipsos cives nostros aut ipsorum ali-

aliqvem in bonis vel persona contra tenorem præsentium impediat aliqvatenus aut molestet, prout indignationem nostram et regiam ultionem duxerit evitandam. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Nyburgh Anno Domini MCCC visesimo sexto, die beatæ Mariæ virginis assumtionis.

S. 140-42. Harderviikernes her af Forfatteren extraherte Frihedsbrev har Langebek afskreven af en original Vidisse fra Aar 1594 i det tydske Cancellies Arkiv. Trykte forefindes disse Privilegier i Schrassens *Hardervicum Antiqvum*.

S. 147. Bisskop Audfins Qvittering til Kaniken Poul, som studerte i Orleans.

Universis fidelibus etc. *Audfinnus* dei gratia etc. Pateat vobis, quod sex annis retroactis a presentium confectione literarum, versus Parisius quandam pecunie summam puri argenti, in massis et sterlingis, ponderis LX. marcarum, misimus de consensu capituli nostri, pro expensa domini *Pauli* canonici nostri et procuratoris ad expediendas causas nostras et ecclesie nostre in curia Romana, tunc temporis motas vel movendas, inter nos ex parte una, et clericos capelle XII. apostolorum Bergis ex altera. Verum quia processu temporis placuit nobis et parti adverse, per arbitros arbitratores seu amicabiles compositores litem diu ventilatam hic infra regnum Norvegie terminari, nos dictam pecunie summam Parisius sic depositam, una cum quinquaginta marcis Noricane monete, quos *Petrus* dictus *Svarter* mutuaverat domino Paulo memorato, cum consensu canonicorum et capituli nostri, eidem domino *Paulo*, cum in utroque jure Aurelianis solempniter inceperat, nec expense sibi alias suffecisset, pretextu sui doctoratus duximus conferendas, ipsumque de dicta pecunie summa finaliter clamamus quittum et quietum. In cuius rei testimonium etc. Datum *Bergis*, dominica Palmarum, Anno domini millesimo CCC. vicesimo sexto.

S. 147-48. Samme Bisskops Skrivelse om Sunivemelet.

Venerabili in Christo fratri et domino, domino *Willelmo* dei gratia Episcopo Orchadensi, *Audfinnus* eiusdem gratia Episcopus Bergensis, salutem et fraternam in domino caritatem. Cum Coloni *Hialtlandiæ* se voto, longis retroactis temporibus, firmiter adstrinxerunt, pro fertilitate terræ

terræ suæ, ut singuli singulis annis certam mensuram farinæ, quæ *Sunnifumiol* in vulgari appellatur, ad *scrinium beatæ Sunnivæ Bergis* offerrent. Verum quia expensæ terræ prædictorum inquilinorum parcere cupientes, procuratorium nostrum commisimus domino *Evaro* ibidem celebranti, pro dicta farina colligenda, ideo supplicamus, ut, fraterna vicissitudine media, nobis astetis, et nostro procuratori, ut votum sic pie emissum per memoratos colonos plenarie et fideliter persolvatur, demandantes nobis secure quæ vobis per nos videntur facienda. Valeat et vigeat vestra reverenda fraternitas in domino per tempora longiora.

S. 148. I Anledning af det Bidrag, som formedelst de Vantroes der omtalte Hufetinger i Norge, behøvedes til at dække Statskassens Udgifter ved de forehavende Rustninger, har man et mærkeligt Brev af Bisskop Audfin til Erkebispen. Langebek har udskrevet det af Bartholiniana Tom. IV. pag. 1 og følg. Man seer deraf, hvor ivrig Brevskriveren tager sig af Geistlighedens Immunitet.

Wirduleghom herra sinum oc andleghom fædr, herra *Eilifi* etc. sendir *Audfinnr* etc. quediu sina oc skylldugha lydni med fullum kiærlæik. Ver undirstodum i brefe þvi er þer skrifadot oss oc *Arne Slæiper* bar oss atta daghum fyrer Jooll nu er var, at Herra *Erlingur Vikunnarson*, kongs Drotzsete, skrifade ydr i sumar af Berghvin, oc so nu sidan af vikinni, um þau tiltæke oc samtal, sem hann seghir sik hafft hafa vidur radet oc bætzstu menn i rikinu, um til hiolp Haloghalands veriu, mote guds ovinum, *Finnom*, *Ruzsum*, oc *Karelom*. Ok þvi bad hann ydur raad a læggia, med samþykt biskupanna oc tilstudning lærdomsens um allan Noregh, at væita hiolp þeim sem nordur fære med kost oc vapnom mote fyr sagdum guds ovinum. Synizst oss so oc broedrom varom, saker oarans er aligger, oc nokkora stund leghet hefer a varo biskupsdœme, er æi tæker minner lærda menn en læikmenn, meghe ængin hiolp faast af varom lærdom monnom til nockorra ut boda, þar sem med mykilli naud hefer utfengizst, saker fatoektar, tiund sû er Paven sealfer baud at lukazst skylldi. Monu þer oc þat betur vita en ver, hvat forbode lægger vid Pavenn, ne tales tallie per seculares judices a clericis exigantur, secundum tenorem capitulorum de immunitate ecclesiarum: Non minus etc. Adversus consules. þikkir monnom þat oc undarleght, hvar nidur komr Krununnar

 godz

godz i Noreghe, þat sem til slikra landsenatz naudsynia skylldi göymazst. Oc vadasamlight synizst oss þat fyrer oss, at lea nu slikar bæidzslur lærdum mönnom til æfenleghra þyngzsla. þui at ef æin tima leazst slikar aloghur, kunnu þær sæinna affter kallást. Fengo þat oc aldri sealfer Noreghs Kongar, þo at þeir hafé þærs þraatt a læitad. En þo at ver oc broedr varer mæltom (mættom) þæsso samþykkia, sem ver meghom æighi, þa hyggium ver at lærder menn i varo biskupsdoeme ganga alldri onaudighir undir slikar bæidzslur. Monu þer oc hafa undirstadet af brefom *Mæistara Paals*, quod in curia supplicatur domino Pape cum magna instantia, ut clerus per totam Norvegiam tallietur. Man þa oc knoght þungt lærdum monnom fatoekom omsiidir, ef þeir skulu fyrst her af oss, oc sidan af pavanum, undir slikar anaudir læggiazst. Bidium ver ydr mikeleghá, at þer later ydr þetta ei mislika, at ver getom ænga framfœrd á haft vidur vara lærda menn um þetta ærende, saker fyrsagdra skynsæmda oc þeirrar afsakanar, sem ver hafum nu teelt. Göymi ydar gud.

1328.

S. 162. Lin. 8. I Anledning af det her omtalte forsette Privilegium, aftrykkes et andet, udstædt i Kjøbenhavn, nogle Dage før, som indeholder nogle ellers sjelden saa fuldstændig forekommende Bestemmelser og Udtryk. Langebek har udskreven det af Originalen paa Pergament i det danske Cancellies Arkiv.

Waldemarus Dei gracia Danorum Sclauorumque Rex, Omnibus presens scriptum cernentibus Salutem in Domino sempiternam. Digne nos decet, omnes Religiosos diligere ac peramplius et specialius illos, quos Dei seruiciis studiosius insudare nouimus, et nostris seruiciis inuenimus promtiores. Vnde viros religiosos Abbatem et Conuentum monachorum in Sora, qui cultui diuino laudabiter innigilent, et nostris obsequiis fauorabiliter se coaptant, speciali volentes fauore et Regia prerogatiua attollere, ac graciis amplioribus honorare, ne per malorum tyrampnidem in personis vel bonis quibuscumque violenciis vel iniuriis, quantum nostro nomine caueri poterit, supprimantur aliqualiter vel grauentur, ipsos Abbatem et Conuentum Monachorum de Sora, cum omnibus bonis et familia sibi attinente, sub nostra pace et protectione suscipimus specialiter defendendos. Dimit-

Dimittentes eis omnia bona sua ab omni expedicionis grauamine, impeticione exactoria, vectigalibus, que dicuntur *Rethskyuut*, *Innœ*, *Stuth*, *Lethingh*, ceterisque solucionibus, oneribus et seruiciis, ad jus nostrum spectantibus, libera pariter et exempta. Hanc eis superaddendo gratiam specialem, quod omnes villici sui, coloni, et inquilini, ceterique de ipsorum familia, pro excessibus suis omnibus, videlicet furto, homicidio, volneribus, *Friithköőp*, *bakorn*, *Strandworth*, *Garthæwitæ*, et causis aliis iuris Regii quibuscumque, nulli de cetero respondere debeant, nisi Abbati et monachis supradictis, et si aliqui de predicta eorum familia in judicio aliquo seculari pro causis aliquibus, quecumque fuerint, siue infra truncos vel scabella placiti, siue extra, conuincantur, placito nostro justiciario dumtaxat excepto, eisdem Abbati et monachis — — — jure nostro quocumque respondere ac satisfacere debeant et nulli alii quoquo modo. Vnde per graciam nostram distinctius inhibemus, ne quis aduocatorum nostrorum, eorumdem officialium, seu quisquam alius, cuiuscumque condicionis aut status existat, ipsos aut aliquem de ipsorum familia, contra tenorem presentium, audeat aliqualiter molestare, prout indignacionem nostram et Regiam effugere voluerit vlcionem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus duximus apponendum. Datum *Hafnis* Anno Domino Millesimo CCC° visesimo octauo, quarta feria in Ebdomada pasche. Teste *Domino Ladowico*, marscalco nostro, ac nostris consiliariis.

Adest fragmentum sigilli.

§. 173. Det Brandbrev, hvorved Erkebisp Eilif søgte om Hielp til Opbyggelse af den ved Ildebrand ødelagte Kristkirke i Trondhjem, haves pag. 247 i den 4de Tome af Bartholiniana saaledes:

Ollum monnum i Biorghvinar biscupsdœme þeim sem þetta bref sea edur höyra sender *Eilifer* med guds miskunn Erkibiskup i Nidarose quedio guds oc sina. Ydur munu aadur kunnigh vera þau illfælli sem til baro ofirirsyniu i Nidarose a manadaghenn i paschaviku þa er brann Cristkirkia, er kallazst matte kruna oc prydi þessa landz, oc vidare saker tighnar oc virdingar hins hælgha Olafs kongs er hana sœma villdi med sinni navist oc arnadarorde halæitra jartæighna. Brann æighi at æins trevirkit allt utan oc innan nema so stæinstolpar oc klokkor med morghum adrum

 dyrum

dyrum gripum pilarar oc stæinboghar öfra oc nedra at ver hafum þar af mæira skada von en adur er framkomenn nema hon fae bradar umbœter. Nu af þvi at ver kennom oss æighi æinliita vera so miklu ofuræfli til læidar koma tröystum ver med guds forsio oc godra manna tilstudning hana upp at ræisa æffter maatt oc mæghni sem ver skyllughir erom til. Þi bidium ver alla guds vini hins hælgha Olafs ocſvaara oc hværn i siin stad at þer hialper fyrsaghdre kirkiu til upræistar hværr æffter siinum fœrlæika gudi oc hinum hælgha Olafe kongi til hæidurs sialfum ydur til sœmdar oc salohialpar oc at þer luttakarar verdir allz þæss godz er gerizt i þæim hinum hælgha stad oc þeirra afgipta er pavenn hæfer gefit allum þeim sem siina fearmuni gefa til uppgerdar þesso mysteri. Göymi ydar gud oc hinn hælghi Olafer utan ænda. Var þetta bref gort i Nidarose II. nattom æffter Lafranz voku dagh þa er lidnir varo fra burd vars herra Jhesu Cristi M. vetra CCC. atta veter oc XX.

§. 175. Til Aaret 1328 hører endnu efterfølgende, i Texten ikke berørte, norske Brev, som har til Rubrum: *Bref om Veho i Oster og Sægsen i Hardangre.*

Ollum monnum þeim sem þetta bref sia edher höyra senda brodher þordher abote at ionskirkiu i biorgwin. Arne Kolbensson officialis at Kristkirkiu i biörgwin, bardher Peterssun Gulaþings loghmadher Q. G. oc sina. Idher se kunnykt at a thomas messo dagh a X. are rikis vars virdulegs herra, Magnusar, noregs, syia oc gota konungs varom uier i hia oc saom handarband þeira Herra Hemings abota at munkliue oc brödranna af einne halfw, oc sira Þorbiarnar korsbrodher at Kristkirkiu i biorgwin oc benedictz rum fara sonar af annare vnder þi kaupi oc skilordhe, at sire þorbiörn lauk þa oc afhendi ser Herra abota at munkaliui i prouentu fire benedict V. manada mata boll i vehom er ligger i stafnæs kirkiu sokn, i oster, oc IIII. manada mata bol i segsin, er ligger i ullisuangs kirkiu sokn, fire XL. marka forna, þar til scall han luka förnempdom herra abota V. merkur oc XX. fornar i brödralagh, scal herra abota radha bygging oc bolom a förnempdom iardhom, æ til þess er þeir verdha fire slika aura aftir löystar sem för segher. En ef förnempdar iardher edha lausa gotz uerdha eighi klaustreno frialst edha heimolt at loghum, sem för er skilt, þa scall sira þorbiörn swara klaustreno ollum þeim skada sem þar kan af at verdha.

Scall

Scall benedict her i moth hafua frialst bordh at munkliui um alla sina dagha, a þan haat, at han scal hafua half(an) bolla af brödra mungati a huerium dæghi, en brand oc budhar uardh, oc allan annan ræth slikan sem adrer leikbrödher haft hafua at forno at munkliui, kan oc so til at bæra at benedict mælir edha görir nakora þa luti sem herra abotæ uil eigh þola, þa scall þat fir officiali kerast, ef þeir vilia ei sialfuer heima sættazst, oc til sanz vitnisburdar settom wer var incigli oc sira þorbiörn sit incigle, med incigli Herra Hemings abota fire þetta bref, er gort var a firnæmpdom dæghi oc are.

1329.

S. 197. Helmold von Saghens Skjøde har Langebek 1754 udskreven af Originalen paa Pergament i det stokholmske Antiqvitetsarkiv.

Notum sit omnibus presens scriptum cernentibus, quod ego *Helmoldus* miles *de Saghen* recognosco publice protestando vxoris mee meorumque heredum sub matura voluntate et consensu quod omnia bona in frondibus et cespitibus que habui sita inter claustrum *Pades* et medium fluuii siue aque ville *Wasemule* legaui rite et racionabiliter Dominis abbati et conventui in pades perpetuis temporibus possidenda et agros quos mei *Estones* cum sato siliginis isto anno seminarunt iidem Estones decimas de ipsis agris dari consuetis dictis abbati et conventui dabunt expeditas. Eciam si qui Estones mei innouaciones agrorum per ignita aut fracturas ad satum ordeaceum preparauerint eisdem agris quod vnam seminacionem proximam perfruentur decimas tamen de eisdem agellis dicto conuentui daturi more ex consueto. Insuper Esto meus qui coluit agrum iuxta amnem Wasemule et tabernam situm perfrui debet huius anni sati siliginis et anni subseqventis sati ordeacei decimas tamen persoluturus de eodem conuentui antedicto, post dicta sata agrorum predictorum anno isto et anno subseqvente, ut premittitur, ego aut mei successores siue Estones nichil proprietatis habebimus in eisdem agris aut aliis quibuscunque infra dictos terminos constitutis, sed in perpetuum dictus dominus abbas et conventus ipsis libere perfruentur. Attamen lignitis prout a retroactis temporibus villani Wasemule vtebantur, vtentur eo more. Ad hec dominus Bartholomeus

meus de Velin per me in testimonium fuit vocatus et rogatus. In cuius rei testimonium sigilla ipsius et mei presentibus sunt appensa. Datum et actum in Reualia anno domini Millesimo trecentesimo vicesimo nono, in die apostolorum Philippi et Jacobi beatorum.

Sigilla ambo adsunt.

In tergo:

De bonis Wassamuel intermedium.

Sammestebs. Det omtalte Document af Laugmand Bardur Peterſøn.

Allum manum þeim sem þetta bref sia æda hæira Guds vinum ok sinum senda Oddur Odzson, Oddur Hallason, Gudleikur (sic) Jonson Q. G. ok sina. Ydur see kunnict at a XIII. are rikis vaars virdulegs Herra Magnusar medr Guds Miskun Noregs, Svia ok Gota Konungs saam vær bref under godra Manna Inziglum som her filger sidan i brefeno so vattende ord efter ord i ollum sinum greinum oskoddum Insiglum ok lettre. Allum mannum þæim sem þeetta bref sea æda hæyra senda Bardr Pètursson, Gulaþings Loghmadr, Olafur Jonsson, Arnfinur Trinbrok Q. G. ok sina. Vær villum yder kunnikt giera at a Midvikudagen nersta efter Gregoris Messu a Xda. are rikes var virdulegs Herra Magnusar medr Guds Miskun Noregs, Svia ok Gota Konungs varom veer i hia i Steinstofonne i Kongsgarde i Biorghvin er þeir toko hondom sama(n) Bryniolfer Bryniolfson ok Arnliotr a *Spildum* med þvi skilorde at Arnliotr lauk Gudride Moder Brynjolfs þriggia Manada Mataboll i Spildum firer XV. Kyrlögh i þeim luta sem Ivar atte frialst at eigha i byggia ok böla ok landskyld af at taka þar til er fyrsagdr Arnliotr löyser aftr æda hans logleger arfar eptir þi sem logbock vatter i forsolo Malajord, skal ok Brynjolfur selia fyrnefda Jord a þan hatt at Arnlioter ofptnemfdur æda erfvingiar hs. eigi lausn a eptir þi sem fyr segir. Kom þat ok i handatake þeirra at Arnliotr gaf Vikingi ögsi þa sem Kerling heiter, en Bryniolfi horn þat sem Nafli heitir: at þesso ollo lokno ok framkomno skulu þau vera Arnliotr, Gudriidur ok synir henar aldr saat ok æfensaat. Verdr ok eofrialst i Jord eda fyrnemfdum gripum þa skal Gudriider oftnemfd taka till allra sinna Malefna ok fiarmuna uspiltra epter þi sem Logmanz breef vattar þat sem adur liggur f (yrir) so sem þau hefde aldri sæt giorfa a þan haat at þeer XX. Merker forngildar er optnemfd

nemfdr Arnliotr hefir lokit þa minki þat skuld hs. af lausagozæ þi sem Gudridi var dæmpt en. fiarleygr ok landzskyld skerdyst firir badom eftir rettre tilltolu hvart meira hefir framlagt. Ok till sanz vitnisburdar settum veer vaar Insigli firer þetta bref er gort var a fyrsagdom dege ok are, ok til sans vitnisburdar at vær saam ok ifir losom þetta firirsakt Kaupmálabref settum vær var Insigli firir þetta Transcript er gort var a Olafs voku efptan en sidara a Voss a fyrsogdu are.

1330.

S. 217. Vedtægterne for dette Gilde eller Broderskab aftrykkes efter en Udskrift med Langebeks Haand. Ovenover Documentet har han angivet sin Kilde: *Ex apographo veteri privilegiorum Gripswaldensium in Archivo Cancellariæ German.*

Im namen des Vaters, des Sons, vnnc des hilligen geistes Amen. Disse *Kumpenie* is begunth vnnd gestichtet, na Gades geborth Dusent CCC. XXX. vppe des Jars, inn die *ehere* der *Junckfrowenn Mariann* der moder Gades, vann dissen jegenwerdigenn Lüden, *Henninck Junge*, *Hermenn Bururmann*, *Jacob Bururmann*, *Johan Schriver*, *Radeke Loquis*, vnnde *Heicke Loquis*, de disse Kumpenie hebbenn erstenn begunth, de eine mit dem andernn, dem die ehere vnnses lieuenn Herrn Jesu Cristi vnnde siner lieuen moder.

Tho dem erstenn male hebbe wy gesetteth vnnde wilköreth vnnd geschreuen, welck broder eine tidt vörsterueth, dar scholen die olderlude achte brodere tho kesen, dede ouer deme licke schölenn wackenn, we dar tho karenn werth vnnde nichten waketh, die schal beteren eine thunne Dudesches bieres.

Item so scholenn die Brödere dem Licke folgenn tho der Kercken, vnnd latenn holdenn II. seelemissen, vnnde eine misse vann vnnser lieuen Frowenn, dar ein islick broder tho offernn, wie des nichtenn deith, die schal beternn ½ thunne Dudesches biers vör die missenn.

Item so schal nienn broder bydden dennen gast vppe die Kumpenie, sunder der olderlude orloff, wie dath deith, die schal beterenn vine Lubesshe.

Item

Item welck broder nimpt dem anndern sine spise vth sineme vate, edder vann siner brothschottelenn, die schall beterenn viff penninge.

Item welck broder geith sitten inn die Kumpenie mith siner wehere, mit messe verde, schall beterenn 5 penninge.

Item welck broder vorklagt denn andernn vor Vögede edder vor herschop, sunder orloff der Olderlude, die schal beterenn I. schillinck groth.

Item welck broder inn der Kumpenie geith, de schal sine Kägell afftheen, vnnde sine heikenn vth sineme halse, geith hie sittenn vnnde deith dess nicht, hie schal beterenn 5 penninge.

Item welck broder denn andernn heth schalk effte schöckensöne, die schal beteren I. schillinck groth.

Item se schal me neinenn nemenn ahn disse Kumpenie, hie en sy echte vnnde rechte gebarenn, vnnde sy fredesam vnnde sy ein guth Knape siner handlunge, unnde schal drie drinck up der Kumpenie ehr hie broder werth, vppe dath men sehe wath mannes hie sy.

Item welck broder de dar kumpt hauene, vnnde senndeth hie uppe badenn tho den Oldenludenn, weme denne de Olderlude tho seggenn, vnnde de nicht wil helpen bergen, die schal beterenn ½ th.

Item welck broder denn andernn werpeth mith einer wnen edder mith anndernn dingen vppe der Kumpenie, die schall beterenn VI. groth.

Item welck broder die Kumpenie th. vpstecketh, sunder dar is ein oldermann vnnd VIII. brödere, de schal beterenn X. Engels.

Item wan die th. geschencketh is, loppeth dar wath ouer, dath schal menu den Olderludenn biedenn, sinnth dar spelp ludenn.

Item welck broder der Kumpenie gelth hefft, de schal dath gelth weddersenndenn vor dem winntere innth lannth, edder hie schal II. penninge vor einen geuenn, edder hie möge dath bewisenn mith sinem werde, edder mith II. anndernn brodern, dath id eme weder vnnd winth benamen hebbe.

Item kumpt eines mannes bade effte sin Knecht vppe de Kumpenie, deme schal men schenckenn, vnnd hie schal nicht lennger sin als dath hie sinn werff geworuen hefft.

Item dar schal nien broder II. geste vp die Kumpenie bidden. Biddeth hie mer denn einenn, die schal beterenn I. schill. groth.

Item

Item welck broder ein glas thobreckt, die schal ghann vor die olderlude vnnde betalenth, also dath hefft gekofft, blifft dath stannde tho der steuene, so schal hie betalen II. penninge vor einen.

Item welck broder nicht kumpt tho der steuene, de schal beterenn V. Engelsche vnnde nen los werff tho makende, idt sy dath hie reddelick werff hebbe vth der bûe.

Item welck broder vp der Kumpenie da belth, effte vp der gardenn, die schal betalen I. schill. groth.

Item nen broder schat dem andernn tho drincken dwers ouer der tafeln by V. Lubesch.

Item welck broder vnstûre edder snarringe maketh vp der Kumpenie, wenn sie drincken schölen, die schal beterenn I. schil. groth.

Item we deme andernn tho hastenn möde löchenth edder ouell spreckt, die schal beterenn I. schill. groth.

Item welck broder nicht kumpt vppe die Kumpenie, wenn se tho hope drinckenn, de schal gelden sin halue schot, des negesten blifft dath stannde tho der Steuene, hie schal jo gelden II. penninge vor eineu, ouerst hie hebbe dath jo mith der olderlude orlaue.

Item welck broder baarbenet offert edder baarbeneth vp din Kumpenie geith, die schal beterenn V. Engelsche.

Item welck broder den andernn keseth, wedder tho schenckende, die ene thouorenn gekaren hefft, die schal beternn VI. groth.

Item welck broder sin mess thut vp denn anndernn vppe der Kumpenie, die schal der Kumpenie nicht werdich wesenn, vnnde schal der nummer vppe kamenn.

Item welck broder dath nasecht, dat men hir hanndelth tho der steuen, die schal nicht werdich wesenn vnnser broderschop vnnde schriuen uth.

Item wo vnnse broder vppe disse Kumpenie is, vnnde werth besehenn vppe denn kotenn platze vnnde werpet mede de kotenn, de schal vnnser lieuenn frouwenn geuenn IIII. Marck wass, vnnde de des nicht dhonn will, die schal blivenn vann desser Kumpenie.

Item welck broder deme andere vppe deme wege mith siner wehere, also mith schwerden, edder mith siner wapene vöre licht, wenn de bró-

dec vann der Kumpenie geith; edder vppe ander march stegen, de schal disser Kumpenie nicht mer werdich sinn.

Item welck broder de dar gekaren werth tho oldermanne, vnnde secht dar neen tho, dath hie wil nicht wesenn, de schal vnnse broder nicht wesenn, vnnde hie schal nicht werdich sin vnnser lick Kumpenie.

Item welck broder den andern vörkop deith, noch mith stekenn offte mith köpenn, die schal betern I. schil. groth vnnde II. marck Wass.

Item welck broder de dar bier spildeth, dath hie mith der hanth nicht bedecken kann, die schal beteren 5 penninge.

Item welck broder vp der Kumpenie achter loss schleith, hie schal beternn I. thunne biers sunder gnade.

Item welck broder I. schip vörfrachten, de schal men frachten vppe der Kumpenie, vnnde nen schipper schal fremde lude enthalen, er he denn andern brodernn vorgelecht hefft.

Item geschreuen na Gades borth, do me schreff Dusent CCC. XXX. vppe des jars, dörch die beidenn olderlude *Henning Junge, Hermenn Buturmann.*

S. 217-18. Kong. Magnus's her anførte Politilove, angaaende den bergenske Handel, ere de samme som staae Side 201 under det foregaaende Aar, og forekomme saaledes, ved en Fejltagelse, tvende Gange. Anordningen af 9 August, hvis Ufuldstændighed der Side 201 bliver klaget over, leveres her efter en gammel dansk Oversættelse i det langebekske Diplomatarium. Det er vel en skjødesløs Copie, men den synes at være complet.

Magnus mett Guds Naadę Norigis, Suerrigis och Gottes Koning, sender alle þennum vdi Bergen Gudtz Helsen och sine. De vdlendiske Kjöbmend, som hid segle mett þeris Kiöbmandskaff baade af Tysland och aff andre Lahd, haffue tidt óch offte klagiþ for oss och wor Raad, aþ her er nu icke slig kiöb, som aff fordom tid haffuer verith. Aarsagen er, aþ then meste wore, som falder her i landith, kiöbis till hobe om winthøren och föris bort, saa ath lidet er till ath tage, nar marckith (som kallis Kiöbsteffnen) skall stande; effther gamill seduane. Thette same haffuer och kiertt Raadtmend, husseyendis borgere och andre byemend, ath staden er her saa fuld all winthereu vdöffuer aff eder vdlendiske mend, she som leg-

legger sig till treskhed, och vtilbörlig handell, sa at byemend faa aldelis inted ath kiöbe neppelig maden till munden. Och effther thy ath wy ere skyldige och gudt haffuer oss tillskickith ath skulle skaffe alle mand vdi wort Rige och huer vdi sinn sted, loug och rett, effter som lougbogenn vduisser; och skall alle witteligt were, at wi haffue mett Raad och samtycke, af werdelig herre Her Eiliff Erckebiscop, wor kierriste wen, Her Salomon biscop i Opsloe, Her Elling Vikunnarsöne vor Drost sampt mett alle ander wor Rigis raad i Norrige, som her nu forsamlit wor, dhenne skick aapaa giort effther forne gode mendtz raad, bode for indlendiske och vdlendiske theris böns skyld, och sameledis effter then skick, som wore foreldre Koninger i Norige, och besynderlig sali ehuffkomelse Koning Haagenn wor allerkieriste moderfader, endog ath the nogen tidt haffue lidet verith affholden, ath alle vdlendiske mend, ehuad som helst land the ere vdaff, som hid komme mett theris retferdig Kiöbmandskaff, och mett skellig och nyttelig ware fare, skulle were oss och alle woris Gudt och vellkomen, frelselig ath sellie och kiöbe effther gamill siduane; hær som helst the haffue sig belagit och opskibet, och hues anden vnderdanighed, som the effther gamill seduane och framförne herers och Konges skick skyldig ere. Dog mett saadann vilkor, ath the, som hidkomer effther hellig Korsdag om waaren, maa her bliffue saa lenge them löster, indtill Korsmösse om hösten. Men fra Korsmösse om hösten och till Korsmesse om waaren igien, forbiude wi alle vdlendiske mend, som ei her indgifft ere och norske Koner haffue, her ath bliffue besidendis eller och huss ath leye, eller nogenhande Kiöbmendskaff ath bedriffue till Korsmösse om waaren. Och huo som dhet giör, skall wide, ath alt thet godtz, som hand enthen kiöbrr eller sellier, fraa Körsmöse om hösten och till Körsmöse om waaren, skall were oss och Koningdomen optaget till hande, saa och thet werd, som therfor giffuis: end huilcken husseyendis borgere, ther leyer sine huss borth paa forne forboden tider, skall giffue oss VIII örtuger och XIII marck og husseleyen thermett, som hand faaer therfore; Vdenn saa kand ske, at nogen formedelst stor sag skyld och nödt thvingis till ath fly sith federneland; tha ville vi ath the her bliffue mett theris börn och koner vnder saadan naade, som vi wille mett thennum giorth haffue, nar som oss bliffuer kundgiort, huad nödsag them till trengde, ath the mætte hid

 röme.

röme. End om thet skear, ath nogle Kiöbmend kome hid effther Korsmösse om hösten, tha ere the gud och oss welkomen at bliffue her saa lenge, ath the fange forydet theris ware, och the vdi tid och time kunde segle aff igien, efftersom wor befallingsmandt, lehnsmand, Laugmand och Raadmend tyckis sömeligt at vere. forbiude wi och alle vdlendiske mend at kiöbe malt, korn, smör, eller nogen anden Norsk ware till forprang igien ath vdsellie thet her vdi Riget dyrer end thet indkiöpt er, vden Vatmel som thennum betalies i theris skyldt. Vdi same maade er och forbudith ath ingen vdlendiske mend, som sider her vdi byen, skall kiöbe nogen wore, som komer aff andre land, anderledis her igien ath vdsellie till forprang. Men om kram och spedzeri ath vdhenge skall fare effther lougen, som lougbogen vduisser; saa forbiude wi och ath nogle vdlendiske mend skulle kiöbe fee, faaer, höns, eller nogen saaden ware paa Bygden, eblanth bönder. Item saa er och forbudit, saa well indlendiske som vdlendiske, ath kiöbe vdi byen fee, faaer, höns, eller andith saadanth anderstedis, end paa torffuit. End huem som andenstedis kiöber, tha skall thet optagis till Koningen, bode thet som skiöbt er, och saa thet werd, som forgiffuis: Och huer there, som kiöbte eller solde, huad heller hand er indlendiske eller vdlendisk, skulle böde en halff marck: Item lax och all anden fersk fisk, skall kiöbis paa brygger eller paa torffuid, vndir saadan bröde, som koning Eiricks wor kierre frendis breff therom formeller. Item end dog ath salig i huffkommelse koning Haagens, wor kierre moderfaders, breff lyder saa, ath alle vdlendiske skulle opskibe all theris ware vdi then gaard, som the lige fore; Tha wille wi thet saa formilde, ath the mue opskibe theris godtz, alt eller nogit deraff, huor som them löster, effther the breffue och friheder, som wore forel-dre Koninger i Norge tilforne therom vdgiffuit haffde. Skede thet och saa, at wore eller nogen aff wore foreldris Koninger i Norge, breffue kunde findis, som thette wortt breff eller nogen artickeler ther vdi emod er, kalde wy thennom tillbage och aldelis till inted ath giöre mett thette wort offne breff. Till sandhedz widnisburd ath wor Raad saa mett oss samtykt haffuer, sette wi wort indsegell met Her Ellings Vikingsöns vor Drost i Norige indsegell for thette breff: som giorth wor i Bergen Sancthe Lauritz affthenn, paa wort Rigis Regimente XII aar. Her Pouell Biörnsön vor

Can-

Canceler indseglede, och povel klerck schreffuit haffuer Anno domini MCCCXXX°.

S. 218. Svend Sigurdsøns Gavebrev lyder saaledes efter en Udskrift med Etatsraad Thorkelins Haand af Originalen paa Pergament i Geheimearchivet.

Ollum monnom þeim sem þætta bref sia edr hoyra sænda Guthormer Kolbiarnason loghmadr Guthormr Eiriksson þoruidr þrondason Q. G. ok sina ydr vilium ver kunnikt gera a tysdaghen nesta fyrer Vetenatar j Tusbæirghi a fiurtanda are rikis vars virdulighs herræ Maghusr. med Guds (miskun) Noregx, Suia, Gota Konungs saam ver oh hoyrdom opet bref Sueins Sigurdasonar med hæilu ok vskærdu hans inzighli ok minu Gudþorms Kolbiarnasonar ok minu þöruiz þronda sonar er sua vattar ord efter orde sem her sæghir vspiallat at avllu.

Ollum monnom þæim sem þetta bref sia edr hoyra sæindr Suein Sigurdason Q. G. ok sina ydr gerir ek kunnikt at sakar kærlæika frændzæmi oh mockils goduilia er ek hefuer iafnan ræint af Herra Erlingi Vikunnarsyni drotzeta Konongs j Norighi sidan fyrsta er ek kændizt vidr hann gefuer ek hanom ok afhændi mer þessar minar jarder fyrst þridiungen j. Huaale fioratig....manada mata boll er liggar j Soknadale i Sokne ok eitt manzuærk æingiar er Myklerþra æiter sextigha Kyrloghum þæim sem hann vill kosit hafa af minum búnada a Huaale med fiorum hestum — — — þar med — — min lut i mylnum j Forse. Item sex manada mata bol i Valabærghom er afganga þriar tunnær tiære ok tuæggia manada mata lagh i korne att mælt hefi ek þessa jarder gefuet hanom ok afhænt med skoghom ok allum lunnyndum er till liggia ok leghit hafua fra forno ok nyio vtan gardz ok innan kan ek ok meira eigande værda i Huaale þa hefuer ek þat gefuet hanum sem þetta med ollum fyrnefndum skilordom ok efter hans frafall þa vill ek at Gyrid dotter hans take ok æignizst allar fyrnefndar giafuer sakar þess mykla goduilia er ek reyndi af fru Gyridl modor Drotzetans i minum barndomi gaf ek þessa giöf j sacrastia at (Koorsb) bærföta brödhra j Tunsbærghi attanda dagh iola a ellifta are rikis mins virduligs herra Maghnusr. med Guds miskun Norex, Suia, Gota Konungs j hiauero herra Gudþorms Kolbiarnasonar loghmanz i Konungsgarde ok þoruiz þrondason loghmanz i Tunsbæirghi huæira er ek bad sætia

sin

sin inzighli med minu inzighli fyrer þetta bref er gört var j fyrnefnd stad deghi ok are ok til sanz vitnisburdar sættum ver var inzighli fyrer þetta transscriptum er gört (var) a fyrnefndom dæghi ok are.

S. 219. Denne til Kundskab om Adelens Færd i Middelalderen, saa vigtige Forordning leveres efter Langebeks Haand. Som sin Kilde har han ovenover Documentet angivet Peringskölds Diplomatarium Tom. VII.

Magnus dei gracia Rex Swethie et Norwegie Omnibus *Næriciam* inhabitantibus, in domino dilectionem, graciam et salutem. Quoniam tocius communitatis regni super inportuna hospitalitate, per quam miserabiles nimis depredaciones patitur, clamorem audiuimus querulosum, Nos de subditorum commodo et quieto statu solliciti, pomposas et superfluas itinerancium comitiuas, que premissi mali occasio sunt et causa, vsque ad congruum personarum numerum limitare volentes, statuimus et ex comuni consiliariorum nostrorum assensu et beneplacito ordinamus, singulos militum nostrorum cum duodecim equis ad maius, singulos vero armigerorum de consilio nostro existencium, cum octo equis, quemlibet vero aliorum armigerorum, qui homines nostri sunt, cum sex equis ad maius. Quemlibet autem ceterorum armigerorum quibuscunque aliis a nobis seruiencium, cum quatuor equis ad maius a modo vbicunque per terras regni transeundum fuerint, equitare, modumque et formam hospitalitatis contentos in *libro vestro legali* per magnificum principem dominum *Magnum* quondam Regem Swethie auum nostrum karissimum condito, quem eciam specialiter quantum ad hunc articulum, approbamus, et auctoritate presencium confirmamus, erga omnes in omnibus inuiolabiliter obseruare. Preterea firmiter precipimus, vt viarum et pontium, nec non nauium, penes vos pro regni solitarum teneri tutamine, debite preparacioni omnes et singuli sine contradictione, prout antique consuetudinis fuerit, labores, sumptus et operas inpendatis. Item licet milites, armigeri, aliique bonorum suorum libertate, gaudentes, de familiis suis delinquentibus emendas juri nostro debitas leuent et suis applicent vsibus, tamen si quos manu propria excessus perpetrauerint, vel ad mandatum suum perpetrari procurauerint, satisfactiones nobis proinde debitas leuandi nullam penitus habeant

facul-

facultatem. Si qui autem premissa vel eorum aliqua presumpserint non tenere, talium inuestigatores, et juxta demeritorum qualitatem punitores, discretos viros et fideles nostros, dominos, *Vlphonem Gudmarsson*, legiferum vestrum, et *Magnum Bendiesson*, constituimus per presentes. Si vero premissorum vel eciam alicuius eorum transgressores in sua forte confisi potencia, prenominatorum discretorum virorum correctioni et judicio stare contempnant, tunc eorum excessus per antedictos discretos nobis referendi sunt, potestate nostra propria districtius vindicandi. Amplius per memoratos discretos scrutinium armorum penes vos, in octaua Apostolorum Petri et Pauli cum fideli examine haberi statuimus annuatim. Insuper quia multi vestrum a tributis nostris regiis indebitas sibi libertates vsurpant in nostrorum diminucionem reddituum, augmentumque grauaminis ceterorum, huiusmodi sufferencium onera fauorabiliter et benigne, ideo tales illegitimas libertates diligencius indagandi, delendi, vel vbi racio postulat, equalius moderandi, sepedictis discretis vna cum reuerendo patre domino *Styrberno* Episcopo Strengenensi, vel alio quem ipse ex parte sua et cleri sui ad hoc deputauerit, plenam committimus potestatem. Quorum discretio et consensus vnanimus, quidquid in hac parte justum et racioni consonum esse dijudicauerit, id deinceps nos ratificabimus, confirmabimus, et in ius perpetui roboris per nostras litteras redigemus. Datum *Thelgis* Anno domini M° CCC° XXX^{mo}, die beati Johannis ante portam Latinam, nostro sub secreto.

1332.

S. 225-27. Forliget mellem Kongerne Christopher og Erik, og de holstenske Grever Gert og Johan, som Suhm beklager kun at have i Udtog hos Hvidtfeld, forefindes nu i Langebeks Diplomatarium. Han har 1756 udskrevet det af Originalen i Gehejmearkivet. Det er paa Plattydsk, saaledes som det og citeres af Carstens i Vidensk. Selsk. Skrifter VII. S. 552. Not. 38, S. 553, Not. 39.

In godes namen Amen. Wi *Gherhard* van der gnade godes greue tu holsten unde tu Stormeren betiughet vnde bekennet in desseme openen breue, dat twischen den Edelen herren Kunningen *Cristofere* vnde *Erike* van Denemarken, vnde vseme leuen vedderen greue *Johanne* van Holsten, van der

enen

enen weghene, vnde vs van der anderen weghene, ghedeghedinghet is en ganz Sone. Desse vore benomeden Kuninge scolen vs vnde vsen rechten eruen setten tu eneme pande dat ganze lant tu *Nortiutlande* vnde dat ganze lant tu *Fune*, mit sloten vnde mit mannen, de in dessen landen beleghen vnde wonende sin, mit alle Kunichlicheme rechte, mit nütter herscap, also herren allernüttest herscop holen vnde hebben mughen, vnde mit rechte der Kerken lene vnde aller ghestliken lene, de in dessen landen beleghen sin, vnde ganzliken mit aller nut, rechte, vnde bequemicheyt, also se desse lande vore hat hebben, vor hundert dusent lodeghe marc siluers Kolnescher wicht. Desse lant de moghen se losen vor dit vore benomede siluer so wan se mughen vnde willen. Vnde scolen se losen tu samene vnde tu eneme male. vnde scolen dat siluer bereden dar id vs vnde vsen eruen nicht entueret en werde. Vordmer scal vse veddere Greue Johan losen vnde vnbeworren maken dat hus tu *Hincegauele* vnde de helfte des landes tu *Fune* van *Henneken Hummersbotle* vor also dane scult dar det hus vnde de helfte des landes Fune van vser weghene vore steyt. Oc scal vse vorbenomede veddere losen vnde vmbeworren maken dat hus tu *Plone* vor also dane schult dar dat hus van vser weghene vore steyt. Desse lant vnde slote scole wi hebben also dat de *beltessunt* twischen *Füne* vnde *Selande* de schede si, vnde dat westerhaf tu Jutlande vnde so wat twischen deme beltessunde vnde deme Westerhaue begrepen is id si klene eder grot vnde de Olande de bi dessen landen belegen sin, unde alle dat ie tu dessen landen leghen heuet. vnde benamen des *Kuninges fresen* scole wi vnde vse rechten eruen hebben tu eneme pande, also hir vorgesproken is. vse veddere Greue Johan scal oc hebben al sin eruegut tu Jutlande vnde tu Fune vnbeworren. Hir vmme scole wi vseme vedderen weder laten dat hus tu Plone. Also id vse veddere vs leth mit mannem vnde mit gulde vnde scolen de man wedher an vsen vedderen wisen. Vnde alle vangere an beyden siden de scolen wesen ledich vnde los. vnde binamen Hertoch *Otte* vnde de byscup van burlum. vnde de biscop scal gheuen sine opene breue, dat he vp den Koningh vnde alle de ene hulpen van nene vorderinge hebben möghe. Vordmer Junchere *Albrecht* de hertoghe van Sassen vse om scal *Doslande* hebben vnbeworren. Oc scole wi vseme vore benomeden vedderen antwarden dat lant tu *Langelande* vnde dat hus tu *Traneker* vnbeworren mit alleme

rech-

rechte. mit Kerlenen vnde mit allen gheystliken lenen. vnde so wanne die Kuninge Jutlande vnde Füne losen, so scal vse veddere vs eder vseme ome den hertoghen van Sleswich Langelande weder antwarden vnbeworren. Oc scal de Kuningh vs weder antwerden dat hus tu Scandelborch. vnde de wile dat wi dat lant tu *Langelande* vseme vedderen nicht antwart en hebben, so scal man dat hus tu *Scandelborch* vnde dat lant tu *Erre* antwarden twen eder dren vses vedderen mannen, de we kesen willen vt si(ne)me rade. De scolen dat hus vnde dat lant tu Erre holen tu vses vedderen hant, also lange bet wi vseme vedderen Langelande antwart hebben vnbeworren, so wanne dat geschen is, so scal man vs dat hus tu Scandelburch vnde dat lant tu Erre weder antwarden vnbeworren. Were ouer dat des vs not were, so scal dat hus tu Scandelborch vse opene slot wesen tu al vsen nöden. Vordmer scole wi vseme vorbenomeden vedderen helpen mit hundert mannen vp orsen binnen Denemarken. vnde dat selue scal vs vse veddere weder dun. vnde so wanne vs vse vedere volt sant. deme scole wi sceppen kost vnde spise, vnde binnen deme lande tu Holsten gicht dat lant ienich here eder ander man anvechten wolde. so scole wi vseme vedderen helpen mit ganzer macht vp vse eghene kost win vnde vorlies. Vnde dat selue scal vse veddere vs weder dun. Were oc dat die Koning desser sone vs nicht holden enwolde, vnde se vs breke, vnde vs an vsen panden vnde landen, de we hebben tu Denemarken, bowerren wolde, so scal vse veddere vse helper werden vp den Koning vnde vp al sine helpere. Vnde dat selue scole wi vseme vedderen weder don. Were oc dat de Koning eder ienich man vses vedderen viant worde. so scole wi truweliken vseme vedderen helpen. vnde dat selue scal vse veddere vs weder dun. Vort mer scal vse vorbenomede veddere juncher *Woldemars* viant nicht werden, al di wile dat wi ene vore deghedinget. Vnde vse om scal vses vedderen viant nicht werden weder. Vortmer scal vse vorbenomede veddere hebben sestich laste Korne gheldes de helfte tu Jutlande, vnde de helfte tu Fune. Binnen desser vore benomeden sone scal wesen binamen van der Kuninge vnde van vses vedderen weghene *Her Offe Nickelsön, Her Eskel Krat, Her Knut Frise, Agho Hase, Hinrich Petersön, Hedhege, Peter Deken.* Van vser weghene *Har Laurencius Jonsön, Her Peter* vnde *Her Anders Stiuoge, Her Las Laurensön,*

 Tym-

Tymme Tymsön, Nickels Andersön, Boualke, Bucge, Peter Broc, vnde ganzliken al vse man, vnde al vses vedderen man an beyden siden. Vnde aller malkes scal sin gut hebben so wor it geleghen is vnbeworren. Vortmer biunt desser sone vnde dessem vrede van vses vedderen weghene scolen wesen desse herren, Hertoghe *Erich* van Sassen, Her *Borchart* de Bischop van Bremen, Juncher *Albrecht* van Mekelnborch, Greue *Hinrich* van Zwerin. Van vser weghene Juncher *Albrecht* de hertoghe van Sassen, Juncher *Woldemer* de hertoghe van Sleswich, Greue *Alef* van Scowenborch. Vnde wie Junchere *Woldemer* en hertoghe tu Sleswic betiughet vnde bekennet, dat desse vorbenomede sone vnde die latinge des landes tu Langelande, van vseme volborde vnde willen is. Vnde tu ener vestinge desser vorbenomeden ding, so hebbe wi vse yngesighel henget tu desseme breue. Dat wi Greue Gherd alle desse dincg stede vnde vast holen, so hebbe wi eine entruwen louet, vnde vse yngheseghel henget tu desseme breue. Desse bref is gescreuen vnde geuen in der stat tu deme *Kile,* Dusent iar vnde drehundert in deme twe vnde dritteghesten iare na godes bort, des vrigedaghes binnen den achte daghen tu twelften.

Sigillum utrumque integrum, scil. Waldemari Ducis et Gerhardi Comitis.

In tergo:

Litera Comitis Gherardi super inpigneracione terrarum Nortiucie Pheonie Frisonum regis et tractatuum(?) de Erria et Langhlandia.

S. 232. Brevet fra Endrid Simonsøn lyder saaledes:

Ollum monnum þeim sem þetta bref sea edher höyra sendeir eindrider simunarsun Q. G. oc sina. Ek uill idher kunnykt göra at ek hefuer sælt bardhe ionssyne oc jone Iwarssyne vttan fra kiællara þeim er þeir atto adher, oc iin till kiællara mins þes er innan stendir at gardlidinu, oc þar med tvær eld huss tufter oc swa langt fran sem iamgengt þuerhusonom þeim er stodho ifuir þueran gardhin nidri mote Grasgardenom, oc fram i veitena oc at han scall hawa frialsa wtförslo oc införslo i gardhen, oc halla uppe halfwo gardlidheno uidh okkur, oc sculo mith sialfuer husa ifuer gardhlidheno, oc hafuom uith skilt honom firer þessar tufter XV. merker pæninga þessar sem nw ganga, þar til hafuom uith set (forte selt) honum till

till eignar tuæggia manada máta leigho i *hon.bora stadhom* oc skulom vith luka honum landskyld þar till er uith hofuum loket honum XV. merkir oc till sanz vitnisburdhar setti ek mith incigle fire þetta bref er gort var simunar messo aftan om haustit a XIIII. are rikis vars vyrdhuligs Herra Magnusar noregs, swia og gota konungs.

Ogsaa hører til dette Aar et Circulaire udstædt den 24 Julii af Erkebisp Carl, angaaende Indsamlingen af Almisse til Lunds Kirke, hvis Hvælving truede med Nedfald, hvorved tillige advares imod Misbrug, som begikkes af adskillige Almissecollecteurer og Afladsuddelere. Det er af Langebek udskreven 1753 af Originalen paa Pergament i Antiqvitetsarkivet i Stokholm, men indføres ikke her, da det i Henseende til Emne og Form er aldeles eenslydende med Circulairet af 1318 i dette Verks XIte Tome S. 931-32. Forskjellen bestaaer blot i, at her nu er en anden Collecteur, navnlig Johannes Baat, og at Metropolitankirken i Lund siden Aaret 1318 af adskillige Bisper i Sverrig og Danmark saa rundelig var bleven begavet med Aflad, at den nu til de Troendes Tarv var forsynet med et Forraad af ikke mindre end 2 Karener, 2 Aar, og 42,000 Dage, samt tredie Del af de (i Skriftemaalet) forglemte Synder. *)

1333.

S. 245. Det her betegnede Document, hvorved Junker Otto overgiver Landet Reval til sin Svoger, Markgrev Ludvig af Brandenborg, og som staaer ikke ganske rigtigt hos Gercken, har Langebek 1754 saaledes udskreven af Originalen.

Nos *Otto* Dei gracia Danorum Domicellus, Estonie et Lalandie Dux, Omnibus Cristi fidelibus presentibus et futuris, ad quos presens scriptum peruenerit, cupimus in perpetuum fore notum, quod cum mero ac libero consensu Illustris *Waldemari* fratris nostri predilecti Illustri ac magnifico principi et Domino *Ludowico* marchioni Brandenburgensi, sororio nostro Karissimo, ob aspectum matrimonii quod cum nostra predilectissima sororore *Margareta* contraxit, dimisimus et presentibus dimittimus atque resignamus Terram Reualigensem, ius presentandi episcopum, et quicquid iuris

*) "Ita ut memorata ecclesia habet indulgentiam duarum Karenarum, duorum anno-"rum, et qvadraginta duorum milium dierum, et tertiam partem de peccatis oblitis."

iuris ad dictum episcopatum habemus, ac omnes et singulas municiones, que in illa terra sunt, cum omni iure, proprietate et libertate, ac cum omnibus pertinenciis ad ipsam, perpetuo tempore optinendam, prout ipsam nostri progenitores Reges Dacie, proprietates ac possessiones eiusdem terre tenebant et possederunt. Ita tamen quod dictus dominus Ludowicus Marchio Brandenburgensis sororius noster Karissimus dictam terram Reualigensem cum omnibus suis pertinentiis, vendere, donare ac permutare poterit, et transferre in quemcumque vsum et in quoscumque personas, cuiuscumque condicionis et status fuerint, libere et quiete. Adicimus quoque in amplius, quod antedicta terra Reualigensis ius presentandi episcopum et quicquid iuris ad dictum episcopatum habemus, proprietates et alie possessiones quecumque, ad ipsum Regnum Dacie deinceps nullum respectum habeant nec debeant aliquo iure nomine ipsius regni repeti, aut in perpetuum ad ipsum reuolui, nisi dictus dominus Ludowicus Marchio Brandenburgensis sororius noster dilectus aut sui veri heredes, vel illi, quibus ille vel illi terram Reualigensem vendiderint, donaverint, vel permutauerint, nobis et nostris successoribus de eorum bona voluntate vendiderint terram supradictam. Nolumus etiam, vt ex premissa donacione seu dimissione dicte terre predilectissime dicte sorori nostre Margarete ad veram partem sue hereditatis, prout alie Regum filie in Dacia hereditare consweuerant ab antiquo, aliquod preiudicium aut dampnum generetur. In cuius rei testimonium presencia nostri sigilli munimine fecimus et iussimus roborari. Testes huius sunt nobilis vir Dominus *Laurencius Johannis* regni Dacie Dapifer, Dominus *Conradus* dictus *Preyn* miles, Dominus *Gerlacus* terrarum Errie et Thoslandie prepositus, *Siffridus* dictus *de Oreby* nostre curie marschalcus, *Boecius* dictus *Valke*, *Johannes* dictus *Beker* nostre terre Lalandie aduocatus, et alii quam plures fide digni. Datum *Saxekopingh* Anno Domini Millesimo tricentesimo tricesimo tercio, quarta feria proxima ante festum beatorum martirum Dyonisii et sociorum eius.

Sigillum fere integrum.

In tergo:

Litera Ottonis Ducis Estonie in qua resignat marchioni Brandenburgensi terram reualiensem.

alia

alia manu:

Otto Junker van Dennemarken, hertoch van Estland vnde van Lalant, vulbort vnde genet siner suster dat hertochdöm van Estland voer eren brütstoel, alz dat er man markgreue to brandenborg, synen willen mit den landen doen mach, vercopen vnde vergeuen.

1334.

S. 249. Erkebisp Carls defecte Testamente leveret saaledes som Langebek har udskrevet det af en Registrant paa Pergament, Kirken i Lund tilhørende.

In nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Cum mors humano generi certa pateat, et eius euentus vtique sit incertus, prouidum est, vt quisque, suorum deposito peccatorum onere, contra incautos necis insultus, se operibus muniat virtuosis. Nos igitur *Karolus*, archiepiscopus Lundensis, licet corpore debilis, sani tamen mente, anime nostre saluti prouidere volentes, testamentum nostrum, de bonis nobis a Deo concessis, condimus in hunc modum: Primo conferimus et legamus fabrice nostre lundensis ecclesie crucem argenteam, per nos emptam, et dimidietatem ornamentorum, que redemimus, pro magna summa pecunie, post mortem predecessoris nostri, tam pro salute anime nostre, quam pro debitis sepius ab ipsa ecclesia per nos contractis: Item capelle sanctorum mathie apostoli et dionisii, vbi, si capitulo nostro placuerit, nostram eligimus sepulturam, pannum dictum hethet stykke, et vnum baldekin: Item altari beate margarete per nos de nouo constructum bona omnia, que emimus de johanne scaning, in allethorp, in parrochia sersleff: Item altari beate marthe, in choro borientali ecclesie nostre Lundensis, duas curias in ygelöse cum suis omnibus pertinenciis, per nos emptas de preposito holmgero et johanne Karlsson, pro sustentacione vicarii altaris eiusdem: Item ad tumbam beatii andree ibidem, vnum baldekin: Item ad altare beati Laurencii, in medio ecclesie nostre Lundensis fundatum, vnum baldekin: Item successori nostro, dimidietatem ornamentorum predictorum et librum nostrum, qui legitur in mensa, tentorium nostrum magnum et jumenta indomita, *Fliking* existencia, cum dextrario: Item domino *Karolo*, episcopo Lincopensi vnum polidrum griseum: Item canonicis nostris, lundis residen-

dentibus, quinque ciphos nostros argenteos et tres marchas annone cum dimidia, in quibns *Vffo petherssen*, pro decimis suis, nobis, in patentes litteras, obligatur: Item fratribus predicatoribus lundis, marcham argenti et vnum baldekin. Item ad fabricam ecclesie eorundem, sex marcas argenti, exponendas per magistrum paulum thorkilli: Item, pro ornamentis et necessariis emendis, ad adtare sancte margarete predictum, sex marcas argenti, exponendas per eundem magistrum petrum: Item fratribus minoribus lundis, marcam argenti et vnum baldekin: Item sanctimonialibus Lundis, duas marcas argenti et vnum baldekin, et si repertum fuerit, quod redditus earum in *borendholm* per nos vel predecessores nostros indebite sunt ablati, fiat eis restitucio de bonis ecclesie nostre Lundensis, et *Johannis galen*, de bonis earum in *Köpinge*, que eis libere resignamus, dimidiam marcam annone nostre nomine, assignabit: Item sanctimonialibus in byrtinge, duas marcas argenti: Item sanctimonialibus in bosö, II. marcas argenti: Item domui sancti spiritus lundis, marcam argenti: Item domui leprosorum lundis marcam argenti: item domui leprosorum in Aoos, II. marcas denariorum scaniensium: Item domui leprosorum in *borendholm*, XX. marcas denariorum scaniensium: Item capelle sancte margarete, in castro *hammarensi*, de nouo constructe, pro bonis ad sustentacionem vicarii eiusdem capelle emendis, X. marcas puri argenti: Item ecclesie sancti nicolai in aoos, marcam argenti et vnum baldekinum: Item predicatoribus ibidem, marcham argenti: Item predicatoribus in hælsingborg, marcam argenti: Item predicatoribus in *othens*, marcam argenti et vnum baldekin. Item restituimus ecclesie beate virginis in *gammelstoffte*, pro decima eiusdem, per nos recepta, cum prepositus essemus ibidem, sex marcas argenti: Item fabrice ecclesie beate marie virginis in *ottonia*, marcam argenti: Item cuilibet ecclesie parrochiali lundis, dimidiam marcam denariorum scanensium; Dyacono duas den, oras scan: Item monasteriis, *Dalby*, *hæriswade*, *öwith*, *bekkescogh* et *tummorp*, cuilibet marcam argenti: Item vicariis in choro lundensi, X. marcas denariorum scaniensium: item ecclesie omnium sanctorum lundis, pro sua fabrica, marcam argenti: Item fratribus minoribus in trælæborg, III. marcas den. scan; Item fratribus minoribus in ystath, tantum: Item heredibus ludekini de monte, amore dei et in remedium anime predecessoris nostri et nostre, sexaginta marcas argenti, quas leuauit minor ludekinus de monte

noster

noster famulus de villanis nostris in aoos, si dicti heredes de hoc voluerint contentari; licet sedes apostolica nos, successores nostros et ecclesiam nostram, ab impeticione eorundem absoluit, prout in instrumentis, super hoc confectis, euidenter apparet. Et si dicti heredes de scania, racione debitorum, que exigunt, aliquos impediuerint, ex tunc ipse Ludekinus, ipsas Sexaginta marcas argenti, executoribus nostri testamenti huiusmodi, integre refundat, pro debitis nostris persoluendis: Item domino nostro regi svecie, vnam amphoram argenteam; Cui deuote supplicamus, vt famulos nostros velit colligere, et saltem istis infrascriptis, satisfacere in ducentis marchis argenti, Et vt cum poterit, velit nobis attinentes respicere graciose, primo, de dictis ducentis marchis argenti, assignare dignum ducat domino *petro Laxman*, X. marcas puri argenti; *saxoni pethersson*, X. marcas puri argenti; *Johanni gult*, X. marcas argenti; *petro finson*, X. marcas argenti: *petro nicløesson*, X. marcas argenti; *Smekino Zelekong*, X. marcas argenti; Item *tuuoni pæling*, X. marcas argenti; Item *andree Kelson*, X. marcas argenti; Item *joop jonisson*, X. marcas argenti; *Johanni pætkersson*, X. marcas argenti; *Johanni hœring*, X. marcas argenti; *Johanni Kaa*, X. marcas argenti; alexandro, X. marcas argenti; *johanni jacobsson*, X. marcas argenti: *Juaro ericsson*, X. marcas argenti; *Ingemaro Karlsson*, X. marcas argenti; *bundoni jönisson*, X. marcas argenti; Item *esgero esgeson*, X. marcas argenti; Item *nicolao wind*, X. marcas argenti; et *paulo jacobson*, X. marcas argenti. Item legamus *matri nostre* dilecte quinque bicaria argentea, de quibus constat *magistro petro*; Item *sorori nostre*, pannum blauium, pannum glaucum et duos pecias de sayen, ac res, si quas alias sibi commisimus conseruandas; Item *Kanuto* fratri nostro, jumenta nostra indomita in *glunstorp*; Item *cristerno* et *johanni eriksson*, fratribus nostris, jumenta nostra indomita in særaleff et suarthestathe; Item *johanni ericsson* predicto, quatuor cornua nostra, que habet dominus trugillus, canonicus noster lundensis, et res, si quas eidem *johanni* assignauimus et quas habuerit nomine nostro in quibuscumque; Item eidem *johanni ericsson*, polidrum griseum, quem emimus de hinrico orsefole; Item domino *Holmgero*, preposito Lundensi, vnum cornu operatum cum argento; Item domino *petro johannis*, decano lundensi, palefredum rubeum in quo equitauimus; Item domino petro cellerario nostro Lundensi,

densi, equum rubeum, quem habeo in suarthestathe, et sermones Guidonis de littera minori, quos habet frater nicòlaus Kolp; Item domino trugillo, canonico, sermones Guidonis de maiori littera, quos habet magister petrus; Item domino johanni hwiting, librum vnum breuiarium; Item magistro petro torkilli, librum confessorum, quem hábet personaliter; Item Domino swenoni pethersson, equum, ad valorem X. marcarum scaniensium, et marcam argenti; Item domino nicolao westerstathe, equum, valentem X. marcas denariorum scan, et marcham argenti; Item domiuo matheo petri, equum valentem X. marcas den. scan. et marcam argenti; Item rolando, librum narracionum et bona nostra, que emimus in *tummæthorp* in *fbonia*; Cetera alia bona nostra in feonia, cedant heredibus nostris: Item nobili domine domine *elzef*, relicte domini marskalci *ludowici*, vnum vas lapideum, cum coopertorio argenteo et pede, quod sibi dominus cellerarius et magister petrus assignabunt. Item johanni seet predicto, cingulum argenteum, quod habet dominns trugillus canonicus; Item vxori eiusdem vnum pannum de gandauo et ciphum argenteum; Item vxori *strangonis jönisson*, annulum aureum, quem habet dominus sweno sacerdos; Item thordoni jönesson, ciphum argenteum; Item relicte twonis orson, XVI. vlnas langelaken; Item filiabus sororis nostre et filiabus domini ketilli pethersson, cuilibet earum, peciam de gandauo; Item elezef, sorori petri finson, XVI. vlnas panni, dicti langelaken; Item vxori gynteri thomesson, annulum aureum; Item fratri nicolao Kolp duas marcas argenti; Item cristine moniali in *byrthinge*, cognate nostre, duas marcas argenti; Item katerine, moniali in *bosö*, cognate nostre duas marchás argenti; Item mæya wernekes, mantellum nostrum cum suffoderatura alba; Item Johanni wukerson, puero, equum nigrum, dictum holsten; Item petro poulson, polidrum; Item Karolo perset, polidrum; Item tribus monialibus lundis, videlicet une, elene, et cecilie, vnum pannum de gandauo; Item magistro johanni, coco, sex marcas puri; Item vxori ipsius, vnum *Kylt* viridis coloris; Item cuilibet famulo de scabello nostro, jumentum de borgheby; Item suenoni oleffson equum rubeum, quem habuimus de petro nitæ; Item magistro petro geruasii, nuncio domini nostri pape, palefredum nostrum maiorem rubeum; Item saxoni petær, vnum cornu. Item domino haquino presbitero, polidrum rubeum, quem habet trugotus; Item

Item domino olaus parvis, polidrum de Rikinge; Item Karolo dyacono, clerico domini cellerarii, equum griseum, quem habuimus de *blekungia;* Item iohanni danson et nicolao olefson de camera nostra, cuilibet eorum polidrum de borgheby; Item jone gudmundson, quatuor marcas puri argenti, cum tapeto et linteaminibus nostris; Item sagittariis, cuilibet eorum marcam argenti; Item pirt et snukerhænke, cuilibet eorum marcam argenti; Item iohanni brodherson, johanni takæson et akoni, quondam in borgeby, cuilibet eorum, dimidiam marcam annone; Item petro wukerson, tuuoni, benedicto et nicolao hennikeson, sagittariis, cuilibet eorum, marcam argenti. Item akhorn, duas marcas denariorum scaniensium; Item Kanuto stubbe, duas marchas den. scan.; Item domino magno de strypelstorp, tunicam nostram cum capa; Item Ludekino de monte, famulo nostro, polidrum dictum gangfole, quem habet trugillus in Köpinge; Item Ketillo jönesson, paruo scolari, curiam, quam emimus de johane daughson in luddeköpinge et vnum psalterium; Item marine, nepoti nostre, bona, que emimus de suenone jönesson in akathorp, pro ducentis quadraginta marchis denariorum scaniensium. Item libri nostri omnes, exceptis illis, quos legauimus, vt premittitur, heredibus nostris cedant; Item nicolao jutæ in borgheby, II. boues; Item petro moyeson, II. boues; Item johanni hallensfar, II. boues; Item magno gardener, duas vaccas; birte vaccam; Item thore haffreseks vaccam; Item ebboni fesker, bouem; Item matarask, polidrum nigrum, quem habuimus de domino michaele; Item magistro johan barbitonsori, griseum somarium; Item hennikino barbitonsori, equum griseum, quem habuimus de domino ingemaro; Item efrardo sartori, equum nigrum, quem habet matrask; Item trugoto de stabulo, equum nigrum; Item ascero in stabulo, quinque marcas denariorum scan.; Item pro missis dicendis pro anima nostra et ad distribucionem faciendam inter pauperes, centum marchas denariorum scaniensium;

De illo testamento amplius legere non potui. (sic in apographo vetusto)

S. 252. Det Document angaaende Frellav Hakonsøn haves i Langebeks Diplomatarium, skreven med hans egen Haand; men han har ikke antegnet, hvorfra han har taget det. Den Ytring af Suhm, at det er det ældste Nobilitationsbrev i Danmark, synes at stride imod Langebeks Udsagn i Danske Magazin I. 98. Her

 siger

siger han, at det ældste danske Nobilitationsbrev er Niels Nielsens af Aar 1433. Men herved kan erindres, deels at Documentet om Frellav er udstædet af en slesvigsk Hertug og ikke af en dansk Konge, deels at Indholdet af Niels Nielsens Adelsbrev hører under Heraldiken og er ganske forskielligt fra Frellavs. Dette lyder saaledes:

Omnibus presens scriptum cernentibus Waldemarus Dei gratia Dux Jucie in Domino salutem sempiternam. Notum facimus universis presentibus et futuris, qvod nos latorem presentium *Frellauum Hakensou in Synderborgh*, qvem in famulum nostrum recipimus, una cum omnibus bonis suis et familia sibi attinente, tam in villis forensibus qvam in rure sitis, sub nostra pace et protectione suscipimus specialiter defendendum. Dimittentes sibi omnia bona sua, ubicunque locorum sita, ab omni impeticione exactoria, *innæ, stuth, Qverset, Rëtskyyt*, ceterisque solucionibus, oneribus et serviciis omnibus, ad jus nostrum spectantibus libera pariter et exempta. Unde districtius inhibemus sub optentu gracie nostre, ne quis Advocatorum nostrorum, eorundem officialium, seu quisquam alius cuiuscumque condicionis aut status exsistat, ipsum *Frellauum* vel aliquem de ipsius familia super huiusmodi libertatis gratia sibi a nobis indulta quoquo modo perturbare audeat vel presumat, prout iram et ultionem nostram voluerit evitare. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum anno Domini MCCCXXX quarto, crastino beati Nicholai episcopi. Synderborgh in presencia nostra.

Sigillum desideratur.

S. 254. Foreningen imellem Marqvard Breyde i Estland og de tydske Riddere i Liefland, staaer hos Arndt i hans Liefländ. Chron. II. pag. 10.

Universis Christi fidelibus ad quos præsentes literæ peruenerint *Jacobus* Dei Gratia Osiliensis Ecclesiæ Episcopus salutem in Domino sempiternam. Tenore præsentium publice protestamur, quod defuncto illustri Principe Domino *Christophero* quondam Rege Daciæ, dum Dominus *Marquardus Breyde* miles Castra, quæ eiusdem Regis nomine tenuerat in *Estonia*, resignaret, Compositionem cum fratribus Theutonicis Liuoniæ in hunc modum iniuit, Scilicet quod ipse dominus *Marquardus* promisit dictis fratribus data fide, quod nunquam ullo tempore malum seu damnum

eorum

eorum vel ordinis eorundem scire aut procurare deberet, sed ipsos diligere semper et honorare et fideliter in omnibus promouere. Et illud idem dicto Domino *Marquardo* per fratrem *Reynerum Mumme* tunc Advocatum Jerviæ extiterat repromissum ex parte fratrum et ordinis prædictorum. Et quia eidem compositioni præsentialiter interfuimus, Sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum in maiorem evidentiam premissorum. Datis *Neronæ* Anno Domini M. CCC. XXX. IIII. feria secunda ante Nativitatem beatæ Mariæ virginis, celebrato *generali* inibi *parlamento*.

S. 255. Anbyon Guldsmeds Kundgjørelse om Salg af nogen fin Jord i Hosanger Sogn.

Allum monnum þeim sem þetta bref sea edha höyra sendir Anbyön Gulsmidher Q. G. oc sina. Ek uill idhir kunnykt göra, at ek seldi herra hemminge med Gudz forseo abota at munkliui i biorgwin jordh mina er *æidar inri tyn* heita tiu manada mata boll med samþykt oc handarbande gunildar kono minnar, er ligger i *ostre* i *hosanger kirkiu* sokn tolf aurum brendom huart manada mata boll i þessum aura loghum, tiu merker brendar i enskum pæningum, fim merker brendar i hudhom oc smöri ix. laupa smörs fire mork brenda ix. hudher fire mork brenda med þesso skillordhe, at Herra abothe firsagder oc klaustret scal fylgia iordhinne förnagdre tiu vætter, landskyld af taka. byggia oc bola till fa. en at lidnum tiu vætrum skal ek afterlöysa med þuilikom oc iamgodhum pæningom sem ek tok i oc sighia fire iordhu at loghum er ek uill löyst hafua. En ef þa er eighe afterlöyst, þa scall klaustret adhersakt egha til alda odhals, þessom monnom hiaverandom, Herra Hauki erlendz syni, Petre bonda Gudbrande i *skegginom*. Oc til sanz vitnisburdhar setti ek mith incigle oc försaghder men siin incigle fire þetta bref, er gort var a fimtanda are rikis mins vyrdheligs Herra Magnusar med Gudz miskun noregs, suia oc gota konungs a haluardz uoku dagh om varith.

Sammesteds. Vidnisbyrd om Salget af Jorder i Huaale til Erling Vikunnarsøn, udskreven af Thorkelin efter Originalen i Gehejmearkivet.

Allum monnom þeim sem þetta bref sea edr höyra senda Thorer Trudilsson prester a stediu Jon Thoresson prester a Huaale Thostein Skolle Narue Thorlaaksson Oyuinder Olafsson Jon Smiör slaga ok Thostein Sigmun-

 dar-

darson Q. G. ok sina ydr se kunnikt at a sunnudagen nesta efter Veterneter á fimtanda are Rikiss waars vyrdulegha herra Maghnusar med Guds miskun Noreghs, Sya ok Gota Konongha warom ver hia a Huaale er Herra Erlinger Wikunnarson talade till Sighriidar Sueinsdotter vm giöf þa sem Suein Sighurdarson frende hans hafde gefit honom at hann möttе fá hana med godvilia. Swarade Sighrid so till at hon mundi Herra Erlinghs ok hans barna godrar vinatto. ser ok sonom sinum framleidis þurf ande vera. Afhendi þá Sighridh Sueinsdotter med handabande vidr Herra Erling honom j hendr þridiungen. j jordunni Hwale ok alla þa giöf sem Suein Sighurdarson hafde gefit honom efter þui sem gaffarbrefuet Sueins waattar, ok till sandz witnisburdar setti Sighrid Sueinsdotter sitt indzsigli med warom jndzsighlum fyrer þetta bref er gört (var) j stad deghi ok aare sem fyr seghir.

Ex Autographo membraneo Archivi Regii.

S. 259. Kong Edvards Skrivelse til Kong Magnus har Hr. Etatsraad Thorkelin udskreven efter en Copie blandt Rymeri Anecdota, Vol. I. No. 4628, i det brittiske Museum.

Magnifico Principi ac domino Dei gratia Regi Norwegie amico suo carissimo Edwardus eiusdem gratia etc. salutem et felices ad vota successus. Ad publicam iam peruenit notitiam et ut credimus vos non latet qualiter Scoti rebelles et inimici nostri contra nos superiorem Dominum et Vasallum nostrum Edwardum Regem Scotiæ, licet iura Superioritatis nostre et successionis hereditarie ipsius Edwardi sint clarissima, de guerra contra nos et dictum vasallum nostrum perperam insurgere presumpserint, et qualiter quidam querentes contra nos occasiones indebitas sub colore ut dictis Scotis subueniant, magnam faciant prouidentiam galearum et Nauium armatarum ad nos et Regnum nostrum pro viribus expugnandi. Quam ob rem regalem magnificentiam quam in patenti nostra iustitia speramus inuenire propitiam et faventem ex corde rogamus, quatenus cum dicti nostri maleuoli nitantur adhuc grossas naues et armatas contra nos ut dicitur prouidere velitis si placet obtentu iustitie et solide dilectionis et mutue subuentionis dulcedinis, quas inter domum vestram Regiam et nostram gratis cupimus successibus secundare, vestris subditis districtius inhibere et facere

cum

cum effectu ne naues suas huiusmodi in nostri perniciem dictis nostris emulis locent aliqualiter vel concedant nec ad partes vel potestatem earum ducant ullatenus vel transmittant, et cum quid facere poterimus vobis grata paratos nos semper habebitis vicissitudine relatiua. Dat. apud Nouum Castrum super Tynam tertio die Nouembris.

S. 260. Som Tillæg til Diplomerne for Aaret 1334, tilføjes endnu følgende om Sancte Sunives Skrin. Kilden til samme er en Codex, som ved nogle Diplomer bliver saaledes citeret: *Ex diplomatario chartaceo bergensi, seculo XVI. exarato negligenter, in Arch. Reg. Holmiens. Antiqv.* Nogle af de forekommende Sprogfejl har Hr. Prof. Rask rettet. Ovenover har Suhm anmærket "Poul var Erkebisp i Nidaros."

Paall Biscop sender allum biscopom och lerdom monnom, theim er effther hans dage komme till *Kristkircke* Quediu Gudz och sine; kunnigt er allom theim mannom er *Norie* hyggie, vdferder ock anden ... er aa leggist land thetta, och tecker thet bode til lerdra ock wlerdra, ok haffue Korsbröder worer fore micken skade aff thuj, bode att prouendor there mincka och Jorder leggiest i audon. Nu haffuer eg geffuit theim till wedrestar hielper halffuar offer end [1]) alle er kommer till allas i [2]) *skrins hine hillige Suniwe* och hette fee, j huerium fee som thet er, for vthan guldt. Sua haffum wir geffuit theim alt wax thet som at kirkiunne komer, och allen Jernburdt, effther thuj som fore oss wor. End saa er thette riffuer wider, tha ligge hann wid band almectigz gudtz och hin hillige Suniue och alle thre hillige, som i *Christ Kircke* huille. Och til tisse gaffuer er windisbyrdt *N.* biscop *Joen* Abbott i *Lysa, Seffider* ad *marie Kircke* och *haldnarder* ad *apostla kircke* och mange andere gode mendt.

1335.

S. 263. Grev Gerts Stadfæstelse af Odense Byes Privilegier saavelsom den roskildske Bisps tvende, S. 262 omtalte, Skrivelser haves i Original i Geheimearkivet, og Afskrifter deraf i det langebekske Diplomatarium.

1) Maaskje isl. *offur-in* ɔ: Offrene. 2) Maaskje *altari.*

S. 263-64. **Det Document, hvormed Biskop Peder i Odense 1335 bestemmer Jura stolæ i Lolland, leveres her, tilligemed Erkebispens Confirmation af Aar 1338. Det er 1743 af Langebek udskrevet af Peder Syvs Samlinger i det rostgaardske Bibliothek.**

Universis ad quos præsentes literæ pervenerint, Petrus dei gratia Archiepiscopus Lundensis, Seciæ Primas, salutem in domino sempiternam. Notum facimus universis, nos literas venerabilis fratris nostri Domini fratris *Petri Otthoniensis Episcopi* non rasas, non abolitas, nec in aliqua sua parte vitiatas, sub vero suo sigillo vidisse, tenorem, qui sequitur, continentes. — *Frater Petrus dei gratia Episcopus Otthoniensis* discretis viris et honestis universis Lalandiæ inhabitantibus, salutem in domino sempiternam. Rectorum et presbyterorum Lalandiæ querimonia nobis intime declaravit, quod inter diversa damna et multas injurias, quibus continuè premuntur, plus ceteris a depravatione monetæ cupreæ in oblationibus, decimis, funerum exseqviis, introductionibus mulierum post partum, nec non et aliis ecclesiæ redditibus et proventibus, quæ in dicta moneta cuprea contigerit derivari, permaximum perpessi sunt et adhuc patiuntur detrimentum, ut de præbendis suis se minimè valeant sustentare. Quibus gravaminibus damnosis et intolerabilibus, quantum deus permiserit, disponimus obviandum remediis opportunis, ut hi, qui altari serviunt, de fructibus altaris participentur, cum cuilibet operario mercedis exhibitio debeatur. Nos pro adhibito consilio meliorum, quos super hoc duximus requirendos, statuimus et ordinamus, quod quilibet paterfamilias pro se et sua uxore, pueris, et familia pro sacrificio solennitatum duodecim dierum per annum, quibus antea tenebantur sacrificare, tres sterlingos aut trium sterlingorum valorem offerre teneatur. Item mulier post partum in ecclesiam introducenda sacerdoti marcam ceræ cum duobus sterlingis persolvat, aut presbytero suo pro his satisfaciat secundum voluntatem et consensum eiusdem et sic introducatur. Item in exseqviis funerum sive trecesimo aut anniversario pro qualibet missa defunctorum dicenda tres sterlingos offerre teneatur, in nuptiis vero pro qualibet candela marcam ceræ cum duobus sterlingis solvere teneatur. In decimis vero vivis solvendis ab uno capite ad quinque in vera æstimatione æstimabitur, et decima pars de his presbytero decimetur. Mandamus igitur omnibus et singulis, ut omnia et singula,

gula, qvæ præmissa sunt, cum emerserint, favorabiliter persolvent, prout sententiam ecclesiasticam duxerint evitandam, injungimus omnibus presbyteris etc., ut cum præmissa exceperint, facultatem singulorum considerent et gratiose recipiant, ut coram deo voluerint respondere. In cuius constitutionis et ordinationis evidentiam sigillum nostrum præsentibus est appensum. Actum Alewath Anno domini 1335 quinta feria paschæ.

Nos vero prædictas literas, sicut rite sunt concessæ, ad instantiam presbyterorum Lalandiæ authoritate metropolitana ratas habemus et tenore presentium confirmamus. In cuius confirmationis testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Datum Lundis anno Duo 1338. octavo die Cosmæ et Damiani martyrum.

1336.

Som Tillæg til de i Texten omtalte Diplomer, aftrykkes her et Gjeldsbevis, som i Henseende til visse Bestemmelser har noget fra de sædvanlige Obligationer Forskjelligt. Deraf haves i det langebekske Diplomatarium tvende Afskrifter, den ene med Grams, den anden med Langebeks Haand.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Nicholaus Palnyson de Aghæstorph* salutem in Domino sempiternam. Nouerint universi, me exhibitori presencium *Pætro Brok* discreto viro et honesto in duecentis marchis puri argenti ponderis colloniensis teneri veraciter obligatum. Videlicet in centum marchis puri argenti in proximo festo Sancti Nicholai ibidem utique persolvendis. Et si ita evenerit, quod idem Petrus Brok aliqua *potencia inimicorum suorum Föör profugus exierit*, et ibi mansionem tutam habere non poterit, ex tunc obligo me dicto Petro Brok dictas ducentas marchas, uidelicet centum marchas primas infra quindenam inmediate post proximum festum nativitatis beate virginis subsequentem, et alias centum marchas puri argenti infra quindenam inmediate post proximum festum sancti Nicholai subsequentem, in civitate Lybycensi sine omni contradictione in prompto argento, vel in equis, vel butyro, vel pecoribus, vel in aliis rebus, quibus mercator mercatori satisfacere poterit, integraliter soluturum, tali racione: quod si in predictis locis et terminis in soluendo defecero, extunc obligo me et heredes meos ipsum Petrum Brok et

here-

heredes suos pro omni dampno, quod ad instanciam universi prenotati argenti et alicuius partis illius incurrerit, indempnes penitus conservare. In cuius rei testimoninm sigillum meum una cum sigillis discretōrum virorum *Dni Magni Daal Militis, Dni Johannis Rectoris ecclesie beati Johannis in Föör, Meynikini Ricquorthson et Nicholai Olæfson* presentibus est appensum. Datum anno Dni Millesimo CCC. XXX. sexto, Die invencionis sancte Crucis.

Duo sigilla adsunt.

1338.

S. 283. Forliget imellem Biskop Tucho og Grev Gert, ligger Originalen af i Gehejmearkivet. I Langebeks Afskrift staaer, som Suhm har anmærket: Eskillus Kraac, og ikke, som hos Hvidtfeld, Eske Brock.

S. 285. I Fru Elenes Gavebrev til St. Agnetes Kloster i Roskilde, staaer ved en Trykfejl Kani for Rani, Tam for Taa, og Budde for Todde.

S. 288. Kanniken Thorbern Laurentsens Testamente har Langebek 1753 udskrevet af den mutilerte Original i Antiqvitetsarchivet i Stokholm, og siden sammenlignet sin Afskrift med en Registrant i Lund. De "blaa Klæder" hedder i Originalen: vestas meas blauias. "Peltsen og Kabudsen af Graaverk" hedder: Suf-foratura et capuccium de variis pellibus. "Et Gangerføl": Polydrus ambulans. "En utæmt Hoppe": eqva indomita. Peder Bagge fik: tunicam, capuccium et caligas de borello, calceos, et lineas vestes.

S. 289. Det Diplom, indeholdende Saxkjøbing Byes Privilegier, hvoraf Suhm leverer en Extract, og beklager, at han ej havde det fuldstændigt, det forefindes nu paa sit Sted i Diplomatariet. Det er af Langebek udskreven af Originalen paa Pergament, og lyder saaledes:

Omnibus presens cernentibus *Johannes Dei gratia Comes Holsatie et Stormarie, Terrarum Lalandie et Ymbrie dominus,* Salutem in domino sempiternam. Nouerint vniuersi tam posteri quam presentes, quod Nos exhibitoribus presentium dilectis nobis villanis in Saykōpinghe ex gratia

tia concedimus speciali omnia jura et libertates, consuetudines bonas et honestas, quibus *ciues Roskildenses et alii villani aliarum villarum forensium per Saland melius et liberius coutantur.* Et cum hoc concedimus eisdem, quod nulli mercatorum hospitum, aliunde ad villam ipsorum declinantium mercandi gratia, liceat aliqualiter in ipsorum villanorum prejudicium in venditione vel emptione rerum suarum frui cum ipsis foro et iuribus forensibus aliter quam in ciuitate Roskildensi et aliis villis forensibus predictis cummuniter est consvetum. Nisi forsan ipsis villanis et eorum communitati per modum bylogh cum ipsorum voluntate quis associatus fuerit et astrictus. Volumus etiam predictos villanos nostros vlteriori gratia prosequi et fauore, hanc ipsis concedentes libertatem, quod debitores suos quoscunque rure habitantes, in villa ipsorum possint rationabiliter detinere, donec pro debitis, quibus ab eis inpetuntur, legibus rurensium se purgaverint, vel sufficientem cautionem fecerint pro eisdem. Adjicimus insuper, quod omnes et singuli homines nostri vel vidue ceterique cuiuscunque conditionis aut status existant, bona in predicta villa nostra Saxköpinghe habentes, seu mercimonia in eadem exercentes, ad omnes et singulas solutiones nobis tam nunc quam futuris temporibus de ipsa villa exponendas, iuxta quantitatem bonorum suorum cau̶sa eisdem villanis contribuant et exsolvant, prout amissionem bonorum suorum duxerint evitandam. Amplius cupimus eisdem et concedimus, ut forta cummuni ville eiusdem adiacente, quæ fææganglı dicitur, ad omnes suos terminos tam in latitudine quam longitudine absque diminutione vel divisione qualibet adeo libere et quiete de cetero coutantur, sicuti ipsis temporibus dilecti *fratris nostri Domini Erici quondam Regis Danorum* liberius et vberius post decessum incliti *Regis quondam Woldemari* fuerat exposita et assignata. Concedentes eisdem, quod iidem ciues ratione rerum suarum tam earum quas infra villam suam ement vel vendent, quam illarum, quas de portu ville ipsorum deducendas vel ad eundem adducendas duxerint, aduocato suo vel cuiquam alii ad solutionem teolonii de cetero minime teneantur. Preterea adjicimus, quod Nos priuilegia et omnes libertates, quas cives predicti in Saxköpinghe a progenitoribus nostris Regibus Dacie liberius habuerant, et ut cives Roskildenses eas habere dinoscuntur, eisdem concedimus et donamus, easdem tenore presentium confirmantes. Vnde sub

sub optentu gratie nostre districtius inhibemus, nequis aduocatorum nostrorum, eorundem officialium seu quisquam alius, cuiuscunque conditionis aut status existet, predictos villanos nostros contra tenorem presentium in singulis conditionibus presumat aliquatenus inpedire seu in aliquo perturbare, prout indignationem nostram et ultionem duxerit euitandam. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum *Nestwed Sæland.* Anno Dni M° CCC° tricesimo septimo in die beati Johannis baptiste, in presentia nostra et Consiliariorum nostrorum, videlicet *Dni Nicolai Langhelowen*, Domini *Nicolai de Kilone*, et *Marquardi de Stoue* senioris, et aliorum fide dignorum.

S. 286. Fru Ingefrits (ikke Ingefræt) saa oeconomisk detaillerte og juridisk clausulerte Gavebrev til Esrom Kloster, lyder saaledes i den saa kaldte *Codex-Esromensis* paa Pergament i Universitetsbibliotheket paa Bladene LXXXIII og LXXXIV.

Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis vel audituris *Ingefrith filia Petri Jonson* militis Salutem in domino Ihesu Christo. Cum, secundum apostolum veraciter ac terribiliter intonantem, quecunque seminauerit homo, hec et metet, necessarium sit nobis nostre mortalitatis tempore taliter elemosinarum largitionibus ac aliis misericordie operibus insudare, que in die futuri examinis et generalis omnium operum tam piorum quam reproborum retributionis cum fidelibus ad dexteram iudicis locandis fructus vite perpetue metere valeamus. Hinc est, quod ego mente sana et valens corpore, deuotis progenitorum et parentum meorum vestigiis cupiens inherere, Dominis ac fratribus Abbati et conuentui Monasterii beate Marie semper virginis in *Esrom*, cisterciensis ordinis, Roskildensis dyocesis, donaui et libere contuli villam meam *Vggeløsæ*, in Lywngehæret sitam, cum omnibus suis attinentiis, videlicet agris, pratis, pascuis, silius, stagnis, pecoribus, ac omni instructione in vtensilibus et vniuersis rebus mobilibus et immobilibus ad me spectantibus, quiete et pacifice, iure perpetuo possidenda, mediantibus infrascriptis conditionibus inviolabiliter observandis. Inprimis quod quando dominus me vocaverit de hac vita, dicti viri religiosi Abbas et Conuentus Monasterii Esromensis statim in presbitorio ante summi altaris ecclesie sue faciem ob corporis Christi reuerentiam, vbi Deo patri pro salute tam viuorum quam defunctorum vnigeni-

genitus Dei filius cotidie immolatur, Candelam de septem marchis cere de suis prouisione et inpensis in pelui suspendent, que die ac nocte sine intermissione ardebit, et refecta per ipsos ad dictam magnitudinem, quociens oportuerit, concedente domino, perpetuis temporibus perdurabit. Dignum est enim domum ecclesie qualicunque materiali lumine illustrari, vbi colitur a fidelibus lumen sancte ecclesie increatum. Item quod postquam vite presentis cursum consumauerim, vna missa de omnibus sanctis tertia feria et altera de corpore Christi quinta feria in qualibet septimana ad altare, vbi agitur memoria beate Marie virginis, pro mea et parentum meorum animabus, debebunt a predictis Religiosis et eorum successoribus perpetuo celebrari, ante quod etiam meam eligo sepulturam. Itemque in recordationem presentis mee donationis, et vt tanto alacrius in missis et orationibus suis meam animam ac progenitorum meorum dicti Religiosi Domino recommendant, Dominus Abbas memorati monasterii Esrom, quicunque pro tempore fuerit, faciet et curabit, vt conuentus ibidem in octaua corporis Cristi annis singulis vnum sollempne servitium habeat de quatuor lagenis *potus teuthonici* et tribus *humulati*, nec non quinque ferculis ad prandium, et tribus ad cenam de piscibus, cum decentibus ad hec lacticiniis et pane albo. Datis eodem die etiam pauperibus in porta lagena *potus humulati* et centum panibus competentis magnitudinis, in solamen ac refrigerium anime mee, et omnium fidelium defunctorum, ac in crastino ipsius octaue anniversarium meum ac progenitorum meorum sollempniter habeatur. Si vero propter instantem aliquem sollempnitatem hoc anniversarium in crastino octaue corporis Cristi fuerit impeditum, primo die vacante dictum festum, aut subseqvente, aut precedente, prout melius agi poterit, dictum meum anniversarium compleatur. Ego vero, vt supradicta mea donatio stet perpetuo firmiter inconvulsa, tenore presentium non dolo inducta, nec errore decepta, sed sciens et prudens, ac motu proprio et spontanea voluntate renuntio omni ei, quod ad me vel heredes meos spectabat, aut spectare seu pertinere poterit in futurum, nomine et occasione iuris hereditarii, vel alia quacunque ratione vel causa in villa prefata, vel aliqua pertinentiarum suarum, nec non pro me et meis heredibus quibuscunque et futuris, omnium legum auxilio pro mulieribus introducto exceptioni doli mali, fraudis, lesionis et generaliter omni auxilio iuris canonici

 et

et civilis, instrumentis etiam et litteris quicuscunque publicis vel priuatis, que michi vel meis heredibus prodesse, et dictis Abbati et conventui ac eorum successoribus in futurum obesse poterunt in premissis vel aliquo premissorum. Si quis autem hominum, cuiuscunque status aut conditionis existat, predictam donationem meam irritam fecerit, immutauerit, abstulerit, aut publice vel priuatim, consilio, auxilio, vel conniventia, aliquam iniuriam dictis Religiosis occasione illius irrogauerit, vel ob ipsam in aliquo molestauerit, nisi digne penituerit, auferat districtus index omnipotens Dominus partem eius de regno suo, et in extremo indicio a communione et consortio fidelium ipsum eiectum tradat, cum dyabolo et eius angelis, penis gehennalibus perpetuo cruciandum. In cuius rei testimonium Sigillum meum, vna cum sigillo venerabilis in Cristo patris Domini *Johannis* Episcopi Roskildensis, et illustris Domine Domine *Ingöburgh*, Swetie, Hallandie, et Samsyö Ducisse, nec non et discretorum virorum, Dominorum *Petri* Ringstadiensis, Ordinis santi Benedicti, et *Jacobi* Sorensis, Ordinis cisterciensis, Abbatum, *Hermanni* de Jurstorp, *Jacobi* de Ströby, presbiterorum, Domini *Nicolai Absalonis* militis, *Johannis Magni*, *Conradi* de Candelsbyærgh, *Jacobi Carlson*, *Jacobi Absalonis*, *Nicholai Jonæsson* de Querkeby, *Magni Toddæ*, *Godekini Magni*, *Magni Nicholaison*, *Johannis Nicholai* de Tusæ, et *Laurentii Oleffson*, armigerorum, presentibus est appensum. Datum *Ringstadis*, et actum in placito generali ibidem, Anno Domini M° CCC° tricesimo septimo, in festo translationis sancti Kanuti Ducis et martiris.

1338.

S. 294. Gripswoldensernes Privilegium meddeles her efter Langebeks Afskrift af en verificeret Copie i det tydske Cancelliesarchiv. Documentet er vel efter den sædvanlige Formular, men mærkeligt for Udstæderens Skyld.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Woldemarus* Dei gracia Domicellus et verus heres Regni Dacie ac Dux Estonie, Salutem in domino sempiternam, ad rei infrascripte firmam memoriam, et vt eius veritas imperpetuum clarius elucescat. Tenore presentium recognoscimus et constare volumus presentibus et futuris, quod nos, matura deliberatione prehabi-

habita, nomine dilecti fratris nostri *Ottonis* et nostro, viris nobis dilectis, Consulibus et Communitati Ciuitatis *Gripswold*, quibus propter multa beneficia et commoda, nobis et nostris progenitoribus, et maxime, cum magis opus imminebat, ab eis gratuite inpensa, sumus amplius pre ceteris specialiter inclinati. Concedimus eisdem omnibus Burgensibus predicte ciuitatis ex gracia speciali, prout in priuilegiis dilecti nostri patris *Cristoferi* et sui fratris *Erici*, quondam Regum Danorum, nobis exhibitis et ostensis, ipsis extiterat indultum et concessum, planam libertatem veniendi, visitandi, et applicandi omnes publicos portus Regni Dacie cum suis nauibus, rebus aliis vel mercibus quibuscunque, et ubi eis in predicto regno magis manere placuerit, res suas vendendi vel pro aliis permutandi, res vero sic emptas, cuiuscunque generis fuerint, libere educere poterunt. Ita tamen quod huiusmodi rerum suarum eductio fiat de scitu Aduocatorum nostrorum, qui presentes assistunt, et si per nos communis interdictio de rebus educendis intimata fuerit, illam vna cum nostris seruare teneantur. Reddentes etiam eos in premissis in toto predicto Regno seu predicti Regni partibus de omnibus rebus suis et mercibus ab omni exactione et angaria thelonei omnibus temporibus vite nostre et dicti fratris nostri liberos et solutos. Insuper damus et concedimus eisdem Consulibus et Burgensibus in *Gripswold* liberam facultatem de suis eligendi et statuendi in nundinis Scanie tempore piscationis. Aduocatum, qui habeat in suos Burgenses et ciues ac ceteros eis in sua Aduocatia commanentes quamlibet iurisdictionem de alto et basso iudicandi et corrigendi in causis superioribus et inferioribus, etiam sententia capitali. Indulgentes nihilominus Consulibus et ciuibus predicte ciuitatis, quod ibidem in campo seu spatio dicto *Vitten*, quod ipsi ab antiquis temporibus retroactis possiderunt, nullus hominum Bodas faciat, nisi Aduocatus et ciues predicti, et quos iidem consules cum ipsorum ciuibus inibi sub eorum Aduocatia morari et bodas facere permiserunt et permittunt ex fauore speciali, qui premissis Vittis et Bodis suis uti debent perpetuis temporibus, cum omni nostri consuetudine et libertate, quemadmodum Burgenses Lubicenses suis in dicta terra Scanie hactenus sunt perusi, et ibidem absque infestatione cuiuslibet nostri aduocati cum suis mercibus libere permanebunt. Addidimus etiam eisdem, ut si qui de dictis Burgensibus in *Gripswold* in partibus predicti Regni Dacie naufra-

gium

gium passi fuerint, quod absit, damus et concedimus eis liberam potestatem conseruandi bona sua et recolligendi, quamdiu, et quomodo ipsa per se ipsos vel per alios saluare potuerunt siue in mari vel in ripa. Volentes, ut nullus advocatorum nostrorum vel officialium in quacumque parte predicti regni constitutis, ipsis contra hec premissa omnia audeat vel valeat molestare. Item dicti Burgenses de *Gripswold* portus quoscunque communes regni predicti exire volentes, ostensis suis literis nostris aduocatis fidem faciant suis juramentis, si requisiti fuerint, ne bona deducant aliena, et deinceps sine impedimento et protractatione qualibet abire poterunt nostri cuiuslibet aduocati. Singulariter autem assecuramus eosdem per terras, *Estoniam* videlicet totam et *Wironiam* usque ad fluvium *Narowe*, et deinde versus *Nogardiam*, ne quisquam eos siue in mari siue in terris in se vel in suis presumat aliqualiter molestare. Ipsos etiam Burgenses in *Gripswold* ab emptione sepulture, que vulgo *Erthkoep* vel *Ertwin* dicitur, pre aliis libertamus. Unde per gratiam dicti nostri fratris et nostram districtius inhibemus, ne quis, cuiuscunque conditionis sit aut status, ipsos Burgenses de *Gripswold* super huiusmodi gratia eis a nobis indulta, presumat aliquatenus molestare, seu in aliquo perturbare, prout uitare nostram uoluerit vlcionem. Insuper promisimus Consulibus et communitati predicte ciuitatis, quod quam cito, cooperante nobis gracia Dei, fratrem nostrum predictum aut nos predicti regni pacificam possessionem adipisci contigerit, ex tunc per dictos Consules requisiti presens priuilegium, sicut in omnibus suis clausulis et conditionibus continetur, innovabimus, sine aliqua dicti fratris nostri aut nostra contradictione, nullis super eo donis aut prerogatiuis exquisitis. In quorum omnium premissorum euidens testimonium presens scriptum nostri sigilli appensione fecimus communiri. Datum *Gripeswold*, Anno Domini M° CCC° XXX° octauo, quarto Idus Junii. Presentibus Reuerendo in Cristo patre Domino *Swenone* Arusiensis Ecclesie Episcopo, Domino *Gherberto*, Canonico ibidem, *Johanne Becker*, et *Wilhelmo Peterson*, famulis, Testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Presentem Copiam cum suo vero et sigillato Originali de verbo ad verbum concordare, Ego Martinus Sarnowe Notarius attestor hac mea propria manu.

S. 297.

S. 297. Slesvig Borgeres her extraherte Privilegium af 1338 er i Original i det tydske Cancellies Arkiv.

S. 298. Reinefelde Klosters Privilegier, afskrevne af Langebek 1764 efter en verificeret Copie i det tydske Cancellies Archiv.

Johannes Dei gratia Comes Holtzatie et Stormarie, ac Lalandie et Ymbrie Dominus, Vniversis et singulis nostris fidelibus dilectis, militibus, militaribus, vasallis, aduocatis, subaduocatis, nunciis, etiam illis, qui *Ouerbodenn* nuncupantur, aliisque subditis nostris vniuersis, in dominiis nostris ubilibet constitutis, Salutem in domino sempiternam. Notum facimus vobis per presentes, quod Abbas, Conuentus, ac Monasterium in Reinefelde, Cisterciensis Ordinis, sic sunt a progenitoribus nostris perpetuo priuilegiati et confirmati, quod omnes et singuli coloni ac villani ipsorum ab omnibus vecturis, seruitiis et expeditionibus publicis ac priuatis, et a quorumcunque vrbium, castrorum, pontium, fossatorum, atque aliarum munitionum reparationibus et ædificationibus perpetuis temporibus esse et pacifice permanere debebunt liberi et exempti. Illa sola communi defensioni terre, quam *Landtwere* vocant, taliter excepta, quod rustici ac villani in villis ipsorum pro tempore demorantes, solummodo infra fines terre Holtzatie et non vltra cum ceteris eiusdem terre incolis, ad eandem communem defensionem se communiter opponere teneantur. Sed domestici, familiares, seruitores, laboratores, ac mercenarii, nec non molendinarii, rotifices, carbonistæ, et secatores lignorum, eorundem Abbatis et Conuentus, atque grangiariorum et officialium suorum ab huiusmodi communi terre defensione et ab omnibus et singulis aliis grauaminibus prenarratis, et etiam ab omnibus precariis et exactionibus semper liberi et exempti manebunt. In quorum omnium ac singulorum, firmam fidem et testimonium fidele Sigillum nostrum presentibus scienter est appensum. Datum Anno Domini M° CCC° XXX° octauo, in festo beatorum Tiburtii et Valeriani martyrum gloriosorum.

Auscultata est præsens copia per me *Casparum Schrader,* Hildensemensis diocesis, Publicum Imperiali autoritate Notarium, concordatque cum originali eius proprio sigillato de verbo ad verbum, quod attestor hac manu propria.

S. 301.

S. 301. Kiøbecontracten imellem Erling Vidkunnarsøn og Abbeden i Munkeliv Kloster:

Ollum monnum þeim sem þetta bref sea edher höyra, senda iwar andresarsun, gulaþings loghmadher, sighurdher sigwatzsun logmadher i *orkneiom* hakon iwarsson, hiarandir þoraldarsun, Kolbein andresarsun oc fridheker arnasun Q. G. oc sina, wer gerom idher kunnykt, at a Mathie postola messo dagh, a nitianda are rikis vars vyrdhulegs Herra Magnusar med Gudz miskun noregx swia oc gota Konungx, varom wer i hia i stufuo Herra Hogna abota at munkaliui i biorgwin, oc saom a, at adhernempdir Herra abothe af æinni halfw oc haluardher asmundarsun vmbodhes madher Herra erlings vikunnarsonar af annare, efter þui sem Ombudz bref hans vattadhe, þat sem wer saom oc ifuirlasom oc her er mædher fest, toko hondom saman mædher þui skillordhe, at halfuarder sældi Herra abota þersar jardher af halfw Herra erlings, i *olluikum* halfs þrettanda manada mataboll, i *mædhall þuæith* halfs seaunda manada mataboll. Item i *Geitzska sætre* tueggia manada mata boll, oc i *forse* halfs annars manada mata boll, sem han sagdhe at Herra erlinger atte i *Hardangre*, medh ollum lunnendom fornom oc nyium till æwinlighrar eignar oc frials forrædhis, fire ællifw tyo marka forngilda, med þessare upplykt at herra hogne abote förnempder lauk þæghar a adhernempdom dæghi haluardhe, vidhertakandom fimtan mærker vegnar brendar i ænskom pæningom, oc fim merker brendar vegnar i smidhado sylfri oc þar til þrettan hundrodh pakka vadmals oc attatighi alna hafnar vadhar. En Herra abota oftnemdum stodho heima fire eith stettar kær lokat gylt vttan oc innan sem honum var i panth sæth adur fire tuttogho laupa smiörs, oc fire ein gulring sem honum var en adher setter i panth fire pund enskt af uegna Herra erlings ellifw merkir forngildar, æfter þetta sculdsköytti haluardur fridiki arnasyni adhernempdom til Herra abota, om atta merkir forngildar, þær sem Haluardher atte at luka honom fire streingh þan sem han köypti af honom till islandz fars Herra Erlings. Oc Herra abota takande vidher þerssare sculdsköyting jattade haluardur medh handabande at luka fridhiki fullkomligha þersar adhernempdar atta merker. Oc til sanz vitnisburdhar setti Haluardher medh vorom inciglom sith incigle fire þetta bref er gort var i stad dæghi oc aare sem för sighir.

1339.

1339.

S. 306. De tvende mærkelige Skrivelser fra Keiser Ludvig til Mesteren for den tydske Orden, udskrevne af en Copibog i Riga, lyde saaledes;

Ludouicus Dei gratia Romanorum Imperator semper augustus Nobili et Religioso viro fratri Theodorico de Aldenburg Ordinis fratrum Theutonicorum Magistro generali, Principi Suo deuoto gratiam Suam et omne bonum. Deuotionem tuam monemus, requirimus et affectuosius exhortamur, mandantes, nichilominus gratiæ nostræ sub obtentu, quatenus Diocesin et Civitatem Reuelæ ac terram Estlandt, Regno Daciæ pertinentes, nomine illustris *Voldemari* Regis Daciæ junioris, per te tuosque Subditos et confratres invadas, capias, ac captas ad obedientiam præfati Regis manuteneas et conserues, sic quod a Regno Daciæ aufferri vel alienari non possint. Præscriptas etiam Diocesin et Civitatem *Reuelæ* ac terram *Estlandt* sæpedicto Regi *Voldemaro* aut certo suo nuntio, literas nostras imperiales super hoc exhibenti, sine contradictione qualibet, cum requisitus fueris, studeas assignari. Præterea promittimus, quod damna vel expensas, Si que vel quas tu tuusque Ordo pro eo feceritis, de his tibi satisfieri procurabimus et ex integro responderi. Harum testimonio litterarum dato Franchenfurti, feria tertia ante Judica Anno Domini M. CCC. tricesimo nono; Regni nostri Anno vicesimo quinto; Imperii vero duodecimo.

*** *** ***

Ludovicus Dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, Religiosis viris, Magistro Ordinis Theutonicorum in Liuonia ac ejus Subditis et confratribus suis, fidelibus devotis, gratiam Suam et omne bonum. Scire vos volumus præsentium per tenorem, quod Dos illustri Ludouico Marchioni Brandeburgensi, primogenito nostro charissimo, ex parte Conthoralis suæ soluenda, sibi est super terra Estlandt deputata, prout idem Primogenitus noster vos poterit certis indiciis informare. Quare Deuotionem vestram monemus et requirimus affectiue, quatenus terram eandem si per vos capta fuerit et occupata, nemini nisi Regi *Voldemaro* et Marchioni Brandenburgensi, primogenito nostro memorato, vel certis eorum nunciis literas nostras Imperiales habentibus repræsentetis quomodolibet vel assignetis, nisi prius Primogenito nostro sæpefato de dote sua ut præ-

mittitur fuerit satisfactum. Insuper scire debetis, quod si terram Estlandt prætactam vobis vestroque ordini placuerit comparare, ad hoc vos utrumque ordinem promovebimus vobisque comparabimus modis decentibus ut valemus harum testimonio literarum. Datis Franckenfurt tertia ante Dominicam Judica Anno Domini M. CCC. Tricesimo nono, Regni nostri Anno vicesimo quinto, Imperii vero duodecimo.

S. 309-11. Dette Forlig imellem Hertug Waldemar og Grev Gert har Langebek afskreven af Originalen i Gehejmearkivet, saaledes lydende:

Vniuersis et singulis presencia visuris vel audituris *Woldemarus* Dei gracia Dux Jucie in omnium saluatore salutem. Ad omnium et singulorum presencium et futurorum cupientes peruenire noticiam, recognoscimus tenore presencium publice protestando, quod omnis dissencionis et controuersie materia inter nos, ex vna, et avunculum nostrum Dominum *Gherhardum* Comitem Holtzacie et Stormarie parte ex altera, ex quacumque causa huc vsque mota et quouis modo suborta, totaliter est sedata et composita in hunc modum. In primis videlicet debet avunculus noster, Comes predictus, nobis dare tria milia marcharum denariorum Lubicensium, et hanc pecuniam assignauimus *Eghardo de Aluerstorpe* ad vsum nostrum pro ipsius *Eghardi* voluntate soluendam. Item si nos Terram *Langlandie* hostiliter inuadere vellemus, ad hoc avunculus noster, Comes predictus, cum per nos vocatus et requisitus fuerit, et cum ante sibi per qvatuor septimanas prenunciaverimus, debet nos sequi et adiuuare sub propriis expensis suis dampno et profectu ad edificandum duo propugnacula ante castrum *Traneker*, quorum quilibit nostrum vnum per se edificabit adeo firmum, quod possit detineri, quo facto idem avunculus noster recedat cum suis si voluerit, et presentet nobis castrum quod edificauit, per nos detinendum et custodiendum, hoc tamen adiecto, quod si inimici post dicti avunculi nostri aut suorum nos adiuuancium recessum iterato redirent ad destruendum huiusmodi propugnacula per nos edificata, tunc avunculus noster Comes prenominatus cum omnibus qvos suis congregare poterit, toto posse debet nobis in subsidium festinanter redire et reuerti. Et quamdiu avunculus noster et sui apud nos in dicta terra *Langlandie* permanserint, et nos adiuuerint, non debent terram spoliare aut incendio deuastare, sed omne, quod inde prouenerit, et

quo-

quolibet modo prouenire poterit, equaliter secum debemus diuidere secundum numerum cuiuslibet nostri exercitus personarum. Sed si castrum *Traneker* cum avunculi nostri sepedicti consilio et auxilio deuinceremus et optineremus, statim debet nobis cum terra libere cedere sine contradictione aliquali. Insuper debemus avunculo nostro predicto Domino *Gherhardo* Comiti et suis heredibus firmiter adherere et adiuuare eos contra heredes Domini *Cristoffori* quondam Regis Dacie et contra Dominum *Laurencium Jönsson* quondam Dapiferum et eius heredes eorumque coadiutores et generaliter contra omnes viuentes omnibus diebus vite nostre, exceptis quibusdam amicis nostris singulari consangvinitate et affinitate nobis coniunctis, videlicet Dominis, *Erico* et *Alberto* Ducibus Saxonie, Domino *Johanne* Comite Holtsacie et eius fratrueli domicello *Gherhardo*, Domino *Adolpho* Comite de Schoweuborch et eius fratribus Domino *Gherhardo* et domicello *Johanne*, fratribus comitibus de Hoya, Domino *Johanne* domino de Werle, Domino *Hinrico* Comite Zwerinensi, et Domicellis *Nicholao* et *Ottone* Comitibus in Zwerin et in Thekeneburg, et generaliter exceptis vasallis, familiaribus, et subditis nostris, de iure per nos defendendis. Et quale seruicium avunculo nostro, cum a nobis habere voluerit, facere debeamus, similiter qvod nobis vicissim pro huiusmodi iuvaminis seruicio ipsi per nos inpenso seu inpendendo facere debeat, hoc stabit in arbitrio quatuor militum, quorum nos duos et avunculus noster duos nominabimus, et quicquid hii quatuor milites in hac parte pronunciauerint, ratum seruabimus et omnimodo faciemus. Et nullam sonam seu composicionem cum predictis Domini *Cristoffori* quondam regis Dacie heredibus cum Domino *Laurencio Jönsson* quondam Dapifero et eorum auxiliatoribus inire debemus, nisi avunculum nostrum ad hec recipiamus et expresse includamus. Ceterum terra nostra debet avunculo nostro et omnibus suis illic negociari habentibus, patere et esse aperta et ipse et omnes sui debent et possunt per nostrum dominium libere et licite transire, quandocunque necesse habuerint, in villis forensibus et ciuitatibus, et in singulis locis, vbi agere habuerint, moram facere et emere necessaria sua, prout videbitur expedire, et municiones nostre, per quas transeundum est, non debent eis aliqualiter precludi. Et si avunculus noster aut sui in transeundo per nostrum dominium dampnum alicui nostrorum in-

 fer-

ferrent, hac stabit in arbitrio militum nostrorum *Domini Abelis* et Domini *Jon Holkes*, ad quorum fidem ambo relinquimus, vt secundum eorum dicta iuramento eorum affirmanda, si ab eis requiritur, huiusmodi dampnum illatum refundatur, et hiis militibus si eos aut alterum eorum morte preueniri contingeret alium vel alios, qui eodem fungantur arbitrio, substituemus. Insuper si aliquam inpeticionem super aliquibus bonis in *Northiucia* aut *Pkeonia* siue in insulis adiacentibus aut in qualibet alia terra avunculo nostro predicto per dominum *Cristofferum* quondam regem Dacie inpignerata, haberemus, hanc penitus resignamus, et renunciamus omni iuri si quod nobis adhuc conpetere posset, et nec ipsum avunculum nostrum Dominum *Gherhardum* nec eius patruelem dominum *Johannem* Comitem Holtsacie debemus in pigneribus eorum, que in Dacia habent, aliqualiter inpedire, intromittendo nos de bonis eis inpigneratis, aut eorum vasallos, si qui se eis opponerent, aut alios eorum inimicos contra eorum voluntatem defendendo et preplacitando. Per hanc igitur ordinacionem reformati sumus cum dicto avunculo nostro, et omnis controuersia, inter nos agitata, est abolita, et debet esse ex corde remissa, et omni actioni, si qua nobis aduersus ipsum avunculum nostrum, aut s'us heredes ratione prouisionis et tutele nostre, quam gessit, maxime super computacione aut super alia quacunque causa dependenti aut emergenti ex eadem tutela, conpetere posset, penitus renunciamus, et dimittimus ipsum, et heredes suos ab omnibus hiis quitos, liberos et solutos, et ammodo volumus ad promocionem suam heredum suorum et fratris sui Domini *Ghyselberti* sedere et prosequi eos fauorabiliter et amice. Preterea omnes literas nostras, quas dicto avunculo nostro dedimus, postquam ad annos pubertatis peruenimus, et tuicionem nostram recepimus, noluimus per hanc ordinacionem infringere, aut in aliqua parte eis derogare, sed presentibus eas confirmamus et approbamus, absque omni dolo et falsa ymaginacione, et vt eo magis firmum et stabilitum inter nos permaneat, huiusmodi literas duximus innouare, et de verbo ad verbum ordinatim, secundum quod acta et data sunt, presentibus inserere, quarum talis est tenor.

In nomine domini amen. Vniuersis Cristi fidelibus presentem paginam visuris seu audituris *Woldemarus* dei gracia Dux Jucie in omnium saluatore salutem. Quia probabiliter verum est, quod nichil certius est

quam

quam mors, et nichil incertius hora mortis, nos cupientes, quantum naturalis permittit industria, futuris malis et incommodis obuiare, et ea, in quantum possumus, precauere, non inmerito eciam ad memoriam reuocantes, qualiter nobilis vir Dominus *Gherardus* Comes Holtsacie et Stormarie avunculus noster dilectus a puerilibus nostris annis, et ab illo die, quo dilecto patre nostro Domino *Erico* quondam Duce Jucie orbati fuimus, propter nos et occasione nostri, grauibus periculis, dampnis rerum et corporis, atque debitis non modicis se inuoluit, et adhuc hodierna die magnis debitis et castrorum suorum obligacionibus est detentus. Affectantes pro huiusmodi seruiciis et fidelitatibus nobis per dictum avunculum nostrum exhibitis et inpensis, ipsum et heredes suos respicere laudabiliter et condigne, vt tenemur, ne ipse et heredes sui in periculis remaneant inportunis, volumus et in presentibus voluimus, quod omnes et singuli vasalli nostri, milites et armigeri, sub districtu nostri Ducatus et dominii habitantes, sepefato avunculo nostro, Comiti *Gherardo* homagium et fidelitatis iuramentum faciant, condicione ista interposita, quod si nos mori contingat absque herede legitimo, extunc dicti vasalli nostri omnes et singuli fideliter et constanter, sicut vasalli dominis suis adherere tenentur, adherebunt et faciant in hac parte, sicut nobis facere tenentur, et ista facere omnibus et singulis vasallis nostris mandamus per presentes. Ceterum aduocatis et officialibus nostris, quibus nunc castra nostra commisimus, expresse dedimus in mandatis, et coram pluribus vasallis nostris ipsos iussimus, vt si nos absque herede legitimo mori contingat, castra nostra nulli presentent, nisi avunculo nostro predicto aut suis heredibus, et hoc idem volumus, quod aduocati nostri et officiales faciant, per presentes damus eis firmiter in mandatis. Preterea si aliqui de vasallis dicti avunculi nostri aut ex famulis ipsius aliqui in terra nostra et per nostros, quocunque eciam modo factum sit, durantibus gwerris inter dictum avunculum nostrum et nostros vasallos, proscripti sunt, illi pacem firmam rehabebunt, et eos pace restituimus per presentes. Insuper si aliqui principes, aut nobiles, aut cuiuscunque dignitatis, condicionis, aut status existant, dictum avunculum nostrum, officiales suos, aut quoscunque alios nomine suo in castris suis terris in *Northiucia* et *Pheonia* constitutis, ipsi avunculo nostro inpigneratis inpedire, infestare, aut aliqualiter molestare vel-

vellent, nos dicto avunculo nostro cum castris et vasallis nostris firmiter astare debemus, ipsique et suis auxiliatoribus pro omnibus viribus nostris fidele subsidium inpendemus. Ceterum si dictus avunculus noster pro defensione sua aut pro aliis negociis suis familiam suam, suos vasallos vel quoscunque alios versus *Northiuciam* aut *Pheoniam*, destinauerit, illos nos et officiales nostri benigne promouere debemus, nec aliqualiter permittemus, quod ipsis in reditu vel exitu aliqua molestia per nostros aut iniuria inferatur. In quorum omnium euidens testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Anno Domini M° CCC° XXX° III° in crastino beati Petri apostoli ad vincula.

Item tenor secunde litere sic incipit.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Woldemarus* Dei gracia Dux Jucie salutem in domino sempiternam. Notum facimus vniuersis, tam presentibus quam futuris, et protestamur publice per presentes, quod nobili viro Domino *Gherardo* comiti Holtsacie et Stormarie, avunculo nostro Karissimo, suisque veris heredibus, omnia et singula bona, siue insulas, que vulgariter *Öö* dicuntur, si que ab illa parte *Middeluarsund* nobis conpetere poterunt, libere dimisimus, *Langlandia* tamen excepta, et talia bona nequaquam inpetere aut repetere debemus, tamdiu, quousque tota terra *Pheonie* a dicto avunculo nostro aut suis heredibus per nos fuerit liberata. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum anno Domini M° CCC° XXXIII° in crastino beati Petri ad vincula.

Tenor vero tercie litere talis est.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Woldemarus* Dei gracia Dux Jucie salutem in domino sempiternam. Nouerint vniuersi, tam presentes quam posteri, quod olim, cum in etate puerili essemus constituti, et paterno destituti solacio, diuersa nobis et nostro dominio inminebant pericula, quibus resistere tunc temporis eramus omnimode inpotentes, nobilis tamen vir, Dominus *Gherhardus* comes Holtsacie et Stormarie, noster auunculus dilectissimus, huiusmodi pressuris et periculis sollerter obuiare desiderans, tutoriam et prouisionem nostri dominii in se beniuole sponte suscipiens, se diversis et variis, prout postea, cum ad annos maturos peruenimus, per experienciam optimam rerum magistrum didicimus,

amore

amore nostri subiecit laboribus et expensis, maxime circa repressionem Domini *Cristoffori* quondam regis Dacie suorumque filiorum eisque adherencium, qui nobis multipliciter adversabantur, et nostre destructioni totis viribus innitebantur. Elapso autem aliquali temporum curriculo, nostrorum militum vasallorum vsi consilio, dictum nostrum dominium ab eodem Domino *Gherardo* nostro awnculo predicto duximus repetendum. Qui ad requisicionem nostram in presencia militum et ministerialium nostrorum, prefatum nostrum dominium integrum laudabiliter per nostri awnculi memorati circumspectionem et prouidenciam conseruatum amicabiliter et gratanter nostris manibus assignauit. Ne igitur futuris temporibus occasione dicte prouisionis et tutorie nobis aut nostris heredibus aliquod oriatur dubium aut noue inpeticionis materia tribuatur, dictum dominum *Gherardum* nostrum awnculum karissimum eiusque heredes ab huiusmodi prouisione et tutoria seu dependentibus et emergentibus ab eisdem, maxime circa terram *Langlandie* ad nos iure hereditario spectantem, ad quam dictus awnculus noster tamquam ad veram hereditatem nostram corporaliter nos remisit, licet tamen dicta terra ad manus nostras nondum sit cum effectu reducta, de nostro nostrorumque militum, vasallorum et ministerialium maturo consilio super hoc habito et consensu, cum graciarum actionibus dimisimus et tenore presencium dimittimus quitum liberum et solutum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum *Gothdorpe* Anno Domini M° CCC° XXXVI° feria secunda post Dominicam qua cantatur Oculi mei semper.

Hec igitur omnia et singula premissa tam de nouo quam hactenus inter nos placitata et ordinata, que simul in hanc literam redacta sunt, promisimus antedicto avunculo nostro Domino *Gherardo* fide data manu prestita et suis heredibus promittimus per presentes nos firmiter seruaturos. Actum et Datum *Slesewich* Anno Domini M° CCC° XXXIX° in die purificationis beate virginis, nostro sub sigillo presentibus in testimonium appenso. Presentibus Dominis *Harthwico de Reventhlo*; *Nicholao de Crummendik*, *Marquardo de Lembeke*, *Siffrido* et *Marquardo de Sestede*, *Marquardo*, et *Marquardo* dictis *de Wisch*, *Dethleuo* dicto *Strusen de Rantzowe*, militibus, *Eghardo de Aluerstorpe*, *Gothscalco*

Withe,

Withe, Cudeman, et aliis pluribus testibus fide dignis, vtriusque nostrum vasallis.

Sigillum læsum adpendet ex cera alba.

In tergo:

Concordia Dominorum Waldemari Regis et Gherardi Comitis.

S. 318. Kong Magnus's Beskjermelsesbrev af 9de Maj har Langebek udskreven af Bartholiniana.

Magnus med Guds Miskunn Noreghs Svia oc Skane Konungr, sendir allom Monnom i Biorghviniar fæhyrdslu, þeim sem þetta bref sea ædr höyra, Qvedio Guds oc sina. Ver vilium, at þer vitir, at ver hafvum tekit, sem ver erom skylldughir Modor vara hina kærazsto fru *Ingibiorghu* med Guds Miskunn Hertoghinnu i Svyiariki, Hallandi, oc Samsöy, eighnir hennar oc Godzs, med Gardum, Myllnum, Fiskivotnum, Skoghum, Utengum, Sellaatrum, Utverium, oc allann annann varnad hennar oc Godzs, sem hon a ædr æighande verdr her med ydr i lausu oc fostu i minna lut oc mæira i Guds Valld, vaara vernd oc konongbleght traust till allra rettra maala, firirbiodande fullkomlega hverium Manne hverrar stettar ædr tighundar, sem hver er nokorar agangur at væita henne ædr hennar Godzse oc varnade her i nokorum lut aflogbliga, næma hver sem at þvi værdr kændr ædr sanner vili sæta af oss ræidi, refsingum oc hinum hardazstum afvarkostum oc aa ofvan svara oss tvinnum atta ærtoghom oc þrettan Morkom oc henne fullrette sit epter loghum halfu aukit sakir þersa vaars brefs. En hinir aller sem til hennar varnadar ædr Godzs göra vell oc vinsamligha skulu adlazst af oss aast oc vinatto med sannum godvilia, Biodom ver allom Monnom her æinkanligha Syslumonnom, loghmonnom, handgengnum monnom vaarom allom, at þeir styrki hena oc hennar Umbodsmenn oc Godzs þvi allu framar till lagha oc rettynda i sinom Malæmfnom vidr hvat manna sem þat er at skipta, at ver hafvum gefvit henne hennar varnade oc Godz þetta vaart varnadar bref til styrks oc frealses, oc later hena þess sva niotande verda, sem þer vilir nokorn kærleika oc godvilia af oss venta. Þat biodom ver oc allom Monnom her þeim sem henne æighu skulldir at luka smærre ædr större, at þeir hafve lokit henne ædr hennar Umbodsmanni þær allar med godom Græidskap innan þæss manadar,

nadar, sem þeir hafva seett ædr höyrt þetta vort bref ædr nokorn loghliga vissu fyrir gort. En hver, sem adru vis gerer, skall svara oss atta ærtoghum oc þrettan Morkum i brefvabrot oc þo luka skulldina at sidar se. Þeir oc aller, sem henne ero reikningh skylldughir, oc engi hafa fyrgort kome fyrir hennar Umbodsmenn her innan fyrnemfdæs tima oc ræikni med fullnade oc uppluki þat alt sem a hvern ræiknazst med rætto ællighar svare fyrnemfdo brefvabrote, sem vaatta um skullda hæimtingar, uttan hann geri loghligan afgangh med hennar Umbodsmanni innar fyrnemfdæs tima. Þetta bref var gort i *Hællsingbergh*, Sunnudaghenn næsta fyrir Hvitasunnu a tuttughta Are Rikiss vaars oc insighlat oss sialfum hiaverandom. Halldor Ogmundarson ritade.

Til dette Aars mærkelige Diplomata hører en sammenhængende Række af 6 Documenter *a–f*, som alle angaae Klosteret i Esserom og Ridderen Peder Magnusson.

Disse Documenter, Panteforskrivningen, Skjøde, Tingsvidne o. s. v. ere af Langebek udskrevne af *Codex Esromensis* paa Universitetsbibliotheket, hvor de forekomme paa Bladene 122, 24 og 128. Af disse Documenter har *a, c, d* i den esromske Registrant de Overskrifter med røde Bogstaver, som Langebek har tilføjet sine Copier.

Litera impignorationis.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Petrus Magnusson* miles, Salutem in domino sempiternam. Nouerint vniuersi, me Religiosis viris, Dominis et fratribus monasterii in Esrom, teneri et esse veraciter obligatum in duodecim marcis puri argenti ponderis coloniensis, de quibus iam in presenti sex marchas puri eiusdem ponderis leuaui, sex reliquas marchas ab eisdem fratribus ad octo dies ante assumptionem beate virginis futuram proximo recepturus prout in ipsorum litteris patentibus, super hoc confectis, veraciter continetur. Pro quo quidem argento predictis fratribus omnia bona mea in *Wæyby*, mobilia et immobilia, intra sepes et extra, iuxta omnes *leges Siælandie*, inpignero per presentes, sub conditionibus infrascriptis, quod videlicet fratres prenotati fructus et redditus annuos de ipsis bonis sine inpedimento meo vel quorumlibet heredum meorum inte-

graliter percipiant, donec summa premisse pecunie iuxta condictum inter nos per omnia fuerit persoluta. In cuius rei euidentiam sigilla discretorum virorum Domini *Haquini* Electi de Tummæthorp, ordinis premonstratensis, et *Giordonis Magnusson* dilecti sororii mei, vna cum sigillo meo proprio, presentibus sunt appensa. Datum anno Domini M° CCC° XXX° nono, die apostolorum Petri et Pauli.

*** *** ***

Universis presentes litteras inspecturis *Petrus Magnusson* miles, Salutem in Domino sempiternam. Nouerint vniuersi, tam posteri quam presentes, me Religiosis viris Dominis et fratribus Monasterii in *Esrom*, ordinis cisterciensis, in remedium anime mee, dedisse, scotasse et plenarie cum omnibus iuribus me tangentibus possidenda in perpetuum assignasse bona mea in *Wegby* prouincie *Holmbohœrath* in Sialandia, videlicet vnam curiam villicalem cum quatuor inquilinis, qui dicuntur *Garsæde*, que sunt in censu terre nouem ore, cum omnibus suis attinentiis, scilicet agris, pratis, pascuis, siluis, ac omnibus aliis, que in tribus araturis dictis *Wangœ*, et infra quatuor terminos, que dicuntur *Maarchæschœl*, pariter continentur, nec non cum omnibus estimationibus in ipsa curia iam manentibus, videlicet duobus bobus et dimidia marcha annone, que predictis dominis et fratribus ab impetitione quorumcunque heredum meorum, ac aliorum quorumlibet propinquorum, sanus et incolumis mente simul et corpore nunc et perpetuis temporibus approprio per presentes. In cuius collationis, scotationis, ac eorundem bonorum appropriationis euidentiam, sigilla discretorum virorum Domini *Haquini* Electi de *Tummæthorp* ordinis premonstratensis, et *Giurdonis Magnusson*, dilecti sororii mei, vna cum sigillo meo proprio, presentibus sunt appensa. Datum Anno Domini M° CCC° XXX° nono, die apostolorum Petri et Pauli.

Super bonis in Wegby priuilegium.

Universis presentes litteras inspecturis *Petrus Magnusson* miles Salutem in Domino sempiternam. Nouerint vniuersi, me Religiosis viris, Domi-

minis et fratribus Monasterii in *Esrom*, omnia bona mea mobilia et inmobilia in *Wegby*, cum suis omnibus attinentiis, prout per litteras meas patentes ipsis fratribus super hoc confectas plenius approbatur, in anime mee remedium contulisse perpetuis temporibus possidenda. Vnde litteras omnes, si que successiuo tempore reperte fuerint, ex parte mea vel heredum meorum siue heredum vxoris mee seu etiam cuiuscunque alterius, quibus possit, dictis fratribus super bonis prenotatis impedimentum quomodolibet generari, per presentes irritas facio penitus et inanes. In cuius rei testimonium sigillum venerabilis *Domini Haquini*, Electi de *Tummæthorp*, ordinis premonstratensis, vna cum sigillo meo proprio, presentibus est appensum. Datum Anno Domini M° CCC° XXX° nono, die apostolorum Petri et Pauli.

Litera recognitionis Domini Petri Magni militis, ad procurandum nobis sigillum sororii sui.

Omnibus presens scriptum cernentibus *Petrus Magnusson* Miles, salutem in Domino sempiternam. Notum facio vniuersis, quod obligo me per presentes ad procurandum religiosis viris Dominis et fratribus in *Esrom* sigillum dilecti Sororii mei *Giordonis Magnusson*, infra octo dies ante assumptionem beate virginis proximo subsequentem, apponendum litteris patentibus, quas ipsis fratribus super bonis meis in *Wæghby* contuli, sub sigillo meo, pariter et sub sigillo venerabilis Domini Domini *Haquini* Electi de *Tummæthorp*, que quidem bona dictis fratribus dederam in anime mee remedium et leuamen. Datum sub sigillo meo Anno Domini M° CCC° XXX° nono, die apostolorum Petri et Pauli.

*** *** ***

Omnibus presens scriptum cernentibus *Petrus Magnusson* miles, Salutem in domino sempiternam. Nouerint vniuersi, me dilecto famulo meo *Swenoni* dicto *Dyæchn*, exhibitori presentium, planam potestatem dedisse per presentes, bona mea omnia in *Weghby*, cum omnibus suis attinentiis, Religiosis viris, dominis et fratribus monasterii in *Esrom*, prout in ipsorum

rum litteris patentibus, super hoc ex parte mea confectis, plenius continetur, in remedium anime mee, meo nomine scotandi, appropriandi, ac cum omnibus iuribus ad me in ipsis bonis pertinentibus, quemadmodum *leges terre Siælandie* dictauerint, assignandi, quicquid per predictum *Swenonem* in premissis actum fuerit, ratum et gratum in perpetuum habiturus. In cuius rei testimonium sigillum meum duxi presentibus apponendum. Datum Anno Domini M° CCC° XXX° nono, die apostolorum Petri et Pauli.

*** *** ***

Universis presentes litteras inspecturis *Jacobus* persona Ecclesie *Annæs* et prepositus in *Holmbohæret*, *Petrus* Rector Ecclesie *Gresholtæ*, et *Nicholaus* Rector ecclesie *Maarthæm*, sacerdotes, *Johannes Amundæson*, et *Laurentius Joonson*, armigeri, Salutem in Domino sempiternam. Notum facimus vniuersis, nos in placito dicte prouincie *Holmbohæret* presentes personaliter extitisse, nec non et manifestius audiuisse, quod sub anno Domini M° CCC° XXX° nono, in secunda feria proxima post festum beati Kanuti Regis et martyris et sanctorum martyrum septem fratrum, in ipso placito constitutus vir discretus *Sweno* dictus *Dyaglin*, famulus nobilis militis Domini *Petri Magnusson*, procuratorium suum recitari fecit ibidem, cuius virtute plenariam potestatem habere veraciter probabatur, omnia bona mobilia et immobilia, que dictus Dominus *Petrus* in villa *Wæghby* eiusdem prouincie possidebat, Religiosis viris, dominis et fratribus Abbati et conuentui monasterii *Esrom*, ex parte eiusdem Domini *Petri*, in anime sue ac dilecte vxoris sue Domine *Ingeburgis* remedium et leuamen, iuxta communes *leges terre Syælandie* scotandi, appropriandi, ac iuxta patentes litteras dominis abbati et conuentui ex parte sepedicti Domini *Petri* plenius super eorundem bonorum collatione confectas, in possessionem stabilem et perpetuam assignandi, quam dictorum bonorum scotationem et veram appropriationem predictum *Swenonem Dyæglin* eodem die in ipso placito, ex parte Domini sui supradicti, pure et legaliter compleuisse, cunctis Cristi fidelibus tenore presentium protestamur, nosque sinum honora-

norabilis patris Domini *Johannis*, tunc temporis dicti monasterii abbatis, scotationem bonorum sepedictorum recipientis, vna cum priore et cellerario suo ac aliis pluribus, communiter tenuisse. Insuper etiam testamur, in eodem placito fuisse specialiter nominatos, et in auditores placitales coram omnibus deputatos, ad introducendum prenominatos dominos et fratres de *Esrom* in predictorum bonorum corporalem possessionem, *Andream Swenson*, *Andream Pætherson*, *Johannem* dictum *Skoftæ*, et *Jacobum Öbæson*, premisse prouincie bondones, qui iuxta quod auditores de placito dati fuerint, negotium sibi commissum in ipsis bonis, in presentia nostra, prout eis veritatis testimonium perhibemus, per omnia fideliter compleuerunt. In quorum omnium euidentiam et certitudinis firmitatem sigilla nostra presentibus duximus apponenda. Scriptum Anno et die, superius annotatis.

1340.

S. 319. 20. De her omtalte Foreninger af 11 Februar imellem Hertug Waldemar og Grev Gert, haves begge i Original paa Pergament i Geheimearkivet.

S. 321. Den Fuldmagt, Kejser Ludvig gav sin Søn Markgreven, saae Langebek 1754 i Antiqvitets-Arkivet i Stokholm, og fik sig denne Afskrift deraf meddeelt.

Vir Ludowig von Gots genaden Römischer Keiser ze allen ziten merer des Richs Bekennen offenlichen mit disem brief. Das wir vnser gunst vnde willen dar zů geben haben, daz Vnser lieber Sun vnde ffürst Ludowig Margraf ze Brandenburg oder wen er aus sinem Rat dar zů nimt oder von sinen wegen enphilhet macht vnd kraft haben sullen ze teidingen mit .... den Tutschen Herren vmb das Land Ryueli Vnd sune si dar vmb teidingent oder endent Daz ist vnser gůt wille vnde wellen ez stet haben Mit vrkund diss brefs Der geben ist ze Lamshůt an sunntag Letare Nach Christus geburt drintzehen hundert iar, vnde in dem vierzigstem iar In dem

sechs

sechs vnd zweinzigstem iar vnsers Richs vnde in dem drizehenden des Keizertûms.

Sig. læsum appendet.

In Dorso:

M IIIc XL.

a Tergo:

Lodwicus Romischer Keyser mechtiget seynen sone mer(ke)grefuen czu brandenburg Czu teidingen mit den orden vmb das land Czu Reval to vorkopende etc.

XXV.

S. 328. Documentet om Læsøs Afstaaelse til Domcapitlet i Viborg, staaer saaledes i Bartholiniana.

Universis presentes litteras inspecturis vel audituris *frater Boetius Abbas Vitescole* totusque Conventus ibidem, salutem in omnium salvatore. Quoniam super alienationibus rerum seu bonorum monasteriorum precipue religiosorum frequenter solet oriri questio, quod presentibus temporibus lucidius patet, dum plerique, refrigescente multorum caritate, plurimorumque adversantium malitiis et calumpniis crescentibus, Ecclesiasticis personis super alienationibus bonorum suorum rite et non sine causa rationabili factis fomite invidie magis quam zelo justitie succensi, qvietis et pacificis materiam suscitant litigandi, ea propter presentibus constare volumus et posteros non latere, nos religiosis viris et discretis dominis, *Preposito et Capitulo Ecclesie Vibergensis*, super alienationibus bonorum qvondam nostrorum in *Læsö* ipsis dominis rite et rationabiliter factis ex unanimi et concordi consensu omnium nostrum ac Superioris nostri presentes litteras dedisse in abundantiorem et cautelam pleniorem. Inprimis itaque recognoscimus nos dicta bona in Læssö ab ipsis dominis prius habuisse sub tali conditione, quod si unquam nos eadem bona contingerit alienare, memoratis dominis ipsa sine dubio venderemus. Item de pecunia

nia non modica pro privilegiis et libertatibus nostris per *Dominum Cristoferum qvondam Regem Danorum* redimendis mera necessitate compulsi, non habentes aliam viam, nisi quod bona nostra pro summa dicte pecunie de necessario alienaremus supradictis dominis sepedicta bona pro decuple maiori pretio singulis computatis, quam ea prius ab ipsis dinoscimur habuisse, vendidimus, scotavimus, et appropriavimus juste et legaliter consensu ad hoc omnium nostrum, nec non reverendi patris nostri domini Abbatis Esromensis accedente, prout in literis apertis super hoc prius confectis plenius continetur. Consideratis igitur hiis et omnibus aliis circumstantiis, obligamus nos tenore presentium dictos dominos Prepositum et Capitulum Ecclesie Vybergensis super alienationibus predictorum bonorum in Læsö nunqvam in futurum per nos seu per aliqvem vel aliqvos nomine nostro vel ordinis nostri publice vel occulte, directe vel indirecte, consilio, auxilio seu favore inqvietare, vexare, seu coram aliquo judice ecclesiastico secularive quomodolibet molestare. Et si aliqva adversantium calumpnia de alienationibus sepedictorum bonorum oriri in posterum ex parte nostra vel ordinis nostri qualitercunque contigerit, obligamus nos in hiis scriptis sepefatos dominos ab omni dampno satisdationis et oneris tam pro solutione principali quam pro expensa interesse et aliis quibuscunque que vel quos in lite vel extra litem, si necesse fuerit, ipsos expendere contigerit, ratione huiusmodi venditionis et emptionis inter nos facte, quod Deus avertat, indempnes totaliter et penitus conservare, non obstantibus conditionibus, privilegiis, exemptionibus, constitutionibus veteris editionis seu nove quibuscunque. Acta sunt hec Vybergis Anno Domini Millesimo CCC. XL. in octava Epyphanie, presentibus venerabilibus viris Dominis *Priore fratrum predicatorum Wybergis* cum fratre suo, *Gardiano fratrum minorum* cum fratre suo, nec non, consulibus aliisque quamplurimus civitatensibus Vybergensibus ad hoc specialiter rogatis et vocatis, quorum sigillis una cum sigillis nostris presentes litteras fecimus roborari, in testimonium et cautelam pleniorem.

S. 328-29. Hertuginde Ingeborgs Gavebrev, hvorved hun skjænker Asminderød til Capitlet i Kjøbenhavn, afskrev Langebek 1751 af Originalen paa Pergament i Universitetsbibliotheket.

S. 328 i sidste Linie er indløben den Trykfeil, at der staaer "Scholastica" istedenfor *Scholastria*.

Navneregister.

A.

Aarhus, Domcapitlet der fastsætter visse Forholdsregler for de tilkommende Bispær, 105.
Abildgaard, Søren, 367.
Adolph eller Alf, Greve af Schauenburg, 70, 227, 299.
Agnes, en uægte Datter af Kong Hakon, 247.
Agnetes Kloster i Roeskilde, see Roeskilde.
Albert, Hertug af Sachsen-Lauenborg, 225, 227, 299.
Albert, Søn af den mecklenborgske Herre Henrik, forloves med Euphemia, Søster til Magnus, Konge i Sverrig og Norge, 52, 54, 271.
De holde Bryllup, 281-82.
Albert Albertsen, see Gleichen.
Aldona, Calendet der, 298.
Alefelt, Benedict, 26.
Anders Nicolausen, hans adelige Friheder, 42, 344.
Andfin, Biskop i Bergen, see Audfin.
Antvorskov Kloster, 155-56.
Apenrade Byes Skraa, 264.
Arno, Scholasticus i Domcapitlet i Bergen, 29, 31.
Audfin, Bisp i Bergen, 28-38, 55, 64-65, 93-95, 110-12, 147, 161, 173, 198-99, 200, 337-42, 347, 366, 368, 369.
Han døer, 217.

B.

Bahus Slot, 41.
Barnim, Hertug i Pommern, 62, 77, 296, 299.
Bergen, 30-31, 35-37, 41, 55, 94-95, 199-201, 217, 232, 316-17, 337-38, 378-80.
Munkeliv Kloster der, 79, 255, 290, 301, 357, 372, 395, 408.
Johannis Kloster, 303.
Bernard de Ortolis, Indsamler af Pavetienden i Norden, 148-49, 160-61, 173.

Bernardus de monte Valrand, pavelig Nuntius, 23, 44, 73.
Bernekov, Henrik von, 192.
Berthold, Greve af Henneberg, Formynder for den unge Markgreve Ludvig af Brandenburg, 57, 87-88, 261.
Bertrand de Succioliis, den norske Kong Magnus's Gesandt, 148.
Bjarkey, 82.
Bjarmer, 82.
Birger, den landflygtige svenske Konge, 24, 43.
Blanca, gift med den svenske og norske Konge Magnus, 269, 282, 291-92.
Blok, Deso, 142-43, 212-13, 315.
Bogense Byes Privilegier, 150.
Bonde, Peder, 123, 128.
Bordesholm Kloster, 232, 267, 281.
Bornholm pantsættes, 85, 140.
Bothulf Hakonson, Kanik i Nidaros, hans Adfærd i Bergen, 29-30, 32.
Bremen, dens Privilegier, 56.
Breyde, Marqvard, dansk Hovedsmand i Reval, 253-54, 394-95.
Brock, Esge, 226. Nicolaus, 15, 124, 358-59. Peder, 226, 399.
Brockdorp, Eggert, 228-29. Erik, 191.
Buchwald, af denne Familie nævnes en Otto, 79.
Budde, 285, er en Trykfeil istedenfor Todde.
Burglum, Nonneklosteret der, 209.
Bygholm Slot, 12.

C.

Campen i Overyssel, dens Privilegier i Skanør, 275.
Careler, see Kareler.
Carl, Erkebisp i Lund, 140, 196, 199, 200, 214, 387. Hans Død og Testamente, 248-49, 389-93.
Christopher den anden. Hans Karakteristik, 86, 126. Hans Kaar i hans Ungdom, 4. Hans Haandfæstning da han blev Konge, 5-11. Overdrager Esthland til Knud Porse, 46-48. Han forener sig med Grev Gert, 58-60. Forliger sig med Herre Henrik af Meklenborg, 68-70. Krones, 84-85. Hans Alliance med de pommerske Hertuger, 86-87. Forlig med Ludvig Albertsen, Greve af Gleichen, og hans Tilhængere, 97-99. Han overfalder Hertugdømmet Slesvig, men taber Slaget mod Grev Gert, 102-3. Da Gert truer hans Lande, forlader han Riget, for i Tydskland at søge fremmed Hjelp, 114-15. Han afsættes, 118. Han kommer igjen til Danmark, 175-77. Taber Slaget mod Grev Gert paa Kropperhede, 222-23. Ejer tilsidst blot Skanderborg og Ærø, 227. Bringes i den kummerligste Forfatning og døer, 238. Hans Begravelse i Sorø, samt om hans Børn; og almindelige Betragtninger over hans Regiering, 239-42.
Cismar Kloster, 109.

Claus eller Nicolaus, Søn af Grev Gert, 222. 327.
Colding, see Kolding.

D.

Danmark, dets Udstykkelse ved adskillige Forleninger, 139-40. Dets usleste Tilstand, 194, 205, 227, 242. Om dets Skatskyldighed til den pavelige Stol, 304. Det stod ej under Kejseren, 305.
Ditmarsken, 26, 27, 78, 299, 355.
Due, Morten, Drost, 16.

E.

Ebelholt Kloster, 88, 89.
Edward, Konge i Engelland, 259, 396.
Eilif, Erkebisp i Trondhjem, 28, 32, 35, 64, 80, 112, 113, 173.
Hans Død, 232.
Elena, Datter af Nicolaus Rani, 285.
Elisabeth, Søster til Grev Gert, gift først med en Hertug af Sachsen-Lauenburg, siden med Erik, Søn af Kong Christopher II. 51, 204, 221.
Elisabeth Pedersdatter, Enke efter Marsken Ludvig Albertson, 163, 184, 213, 236-38.
Erik, Søn af Kong Christopher II. vælges til Konge, 43-44, og krones lissigemed Faderen, 84. Tages tilfange, 125. Gifter sig med Grev Gerts Søster Elisabeth, 203, men forskyder hende, 221. Saares i Slaget paa Kropperhede, 222, og døer, 227.
Erik, Søn af den svenske Kong Waldedemar, gjør Paastand paa noget Mødrenegods i Danmark, 152-55, 169-70.
Erik, Hertug af Sønderjylland, 4. Han døer, 95.
Erik, Hertug af Sachsen-Lauenborg, 13, 51, 63, 108-9, 254, 299, 310.
Erik, Abbed i Utsten, ang. 256-58.
Erik Ambjørnson, see Sparre.
Erling Hafthorson, Søn af Kong Hakons naturlige Datter Agnes, 247. (conf. Tome XI. S. 690.)
Erling Vidkunson, den norske Konges Drost, 38, 80-82, 94, 95, 159, 179, 198, 217-18, 255, 301, 317, 381, 395, 408.
Esger, af Familien Jul, Erkebisp i Lund, 11, 20, 23, 44-46, 62, 72, 84. Hans Død, 105-6.
Esrom Kloster, 22, 296, 402-4, 417-21.
Estland, 42-43. Overdrages til Knud Pors, 47-48, 77, 78, 159, 183, 243-44. Afstaaes til de tydske Riddere i Liefland, 254, 295, 306, 320-21, 345, 394, 409, 421.
Euphemia, Kong Christophers Dronning, døer, 206. Om hendes Herkomst og Børn, sammesteds.
Eufemia, Datter af den svenske Hertug Erik, og Søster til Kong Magnus Eriksen, forloves med Prinds Albert af Meklen-

lenborg, 52-54, 271. De holde Bryllup, 281-82.

F.

Faaborg Byes Privilegier, 96.
Falk, Bo, 98, 226, 250, 283.
Femern. Dette Lands Love, 18-19, 140, 332-35.
Finn, Provst ved Apostlernes Kirke i Bergen, 35-37, 340.
Finner, 38, 82, 369.
Flemming, Olav, 15.
Flensborg, 16, 50, 100, 101, 212, 213, 290.
Fredenhejm, i Stokholm, meddeler Suhm Documenter, 161, 233.
Frellav Hakonsøn, bliver nobiliteret, 252, 393-94.
Fyen, 311, 392.
Færøerne, 32.

G.

Galt, Ebbe, 124, 128.
Gedemine, Konge i Litthauen, 353-54.
Gerhard eller Gert, Greve af Holsten, 26, 55, 58-60, 74, 78, 91, 92, 99, 102-3. Overvinder Kong Christopher, 104, 117, 130-31, 137-38, 158, 165, 171-72, 178, 193, 195. Faaer Landet Fyn, 203, og Nørrejylland, 205, 212, 221-23, 225-27. (i Bilagene 383-86), 234-35, 242, 261, 283, 293, 299, 309, 311, 319-20, 410-16. Hans sidste Tog til Danmark og hans Endeligt, 321-26. Hans Karakteristik 102 og 327.
Gleichen, af denne grevelige Familie forekommer:
Albert Albertsen, 9, 14, 16, 87, 124, 183.
Ludvig Albertsen, Marsk, 4, 9, 62, 76, 77, 86, 97-99, 115-18, 124-28, 138, 161. Hans Død, 162. Hans Enke og Børn, 161-62, 184, o. følg. 213, 236-38.
Gribsvald, dens Privilegier i Danmark, 12, 227, 131-32, samt 294-95, 404-6. Gildeslovene der, 217, 375-78.
Griis, Eskild, 98.
Grimur, Bisp i Skalholt, 55.
Grubbe, Peder og Johan, 20, 22. Peder, Jacob, og Poul, 124. Peder, 155, 161, 184.
Grønland, Tiende til Paven derfra, 160, 174.
Guido, Cardinal, pavelig Legat, 280, 287.
Guido, Decanus i Lund, Kong Eriks Canzler, døer, 23.

H.

Hafthor, 247. Hans Søn Erling ibid. og Sigurd, 315, 317. (conf. Tome XI. 428.)
Hakon, Konge i Norge, hans Testamente confirmeres, 281.

Ha-

Hakon, Bisp i Bergen, 290-91, 300-302, 314.
Hakon Iversen, Notarius hos den norske Kong Magnus Erikſen, 80.
Halland, 40, 41, 139, 157, 221.
Halmstad Byes Privilegier, 156-57.
Hals, Ove, 324.
Hardanger, 372.
Hardervik, dens Privilegier, 140-42.
Hasenberg, Johan, 285, 308.
Hauch Erlandsen, Laugmand i Island, 217. Hans Død, 254.
Hauløe, den Hellig-Aands Convent der, 302.
Heiligenhaven, 103.
Helgeland, dets Ødelæggelse af Kareler og Russer, 38, 82.
Hemming, Abbed i Munkeliv, 372, 395.
Hemmingstæd, 26, 27.
Hennike, samme Navn som Johan, 48, Lin. 1.
Henmikin, en ugudelig Præst af det Navn, 195.
Henning, Herre af Werle, Broder til Johan, 57, 58, 129, 180.
Henrik, Herre af Meklenborg, 26, 52, 55, 57, 58, 62, 66-71, 77, 88, 90, 92, 93, 109, 129-30, 168.
Henrik, Hertug af Schlesien, 17.
Henrik, Søn af Grev Gert, 332.
Herigstad, 14, 151.
Hetland, 65, 147, 172.
Hilda Kloster, 300.
Hjort, Ingvar, see Ingvar.
Holme Kloster, 74.
Holstenerne, 131, 165, 176, 223, 228, 236, 320. Holstensk Adel, 78-79, 355-56.

I.

Jens Grand, Erkebisp i Lund, hans Død, 144-45.
Ingeborg, en norsk Prindsesse, først gift med den svenske Hertug Erik, siden med Knud Pors, 40, 41, 48, 65, 80, 82, 83, 149-50, 157, 159, 242, 316, 328-29, 404, 416.
Ingeborg, Frue, gift med Hamund Litle, 215.
Ingefrid, Datter af Ridder Peder Jonssen. Hendes Testamente, 286, 402-4.
Ingvar Hjort, 14, 88, 155, 169. Faaer af Bispen i Roeskilde Kjøbenhavn Slot og By i Forlening, 170-71, 177.
Johan, Greve af Holsten, Halvbroder til Kong Christopher II. 5, 25-27, 54, 57, 78, 79, 99, 127. Ved Danmarks Udskyfning bekom han Laaland, Falster og Femern, 139, 145, 157-58, 166-67, 177, 183 og følg. Han faaer Sjelland og Skaane i Pant, 188 o. f. 192, 213, 221-23, 225-26, 231, 242, 261-62, 298, 312.
Johan, Hertug af Sachsen-Lauenburg, 51.
Johan, Herre af Werle, Søn af Kong Chri-

Christophers Søster Margrete, 57, 58, 70, 129, 168, 180, 182, 360-64.
Johan, Greve af Henneberg, 249-50, 261.
Johan de Senone, pavelig Tiendecollecteur i Norden, 148-49, 173-74.
Johan, Bisp i Reval, 28.
Johan, Bisp i Skalholt, 315.
Johan Hee, Biskop i Ribe, døer, 157-58.
Johan Hind, Bisp i Roeskilde, 217-18, 404. Hans Statuter 275-77.
Johan Eriksen, Hovedsmand paa Bornholm, 248-49, 253, 263.
Johan Offesen eller Uffesen, 15, 17, 132, 135, 161, 184, 308-9.
John Skalle, Bisp i Grønland, 95.
Isabelle, Dronning, Erik Præstehaders Enke, 93, 94, 365.
Island, 39, 55, 56, 219, 224, 233, 269, 290.
Itzeho, faaer lybsk Ret, med andre Bestemmelser, 267-68.
Ivar Øghmundarsøn, en norsk Misfornøiet, 315, 317-18.
Jylland, Slottene der nedbrydes, 12. Det faldt, ved de danske Provintsers Adsplittelse, i Grev Gerts Lod, 205, 225.

K.

Kaas, af denne Familie nævnes Jens Nielsen eller Johan Niclæsen, 9, 15, 17, 60. Christiern og Johan, 98.
Kallundborg, dens Hospital for Spedalske ang. 151.
Kalløe Slot, 12.
Kanne, Johan, en af de danske Rigsraader, 15. Bliver Statholder i Reval, 43, 77. Døer, 106.
Kareler, 148, 174, 369.
Kiel, 25, 79, 298, 312. Helliggeistes Hospital der, 172, 253, 298.
Kjøbenhavn, forlenes Ingvar Hjort, 170-71, 177. Om de derved beliggende Bispebyer Solbjerg og Særreslev, 170.
Kjøge, 89, 180.
Knud Jensen eller Johansen, svensk Drost, 66, 247.
Knud Pors, see Pors.
Kolding Slot, 12. Byens Privilegier, 153.
Kraac, Eskild, 283. Kaldes foran, 97, Eskild Krake.
Krempe faaer lybsk Ret, 25.
Krummendik, af denne Familie nævnes en Nicolaus, 91, 311.
Kyrning, Nicolaus, Ridder, 128-29.

L.

Lagerbring, 350.
Lago eller Laugo Aagesøn, Marsk, 4, 9, 17.
Langeland, 205, 309, 330.
Lauenburg, 51, 108.
Laurentius, Biskop i Holum, 95, 161, 217, 224.
Laurids Jonsen, Drost, 9, 14, 60, 63, 77, 97, 115-18, 127, 138, 139,

(faaer

(faaer af Danmark for sin Anpart Langeland og Ærro), 139, 195, 205, 242, 309-10. Døer, 330.

Lembek eller Limbek. Af denne Familie nævnes Marqvard, 311. Nicolaus, 284, 293.

Liefland, de tydske Riddere her, ang. 253-54, 394-95.

Liefland og Litthauen. Fred dem imellem, 78, 353.

Litle, Hamund L. 215, Otto L. 184.

Lobek, af denne Familie nævnes Claus, 188, 192. Friderik, 211. Wike, 192.

Lolland kommer i den holstenske Grev Johans Vold, 139. Den lollandske Geistligheds Privilegier og Indkomster, 243-44, 263-64, 398.

Ludvig, Keiser i Tydskland, 83, 84, 88, 90, 95, 165, 261, 306-7, 409, 421.

Ludvig, Markgreve af Brandenburg, den nysnævnte Keiser Ludvigs Søn, forloves med Kong Christophers Datter Margrete, 57, 71, 72, 75. Holder Bryllup, 90. Faaer Reval til Medgift, 243-44, 387-89. Indgaaer Forbund med sine Svogre Otto og Waldemar, 245-46, 409, 421. Bliver Enkemand, 300.

Ludvig Albertsen, see Gleichen.

Lund, den der værende St. Laurentii Kirkes store Forraad af Asfad, 89, 104-5, 387. Kirkens sondre Taarn opbygges, 196.

Lutzow, Obbert von, 192.

Lybek, 27, 28, 75, 76, 133-35, 166, 168, 247, 261, 271, 273-74, 282, 287, 316-17.

Lygom Kloster, 74.

Lyse Kloster, 199, 292, 397.

Læsø, 22, 210, 232, 328, 422-33.

Lødese Slot, 56.

M.

Magnus Eriksen, Konge i Norge og Sverrig, 32, 39, 40. Forlover sin Søster med den mecklenborgske Junker Albert, 52-54, 148, 159-60. Bliver Konge i Skaane, 230-31, 235-38. Bliver myndig, 247, 259. Gifter sig med Blanca, Datter af Greven i Namur, 269-70, 271, 304, 315-17.

Magnus, Søn af den svenske Kong Birger, hans Endeligt, 39-40.

Margrete, Erik Menveds Søster, gift med den svenske Kong Birger, 24.

Margrete, Kong Christophers Datter, forloves og giftes med Markgrev Ludvig af Brandenborg, 57, 71-72, 88, 90, 235. Han døer, 300.

Margrete, den norske Kong Erik Præstehaders Datter, 28-29.

Matthias Ketilmundsen, svensk Drost, 54, 66, 247. Hans Død og Testamente, 260.

Merthe (ɔ: Margrete), en Bedragerske, som udgav sig for den norske Kong Eriks Datter Margrete, og derover blev

brændt,

brændt, 28-29, 31-32. (Almuen holdte hende for en Helgen.)
Moltike eller Moltke, af denne Familie nævnes Conrad, 48, 182. Eberhard, 163. Hennike og Otto, 192. Henning og Fiko eller Wicke, 144, 192. Thideke, 192.
Molzan, Henrik, 191, 211.
Morsø bortforlehnes og pantsættes, 249-50.
Mule, Peder, 9.
Munkeliv Kloster, see Bergen.
Mølln, 51.

N.

Neumünster Kloster, 25, 50, 158, 172, 232, 253, 267.
Nicolaus, den hellige i Aarhus, hans Mirakler, 24.
Nicolaus Suderonius, Provst i Odense, 329.
Nicolaus, Biskop af Dorpt, 9, 15.
Nicolaus Padelykke, Præst, hans Testamente, 313.
Nidaros, see Trondhjem.
Niels Ebbesen, 293, 322-28.
Niels Oluffsen, Erik Menveds Drost, 7, 54, 62, 77. (conf. Registeret til dette Værks XI. Tome, Ordet Bille.)
Nordnæs, 28, 31, 338.
Norge, dets Finantsers Ruin, 80-81. Pavens Indtægter derfra i Tiender, 174-75. Misfornøjede der, 315.
Nyborg Byes Privilegier, 17.
Nærike, 219, 382.

O.

Odense. Knudsbrødrene der, 48-49, 221, 264, 311, 329.
Olav, Bisp i Roeskilde, 19.
Olav, Cannik i Lund, hvorfor kaldes Aurelianensis, 49.
Olav Endridsen, en norsk Lærd, 21.
Oldenswort, 26.
Oslo, Mariæ Kirke og Kapelle der, 79, 80, 292, 303.
Otto, Søn af Kong Christopher, 4, 126, 241, 243-46, 249-50. Vil erobre Danmark, men overvindes af Grev Gert og tages tilfange, 250-51, 294, 296, 321, 387.
Otto, Hertug af Pommern, 86, 360.

P.

Pades, et Kloster i Estland, 197, 373.
Palæstina, eller det hellige Land. Til dets Erobring indkrævede Paverne Penge over hele Christenheden, 73, 233.
Paul, Erkebisp i Trondhjem, 397.
Paul, Kannik i Bergen, studerer Jura i Orleans, 147.
Paul Barbersen, den norske Kong Magni Kanzler, 160, 201.
Peder Lykke, Erkebisp i Lund, 249.

Peder Pagh, Biskop i Odense, 206, 252, 263, 398. Døer, 312.
Peder, Bisko i Viborg, 60, 61.
Peder Hamundsen (Litle), 73, 358-59.
Peder Magnusson, Ridder, hans Gave til Esrom Kloster, 417-21.
Peder Vendelbo, Kong Christophers Marsk og Drost, 86, 88, 97, 211.
Petrus Gervasii, pavelig Nuncius til Norden, 89, 233, 248, 256, 269, 290.
Petrus de Lunariis, pavelig Gesandt til Norge, 218.
Plesse, Johan von, 188, 191, 211.
Pogwisch, Otto, 158-59.
Pors eller Porse, Knud, Søn af Peder Pors, som var med at dræbe Erik Glipping, 40, 41, 46-48, 54, 62, 65, 81, 82, 113-14, 125, 132. Forlenes med Sønder-Halland, Samsø, og Kallundborg, 149, 156. Ægter Hertuginde Ingeborg, 157, 159, 179, 182-83, 344-46. Døer, 205.

R.

Ragnild Thregagaas, en Qvinde, som gav sig af med at here, 110-12, 365-66.
Rani, Nicolaus, 385. (Ved en Trykfeil staaer der Kani).
Rask, R. K., Professor, 366, 397. Fortalen, 2.
Ratzeburg, 52.
Ravnsborg, et Slot paa Lolland, 262.
Raymund de Lemena, den norske Kong Magni Gesandt og Subcollecteur for den pavelige Nuntius til at indsamle Paveppengene i Norge, 148, 173, 198.
Resnebek Kloster, 108.
Resnefelde Kloster, 79, 298, 407.
Rellinge, 25.
Rendsborgs Privilegier, 313.
Reval, 43, 97, 146, 243-44, 306, 320-21, 387, 409.
Reventlo, Hartvig, 213, 311, 421, 313-14.
Ribe, 12, 74, 143-44, 212, 295.
Riga, 41.
Rodne By og Herred sælges til Erkebispen i Lund, 155.
Rosenkrants. Denne adelige Slægts Herkomst ang., 164.
Roskilde. Kannikerne der skal have anstændig Underholdning, 265. Agnetes Kloster der, 15, 22, 104, 151-52, 154, 169-70, 180, 262, 277. St. Claræ Kloster, 15, 20, 22, 151, 155, 170, 266. Duebrødre Hospital, 216. De Spedalskes Huus, 22.
Rostock, 62-63, 67, 70, 109, 126, 162, 163, 208.
Rostocker Land, overlades af Kong Christopher til Henrik, Herre af Mecklenborg, 57. Siden paastaaer Henrik, at det er hans Eiendom, 62-63, 66-68.
Russer, 38, 82, 148, 369.
Rye Kloster, 49.
Rygen. Fyrst Wizlav IV. erkjender Kong Christopher for sin Lehnsherre, 56. Siden kommer Landet i den pommerske Her-

Hertug Wartislavs Besiddelse, 107, 110, 129. Bortforlehnes af Christopher til Henrik, Herre af Mecklenborg, samt til Johan og Henning, Herrer af Werle, 132.

S.

Sacken, Johan og Ludolf af, 109.
Saghen, Helmold af, 197, 373.
Samsø, 139.
Sarkjøbing. Dens Privilegier, 43, 400-402.
Schlüsselburg. Denne Byes Anlæg, 43.
Schnabel, Marcus, 112, 366.
Sestede, Marqvard og Sigfrid, 311.
Sigurd eller Sigward Hafthorson, 315, 317-18.
Skaane overgiver sig til Kong Magnus, 230-31, 304-6, 308.
Skaaningerne, 228, 236.
Skanør, Tolden der, 243.
Skive. Denne Byes ældste Privilegier, 367.
Skotland, 39.
Slesvig Hertugdom, om er et Arvelehn, 99. Overdrages som Fanelehn til Grev Gert, 135 o. f., 225.
Slesvig By. Dens Privilegier, 100-1, 143, 158, 222, 297. St. Johannis Kloster der, 171-72, 279-80, 250. Holme Kloster, 253.
Sorø, 162, 234, 370. De forøske Monumenter, 240.
Sophia, Datter af Nicolaus af Werle og Datterdatter af Erik Glipping, 327.
Sparre, Erik Andjornsen, den svenske Kong Magni Drost, 271.
Spikeborg, en ubekjendt Gaard i Sjelland, 24.
Split, Henrik, den danske Konges Statholder i Estland, 47, 132, 143.
Stake, Marqvard, 188.
Sti Andersøn, 87, 98, 210, 224, 234, 297.
Stralsund. Dens Borgeres Privilegier i Danmark, 3, 16, 127, 142-43.
Sture, Amund, svensk Rigsraad, 54.
Stygge, af den Slægt nævnes Andreas 16, 128, 136, 226. Peder, 4, 128, 136, 155, 226.
Styrbjørn, Biskop i Estengnæs, 383.
Suderøerne, 34, 37.
Sunnive eller Synnive, den hellige, 147-48, 302, 368, 397.
Svend, Bisp af Aarhus, 295, 322.
Svendborg, 284.
Sønder-Halland, see Halland.

T.

Taasing, 225, kaldes 246 Dosland.
Tappehede, 251.
Theodorik af Aldenburg, Mester for den tydske Orden, 306, 409.
Thorbern Laurentsøn, Kannik i Lund, hans Testamente, 288, 400.

Tho-

Thorlas Johansøn, Notarius publicus i Norge, 256.
Thorkelin, Etatsraad og Gehejmearkivarius, 381, 395. samt i Fortalen.
Todde, Magnus, 285, 286, 404. (Paa første Sted staaer ved en Trykfejl Budde.)
Traven, 27, og Traveminde Slot, 27-28.
Trondhjem. Dens Domkirke brændte, 173, 371.
Tuco, Bisp i Viborg, 73, 211.
Tucho, Bisp i Burglum, tages tilfange, 195. Undslipper af Fængslet, 206. Kong Christophers Klagepunkter imod ham, 207-12, 220, 225, 283.
Tucho (eller Tyge), Hemmingsen, Kannik i Lund, 350-51.
Tummetorp, 162.
Tvilum Kloster, 119.
Tvis Kloster, 60.
Tønsberg, 218, 381.

U.

Utsten Kloster, Abbedens Levnet der, 256-58.
Uttersten Slot, 50.

V og W.

Waldemar, Hertug af Sønderjylland, 96, 99, 104, 115-17. Vælges til Konge i Danmark, 118-24, 126-27, 131, 133, 135, 137, 140, 142, 143. Slutter Fred med den norske og svenske Kong Magnus, 159. Hans Forbund med Gripswald, 168-69, 193, 202. Frasiger sig Riget Danmark, og nøjes med Sønderjylland, 202, 212, 234-35, 309. Adskillige Forlig og Foreninger mellem ham og Grev Gert, 319-20, 410-16.
Waldemar, Søn af Kong Christopher II. 4, 48. Opdrages ved Kejser Ludvigs Hof, 165, 243, 260-61. Kalder sig Arving til Danmark, 294, 404. Erkjendes for Konge, 296, 306, 320-21, 409.
Waldemarernes Antal blandt de danske Konger ang., 126-27.
Warneminde. Denne Befæstning nedrives, 62-63.
Wartislav IV, Hertug af Pommern, Broder til Christophers Gemalinde Euphemia, 3, 14, 77, 86, 107, 110, 129, 133, 360-62.
Westense, Marqvard af, 25, 91.
Vestervig Kloster, 209, 211.
Viborg. Domcapitlet der faaer Ejendele paa Læsø, 22, 232, 328, 422-23.
Vind, Tycho, 128.
Wismar faaer i Danmark samme Privilegier som Lybek, 83.
Vitskøl Kloster, 12, 22, 60-61, 73, 328.
Vittinghof, Hans, Kammerjunker hos Grev Gert, 324.
Wizlav IV, Fyrste af Rygen, hylder Kong Christopher som sin Lehnsherre, 56, 77, 87, 155, 361. Døer 107.

Vordingborg, 128, 130.
Vretløv Nonnekloster, 265.
Wæ. Indbyggerne der faae Lettelse i deres Skatter, 297.

Ø.

Ø, et Nonnekloster, 202.
Øm, et Kloster, 23.
Ørkenøerne, Bispen Wilhelm der ang., 33-34, 37-38, 64-66, 197-98.

Realregister.

Aarstider, som holdtes efter de Afdøde, 72, 74, 96, 216, 249, 251, 264, 284, og flere Steder.
Adelhof, see Herredag.
Adelen ang.: Adelsbrev, det ældste i Danmark, 252, 293-94. Adelige Privilegier, 6, 7, 42, 119, 344. Adelsaristocratie, nødvendigt under en udnelig Konge, 82. Adelens Opsætsighed, 242. Dens fordums Rettighed at røve, 268. Den holstenske Adel, 78-79, 355-56.
Afgift, see Skat.
Aflad, 82, 89, 154-55, 172-73, 262, 284, 302, 387.
Aristocratiets Fremskridt, 124. (conf. Oligarchie.)
Arv, Døttrenes i Estland, 183. Angaaende Kongehusets Arveret til Riget, 3, 4, 5, 294.

Balsamering, 228.
Bandsættelse og Interdict ang., 31, 51, 61, 67, 220, 233, 276-78, 284, 397.
Befæstningsmaaden fordum, 267, 308.
Bibliothek, Biskop Johan Hee's, 157-58.
Birk, hvad derved forstodes, 121.
Bispeembedets Misbrug, Exempel derpaa, 34-35, 105, 207-12.
Braadebrænding, 197.
Bryllupper, kostbare, 279-80.
Bøger, adskillige, nævnes 336, 392, 393.

Christenret, den gamle norske, 160.
Churværdigheden angaaende, 254.
Compagnie, et, eller Gilde, 217, 275-78.
Concubiner, Præsternes, forbydes, 33, 300. 302.
Constitution, see Haandfæstning.
Criminallove, de femerske, 18-19.

Dannehof, see Herredag.

Falsknere, 95, 149.
Fanelehn, 99, 135.
Fattiges Underholdning, 36.
Focaria, see Concubiner.
Folkeret, 66.

For-

Forbud, det samme som Interdict eller Band, 253.
Forprang, 380.
Friller, see Concubiner.
Fuglefangst, 34.

Geistligheden, dens Rettigheder, 6, 38, 42, 118-19, 213-14, 276-77, 369-70, 398. Statuter Geistligheden ang., 33, (conf. Hierarkie.)
Gilde, et i Gripswald, 217, 375-78, i Svendborg, 284.
Gjæld, Kongens, skal Eftermanden betale, 8.
Gjæsterier, de fordums, vare byrdefulde, 219, 382. Gjesteholdspenge ved Visitatser bestemmes af Paven, 278.
Grønlandsfarere, 112.

Haandfæstning, Kong Christophers, 5-11. Hertug Waldemars, da han Aar 1326 blev udraabt til Konge, 118-24.
Handel i Bergen ang., 201, og atter (ved en Feiltagelse), 217.
Haver i Norge nævnes 232, 386.
Herredage, 8, 10, 120, 123, 133.
Hexeri, see Troldom.
Hierarkiet, dets Fordringer og Vælde, 84, 91.
Hoveri, 252, 297-98.
Humle, 171, 286.
Hungerstid, 299.
Hvervinger, 88, 168, 319, 321.

Jagtlove og Jagtrettighed, 110, 121, Jagtforlystelse, 34.
Jernprøve, 41.
Jertegn, 24, 29.
Inlaget, Exempel derpaa, 14.
Interdict, see Forbud.
Johanniterordenen, 22-23.
Jordskjelv, 315.
Jurisdiction i geistlige Sager, 291.

Kannikerne i Roskilde ansaaes for at være lærde, 265.
Kassemanget hos en Tiendecollecteur, 147.
Kirketiende, dens Misbrug, 209. (conf. Tiende.)
Kjætteri, 110-11. (Bruges her om Hexeri og Affald fra Gud.)
Kjøbstedborgere, deres Rettighed, 7, 120.
Klostere, nogle i Skaane, opregnes 390, (forresten nævnes Klosterne her i Registeret tildels under de Kjøbstæder hvor de vare beliggende.)
Klædesmon, 288-89.
Kobberpenge, 33.
Konge, Konninge-Log, den gamle, 10-11. Kongevalg, 6 og følg., 118 o. f. Kongemagten indskrænkes, 9, 118 o. f. Kongens Afsættelse, 124.

Landefred ang., 299.
Lehn. Forskjel imellem Arvelehn og Fanelehn, 99. Den danske Konges Lehnsret over Rygen, 56.

Lovs.

Levemaade, simpel, 171. Levemaaden i Esrom Kloster paa en Hojtidsdag, 286, 403.
Libreri, 157. conf. Bøger.
Ligbegjængelse, en Ridders, 158-59, 286.
Lov, Kong Waldemars, 8, 10, 11, 120. Love paa Femern, 18, 19, 140, 332-35. Den norske Kong Hakons Lov, 81. Kong Magnus's, 382.
Luxus, 194, 219. Overdaadigheden ved Brylupper indskrænkes, 279-80.

Maria-Billede, Grev Gerts, 103.
Mellemregjeringen i Danmark efter K. Christopher den 2dens Død, 248 o. f.
Messer, see Sjælemesser. Prisen paa en Messe, 264.
Ministerialforretninger, deres Taxt i Lolland, 263-64. 398.
Mirakler, 24, 29.
Moder, fremmede, 194.
Morgengave, see Udstyr.
Myntberegning, Myntrettighed, og Myntvæsen ang., 70, 109, 167, 174-75, 196, 202, 255, 264.

Naadsensaaret, 214.
Nationalhad imellem Nabostater, 176.
Navne, egne, paa ubetydelige Ting, 197, 374.
Nobilitationsbrev, see Adelsbrev.
Nonneindvielse, en, 104.
Nordlys, 61.
Nuntius'r, de pavelige i Norden i dette Tidsrum: Bernhardus de monte Valrano og Petrus Gervasii.
Næveretten, 78-79.

Odel, 255, 395.
Obligationsbevis, et særdeles, 399.
Oligarchiets Tid i Norden, 66, 81, 82.
Ordener, ridderlige, 282. Den tydske Orden, 254. 394. 409.
Overdaad, see Luxus.

Parlement, see Herredag.
Paven: Hans Magt over Konger og Keisere, 84, 201-2, 305. Paverente og Peterspenge, samt de Summer Paven samlede til det hellige Lands Gjenerobring, 33-35, 73, 149, 160, 173, 197-98, 225, 233, 255, 290.
Pengeberegning, 255.
Pilegrimsreiser, 28, 29, 31, 112, 233.
Politianordninger i Bergen, 201. (Ved en Feiltagelse læses de igjen 217) 378-80. Markedspolitiet i Skanør, forekommer i de respective Hansestæders i Navneregisteret anførte Privilegier.
Pors, 171.
Precarier, 202, 208. (vid. *Du Cange's Glossarium.*)

Reluitionsret, 253.
Rente, høi, 73, 352.
Rettergangsmaaden, 358-59.
Ridderslag, 282.
Rigens Raad 1320, 15-16.

Ro-

Romerstat, see Pavestat eller Peterspenge.
Rosmertænder, 304, fra Grønland, 160.

Saltkjædler, 79, 303.
Saltmangel, 299.
Segl, deres Misbrug, 81. Ej altid Bevis at Signetets Ejer var tilstede, 129, 246.
Seraphinerordenen, 282.
Sjælemesser og Vigilier, 105, 214, 216, 240, 249, 263, 286, 329.
Skattepaalæg, 76, 81, 103-4, 120, 122, 158, 165, 311. Navne paa adskillige Skatte, 100-1, 143.
Skibbrudne, deres Rettigheder, 3, 8, 12, 83, 121, 163, 166, 273, 287. Skibbrudnes Behandling af Bisp Tycho, 208.
Skjøde, en gammel Skik ved Ejendommes Overdragelse, 266.
Skolesdiscipler, deres Understøttelse, 19, 74, 105-6. Skolevisitats, 24.
Spedalskhed, 22, 314, 390.
Sprog. Det vendiske ophører paa Rygen, 108. Det franske indblandes i Dansken, 194. Norsk forstod Skotterne ikke, 292.
Statuter, ecclesiastiqve, 38.
Stratenrøveri, 63.
Studering, (Danskes, Svenskes og Norskes) udenlands, 49, 113, 200, 242.

Talefrihed (i Mangel af Skrivefrihed), 8.
Tarvelighed, 171.
Tavlepenge, 262.
Taxt for kirkelige Forretninger, 264.
Terningspil, 195.
Testamente, et særdeles nøje clausuleret, 286, 402-4.
Tetrarcherne i Danmark i Kong Christophers Tid, 205.
Tiende, 264, 307. Hvem Tienderne, efter Jus Canonicum, skulde komme tilgode, 209. Tiender og deres Beløb i Norge, 161, 174, 200. Tiende fra Grønland, 160, 173-74; fra Hetland, 172; fra Orkenøerne, 199. Tiende til det hellige Lands Indtagelse, 233.
Told, 7, 120, 142, 162-63, 243, 274, 290.
Trældom forbydes, 271.
Troldom, 110-11, 366.

Udstyr, Morgengave, og Livgeding. Exempler derpaa, 53, 71, 90, 204, 235, 270-71.
Urtegaardsmænd, 267.

Vaaben, det norske, 64.
Vaabensyn, 220.
Vadmel, flere Slags islandsk, 290, 301.
Vandflod, 27.
Vejrmølle, 215.
Videnskabelighed hos Kanniker, 48, 265.
Vingaarde, hvorfra den Benævnelse kommer, 170.
Vinmangel i Bergen, 302.
Vintap, utilladelig, 199.
Vinter, en streng, 74-75.
Visitatser, Bispers og andre Prælaters, ang., 278.
Vordnede, 152.

Øl, af Humle istedetfor af Pors, 171. Tydsk Øl, samt Øl som var stærk humlet, 286, 403.

Trykfejl.

Foruden de, ved Bilagenes Aftryk allerede rettede Vildelser, har man ved Gjennemlæsningen stødt paa følgende:

S. 5. Lin. 10. For "Christopher ham" læs: han Christopher.

S. 68. Lin. 8 nedenfra. For "proscriberet" læs: *præscriberet*.

S. 105. Lin. 7 nedenfra. For "redeligen" læs: edeligen.

S. 219. Lin. 7 nedenfra. For "Morfaders" læs: Farfaders.

S. 220. Lin. 4. For "Norges" læs: Sverriges.

EP